ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΥΓΗ

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ '44:

Περιοδικό 61, Σάββατο 25 Δεκεμβ 19 Δρ 20

- Τό βασιλικό ρεβεγιόν
- Ὁ Γ. Πέκ γιά τήν ὀργάνωση «17 Νοέμβρη»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ Α.Ε.

διευρύνει τή "βιομηχανική βάση" τῆς χώρας και προετοιμάζει τήν ἔνταξή της στήν Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα

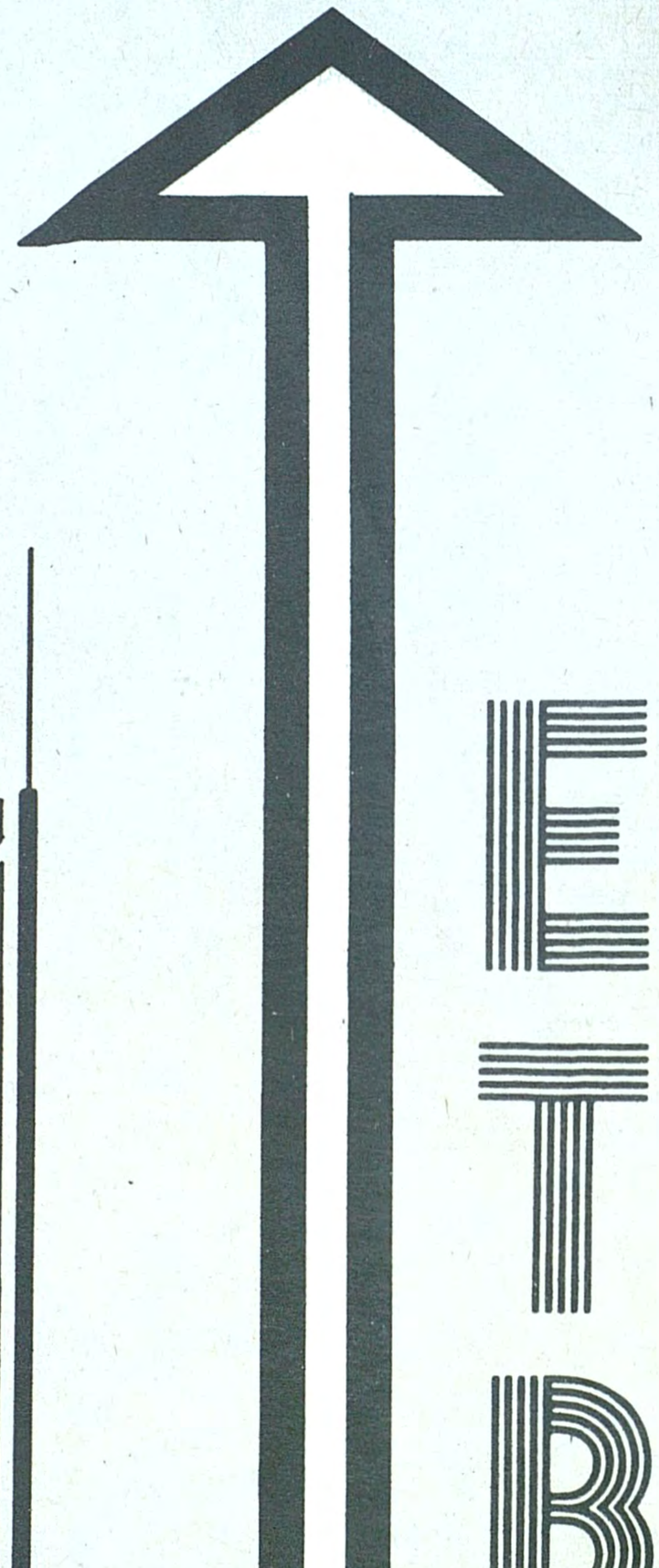

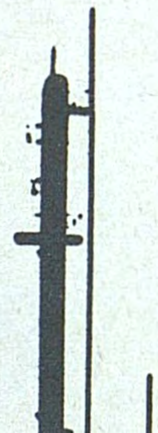

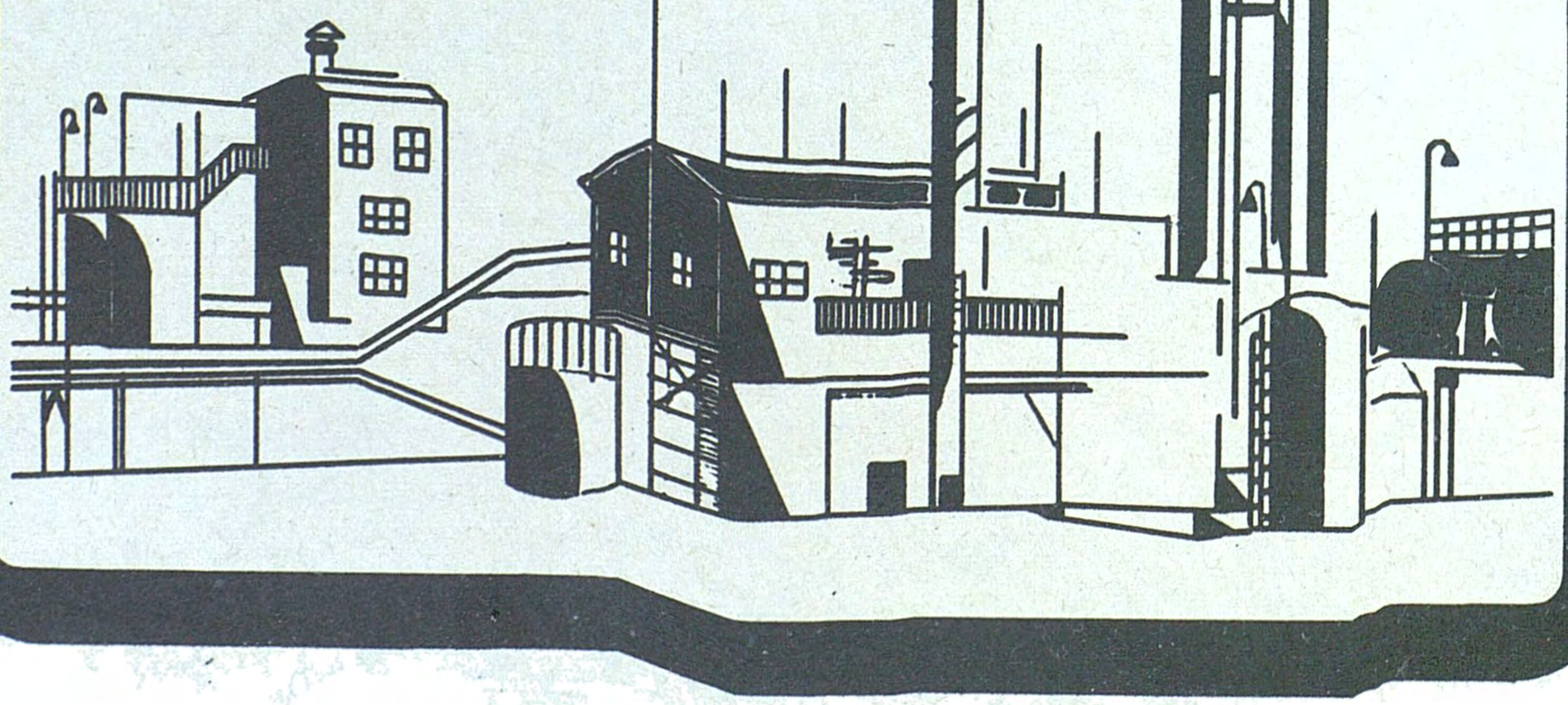

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ:
ΕΛΕΥΘ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 18, ΑΘΗΝΑΙ 135
ΤΗΛ.: 3237.981, 3237.381. 3230.771
ΤΕΛΕΞ: 215203 DIBA GR
ΤΗΛΕΓΡ. Δ/ΝΣΙΣ: ΒΙΑΝΑΒΑΝΚ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΠΑΤΡΑ
ΒΟΛΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΚΑΒΑΛΑ
ΚΟΜΟΤΗΝΗ

anti

Περίοδος Β΄, Χρόνος 3ος, τεῦχος 61

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. ΠΕΚ: ἡ «17η Νοεμβρίου» 6
Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ ξαναχτύπησε 8
«ΒΑΣΙΛΙΚΟ ρεβεγιόν» 10
Η ΓΕΡΜΑΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗ Εὐρώπη .....
Γ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΤΗ: Κύπρος '76 .. 12
ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ '44: ἡ «Μεγάλη Σύσκεψη» 18
Β. ΜΑΛΕΑ: ἡ Θύελλα 22
Π. ΡΟΥΣΣΟΥ: ἡ μάχη τῆς Ἀθήνας 24
ΤΟ «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» ἑνός ἀστοῦ 27
Χ. ΡΙΧΤΕΡ: Γ. Παπανδρέου καί Ἀπελευθέρωση 34
Κ. ΜΟΣΚΩΦ: τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 38
Τ. ΒΟΥΡΝΑ: Ι. Καποδίστριας 41
Τ. ΜΕΝΔΡΑΚΟΥ: Α. Μαλρώ 46
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ σελίδες 48

Τό «ΑΝΤΙ» εὔχεται στούς ἀναγνῶστες του καλή χρονιά ἤ τουλάχιστον ὄχι χειρότερη ἀπό τήν περασμένη

ἐξωφύλλο *Τοῦ Γιάννη*

Κάθε ἀνυπόγραφο ἄρθρο ἐκφράζει τήν προσωπική γνώμη τοῦ συγγραφέα του.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 60, Ἀθήνα 601.
Τηλ: σύντ. 732-819 – διαχ. 732-713
● Ἐκδότης: ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131. ● Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ, Βασ. Ἀλεξάνδρου 26, Ἁγ. Ἀνάργυροι. ● Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: ΜΙΛΤΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ. ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ. ● Ἀτελιέ: Α.Σ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΑΚΗ, Πετσόβου 12 ● Τό «ΑΝΤΙ» φωτοστοιχειοθετεῖται στήν «ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ, Βασ. Ἀλεξάνδρου 2, Χίλτον, καί τυπώνεται στίς ἐγκαταστάσεις τῶν Γενικῶν Ἐκδοτικῶν Ἐπιχειρήσεων «ΣΤ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ» Ο.Ε., Ἰασίου 5, Περιστέρι.

Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΥΠΟ-ΚΟΣΜΟΣ

Ὅλοι ξέρουμε ὅτι μοναδικοί ὑπεύθυνοι τῆς ἑφτάχρονης δικτατορίας εἶναι οἱ ἔγκλειστοι τοῦ Κορυδαλλοῦ. Ὅτι ὁ Γεωργαλᾶς, ὁ Ἀγαθαγγέλου καί ὁ Ἐλεύθερος (ὑπό)Κοσμος τῶν βασανιστῶν μόνο στιγμιαία ρήμαξαν τήν Ἑλλάδα. Καί ὅτι ἡ κατοχή τῆς μισῆς Κύπρου ἀπό τούς Τούρκους δέν ἐπαρκεῖ γιά νά δικαστοῦν οἱ προδότες. Ἐπί δυόμισυ χρόνια ἡ πολιτική ζωή τοῦ τόπου ὑπερκαθορίζεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν θέλησε νά προχωρήσει στήν κάθαρση καί τό λαϊκό κίνημα δέν στάθηκε ἱκανό νά τήν ἐπιβάλει.

Τά ἀποτελέσματα τά ζοῦμε καθημερινά. Τί νά πρωτοθαυμάσουμε καί τί νά πρωτοθυμηθοῦμε; Τίς καταθέσεις ἀστυνομικῶν πού κατέχουν σήμερα ὑπεύθυνες θέσεις ὅτι οὐδέποτε ἔγιναν βασανιστήρια καί ὅτι τό Πολυτεχνεῖο ἦταν ἔργο ἀναρχικῶν; τή χορήγηση διαβατηρίου σέ κατάδικο βασανιστή; τίς πολλαπλασιαζόμενες καταγγελίες γιά ξυλοδαρμούς πολιτῶν μέσα σέ ἀστυνομικά τμήματα; τίς συνεχεῖς ἐπιθέσεις μέ βόμβες ἤ χειροβομβίδες ἐναντίον γραφείων πολιτικῶν κομμάτων γιά τίς ὁποῖες δέν ἔχει συλληφθεῖ ΚΑΝΕΙΣ; Ἀποτέλεσε συγκεκριμένη πολιτική ἐπιλογή τῆς κυβέρνησης νά διατηρήσει οὐσιαστικά ἀνέπαφους τούς καταπιεστικούς μηχανισμούς καί νά στηριχτεῖ σ' αὐτούς. Σήμερα ὀρέπει (ἀλλά δυστυχῶς ὄχι μόνο αὐτή) τούς καρπούς τῆς πολιτικῆς της.

Ἡ μετατροπή τῆς κηδείας τοῦ βασανιστή Ε. Μάλλιου σέ χουντική ἐκδήλωση εἶχε τό εὐεργετικό ἀποτέλεσμα νά ἀφυπνίσει τό δημοκρατικό κόσμο καί νά ἀναγκάσει τόν κ. Σταμάτη νά στραφεῖ ἐναντίον αὐτῶν πού πρίν λίγες μέρες τόν χειροκροτοῦσαν στοῦ Μακρυγιάννη. Ὅμως, ὅση ἀγανάκτηση κι ἄν προκαλοῦν οἱ φασιστικές προκλήσεις, τό καίριο πρόβλημα δέν εἶναι ἡ ἀνοιχτή ἐπανεμφάνιση τῶν νοσταλγῶν τῆς χούντας. Τό καίριο πρόβλημα εἶναι ὅτι οἱ ἐκδηλώσεις τους συνάντησαν τήν ἀνοχή ἄν ὄχι τήν συγκατάθεση καί προστασία αὐτῶν πού εἶναι οἱ φύλακες τοῦ κράτους καί ἐπομένως, θεωρητικά, θά ὄφειλαν νά εἶναι καί φύλακες τῆς Δημοκρατίας.

Ἄν τά μέτρα πού θά παρθοῦν δέν εἶναι ριζικά, καί πολύ φοβόμαστε ὅτι δέν θά εἶναι, τότε τό ἐρώτημα πού ἔθεσε ὁ καθηγητής κ. Φ. Βεγλερής θά συνεχίσει νά παραμένει ἀμείλικτο:

Τί παρουσίαζε αὐτή ἡ χειμωνιάτικη εἰκόνα; Τό παρα-Κράτος, τό ἀντι-Κράτος ἤ τό Κράτος;

Ὁ ἐκδότης

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ἑξάμηνη 260 δρχ. – ἐτήσια 520 δρχ. Ἐτήσια Ὀργανισμῶν, Τραπεζῶν, κ.λπ. 1.000 δρχ.– Γιά μαθητές, σπουδαστές ἔκπτωση 15%. ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εὐρώπη - Μεσογ. χῶρες: ἑξάμηνη: ἁπλῆ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 13 - ἐτήσια: ἁπλῆ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 25– Η.Π.Α. - Καναδᾶς - Ἀνατ. Ἀσία: ἑξάμηνη: ἁπλῆ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 17– ἐτήσια: ἁπλῆ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 34 – Αὐστραλία - Ὠκεανία: ἑξάμηνη: ἁπλῆ δολ. 10, ἀεροπ. δολ. 24-ἐτήσια: ἁπλῆ δολ. 20, ἀεροπ. δολ. 47 ● Ἐμβάσματα, τραπεζικές ἐπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601. ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20.

Κεντρική διάθεση τοῦ «ΑΝΤΙ»
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
Στά γραφεῖα
τοῦ «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● γιά τά βιβλιοπωλεῖα Β. Ἑλλάδος:
Βιβλιοπωλεῖο «Ξένος Τύπος»,
Ν. Κοτζιᾶς καί Σία Ο.Ε.
Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279-720, Θεσ/νίκη

Στή Συνδιάσκεψη τῆς ΕΔΗΚ: τό παρασκήνιο ἐδέσποσε

Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς ΕΔΗΚ, πού συνῆλθε ἀπό τίς 11-15 Δεκεμβρίου στό Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, ἀποτέλεσε ἀναμφισβήτητα ἕνα σταθμό στήν ἱστορία τῶν ἀστικῶν κομμάτων τῆς χώρας μας καί ἕνα ἔστω ὑποτυπῶδες πρῶτο βῆμα γιά τή δημοκρατική λειτουργία καί ὀργάνωσή τους· καί λέμε ὑποτυπῶδες γιατί καί στή συγκρότηση τῆς Συνδιάσκεψης δέν ἀκολουθήθηκαν καί τόσο ξεκάθαρα δημοκρατικές διαδικασίες καί κανένα οὐσιαστικό μέτρο δέν πάρθηκε, ἐκτός ἀπό εὐχές καί διάφορες ὡραῖες κουβέντες, γιά τή δημοκρατική λειτουργία τοῦ κόμματος.

Βέβαια δέν ἔλειψαν οἱ «ζωηροί» πού ζητοῦσαν κάτι τό οὐσιαστικό ἤ πού κατάγγειλαν τό καθεστώς τῆς βουλευτοκρατίας πού ἐπικρατεῖ στό χῶρο τῆς ΕΔΗΚ. Μερικοί μάλιστα ἔφθασαν στό σημεῖο νά ζητοῦν μέ ἐπιμονή νά παρθεῖ δεσμευτική γιά τήν ἡγεσία τοῦ κόμματος ἀπόφαση, πού νά προβλέπει ὅτι τούς ὑποψήφιους βουλευτές κάθε περιφέρειας τούς προτείνει ἡ ὀργανωμένη κομματική βάση καί ὅτι ἡ ἴδια ὁρίζει τό ἕνα δεύτερο τουλάχιστον τοῦ ἀριθμοῦ τους. Σείστηκε συθέμελα ἀπό ἀγανάκτηση τό κομματικό κατεστημένο γιά τά «καινά δαιμόνια» πού πᾶνε νά παρεισφρύσουν καί ἐπιστράτευσε τόν ἀρχηγό τοῦ κόμματος γιά νά κλείσει τό στόμα τῶν ζωηρῶν.

Ὁ κ. Μαῦρος, μέ μοναδική δεξιοτεχνία, ἀπομόνωσε τό θέμα καί δίνοντάς του ἄλλη διάσταση κατηγόρησε ἕνα τμῆμα τῶν συνέδρων γιά τάσεις «ὁμαδοποιήσεως» καί τό ἀπείλησε ὅτι δέν θά διστάσει νά τσακίσει κάθε κίνησή του. Δημοκρατικότατα...

Ἄλλη ἀντίδραση καί συνέχεια στίς ζωηράδες δέν ὑπῆρξε.

Ἔτσι στό μεγαλύτερό της μέρος ἡ Συνδιάσκεψη κύλησε ἤρεμα, χωρίς πολλές διαλογικές συζητήσεις, καί πάντα σύμφωνα μέ τήν προγραμματισμένη τάξη.

Ἄς δοῦμε, ὅμως, τί γινόταν ἔξω ἀπό τήν αἴθουσα τῆς Συνδιάσκεψης.

Τό πιό ἐντυπωσιακό στοιχεῖο γιά ἕναν ἀντικειμενικό παρατηρητή ἦταν ἡ παγερότητα καί ἡ ἀδιαφορία πού ἔδειξε ὁ λαός τοῦ Ἡρακλείου γιά ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς Συνδιάσκεψης. Ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς στάσης ἦταν ἡ ἀπουσία του ἀπό τή δημόσια συγκέντρωση, μέ ὁμιλητή τόν κ. Μαῦρο, πού ἔγινε τήν παραμονή τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως, στήν πλατεία Ἐλευθερίας τοῦ Ἡρακλείου. Μόλις καί μετά βίας συγκεντρώθηκαν 3-4 χιλιάδες ἄτομα, πολλά ἀπό τά ὁποῖα δέν ἦταν Ἡρακλειῶτες, ἀλλά σύνεδροι καί νεολαῖοι τοῦ κόμματος πού εἶχαν φθάσει στό Ἡράκλειο γιά νά παρακολουθήσουν τίς ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης. Ἔτσι, σέ ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα προπύργια τῆς παράταξής του ὁ κ. Μαῦρος ἀναγκάσθηκε νά μιλήσει μπροστά σέ μιά ἄδεια πλατεία καί ν' ἀπευθυνθεῖ σέ μιά παγερή καί χωρίς συνθήματα συγκέντρωση.

Δέν ἔλειψαν οἱ δικαιολογίες γιά τήν ἀποτυχία αὐτή. Κυρίως κατηγορήθηκαν οἱ τοπικοί βουλευτές καί ἡ κομματική περιφερειακή ἐπιτροπή, ὅτι δέν ἔκαναν τήν κατάλληλη προεργασία καί ὀργάνωση γιά τήν ἐπιτυχία της.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἄνθρωποι τοῦ ΠΑΣΟΚ στό Ἡράκλειο ὑποστήριζαν ὅτι ἡ ἀποτυχία τῆς συγκέντρωσης τῆς ΕΔΗΚ, ἀπόδειξε ὅτι ἡ κομματική της δύναμη μέσα στήν πόλη τοῦ Ἡρακλείου ἔχει ἐκμηδενιστεῖ καί ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν παλιῶν ὀπαδῶν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ἔχει πλέον μετατοπισθεῖ ἀριστερότερα καί ὑποστηρίζει τό κίνημά τους. Σάν πρόσθετη ἀπόδειξη τοῦ ἰσχυρισμοῦ τους αὐτοῦ ἀναφέρουν ὅτι κατά τήν τελευταία κάθοδο στό Ἡράκλειο τοῦ κ. Α. Παπανδρέου, παρ' ὅλο πού οἱ καιρικές συνθῆκες δέν ἐπέτρεψαν δημόσια συγκέντρωση, εἶχε γίνει «χαλασμός κόσμου» καί ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ ἀντικείμενο ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων, ὅπου εἶχε ἐμφανισθεῖ.

Τήν ἴδια ὥρα, ἄνθρωποι τῶν ἀποστατῶν, πού πρέπει νά παραδεχτοῦμε ὅτι ἔχουν ἀκόμα κάποια δύναμη στήν Κρήτη, ὑποστήριζαν ὅτι ἡ συγκέντρωση τῆς ΕΔΗΚ ἀπέτυχε, γιατί εἶχαν δώσει ἐντολή στούς ἀνθρώπους τους νά ἀπόσχουν... Οἱ ἴδιοι ὑποστήριζαν ὅτι ὁ Μητσοτάκης ἤ ὁ Βαρδινογιάννης μποροῦν ὁποιαδήποτε στιγμή νά ὀργανώσουν λαϊκή συγκέντρωση στό Ἡράκλειο, μέ δεκαπλάσιο κόσμο ἀπ' αὐτή τοῦ κ. Μαύρου. Βέβαια, τουλάχιστον γιά τό Ἡράκλειο, οἱ ἰσχυρισμοί αὐτοί τῶν ἀποστατῶν εἶναι ἐξωπραγματικοί, γιατί, σέ ἀντίθεση μέ τό Ρέθυμνο ἤ τά Χανιά, ἐκεῖ δέν διαθέτουν οὔτε κόσμο οὔτε κάποια ἰσχυρή προσωπικότητα.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή θά πρέπει νά τονίσουμε ὅτι τό θέμα τῶν ἀποστατῶν ἦταν ἀπό τά κυριότερα θέματα πού συζητήθηκαν στό παρασκήνιο τῆς Συνδιάσκεψης τῆς ΕΔΗΚ.

Πολλές μέρες πρίν τήν κάθοδο στό Ἡράκλειο στά πολιτικά παρασκήνια διοχετεύοταν ἡ εἴδηση ὅτι οἱ ἀποστάτες μέ ἀνθρώπους πού διέθεταν μέσα στό μηχανισμό τῆς ΕΔΗΚ θά ἔφερναν στή Συνδιάσκεψη θέμα ἐπιστροφῆς τους στό κόμμα. Στό Ἡράκλειο, κατά τή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιάσκεψης, δέν ἔγινε ἡ παραμικρή νύξη πάνω σ' αὐτό τό θέμα. Δέν θεωρήθηκε κατάλληλη ἀκόμα ἡ στιγμή, διοχέτευσαν οἱ ἴδιοι τήν πληροφορία πρός τούς δημοσιογράφους. Φαίνεται, ὅμως, ὅτι προσπάθειες ἔγιναν ἀλλά ὑπῆρξαν μεγάλες ἀντιδράσεις τόσο ἀπό κορυφαῖα στελέχη τοῦ κόμματος, ὅσο καί ἀπό ἐξωκομματικούς παράγοντες πού ἡ γνώμη τους παίζει βαρύνοντα ρόλο στή γραμμή τῆς ἡγεσίας τῆς ΕΔΗΚ.

Ἔγινε γνωστό ὅτι ἕνα δύο στελέχη τῆς ΕΔΗΚ προσπάθησαν νά πείσουν πολλούς βουλευτές καί συνέδρους γιά τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἀποστατῶν στούς κόλπους τοῦ κόμματος. Στήν ὅλη κίνηση πρωτοστάτησε ὁ κ. Ν. Βενιζέλος, ὁ ὁποῖος μάλιστα κόντεψε σέ δύο περιπτώσεις νά ἔλθει στά χέρια μέ συναδέλφους του βουλευτές τῆς ΕΔΗΚ, πού εἶναι ἀντίθετοι μέ κάθε ἰδέα νά δοθεῖ ἄφεση ἁμαρτιῶν στούς ἀποστάτες τοῦ 1965.

Θά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἐπιχειρήματα αὐτῶν πού προπαγάνδιζαν καί ζητοῦσαν τήν παλινόστηση τῶν ἀποστατῶν ἦταν ἡ ἐπαναλαμβανόμενη κατά κόρο τόν τελευταῖο καιρό δήλωση τοῦ κ. Γ. Μαύρου, ὅτι πρέπει νά ἑνωθοῦν οἱ δυνάμεις πού ἔφεραν στά 1964 τό 53%.

«Τούς ἀποστάτες θέλει καί ὁ Μαῦρος, ἀλλά δέν μπορεῖ νά

βγεῖ νά τό πεῖ καθαρά, ἄν δέν τό ζητήσουν βουλευτές καί στελέχη τοῦ κόμματος», ὑποστήριζαν οἱ προπαγανδιστές.

Καί ἡ θέση αὐτή γινόταν ὅλο καί πιό πιστευτή, ὅσο ὁ ἀρχηγός τῆς ΕΔΗΚ ἐπαναλάβαινε τή δήλωσή του γιά ἑνότητα, χωρίς νά διευκρινίζει ἄν οἱ ἀποστάτες εἶχαν θέση στήν ἑνότητα αὐτή. Οἱ φῆμες καί ἡ προπαγάνδα συνεχίζοταν, ὥσπου κόπηκε ὅλη ἡ σχετική φιλολογία «μέ τό μαχαίρι», τήν τελευταία μέρα τῆς Συνδιάσκεψης. Προσέξτε τόν ἄνθρωπο πού ἔβαλε τέρμα, ἔστω καί προσωρινά, στίς ἐλπίδες τῶν ἀποστατῶν καί τῶν φίλων τους. Εἶναι ὁ κ. Ἀθ. Κανελλόπουλος, στέλεχος τῆς ΕΔΗΚ καί τοῦ συγκροτήματος Λαμπράκη.

«Οἱ ἀποστάτες τοῦ 1965», εἶπε, «δέν ἔχουν καμμία θέση στό κόμμα καί τή δημοκρατική ἑνότητα».

Πρίν λίγο καιρό ὑποστηρίχτηκε – σέ δίκες βασανιστῶν – ὅτι οἱ πολιτικοί κρατούμενοι αὐτοτραυματίζονταν στά κρατητήρια γιά νά «δυσφημίσουν τίς ἀρχές». Τώρα, νά ὁ Στάθης Παναγούλης πού αὐτοτραυματίζεται, σύμφωνα μέ τήν ἐπίσημη ἐκδοχή... Μιά ἐκπληκτική ἱστορία πού πέρασε σχεδόν ἀπαρατήρητη – σέ σύγκριση μέ τό ἐνδιαφέρον της – μέσα στή δίνη τῶν γεγονότων.

Ἀμέσως σταμάτησε κάθε κίνηση καί ὁ κ. Μαῦρος ἀπέφυγε στήν τελική ὁμιλία του νά ξαναμιλήσει γιά ἑνότητα τοῦ 53%. Ἀρκέσθηκε ν' ἀναφερθεῖ γενικά στήν ἑνότητα τῶν συνεπῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων.

Ἕνα ἄλλο μεγάλο θέμα πού βρισκόταν στό στόμα ὅλων τῶν συνέδρων, ἀλλά κανείς δέν τόλμησε νά θίξει, ἦταν ἡ συνεργασία καί γιά πολλούς ἡ ἑνότητα μέ τό ΠΑΣΟΚ. Στό παρασκήνιο καί στίς ἀνεπίσημες συνομιλίες ἦταν τό πιό συζητούμενο θέμα. Ἐπίσης ἕνα τέτοιο αἴτημα ἔθεταν ὅλα τά κομματικά ἐξωκοινοβουλευτικά στελέχη.

Γιά ἄλλους τό θέμα ἔκλεισε καί γιά ἄλλους τό διεύρυνε ἀκόμα περισσότερο καί πάλι ὁ κ. Ἀθαν. Κανελλόπουλος, πού περιφραστικά ζήτησε, μιλώντας στή Συνδιάσκεψη καί χωρίς νά ὑπάρχει σχετικό θέμα, τή συγχώνευση τῶν δύο κομμάτων πού προέρχονται ἀπό τήν παλιά Ἕνωση Κέντρου.

Ἡ πρόταση πέρασε ἀσυζήτητη καί ἀσχολίαστη ἀπό τούς συνέδρους καί τόν ἀρχηγό τοῦ κόμματος. Τό βέβαιο, ὅμως, εἶναι ὅτι κατά τόν ἕνα ἤ ἄλλο τρόπο τούς ἀπασχολεῖ ὅλους καί εἶναι ἕνα θέμα πού διχάζει μόνο τήν Κοινοβουλευτική Ὁμάδα τῆς ΕΔΗΚ καί ἕνα μέρος τῶν κορυφαίων κομματικῶν στελεχῶν. Ἡ μεγάλη μάζα τῶν ὀπαδῶν τοῦ κόμματος, ὅπως φάνηκε καί ἀπό τήν Κρήτη, ὄχι μόνο συζητάει τό θέμα, ἀλλά καί τό ἐπιδιώκει, πιστεύοντας ὅτι εἶναι ὁ μόνος τρόπος νά πολεμηθεῖ καί νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν ἐξουσία ἡ δεξιά. ■

ἀντί • θέσεις

ΑΔΕΣΜΕΥΤΟΙ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ συνδιασκέψεις πού ὀργάνωσε στήν Ἀθήνα (10-13 Δεκ.) ὁ Ὀργανισμός Ἀφροασιατικῆς Ἀλληλεγγύης (ΑΑΡSΟ) ὑπῆρξαν σίγουρα ἕνα σημαντικό γεγονός στήν ὑπόθεση τῆς Ἀλληλεγγύης πρός τούς λαούς τῆς Κύπρου, τῆς Παλαιστίνης καί τοῦ Λιβάνου. Οἱ τελικές ἀποφάσεις πού πάρθηκαν ἀνταποκρίνονται πλήρως στά αἰτήματα τῶν ἀγώνων αὐτῶν τῶν λαῶν καί τονίζουν παράλληλα ὅτι καί ἡ Κύπρος καί ἡ Παλαιστίνη καί ὁ Λίβανος εἶναι θύματα τοῦ ἴδιου παιχνιδιοῦ πού παίζεται ἀπό τόν ἀμερικανικό ἰμπεριαλισμό στήν περιοχή τῆς Ἀνατ. Μεσογείου.

Ἡ παρουσία στήν Ἀθήνα πολλῶν σημαντικῶν προσωπικοτήτων τοῦ ἀφροασιατικοῦ χώρου ἔδωσε τήν εὐκαιρία στά ἑλληνικά κόμματα γιά «ἐπαφές γνωριμίας», μιά καί, παρ' ὅλες τίς διακηρύξεις γιά «ἀνοίγματα» πρός τούς ἀδέσμευτους, ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι πού ἔχουν κάποια ἀντίληψη γιά τόν χῶρο αὐτό.

Ὑπῆρξαν ὅμως καί μερικά περίεργα... Τό ΚΚΕ δέν πῆρε μέρος οὔτε στήν προετοιμασία, οὔτε στή διεξαγωγή τῶν συνδιασκέψεων, ἐνῶ ἀπό τήν ἄλλη ἡ ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ἔδειξε ἕναν ἐξαιρετικό ζῆλο πού μεταφράστηκε ἀκόμα καί σέ οἰκονομική ἐνίσχυση. Τό γεγονός αὐτό θά μποροῦσε νά ἑρμηνευθεῖ ὡς ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας τῆς κυβέρνησης τῆς Νέας Δημοκρατίας γιά καλύτερες σχέσεις μέ τούς ἀδέσμευτους, ἄν οἱ πληροφορίες δέν ἔλεγαν ὅτι μέ πρωτοβουλία τοῦ Πακιστανοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Μπούτο θά συνέλθει σύντομα «Διάσκεψη κρατῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου» καί ὅτι ἡ διάσκεψη αὐτή θά ἔχει ὡς στόχο τή «διάσπαση» τοῦ κινήματος τῶν ἀδεσμεύτων μέ τή μέθοδο τῆς δημιουργίας κρυσταλλωμάτων μέσα στό κίνημα. Ἡ πρώτη προσπάθεια ἔχει ἤδη γίνει μέ τήν Ἰσλαμική Διάσκεψη. Οἱ πληροφορίες ἐπιμένουν ὅτι ἡ Ἑλλάδα θά ἔχει νά παίξει κάποιο ρόλο σ' αὐτό τό παιχνίδι...

Οἱ ἐξελίξεις ἄς ἀναμένονται...

ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΜΑΧΙΕΣ

Ὁ κ. Σταμάτης, «ὁμοῦ μετά τῆς λοιπῆς πεφωτισμένης Δεξιᾶς», δέν μπορεῖ νά εἶναι ὑπερήφανος γιά τά χειροκροτήματα πού εἴσπραξε στή διάρκεια τοῦ λόγου του γιά τό «Δεκεμβριανόν Κίνημα» στοῦ Μακρυγιάννη, τίς πρῶτες μέρες αὐτοῦ τοῦ μήνα. Γιατί ἐκεῖ, στή γιορτή τοῦ μίσους, συνεόρτασε ὅλη ἡ κουστωδία πού λίγες μέρες μετά, στά ἐπεισόδια τῆς κηδείας τοῦ Μάλλιου, ἔδειξε τό ἀληθινό χουντικόφασιστικό πρόσωπό της.

Μαθαίνουν ἄραγε μερικοί, τί σημαίνει ἀντικομμουνισμός, ποιά εἶναι τά στηρίγματά του καί ποῦ ὁδηγεῖ; Κατάλαβαν ἄραγε μερικοί τί σημαίνει νά μιλᾶ κανείς, μέ τόν τρόπο πού μίλησε καί ἄσκησε τήν ἀντικομμουνιστική του προπαγάνδα ὁ σημερινός ὑπουργός τῆς Δημόσιας Τάξης;

Ο Τ. ΠΡΑΚΤΟΡΑΣ ΤΗΣ NSA ΠΕΚ ΕΞΗΓΕΙ

Ἡ «17η Νοεμβρίου» ἐκτέλεσε τόν Γουέλτς — ἡ CIA ἐκμεταλλεύτηκε τόν θάνατό του

● Τόν Γουέλτς τόν σκότωσε τό «Κίνημα τῆς 17ης Νοεμβρίου».
● Ἡ ΣΙΑ ἐκμεταλλεύτηκε τό γεγονός.
● Δέν ἀποκλείεται ἀργά ἤ γρήγορα νά δολοφονηθοῦν καί ἄλλοι πράκτορες τῆς ΣΙΑ ἀκριβῶς γιά τούς ἴδιους λόγους.

ΑΥΤΑ ὑποστηρίζει γιά τήν ὀργάνωση πού ἀνέλαβε τήν εὐθύνη γιά τίς δυό πιό πρόσφατες ἀνεξιχνίαστες πολιτικές δολοφονίες στήν Ἑλλάδα, ἕνας πολύ γνωστός – σέ διεθνῆ κλίμακα – πρώην πράκτορας τῆς National Security Agency (NSA), ὁ Γουΐνσλοου Πέκ, βασικό στέλεχος τῆς σύνταξης τοῦ ἀμερικάνικου περιοδικοῦ «Κάουντερσπάι».

ΤΟ «ΑΝΤΙ» δημοσίευσε στίς 17.4.76. (τεῦχος 43) μιά διεθνῆ ἀποκλειστικότητα: συνέντευξη τοῦ Πέκ, πού πάρθηκε στό Παρίσι ἀπό τόν Ἄρη Φακίνο καί τήν Εὔη Δεμίρη. Στόν πρόλογο τοῦ κειμένου πού τότε δημοσιεύσαμε (καί πού ἀναδημοσιεύθηκε – σέ ἐκπληκτικά μεγάλη ἔκταση – στόν ἡμερήσιο τύπο) λέγαμε ἐπί λέξει τά ἑξῆς:

«Ἡ συνέντευξη μέ τόν Πέκ ἦταν φυσικό ν' ἀρχίσει μέ ἐρωτήσεις γύρω ἀπό τήν ὑπόθεση Γουέλτς». Τό θέμα αὐτό «κάλυψε περίπου τό ἕνα τέταρτο τῆς συνέντευξης, ἀλλά δέν εἶναι δυνατό νά δημοσιευθεῖ, μιά καί ἰσχύει πάντα ἡ δικαστική ἀπαγόρευση πού ἀμέσως μετά τή δολοφονία ἐκδόθηκε».

Ἡ ὀργάνωση «17 ΝΟΕΜΒΡΗ» ἀνέλαβε τήν εὐθύνη τῆς δολοφονίας τοῦ Γουέλτς μέ ἀνακοίνωση πρός τίς ἐφημερίδες ἀπό τήν πρώτη μέρα. Λίγο μετά (26/12) ἔστειλε μιά ἀνακοίνωση-διαμαρτυρία στόν τύπο γιατί δέν δημοσίευσε τό ἀρχικό της κείμενο μέ τήν ἀνάληψη τῆς «πολιτικῆς εὐθύνης» τῆς ἐκτέλεσης.

Τό πρῶτο κείμενο δημοσιεύτηκε ἤδη στίς ἐφημερίδες καί ἐπισημάνθηκαν τά «κοινά σημεῖα» μέ τό τωρινό – γιά τόν Μάλλιο. Τό δεύτερο, τό δημοσιεύουμε σήμερα γιά πρώτη φορά. (ἡ «Ἀπογευματινή» δημοσίευσε μόνο μία-δύο φράσεις του):

Ἀθήνα 26 Δεκέμβρη 1975

Ὀργάνωση «17 ΝΟΕΜΒΡΗ»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΥΠΟ

Δύο μέρες μετά τήν δίκαια καί παραδειγματική ἐκτέλεση τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς CIA τό φαινόμενο πού παρατηρεῖται εἶναι χωρίς προηγούμενο. Ἐνῶ ἀπ' τή πρώτη στιγμή διεκδικήσαμε σάν ὀργάνωση «17 Νοέμβρη» τή πολιτική εὐθύνη τῆς δίκαιας αὐτῆς ἐνέργειας, γράφτηκαν στίς ἐφημερίδες τά πάντα ἐκτός ἀπ' τήν ἀλήθεια: ὅτι εἶναι πράξη μυστικῶν πρακτόρων, ὅτι εἶναι προβοκάτσια, ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι εἶναι Ἄραβες μελαψοί, ὅτι εἶχαν «ξένη προφορά», ὅτι εἶναι Τοῦρκοι, ὅτι ἔχει σχέση μέ τίς ἐνέργειες τῆς Βιέννης καί τοῦ Παρισιοῦ, τήν ἀπαγωγή τῆς Βιέννης, κτλ. Κι ὅμως τό ἴδιο βράδυ τῆς Τρίτης στείλαμε πολιτικά κείμενα σ' ὅλες τίς ἐφημερίδες στά ὁποῖα ἐξηγούσαμε τούς λόγους τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς αὐτῆς ἐνέργειας. Ἐπί πλέον τηλεφωνήσαμε σέ ὁρισμένες ἐφημερίδες, διεκδικῶντας τήν ἐνέργεια καί λέγοντάς τους

ΣΗΜΕΡΑ, δημοσιεύουμε ΜΟΝΟ τά ἀποσπάσματα πού ἀναφέρονται στήν ὀργάνωση «17 ΝΟΕΜΒΡΗ» (πού ὁ Πέκ ἀποκαλεῖ «Κίνημα τῆς 17ης Νοεμβρίου») σέ σχέση μέ τήν «ὑπόθεση Γουέλτς».

ΑΡΧΙΚΑ, ὁ Πέκ:

● Ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Γουέλτς ἦταν ξεγραμμένος ὅταν ἦρθε στήν Ἑλλάδα (Μάρτης '75) γιατί «ὑπῆρχε, ἤδη, σχέδιο δολοφονίας του».

● Ἀποκαλύπτει ὅτι «ἐκεῖνοι πού σκότωσαν τόν Γουέλτς εἶχαν προσπαθήσει νά σκοτώσουν καί τόν προκάτοχό του στήν Ἀθήνα»!

ΠΕΚ: Ἔγινε κάποια ἀλλαγή στά σχέδιά τους ὅταν τόν ἀντικατέστησε ὁ Γουέλτς, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε ἔμενε στό σπίτι ὅπου ἔμεναν καί ὅλοι οἱ προηγούμενοι «σταθμάρχες» τῆς Ἀθήνας. Αὐτό εἶναι ἀρκετά γνωστό. Ἔτσι κι ἀλλιῶς ὑπῆρχε ἤδη σχέδιο δολοφονίας τοῦ Γουέλτς καί σέ κάθε περίπτωση οἱ δολοφόνοι δέν περίμεναν νά διαβάσουν τό δημοσίευμα τῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδας γιά νά πληροφορηθοῦν τό ὄνομα τοῦ θύματός των». (ΣΣ: ὁ Πέκ ἀναφέρεται στό γνωστό δημοσίευμα τοῦ «Ἄθενς Νιούς»).

● Ποιοί, λοιπόν, σκότωσαν τόν Γουέλτς;

ΠΕΚ: Προσωπικά πιστεύω ὅτι πρόκειται γιά ἐνέργεια μιᾶς ὀργάνωσης πού φέρει τήν ὀνομασία «Κίνημα τῆς 17ης Νοεμβρίου». Ὅμως, εἶναι σκοτεινή αὐτή ἡ ἱστορία. Ἄν κρίνω ἀπό ἕνα ἀνακοινωθέν αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης πού διάβασα τώρα τελευταῖα, ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἐπαγγελματίες στόν πρακτικό τομέα ἀλλά μέ ἀνθρώπους πολιτικά «ἀγαθούς».

● Καί ἡ ...*CIA*; Τί ρόλο ἔπαιξε στή δολοφονία τοῦ «σταθμάρχη» της;

Ὁ ΑΛΛΟΤΕ πράκτορας τῆς NSA ὑποστηρίζει τά ἑξῆς:

ΠΕΚ: Γιά πολύν καιρό πιστεύαμε ὅτι ἡ δολοφονία αὐτή ἦταν δουλειά τῆς CIA, γιατί δέν βλέπαμε ποιός ἄλλος θά μποροῦσε νά βγεῖ περισσότερο ὠφελημένος ἀπό τόν θάνατο τοῦ Γουέλτς. Ἡ CIA, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε, πέτυχε, χρησιμοποιώντας σάν πρόσχημα τή δολοφονία τοῦ Γουέλτς, νά σαμποτάρει τή διενέργεια τῶν ἀνακρίσεων τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κογκρέσου γιά τίς δραστηριότητές της. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο ὠφελήθηκε αὐτή περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον. Ἀντίθετα, τό «Κίνημα τῆς 17ης Νοεμβρίου» ἀπέτυχε οὐσιαστικά, ἐφόσον δέν κατάφερε νά δημιουργήσει τόν θόρυβο πού ἐπεδίωκε, ὅπως λέει τό ἀνακοινωθέν του, μέσω τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων γύρω ἀπό τή CIA καί τήν ἀνάμιξή της στίς ἑλληνικές ὑποθέσεις κατά τό διάστημα τῆς δικτατορίας. Σήμερα, ἡ CIA εἶναι περισσότερο ἰσχυρή ἀπό κάθε ἄλλη φορά. Κι ἡ πιό σημαντική συμβολή γιά τήν ἐνίσχυση αὐτή

ήταν ή δολοφονία τοῦ Γουέλτς. Ἄν δέν εἶχε δολοφονηθεῖ ὁ Γουέλτς, ἡ CIA καί ἡ κυβέρνηση Φόρντ δέν θά εἶχαν μπορέσει νά κάνουν ὅλους αὐτούς τούς ἐλιγμούς γιά νά σταματήσουν, πρίν γίνουν ἐπικίνδυνες, οἱ ἀνακρίσεις τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κογκρέσου. Αὐτά ὅλα τά στοιχεῖα μᾶς ἔκαναν νά σκεφτοῦμε ἀρχικά ὅτι ἡ CIA εἶχε δολοφονήσει τόν Γουέλτς, ἐπειδή ἡ CIA χρειαζόταν αὐτή τή δολοφονία γιά νά μπορέσει νά τήν ἐκμεταλλευθεῖ. Τώρα ὅμως, ἐξετάζοντας κάπως πιό ἤρεμα τά γεγονότα, διαπιστώνω ὅτι ἡ CIA ἐκμεταλλεύτηκε τό γεγονός. Ἐξ ἄλλου, δέν ἀποκλείεται, ἀργά ἤ γρήγορα, νά δολοφονηθοῦν καί ἄλλοι πράκτορες τῆς CIA ἀκριβῶς γιά τούς ἴδιους λόγους. Τό μόνο πού ἀπομένει νά βρεθεῖ εἶναι ἁπλῶς ἡ κατάλληλη στιγμή... Κι ἔτσι, ἡ CIA θά χρησιμοποιήσει τό φέρετρο τοῦ θύματος σάν προπαγανδιστική πλατφόρμα κατά τή διάρκεια τῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας στίς ΗΠΑ καί γιά τή μακροπρόθεσμη αὔξηση τῆς δύναμης καί τῆς ἐπιρροῆς της.

ΑΥΤΗ εἶναι ἡ ἄποψη ἑνός ἄλλοτε πράκτορα – μέ εἰδικές γνώσεις στά περί Ἑλλάδας καί Κύπρου – γιά τή «17 ΝΟΕΜΒΡΗ» καί τήν ἐκτέλεση τοῦ Γουέλτς, πού – μέχρι τή στιγμή τουλάχιστον πού γράφονται οἱ γραμμές αὐτές: Κυριακή πρωί – ταυτίζεται μέ τήν ἐκτέλεση τοῦ Μάλλιου.

Ο ΜΑΛΛΙΟΣ δέν ἦταν τυχαία περίπτωση – ἕνας ἁπλός ἀστυνόμος ἤ ἔστω ἕνας γνωστός (καί καταδικασμένος) βασανιστής. Ἦταν κάτι περισσότερο. Ὅλοι ἤξεραν πώς στή δικτατορία (καί εἰδικότερα ἀπό τό 1968 καί μετά) ἦταν – στήν οὐσία – τό «νούμερο 1» στή Γενική Ἀσφάλεια Ἀθηνῶν καί ὁ σύνδεσμός της μέ τήν ΕΣΑ, ἀλλά καί μέ ὁποιαδήποτε ἄλλη στρατιωτική ὑπηρεσία χρειαζόταν... Μέ ἄλλα λόγια ἕνας ἐπιλεγμένος στόχος, (ὅπως ἐπιλεγμένος ἦταν κι ὁ Γουέλτς), ἔτσι ὥστε σήμερα οἱ ἀρχές νά ἐρευνοῦν «πρός πᾶσαν κατεύθυνσιν», χωρίς νά «κλίνουν» πρός τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἐκδοχή ἀποφασιστικά – ὡς τή στιγμή τουλάχιστον αὐτή:

- Προβοκάτσια – μέ τούς γνωστούς στόχους;
- Ἐκκαθάριση λογαριασμῶν;
- Συνδυασμός καί τῶν δυό – πράγμα ὄχι (γενικά) ἀσυνήθιστο γιά πρόσωπα πού ξέρουν πολλά;
- Ἐκδίκηση ἤ μᾶλλον «παραδειγματική ἐκτέλεση», ὅπως λέει καί ἡ «17 ΝΟΕΜΒΡΗ» – καί ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καί γιά τόν Γουέλτς;

Ο ΧΡΟΝΟΣ θά δείξει. Ἐκτός ἄν ἐπαληθευθεῖ κυβερνητικός παράγοντας πού θύμιζε τή «μοίρα» τῶν περισσότερων παρόμοιων ἐντυπωσιακῶν δολοφονιῶν στό ἐξωτερικό: νά μένουν ἀνεξερεύνητες...

■

ὅτι εἴχαμε βάλει κείμενα γι' αὐτούς σέ ὁρισμένα σημεῖα τῆς Ἀθήνας. Τέλος, τό ἴδιο θράδυ μοιράσαμε προκηρύξεις σέ πολλές λαϊκές γειτονιές τῆς Ἀθήνας. Ἄρα τουλάχιστον οἱ ἀπογευματινές ἐφημερίδες τῆς Τετάρτης ἔπρεπε νά ξέρουν τήν ἀλήθεια. Κι ὄχι μόνο αὐτές ἀλλά περισσότερο αὐτές τῆς Πέμπτης συναγωνίστηκαν σέ ἀστυνομικά μυθιστορήματα καί ρομάντσα μέ σκοπό τή δημιουργία σύγχυσης, τήν ἀπόκρυψη τῆς ἀλήθειας, τή δηλητηρίαση τοῦ λαοῦ. Οἱ πολιτικοί συντάκτες μετατράπηκαν σέ συγγραφεῖς ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων. Γράφτηκε στήν κυριολεξία ὅ,τι εἶναι δυνατόν γιά νά κρυφτεῖ ἡ ἀλήθεια. Αὐτή εἶναι ἡ περιβόητη ἀλήθεια στήν ὑπηρεσία τῆς ὁποίας βρίσκεται ὁ Τύπος; Καταγγέλλουμε αὐτή τή τακτική καί ἀπαιτοῦμε τή πλήρη δημοσίευση τοῦ κειμένου πού στείλαμε τή Τρίτη στόν Τύπο.

Ἡ Κυβέρνηση καί τά Κόμματα, ξεπέρασαν κάθε ὅριο γελοίου. Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι εἴμαστε ἄνανδροι. Ἀλλά ἐμεῖς πήραμε τήν εὐθύνη τῆς ἐνέργειας ἀπ' τή πρώτη στιγμή. Αὐτοί ὅμως δέν ἔχουν οὔτε τό στοιχειῶδες θάρρος νά ἀποκαλύψουν στόν Ἑλληνικό λαό τήν ἀλήθεια. Ἡ Κυβέρνηση δέν ἔχει τό θάρρος νά πεῖ ποιοί ἔκαναν τήν ἐκτέλεση μήν τύχει κι ἐκτεθεῖ στά μάτια τῶν ἀφεντάδων της τῶν ἀμερικάνων. Δέν τολμάει νά πεῖ στό λαό ὅτι ἕνα τμῆμα του ἀποδοκιμάζει τό θέατρο πού παίζεται ἀπ' τήν Κυβέρνηση καί τά κόμματα σέ θάρος του. Κι ὅτι θά ἀγωνιστεῖ μέ ὅλα τά μέσα ἐνάντια στόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό ἀκόμα καί μέ τό ὅπλο στό χέρι.

Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι εἴχαμε καλυμμένα τά πρόσωπά μας κι ὅτι πρέπει νά ρίξουμε τίς μάσκες. Μήπως ὅμως θἄθελαν νά δώσουμε συνέντευξη τύπου στή Μεγάλη Βρεταννία ἤ νά κάνουμε συγκέντρωση σέ κανένα θέατρο;

Μᾶς ἀποκαλοῦν «στυγνούς ἐγκληματίες», λένε ὅτι δράσαμε μέ τρόπο «ἐπαγγελματικό». Κάνουν διάφορες θαρύγδουπες «ἀναλύσεις», γιά νά ἀποδείξουν ὅτι δράσαμε ὅπως οἱ ἄνδρες τῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν (τρεῖς σφαῖρες κτλ). Κι ὅλα αὐτά γιά νά μήν ποῦν τό ἁπλό πράγμα ὅτι ἁπλοί λαϊκοί ἀγωνιστές μποροῦν νά χτυπήσουν τόν πανίσχυρο ἀρχηγό τῆς CIA μέ σχετικά ἁπλά μέσα καί μέ μιά στοιχειώδη ὀργάνωση. Ἀλλά ἀφοῦ τούς ἀπασχολεῖ τόσο πολύ ἡ μέθοδός μας καί ἡ οὐμανίστρια «Καθημερινή» θεωρεῖ ὕποπτο τό ὅτι δέν χτυπήθηκαν ὁ ὁδηγός καί ἡ γυναίκα, θά τούς ποῦμε τά ἑξῆς ἁπλά πράγματα:

Ὁ Ρίτσαρτ Welch ἦταν ἀρχηγός τῆς CIA. Σάν τέτοιος - ὅπως τό λέμε στό πολιτικό μας κείμενο - ἦταν συνυπεύθυνος μαζί μέ τούς ἄλλους ἐπαγγελματίες πράκτορες πού δροῦν στό ἔδαφός μας, γιά ὅλα τά ἐγκλήματα πού ἔκανε ἡ CIA καί ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός στή χώρα μας τά τελευταῖα τριάντα χρόνια. Ἀπόφασή μας ἦταν νά ἐκτελεστεῖ ὁ ἀρχηγός καί μόνο αὐτός. Δέν ὑπῆρχε περίπτωση νά χτυπηθεῖ ἄλλος, οὔτε ὁ ὁδηγός, οὔτε ἡ γυναίκα, οὔτε καί τρίτος ἄν ἦταν στό αὐτοκίνητο - ἐκτός βέβαια ἄν ἔκανε προσπάθεια νά μᾶς ἐπιτεθεῖ - γιατί δέν θεωροῦμε τόν ὁδηγό καί τή γυναίκα του σάν ὑπεύθυνους.

Κατά συνέπεια ἔπρεπε νά διαλέξουμε ἕναν τρόπο δράσης πού νά ἀποκλείει ἀκόμη καί τό τυχαῖο τραυματισμό αὐτῶν τῶν δύο ἤ ὁποιουδήποτε ἄλλου περαστικοῦ, νά ἀποκλείει κάθε ἄσκοπη αἱματοχυσία. Θέλαμε νά γίνει ἡ ἐνέργεια καθαρά, ἀποτελεσματικά. Γι αὐτό ἀποκλείσαμε ἄλλους τρόπους ἐνέργειας πού γιά μᾶς θἄταν πολύ πιό εὔκολοι- ὅπως τό νά ρίξουμε μιά βόμβα ἤ χειροβομβίδα ἤ νά ρίξουμε μιά ριπή μέσα ἀπ' τ' αὐτοκίνητο. Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις ὅμως θά μποροῦσαν νά χτυπηθοῦν οἱ ἄλλοι δυό ἤ καί περαστικοί. Γι αὐτό προτιμήσαμε νά πάρουμε περισσότερα ρίσκα, σταματῶντας καί κατεβαίνοντας ἀπ' τ' αὐτοκίνητο. Κι ὄχι γιατί εἴμαστε «ἐπαγγελματίες» ἤ «ἐπιστήμονες» ὅπως διατείνονται οἱ πάνσοφοι ἀστυνόμοι τοῦ Γκίκα.

Ὅσο γιά τά Κόμματα, ξεπέρασαν ἀκόμη καί τήν Κυβέρνηση. Μιλᾶνε γιά προβοκάτσια. Δέν διστάζουν νά ποῦν ὅτι ἡ ἐκτέλεση ἔγινε ἀπό χουντικούς. Δέν μᾶς παραξενεύει ὅμως ἡ στάση τους. Καί τό '73 στό Πολυτεχνεῖο γιά προβοκάτσια μίλαγαν. Καί στίς 21 Ἀπρίλη 1975, ὅταν χιλιάδες λαοῦ προσπάθησαν τελείως αὐθόρμητα νά κάψουν τό ἄντρο τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, πάλι γιά προβοκάτσια μίλαγαν. Στίς 24 Ἰούλη ὅταν οἱ οἰκοδόμοι κι οἱ ἄλλοι ἐργαζόμενοι ἀντιστάθηκαν στά πιστόλια καί τίς αὖρες τοῦ Γκίκα, πάλι γιά προβοκάτσια μίλαγαν. Τά κόμματα ἔχουν βρεῖ τόν πανταχοῦ παρόν ἔνοχο σ' ὁποιαδήποτε ἀγωνιστική κινητοποίηση τοῦ λαοῦ: ὁ προβοκάτορας. Αὐτός φταίει γιά ὅλα. Καί μ' αὐτόν προσπαθοῦν ν' ἀποκοιμίσουν τό λαό.

Γιά τά κόμματα πού ἔχουν γίνει οὐρά τῆς κυβέρνησης, ἡ τακτική αὐτή εἶναι συνηθισμένη καί πασίγνωστη. Γιά ἄλλα ὅμως πού ἡ βάση τους ἀπαριθμεῖ χιλιάδες πραγματικούς ἀγωνιστές, ἡ στάση αὐτή τῆς ἡγεσίας τους ἀποτελεῖ ἀσυγχώρητη ἐπιπολαιότητα καί πολιτικό ὀπορτουνισμό. Καλά θά κάνουν νά εἶναι πιό σεμνοί καί πιό προσεκτικοί στίς κρίσεις τους, ἰδίως ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅτι οἱ ἡγεσίες αὐτῶν τῶν κομμάτων εὐθύνονται γιά τήν ἀμαχητί παράδοση τοῦ Λαοῦ στούς φασίστες τή 21 Ἀπρίλη 1967. Καί σήμερα μέ τή τακτική τους τόν ὁδηγοῦν μέ μαθηματική ἀκρίβεια σέ καινούργια ἥττα, σέ νέο πραξικόπημα μέ τή διαφορά ὅτι αὐτή τή φορά δέν θἄναι Ἀπρίλης ἀλλά Χιλή καί Πινοσέτ.

Αὐτό ὅμως πού γιά τή Κυβέρνηση, τά Κόμματα καί τό Τύπο ἀποτελεῖ «μυστήριο», εἶναι «σκοτεινό» κτλ. εἶναι καθαρό γιά τό λαό στή μεγάλη του πλειοψηφία. Γιατί ἁπλούστατα ξέρει ποιά εἶναι ἡ CIA, τί ἐγκλήματα ἔχει κάνει στόν τόπο καί ἔνιωσε ὅτι ὁ ἀρχηγός της δέν μποροῦσε νά ἐκτελεστεῖ παρά ἀπό λαϊκούς ἀγωνιστές. Κι ὅτι γιά νά φύγουν οἱ Ἀμερικάνοι - ὅπως τό ζητάει σύσσωμος ὁ λαός - πρέπει, παράλληλα μέ τίς νόμιμες μορφές πάλης, νά πάρουμε τή σκούπα γιά νά ξαποστείλουμε ὅλους τούς βρωμερούς, στυγνούς πράκτορες, ἐπαγγελματίες ἐγκληματίες τῶν λαῶν πού ἁλωνίζουν ἀνενόχλητοι. Ὁ λαός δέν τούς θέλει καί δέν θά δοῦν ἄσπρη μέρα μέχρι νά τά μαζέψουν καί νά φύγουν. Γιά νά μπορέσει νά γίνει ὁ λαός νοικοκύρης στόν τόπο του.

Ὀργάνωση «17 ΝΟΕΜΒΡΗ»
Ἀθήνα, 26 Δεκέμβρη 1975

φασιστική ἀπειλή

Οἱ φασίστες ξαναχτύπησαν. Προκλητικά καί.... «μέ τήν ἄδεια τῆς ἀστυνομίας». Μέ ἀντικομμουνιστικά, κυρίως, συνθήματα (ἀλλά καί ἀντικαραμανλικά) πρόβαλλαν σάν ἡγέτη τους τόν Γ. Παπαδόπουλο καί ζητοῦσαν ἀπό τόν στρατό «νά δώσει τήν λύση».

Εἶχαν προηγηθεῖ ἐμπρηστικοί λόγοι στό Α΄ Νεκροταφεῖο, ὅπου συγκεντρώθηκε ἡ ἀφρόκρεμα τῆς ἀκρο-δεξιᾶς – ἀπό τόν Γεωργαλᾶ μέχρι τόν Καλέντζη, καί ἀπό τόν Φαρμάκη μέχρι τόν Μίχαλο, τόν Ματθαίου, τόν Μανωλόπουλο. Στοιχεῖα πού συνεργάζονται μέ φασιστικές ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ – ἀμερικάνικες, γερμανικές, ἰταλικές...

Ἡ ἔνταση τῶν τελευταίων ἡμερῶν (ἀπό τήν «ὑπόθεση Μπλέτσα» καί μετά) ἀποκορυφώθηκε – «περνᾶμε τίς πιό κρίσιμες στιγμές τῆς μεταδικτατορικῆς περιόδου», ἔλεγε ἡγετικός παράγοντας τῆς ἀντιπολίτευσης. Αὐτή ἡ κρισιμότητα ἐντοπίζονταν, βασικά, στούς κυβερνητικούς χειρισμούς, πού ἐλάχιστα διαφέρουν ἀπό ἐκείνους τῆς προδικτατορικῆς περιόδου, ὅταν ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ ἀρνιόταν τήν ὕπαρξη τῶν παρακρατικῶν ὀργανώσεων πού ἀποδεδειγμένα ἡ ἴδια «ἐξέτρεφε». Ἡ δικτατορία πού ἀκολούθησε δημιούργησε «ἐκ τῶν πραγμάτων» μιά ξεχωριστή ἄκρα δεξιά, πού δέν εἶναι μόνο αὐτή πού φαίνεται. Ἡ διάβρωση τοῦ μέχρι πρίν λίγο «δικοῦ της» κρατικοῦ μηχανισμοῦ, ἀποδεικνύεται καθημερινά στήν πράξη. Σέ τελευταία ἀνάλυση, εἶναι πραγματικά ἐκπληκτικό, ὅτι ὁ ... Γουρνιᾶς θά ἀναλάβαινε τήν ὑπόθεση τῶν γεγονότων (γιατί ὄχι καί τό θέμα Μάλλιου;) ἄν δέν βρισκόταν σέ ἄδεια, ἀλλά εἶναι ἀκόμα χειρότερο νά διερωτᾶσαι ποιός τήν ἀναλαμβάνει....

Ἡ κυβέρνηση ἔδειξε ἀπό τήν ἀρχή ὅτι ἀνέχεται (τουλάχιστον) τήν ἄκρα δεξιά, σάν ἀντίβαρο στήν ἀριστερά. (Ὑπάρχουν, ἄλλωστε καί οἱ νοσταλγοί τῆς ... «ἑνότητας») καί ὅτι τήν ἀντιμετωπίζει «μέ τό γάντι». Στήν προκειμένη περίπτωση, κυβερνητικοί παράγοντες ἄφηναν νά ἐννοηθεῖ ὅτι μόλις γυρίσει ὁ Καραμανλῆς «θά κόψει κεφάλια». Ὁ Καραμανλῆς ἀγρίεψε ὅταν ἔμαθε (στό Πακιστάν) τά γεγονότα, ἀπείλησε (πάλι!) ὅτι θά φύγει, ἔβαλε τίς φωνές, μά τελικά κατέληξε σέ ἡμίμετρα, ἀποφεύγοντας καί τή συζήτηση στή Βουλή – ὅπως εἶχε κάνει 18 χρόνια πρίν γιά τά γεγονότα τῶν πρώτων ἀντισυγκεντρώσεων... Κι ἔδωσε ἀφορμή νά ἀναρωτηθοῦν ξανά μερικοί παράγοντες τῆς δημόσιας ζωῆς, πόσο πραγματικά ἐλέγχει ὁ ἄλλοτε πανίσχυρος «ἀρχηγός τῆς Δεξιᾶς» τήν κυβέρνησή του, τόν κρατικό μηχανισμό, καί ποιές δυνάμεις, τελικά, κερδίζουν ἔδαφος σ' αὐτό τόν χῶρο τῆς κοινοβουλευτικῆς Δεξιᾶς – μέσα κι ἔξω ἀπό τή «Ν. Δημοκρατία».

Ἡ φασιστική πρόκληση ἄνοιξε ἕναν ἐπικίνδυνο δρόμο πού ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ ἤ δέν θέλει νά δεῖ ἤ δέν θέλει νά κλείσει, ἤ δέν μπορεῖ....

25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1975. Στά Προπύλαια, ὁ Καλέντζης καί – μέ τά μαῦρα γυαλιά – ὁ Ἰταλός Pierro τῆς Ordine Nuovo, στήν πρώτη ἐπίδειξη δύναμης τῶν φασιστῶν. Στά τελευταῖα γεγονότα ὁ Καλέντζης ἦταν ἀπό τούς ἐπικεφαλῆς, ἀλλά ἐπισημάνθηκαν καί φασίστες πού σχετίζονται, πέρα ἀπό τούς Ἰταλούς, καί μέ Γερμανούς (Στράους) καί – φυσικά – μέ Ἀμερικανούς «συναδέλφους τους».

Ἡ πρόσφατη φασιστική δραστηριότητα στήν Ἀθήνα, ξανάφερε στήν ἐπικαιρότητα μιά «προσωπικότητα τοῦ εἴδους»– τόν Γ. Γεωργαλᾶ. Θεωρητικός τῆς δικτατορίας – καί αὐτός!– ἀπό χρόνια, βρέθηκε μέσα σέ κάθε «χοντρό παιχνίδι» σέ βάρος τῆς δημοκρατίας πού ἔγινε ἐπί χούντας.

Ὁ Γεωργαλᾶς:

● Τό 1961 συνέταξε τό «σχέδιο Περικλῆς» τοῦ ἐκλογικοῦ πραξικοπήματος τῆς χρονιᾶς ἐκείνης. Τό ἀποκάλυψε ἡ ἔκθεση Μπέρτσου («Ἐλευθερία», 2-4-64). Τό «σχέδιο Γεωργαλᾶ» ἦταν ἕνα ἀπό τά τ ρ ί α σχέδια πού εἶχαν ὑποβληθεῖ στό περιβόητο «Συμβούλιο Μελετῶν», πού τό ἐνέκρινε στίς 22-8-61,«ἐπέφερε τάς ἀναγκαίας συμπληρώσεις καί ἀπεφάσισε τήν περαιτέρω ἐπεξεργασίαν του». Γιατί προτιμήθηκε τό «σχέδιο Γεωργαλᾶ»; Ἴσως γιατί ὁ πονηρός «σοβιετολόγος» ...ἀνακάτεψε τά δύο ἄλλα σχέδια (ἕνα τῆς ΚΥΠ κι ἕνα τοῦ «συναδέλφου του» Σταυρίδη) καί παρουσίασε πιό...ὁλοκληρωμένη δουλειά, ἄν καί οἱ προϊστάμενοί του δέν ἦταν τόσο ἱκανοποιημένοι: σ' ἕνα ἰδιό-

χειρο σημείωμα τοῦ Ι. Τριανταφυλλάκη, μέλους τοῦ Σ.Μ., ἀναφέρονται τά ἑξῆς:

«Ἐπειδή οἱ ἐκπονηταί καί ὁ τελικός ἐκπονητής Γεωργαλᾶς εἶναι ἀντιγραφεῖς ξένων προτύπων – διαρκῶς ἀναμασοῦν ξένους ὅρους ἀπό τό βιβλίον «περί προπαγάνδας» τοῦ Γκαῖμπελς– δι' αὐτό εὐτυχῶς ἡ χονδροειδής σκέψις των ἔφερε τήν ἀνοικτήν ἐπιβολήν τρομοκρατικῶν μέσων κατά τό πραξικόπημα καί κατέστησε εὐχερῆ τήν μή ἀναγνώρισίν του».

● Τό 1962 εἰσηγήθηκε – ἐπίσημα – τή μέθοδο τῶν ἀ ν τ ι σ υ γ κ ε ν τ ρ ώ σ ε ω ν γιά τήν «ἐξουδετέρωσιν τῶν κομμουνιστῶν». Στά πρακτικά τοῦ Σ.Μ. (πού ὑπάγονταν στήν ὑπηρεσία πληροφοριῶν τοῦ Γωγούση) ἀναφέρονται τά ἑξῆς, ὅπως γράφτηκαν στήν «Ἐλευθερία» (2-4-64):

«Ὁ κ. Γεωργαλᾶς παρετήρησε ὅτι εἰς τάς ὑπό τῶν κομμουνιστῶν προκαλουμένας συγκεντρώσεις αἱ ὑπηρεσίαι μας ἀκολουθοῦν τήν τακτικήν νά παρεμβάλωμεν πρόσωπα πρός πρόκλησιν συγχύσεως, πρᾶγμα τό ὁποῖον, ἐάν ἀποτύχη, ἐνθαρρύνει τούς κομμουνιστάς καί ἀποθαρρύνει τούς παρεμβαλλομένους. Προτείνει δέ ὡς ἀποτελεσματικήν μέθοδον πρός ἐξουδετέρωσιν τάς ἀ ν τ ι σ υ γ κ ε ν τ ρ ώ σ ε ι ς»!

● Τό 1966 συνέταξε – κατά πᾶσα πιθανότητα – ἕνα «Πρόγραμμα Ἀμέσου Ἐφαρμογῆς» γιά τήν «ἀντιμετώπισιν τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου» – μιά μελετημένη ψυχολογική προετοιμασία τοῦ πραξικοπήματος πού ἕνα χρόνο μετά ἀκολούθησε («ΑΝΤΙ», 7/9 καί 21/9/74). Κι ὅλα αὐτά μέ τό ἀζημίωτο, βέβαια: μ ό ν ο ἀπό τά «μυστικά κονδύλια» πῆρε γιά 4 χρόνια (1960-63) ποσό 222.000 δρχ., ἐνῶ τό περιοδικό «Σοβιετολογία» πού ἔβγαζε πῆρε – ἀπό τήν ἴδια χρυσοφόρα πηγή – 281.615 δρχ. τό 1962 καί 124.000 δρχ. τό 1963. Ἡ χούντα τόν ἔκανε «ὑφυπουργό» κι ἐπίσημο προπαγανδιστή της. Σήμερα, βρίσκεται πάλι στό προσκήνιο. Στόχος του εἶναι τώρα ὁ Καραμανλῆς («ἡ Ἑλλάδα δέν ζεῖ μέ Τριανταφυλλίδηδες, ἀλλά μέ Μάλλιους»), ἄσχετα ἄν μερικοί ὑποστηρίζουν ὅτι καί προδικτατορικά, πάλι, ἦταν ὁ ἴδιος...

ΤΟ ΜΕΝΟΣ μέ τό ὁποῖο οἱ φασίστες ἐπιτέθηκαν κατά τῶν δημοσιογράφων, στήν κηδεία τοῦ Μάλλιου, καί ἡ ἐγκληματική ἀδιαφορία τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως, δέν πρέπει – κανονικά – νά ἐξέπληξαν πολλούς. Τό πρῶτο ἦταν δικαιολογημένο. Γιά τό δεύτερο, πόσοι ἀμφέβαλλαν;

ΤΟ «ΑΝΤΙ» ἔχει καί εἰδικούς – πέρα ἀπό τούς γενικούς – λόγους, νά νιώθει δική του ὑπόθεση τόν τραυματισμό τῶν δημοσιογράφων: δυό ἀπό τούς δημοσιογράφους πού τραυματίθηκαν (ὁ Γιάννης Φάτσης κι ὁ Γιάννης Δημαρᾶς) εἶναι συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ, ἐνῶ ἕνας ἄλλος τραυματίας, (ὁ Χρῆστος Οἰκονόμου) ἀνῆκε στή μικρή δημοσιογραφική ὁμάδα πού ξεκίνησε τό «ΑΝΤΙ» μέσα στή δικτατορία.

ΤΟΝ Γενάρη τοῦ 1958 ἔγινε στόν Πειραιά ἡ πρώτη ἀντισυγκέντρωση. Σέ μιά ἐκδήλωση τῶν «Φίλων τῆς εἰρήνης», ἡ ἀστυνομία ἐπέτρεψε στούς τραμπούκους νά μποῦνε στό Δημοτικό Θέατρο, ὅπου γινόταν ἡ συγκέντρωση, νά καταλάβουν τά θεωρεῖα καί νά δώσουν μιά πραγματική «μάχη» μέ τούς «Φίλους τῆς εἰρήνης». Οἱ «ἀντισυγκεντρωθέντες» ἦταν μέλη τοῦ «Συλλόγου Ἐπαναπατρισθέντων ἐκ τοῦ Παραπετάσματος». Ἱδρυτικό μέλος τοῦ συλλόγου ἦταν ὁ Γ. Γεωργαλᾶς (ἄλλοτε ἐκφωνητής τοῦ ραδιοσταθμοῦ Βουδαπέστης), πού 4 χρόνια μετά θά εἰσηγηθεῖ «ἐπισήμως» τίς ἀντισυγκεντρώσεις σάν μέσο «ἀντιμετωπίσεως τῶν κομμουνιστῶν».

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ Γιάννης Βούλτεψης περιγράφει ὡς ἑξῆς αὐτή τήν πρώτη ἀντισυγκέντρωση στό βιβλίο του «ΥΠΟΘΕΣΗ ΛΑΜΠΡΑΚΗ» (ἐκδ. ΜΕΔΑ):

Η ΠΡΩΤΗ ΑΝΤΙΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

«Ἀπό νωρίς τό πρωΐ ὁ χῶρος μπροστά στό Δημοτικό Θέατρο εἶχε καταληφθῆ ἀπό ἰσχυρές ἀστυνομικές δυνάμεις μέ ἐπικεφαλῆς τόν Διευθυντή τῆς Ἀστυνομίας Πειραιῶς Κανελλόπουλο, τόν Διοικητή Ἀσφαλείας Κορωνάκο καί πολλούς ἄλλους ἀξιωματικούς. Ὅταν ἄρχισαν νά φθάνουν οἱ πολίτες, πολλοί ἀστυνομικοί μέ πολιτικά περιφέρονταν στήν εἴσοδο. Καί, στήν ἐσωτερική θύρα τοῦ θεάτρου, οἱ προσερχόμενοι ὑποβάλλονταν σέ σωματική ἔρευνα. Αὐτό ἦταν κάτι πού ποτέ ἄλλοτε δέν εἶχε γίνει σέ μιά δημόσια συγκέντρωση. Ὁ πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, δικηγόρος Κ. Ἀθανασιάδης, ἐπέστρεψε στήν ἐξωτερική θύρα καί διαμαρτυρήθηκε στόν Διοικητή Ἀσφαλείας, ὁ ὁποῖος στεκόταν ἐκεῖ. Ἀντάλλαξε μαζί του ἔντονες φράσεις. Ὁ Διοικητής τοῦ εἶπε:

– Ἔτσι θέλουμε καί κάνουμε ἔρευνα. Τό λόγο θά σοῦ δώσουμε;

Ἀρνήθηκε νά πῆ ἀπό ποῦ ἡ Ἀστυνομία εἶχε ἐντολή νά λάβη αὐτά τά μέτρα. Ἀλλά σέ μιά στιγμή εἶπε:

– Δέν εἶναι πολιτική συγκέντρωση, γιά νά διαμαρτύρεσαι. Ἐδῶ μπαίνει ὅλος ὁ Πειραιᾶς!

Ἦταν ἡ πρώτη ἀπόδειξη ὅτι ἡ Ἀστυνομία ἐγνώριζε πολύ καλά τί ἐπρόκειτο νά συμβῆ. Οἱ ἄλλες ἀποδείξεις δέν ἄργησαν νά ἀκολουθήσουν.

Μεγάλος ἀριθμός ἀστυφυλάκων ἐν στολῆ εἶχαν τοποθετηθῆ γύρω - γύρω στήν πλατεῖα τοῦ θεάτρου καί στούς διαδρόμους τῶν θεωρείων. Σέ ἕνα δωμάτιο τοῦ διαδρόμου τῆς δεύτερης σειρᾶς θεωρείων οἱ «ἀντιφρονοῦντες» εἶχαν ἐγκαταστήσει τό «στρατηγεῖο» τους καί κατέστρωναν τά σχέδιά τους, ἐνῶ πολλοί σιωπηλοί τύποι, οἱ περισσότεροι ἄγνωστοι στόν Πειραιᾶ, εἶχαν σκορπισθῆ στά θεωρεῖα, ἀλλά καί στήν αἴθουσα, καί ἄλλαζαν συνθηματικά νεύματα. Ἦταν πιά φανερό ὅτι ὑπῆρχε ὀργανωμένο σχέδιο γιά νά γίνουν ἐπεισόδια καί νά ματαιωθῆ ἡ συγκέντρωση.

Ὅταν ἄνοιξε ἡ αὐλαία, ζωηρά χειροκροτήματα ἐχαιρέτισαν τό προεδρεῖο, τό ὁποῖο ἀποτελοῦσαν τρεῖς πρώην ὑπουργοί (Ἀνδρέας Ζάκκας, Λέων Μακκᾶς, Περικλῆς Ἀργυρόπουλος), ἕνας ναύαρχος (Γιαννικώστας), ἕνας ὑποπτέραρχος (Ἀντωνόπουλος), ἕνας βουλευτής (Τ. Βουλόδημος) καί τρεῖς δήμαρχοι.

Πρῶτος χαιρέτισε τή συγκέντρωση ὁ Α. Ζάκκας (πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν Διεθνῆ Ὕφεσιν καί τήν Εἰρήνην) – καί ἀμέσως οἱ «ἀντιφρονοῦντες» ἄρχισαν νά φωνάζουν καί νά βρίζουν:

– Δολοφόνοι!

– Ἄτιμοι!

– Εἰρηνοκάπηλοι!

Τό πλῆθος διαμαρτυρήθηκε ἔντονα καί ζητοῦσε νά ἀποκατασταθῆ ἡ τάξη. Ὁ Ζάκκας λέει:

– Μή δίδετε σημασίαν στίς φωνές τῶν ἀμαθῶν, τῶν ἐμπαθῶν καί τῶν ἐγκαθέτων ἀνθρώπων...

Οἱ «ἀντιφρονοῦντες» ἄρχισαν πάλι νά φωνάζουν. Καί ὁ Ζάκκας εἶπε:

–Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού παρατηρῶ αὐτήν τήν ἀταξίαν, ἐνῶ ἡ Ἀστυνομία ἔχει ἐδῶ τόσην δύναμιν, ἡ ὁποία δίδει τήν ἐντύπωσιν ὅτι δέν προστατεύεται ἡ τάξις τῆς συγκεντρώσεως.

Οἱ ἐγκάθετοι τώρα οὐρλιάζουν. Ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας κάθεται ἀπαθής καί ἀτάραχος στήν πρώτη σειρά τῶν καθισμάτων τῆς πλατείας, μπροστά στό ὑποβολεῖο. Ὁ Ζάκκας τοῦ λέει:

– Κύριε Διευθυντά τῆς Ἀστυνομίας! Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει νά φύγουν εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διαταράσσουν τήν τάξιν. Ἡμεῖς δέν θά φύγωμεν! Ἡ συγκέντρωσις θά προχωρήση – καί θά προχωρήση ὅ,τι καί ἄν κάνουν! Ἡ ἐπέμβασίς σας πρέπει νά εἶναι ἄμεσος ὁσάκις βλέπετε ὅτι διαταράσσεται ἡ τάξις!

Ἀλλά ἡ κατάσταση δέν ἄλλαξε. Καί σέ μιά στιγμή ἀπό ἕνα θεωρεῖο ἐκσφενδονίσθηκαν ὁλόκληρες δέσμες ἀπό προκηρύξεις.

– Αὐτοί, πού κάνουν ἔρευνα στήν εἴσοδο, ἔπρεπε νά εἶχαν βρῆ αὐτούς, πού κουβαλοῦν αὐτά τά χαρτιά μέ τά σακκιά, εἶπε ὁ Ζάκκας.

Καί συνέχισε τήν ὁμιλία του μέσα στίς κραυγές τῶν ἐγκαθέτων. Τούς εἶπε:

– Αὐτοί, πού σᾶς ἔστειλαν ἐδῶ, θά ἀπογοητευθοῦν. Ἡ εἰρήνη θά προχωρήση καί θά ἐπικρατήση!

Ὕστερα εἶπε ὅτι «ἡ Ἐπιτροπή Εἰρήνης ἀρχίζει σήμερα ἀπό τόν Πειραιᾶ τάς συγκεντρώσεις της ἐναντίον τοῦ θερμοπυρηνικοῦ πολέμου» – καί ἔπαψε πιά νά ἀκούγεται. Οἱ «ἀντιφρονοῦντες» εἶχαν ἀρχίσει νά βιαιοπραγοῦν ἐναντίον τῶν πολιτῶν.

ΖΑΚΚΑΣ: Κύριε Διευθυντά τῆς Ἀστυνομίας! Τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις δέν θά μποροῦσαν νά γίνουν ἐάν δέν ἦσθε πολύ ἐπιεικής ἀπέναντι τῶν ἐγκαθέτων!

Καί ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας:

– Ἡ εἴσοδος εἶναι ἐλευθέρα. Ἦλθαν καί οἱ ἀντιφρονοῦντες καί φωνάζουν, ἐφ' ὅσον ἔχουμε δημοκρατία!

Ὕστερα ἀπό τή δήλωση αὐτή, ὅλα μποροῦσαν νά συμβοῦν – ἐκτός ἀπό τό νά ἀποκατασταθῆ ἡ τάξη. Μίλησε ὁ δικηγόρος καί δημοτικός σύμβουλος Α. Νυστεράκης. Οἱ προκλήσεις ἐντείνονται. Ὕστερα μίλησε ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Εἰρήνης Πειραιῶς Γ. Τζατζάνης. Οἱ ἐγκάθετοι ἔχουν ἀποθηριωθῆ. Βίαιες σκηνές ἐξελίσσονται στά θεωρεῖα, ὅπου οἱ «ἀντιφρονοῦντες» ἐπιτίθενται καί ξυλοκοποῦν καί ἡ Ἀστυνομία ὁδηγεῖ στήν ἔξοδο τοῦ θεάτρου αὐτούς πού ξυλοκοποῦνται.

Ὁ Τζατζάνης συνεχίζει ἀπτόητος. Οἱ ἐγκάθετοι, ἀφοῦ δυό φορές ἔρριξαν στήν πλατεῖα τό σύνθημα «ἄντε, πᾶμε νά φύγουμε», ἀλλά κανείς δέν τούς ἀκολούθησε, ἔχουν καταληφθῆ ἀπό λύσσα. Καί ἐκσφενδονίζουν στή σκηνή, γιά νά κτυπήσουν τόν ὁμιλητή, δύο καρέκλες. Ἡ μία ἀπ' αὐτές πέρασε ξυστά πάνω ἀπό τό κεφάλι τοῦ Διευθυντῆ τῆς Ἀστυνομίας. Καί ἐκεῖνος ἔσπευσε...νά φορέση τό πηλήκιό του.

Ὁ Τζατζάνης εἶπε:

– Ὁ κύριος Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας ἄς καμαρώση τήν τάξιν!... Ὁ κύριος Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας ἔδωσε ἐξετάσεις εἰς τόν Πειραϊκόν λαόν!

Ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας προσποιήθηκε ὅτι δέν ἄκουσε. Ὁ Τζατζάνης φώναξε:

– Φίλοι τῆς Εἰρήνης! Ἦλθαν νά διαλύσουν τήν συγκέντρωσίν μας ὑπό τήν προστασίαν τῆς Ἀστυνομίας! Ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας ἠδύνατο νά ἐπιβάλη τήν τάξιν ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐάν τό ἤθελε!

Ἀλλά δέν τό ἤθελε. Καί τό ὄργιο αὐτό συνεχίσθηκε ὡς τό τέλος – περισσότερο ἀπό δυόμισι ὧρες.

Μίλησε καί ὁ Λ. Μακκᾶς. Μάταια καλοῦσε καί αὐτός τόν Διευθυντή τῆς Ἀστυνομίας «ἐν ὀνόματι τοῦ Συντάγματος, νά μοῦ ἐπιτρέψη νά ὁμιλήσω». Καί ὁ Τζατζάνης ἔκλεισε τή συγκέντρωση μέ τά ἑξῆς:

– Ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω τόν θαυμασμόν μου διά τήν ψυχραιμίαν σας καί διά τόν πατριωτισμόν, τόν ὁποῖον ἐπεδείξατε. Εὐχαριστῶ καί τήν Ἀστυνομίαν Πειραιῶς, διότι ἐπροστάτευσε, τουλάχιστον, τήν ζωήν μας!

Τήν ἴδια στιγμή, λίγο ἔλειψε νά διαψευσθῆ. Ἀπό ἕνα θεωρεῖο, ἕνας «ἀντιφρονῶν» ἐκσφενδόνισε μέ δύναμη ἕνα μεγάλο ἐμαγιέ πτυελοδοχεῖο. Ἀστόχησε. Ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας ἔμεινε ἀπαθής. Ὁ Τζατζάνης διάβασε τό ψήφισμα. Ὕστερα οἱ συγκεντρωμένοι ἄρχισαν νά ἀποχωροῦν, ἀδιαφορώντας γιά τίς φωνές τῶν ἐγκαθέτων. Πρός τήν ἔξοδο, μερικοί ἀπ' αὐτούς κτύπησαν μπροστά στούς ἀστυνομικούς τόν Πρόεδρο τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ἐπειδή ζήτησε ἀπό τά «ὄργανα τῆς τάξεως» νά πάρουν τά στοιχεῖα ἑνός ἐγκαθέτου πού ἔβριζε χυδαῖα τή γυναίκα του. Οἱ ἀστυνομικοί... ἔσπευσαν νά ἀπομακρύνουν τούς δράστες.

Γιά ὅλα ὅσα ἔγιναν ἐκείνη τήν ἡμέρα στόν Πειραιᾶ κανείς δέν συνελήφθη. Κανείς δέν ἐμηνύθη. Ὅλοι οἱ ἐγκάθετοι παρέμειναν «ἄγνωστοι».

ΛΙΓΕΣ μέρες μετά, τά ἴδια γεγονότα ἐπαναληφθήκανε στή Μυτιλήνη (ἀπό τόν ἴδιο σύλλογο!) σέ ὁμιλία τοῦ Η. Ἡλιοῦ. Ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ κατάγγειλε τήν πρωτοφανῆ τρομοκρατία κι ἀποκάλυψε ὅτι ὑπῆρχε μιά γενική κυβερνητική ἐγκύκλιος πού «συνιστοῦσε» στίς ἀρχές χωροφυλακῆς νά παρεμποδίζουν «πάση θυσία» (ἀλλά καί...«τηρουμένων, εἰ δυνατόν, τῶν προσχημάτων») τίς συγκεντρώσεις τῆς ἀριστερᾶς.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ἀντέδρασε ὅπως ἀκριβῶς καί τώρα: ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀρνήθηκε νά δεχθεῖ ἀντιπροσωπεία τῆς ΕΔΑ καί νά συζητήσει τό θέμα στή Βουλή, ἄν καί τό ζήτησαν ΟΛΑ τά κόμματα τῆς ἀντιπολίτευσης - συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ Π. Κανελλόπουλου! Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται... ■

βασιλικό ρεβεγιόν μέ «ὑψηλά πρόσωπα»

Οἱ βασιλικοί (ὅπως καί οἱ χουντικοί – συντονισμένα ἤ παράλληλα) κινοῦνται δραστήρια τόν τελευταῖο καιρό. Τά στοιχεῖα πού δημοσιεύονται πιό κάτω προέρχονται ἀπό τό Λονδίνο καί δείχνουν τή μιά «ὄψη τοῦ νομίσματος»: τίς προσπάθειες τῶν βασιλικῶν νά ἀποκτήσουν ἕνα «εὐπρεπές πρόσωπο» στήν πολιτική ζωή τοῦ τόπου.

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ τῆς ἱστορίας, σ' αὐτή τή φάση, εἶναι ὁ Μάκης Ἀρναούτης, παντοδύναμος καί πάλι «σύμβουλος» τοῦ «τέως», ὕστερα ἀπό ἕναν ἐξοντωτικό παρασκηνιακό «πόλεμο» μέ πολλές προσωπικότητες τοῦ στενοῦ βασιλικοῦ κύκλου στήν Ἀθήνα καί τό Λονδίνο (Παπάγος, Γερουλάνος, Τζανετῆς, Ροζάκης, Παπανικολάου, Δέδες κ.ἄ.).

ΠΑΡΑ τόν «χρόνιον ὀλέθριον ρόλον τοῦ Μάκη εἰς βάρος τοῦ Βασιλέως» – ὅπως τόν κατηγοροῦν ἡγετικοί φιλοβασιλικοί – ἡ νέα ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη τοῦ Γλύξμπουργκ στό πρόσωπό του, ἐπιβεβαιώνει, μέ τόν κατηγορηματικότερο τρόπο, τή σταθερή ἐπιθυμία τοῦ «δημοκράτη βασιλιᾶ» νά γυρίσει «στόν θρόνο του», ἀλλά καί τόν τρόπο πού θέλει νά τό πετύχει.

ΟΙ ΓΙΟΡΤΕΣ εἶναι μοναδική εὐκαιρία γιά μιά «συγκέντρωση στό Λονδίνο» τῶν βασιλικῶν. Καί οἱ τελευταῖοι δέν κρύβουν τήν ἱκανοποίησή τους γιά τίς «ἀθηναϊκές συμμετοχές» στό πρωτοχρονιάτικο ρεβεγιόν τοῦ «τέως», πού τό χαρακτηρίζουν «πολιτικό γεγονός». Χαρακτηριστικά ὁ Ἀρναούτης λέει στούς φίλους του ὅτι «τίς μέρες αὐτές θά ἔλθει ὅλη ἡ Ἀθήνα στό Λονδίνο» – γι' αὐτό καί ματαίωσε ἕνα «ταξίδι ἑορτῶν» πού ἑτοίμαζε στήν Ἑλλάδα.

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ ἀπόλυτα ἔγκυρες πληροφορίες, ὁ Ἀρναούτης ὑπολογίζει στήν «ἰδιωτική ἐπίσκεψη» τούτων τῶν ἡμερῶν στό Λονδίνο:

● Τοῦ Σπύρου Θεοτόκη, ἀπό τή Λωζάννη, καί ἐνδεχόμενα τοῦ Στέφανου Στεφανόπουλου, ἀπό τό Βισσύ, ὅπως τοῦ ὑποσχέθηκε κατά τήν τελευταία συνάντησή τους ὁ δεύτερος.

● Δύο γνωστῶν φιλοβασιλικῶν ὑπουργῶν τῆς κυβερνήσεως.

● «Ἕξι τουλάχιστον» βουλευτῶν τῆς «Νέας Δημοκρατίας» – ἐκτός ἀπό τόν κ. Ἱππ. Σαββούρα, πού πρόκειται ἄλλωστε νά ἐκδηλωθεῖ καί στή Βουλή, ὅπως λένε καλά πληροφορημένοι κύκλοι. Γι' αὐτό ζήτησε «ἐγγράφως καί δημοσίως» ἀπό τή «Νέα Δημοκρατία» νά ξεκαθαρίσει «ἐντός 10ημέρου» τό θέμα τῆς διαγραφῆς του πού ἐκκρεμεῖ πάνω ἀπό χρόνο...

● Δέκα «κρατικῶν τιτλούχων» τῆς κυβερνήσεως: δυό γενικῶν διευθυντῶν Ὀργανισμῶν, τριῶν διοικητῶν καί ὑποδιοικητῶν γνωστῶν γιά τό φιλοβασιλισμό τους κ.λπ.

● Τριῶν μεγαλοεπιχειρηματιῶν, πού παρέχουν «τροφή καί στέγη» σέ γνωστά φιλοβασιλικά στοιχεῖα τῆς Ἀθήνας.

ΚΥΡΙΟ μέλημα τοῦ Ἀρναούτη, αὐτό τόν καιρό, εἶναι ἡ πραγματοποίηση μιᾶς σειρᾶς συναντήσεων καί διασυνδέσεων, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε μέσω δικῶν του ἀνθρώπων, μέ στόχους ἀπό τίς ἁπλές διερευνητικές ἐπαφές καί ἐπαναβεβαιώσεις τῶν παλιῶν δεσμῶν, μέχρι συγκεκριμένες δραστηριοποιήσεις. Καί βέβαια δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ Ἀρναούτης περιβλήθηκε μέ ἀποφασιστικές ἐξουσίες ἀπό τόν Κωνσταντῖνο, ὅπως «τόν παλιό καλό καιρό», καί κινεῖται δραστήρια, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τίς παρακάτω πρόσφατες ἔμμεσες ἤ ἀπ' εὐθείας ἐπαφές:

● Μέ γνωστό χουντικό δημοσιογράφο, στόν ὁποῖο ἐνεχείρισε 4 διευθύνσεις «δικῶν του» πλούσιων Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ, μέ σκοπό νά βοηθήσουν οἰκονομικά τήν ἐφημερίδα του. (Ὁ δημοσιογράφος ἀναμένεται τίς ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων στό Λονδίνο γιά τό φιλοβασιλικό «ρεβεγιόν προσωπικοτήτων»).

● Μέ γηραιό ἡγετικό στέλεχος φιλοβασιλικῆς ὀργάνωσης, τό ὁποῖο – μετά ἀπό μεσολάβηση τοῦ Ἀρναούτη – πῆρε «ἐπιχορήγηση» ἑνάμισι ἑκατομμύριο δραχμές(!) ἀπό διευθύνον στέλεχος τῶν ναυπηγείων γνωστοῦ μεγαλοεφοπλιστῆ.

● Μέ τόν διοικητή τοῦ ΟΑΕΔ (Ὀργανισμοῦ Ἀπασχολήσεως Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ) Ἀχιλλέα Μπουντουβῆ, βασιλικό «Νεοδημιοκράτη» σήμερα καί θιασώτη τῆς χούντας παλιότερα.

● Μέ τόν πρόεδρο τῆς ΟΝΝΕΔ Ἀναστάση Παπαληγούρα καί τή γυναίκα του Ζαΐρα, κόρη Γεωργίου Ράλλη.

● Μέ τρεῖς βουλευτές τῆς «Νέας Δημοκρατίας».

● Μέ γνωστό ὑποδιοικητή τραπέζης, πού τελευταῖα καταφέρεται ἐναντίον τοῦ Π. Παπαληγούρα.

● Μέ δύο ἀνώτατα στελέχη τῆς ἑλληνικῆς Πρεσβείας στό Λονδίνο – σέ προάστιο τοῦ Λονδίνου καί ὄχι στά πλαίσια κοσμικῆς ἤ ὑπηρεσιακῆς ἐπαφῆς.

● Μέ ἄτομο τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακάριου, ἀπό τό ὁποῖο διαμηνύθηκε στόν Ἀρναούτη ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δυσφορεῖ γιά τόν φιλοχουντικό πολιτικό ἐναγκαλισμό πού ἔχει ἀποδεχθεῖ ὁ «τέως».

● Μέ γνωστούς ἀπόστρατους φιλοβασιλικούς, πού τούς ἀρέσει νά ... ἐλπίζουν ὅτι εἶναι ἀκόμα σέ θέση νά δημιουργήσουν φιλοβασιλικό «προγεφύρωμα» στόν στρατό.

● Μέ τούς γνωστούς ἀκροδεξιούς γηραλέους πολιτικούς Σπύρο Θεοτόκη (70 χρονῶν) καί Στέφανο Στεφανόπουλο (78 χρονῶν), πού φέρονται σάν οἱ «σοβαροί» ἐκπρόσωποι μιᾶς μοναρχικῆς πολιτικῆς κίνησης στό μέλλον.

● Μέ τόν Στρατῆ Ἀνδρεάδη, πού ἐπαναβεβαίωσε πώς, παρά τά «φιλοχουντικά λάθη του, ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ἕνας πιστός καί καλός φίλος τοῦ βασιλιᾶ.

ΟΛΗ αὐτή ἡ δραστηριότητα γίνεται στά πλαίσια ἑνός «σχεδίου Ἀρναούτη» πού ξεκινᾶ ἀπό μερικές διαπιστώσεις καί ἔχει στόχους συγκεκριμένους:

● Οἱ προσπάθειες γιά συστηματική διείσδυση στόν στρατό, δέν ἔπιασαν. Καί ἡ «ἀποκήρυξη» Ἀβέρωφ εἶναι χαρακτηριστική.

● Οἱ χουντικοί προσπαθοῦν νά ρυμουλκήσουν τά μεσαῖα καί κατώτερα φιλοβασιλικά στοιχεῖα. Δέν μποροῦμε νά τούς ἔχουμε λοιπόν ἐμπιστοσύνη. Χρειάζεται συνεργασία διακριτική.

● Τά περιθώρια πολιτικῆς δραστηριοποίησης, «ἐν ὄψει καί ἐκλογῶν», καί ἱκανοποιητικῆς ἐμφάνισης εἶναι περιορισμένα. Ἡ ἐπιφυλακτικότητα τοῦ Θεοτόκη εἶναι σωστή.

● Ὁ ξένος παράγοντας ἐξακολουθεῖ νά εἶναι – στήν πλειοψηφία του – ὄχι φιλικός πρός τόν θεσμό. Ἀλλά ἡ «συνεπής προσήλωσις» τῶν βασιλικῶν σ' αὐτόν καί οἱ ἐσωτερικές πολιτικές ἐξελίξεις (στήν Ἑλλάδα) μπορεῖ νά τόν μεταπείσουν μελλοντικά. Οἱ διεθνεῖς δικτυώσεις πρέπει νά ἀναπτυχθοῦν.

«Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ δέν βιάζεται», λένε οἱ φίλοι του στό Λονδίνο. Ἔβαλε μπροστά ἕνα «5ετές σχέδιο ἐπιστροφῆς» καί περιμένει... Ἕνας ἀποφασιστικός σταθμός γιά τήν ἐπιτυχία του δέ εἶναι καί τό «πολιτικό ρεβεγιόν» τούτων τῶν ἡμερῶν. ■

Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΟΜΕΝΗ γιά τό 1978 ἐκλογή, μέ καθολική ψηφοφορία, τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, ἀντιπροσωπεύει γιά τούς ὑποστηρικτές της ἕνα ἱστορικό σταθμό στή διαδικασία ἑνοποίησης τῆς Εὐρώπης. Θεωροῦν μάλιστα, ὅτι δέν ἀποτελεῖ ἕνα βῆμα πρός τήν κατεύθυνση τοῦ «ἀφοπλισμοῦ» τοῦ ἐθνικοῦ κράτους, δεδομένου ὅτι δέν συνοδεύεται μέ διεύρυνση τῶν σημερινῶν ἁρμοδιοτήτων του. Ἀντίθετα, γιά ἕνα σημαντικό τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ σέ μερικές χῶρες τῆς Ε.Ο.Κ. ἡ ἐκλογή αὐτή συμβολίζει τήν ἀπεμπόληση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί τήν ἐπικύρωση τῆς ἀμερικανογερμανικῆς ἡγεμονίας στήν Εὐρώπη. Στή Γαλλία π.χ. οἱ ἀντιδράσεις εἶναι ἰδιαίτερα ἔντονες καί δέν περιορίζονται μόνο στά κόμματα (Κ.Κ.Γ. καί μέρος τῶν ντεγκωλικῶν) πού ἀντιτίθενται στό σχέδιο ἐκλογῆς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου.

ΕΤΣΙ, πρίν ἀπό τρεῖς ἑβδομάδες δημοσιεύτηκε στόν γαλλικό τύπο μία διακήρυξη ἐναντίον τῆς γερμανοαμερικάνικης ἡγεμονίας στήν Εὐρώπη, πού ὑπογράφεται ἀπό γνωστούς μαχητές τῆς Γαλλικῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης (τούς στρατηγούς Μπινός καί Παρί ντέ Μπολλαρντιέρ, τούς δημοσιογράφους Μπουρντέ καί Κριγκέλ Βαλριμόν, τόν βιολόγο Πρενέν καί τόν φυσικό Βιζιέ), ἀπό προοδευτικούς χριστιανούς (Μονταρόν καί Καζαλίς) καί ἀπό τόν Ζ.Π. Σάρτρ.

ΤΟ «ΑΝΤΙ» ἀναδημοσιεύει αὐτό τό κείμενο ἐπειδή πιστεύει ὅτι τά προβλήματα πού θίγει εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικά καί πρέπει νά συζητηθοῦν καί νά ἀναλυθοῦν σέ βάθος ἀπό τό ἑλληνικό προοδευτικό κίνημα.

ΟΧΙ σέ μιά Εὐρώπη Γερμανο-αμερικανοκρατούμενη!...

Μιά δύσκολη περίοδος ἀρχίζει γιά τήν Εὐρώπη. Ἐδῶ καί λίγους μῆνες ἡ θέση τῶν λαῶν χειροτερεύει ἐπικίνδυνα. Ἡ κρίση τοῦ 1973 διέκοψε τή φάση ἐπέκτασης τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὅπως στή δεκαετία τοῦ '30, ὁ πληθωρισμός, ἡ ἀνεργία, ὁ ἐκφυλισμός τῶν νομισμάτων, ἡ σπειροειδής κάμψη τῶν οἰκονομιῶν οἱ ὁποῖες θυθίζονται καί ἀλλοπαρασύρονται στήν κρίση, κινδυνεύουν νά καταλήξουν στήν ἀποσύνθεση τῶν δημοκρατικῶν δομῶν.

Ἡ κρίση δέν εἶναι ὀλέθρια γιά ὅλο τόν κόσμο. Πρίν ἀπό τό 1929, οἱ κυκλικές κρίσεις ἔδιωχναν ἀπό τήν ἀγορά, στό ἐσωτερικό τῆς κάθε καπιταλιστικῆς χώρας, τίς μή ἀνταγωνιστικές ἐπιχειρήσεις. Ἀπό τό 1929 καί μετά οἱ κρίσεις αὐτές ἐπενεργοῦν καί σέ παγκόσμια κλίμακα. Ἡ σύγκρουση τῶν μεγάλων καπιταλιστικῶν δυνάμεων προσδιορίζει τόν νέο συσχετισμό δυνάμεων πού δημιουργήθηκε μέ τήν κρίση τοῦ 1973. Ἔτσι, κατά τήν περίοδο '73-'76 ἀποδυναμώνονται, σέ διάφορους βαθμούς, οἱ οἰκονομίες τῆς Νότιας Εὐρώπης ἐνῶ ἡ Ὁμοσπονδιακή Γερμανία προβάλλει ὡς ἡ πρώτη δύναμη τῆς καπιταλιστικῆς Εὐρώπης στό οἰκονομικό, πολιτικό καί στρατιωτικό ἐπίπεδο.

Ἐνῶ ἡ Βόρεια Εὐρώπη ὀλισθαίνει πρός τά δεξιά, οἱ ἀστικές τάξεις τῆς Νότιας Εὐρώπης παραδέρνουν μέσα σέ αὐξανόμενες οἰκονομικές καί πολιτικές δυσχέρειες. Στή Γαλλία, στήν Ἰταλία καί στήν Ἱσπανία, ἡ ἐξουσία δέν ἀντιπροσωπεύει, ἤ δέν ἀντιπροσωπεύει πιά, τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Τό ἰταλικό κράτος μοιάζει νά εἶναι ὑπό διάλυση. Ἡ Ἀγγλία θυθίζεται στήν κρίση. Ἡ ἐποχή τοῦ Συμφώνου τῆς Ρώμης ἀποτελεῖ μακρινό παρελθόν καί ἡ «Εὐρώπη τῶν ἐργαζομένων» οὐτοπία χωρίς πραγματικό ἔρεισμα.

Μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο, ἡ δημιουργία ἑνός ὑπερεθνικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου σημαίνει στήν πραγματικότητα ὅτι καταξιώνεται ἕνας νέος συσχετισμός δυνάμεων καί ἕνας νέος διεθνής καταμερισμός τῆς ἐργασίας πού καταλήγει τελικά στήν ἀμερικάνικη ἡγεμονία καί στήν ἄσκηση μιᾶς ντέ φάκτο δυτικογερμανικῆς κηδεμονίας πάνω στούς εὐρωπαϊκούς θεσμούς.

Ἡ ἐμπειρία τῶν εὐρωπαϊκῶν θεσμῶν ἔχει σάν μόνιμο ἐπακόλουθο νά ὠφελοῦνται τά ἰσχυρότερα βιομηχανικά καί χρηματιστικά συγκροτήματα. Οἱ γερμανοαμερικάνικες ἑταιρίες, οἱ λεγόμενες πολυεθνικές, κυριαρχοῦν σήμερα στήν εὐρωπαϊκή ἀγορά.

Οἱ ὑπογράφοντες δέν ἀπορρίπτουμε τό εὐρωπαϊκό σχέδιο ἀπό σωβινισμό ἤ ἀπό ἀντιπολιτευτικό πνεῦμα. Τό καταπολεμοῦμε γιατί πιστεύουμε ὅτι ὁ ἀγώνας γιά ἕνα σοσιαλιστικό μέλλον δέν διαχωρίζεται ἀπό τήν ὑπεράσπιση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν. Δέν δεχόμαστε, δέν θ' ἀποδεχτοῦμε ποτέ, μιά Εὐρώπη κυριαρχημένη ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό τῶν ΗΠΑ καί μιά Δυτική Γερμανία πού ἐπανέρχεται στά παραδοσιακά ὁράματα τῆς πανγερμανικῆς ἀστικῆς τάξης.

Τό δυτικογερμανικό κράτος, ἰσχυρό κράτος συνταγματικοῦ τύπου, ἰδιόμορφο προϊόν συμβίωσης τῆς ἀμερικάνικης τεχνοκρατίας καί τῆς αἰωνόβιας παράδοσης ἑνός αὐταρχικοῦ καί καταπιεστικοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ – πού ἐκφράστηκε ἀπό τόν Βίσμαρκ καί τόν Χίτλερ περνώντας ἀπό τόν Νόσκε – ἀπέκτησε τά τρία τελευταῖα χρόνια τόν ἰσχυρότερο συμβατικό στρατό τῆς Εὐρώπης. Κατά παραβίαση τῶν συνθηκῶν ἡ Δυτική Γερμανία κατασκευάζει ἀκόμα καί ἀτομικές βόμβες στή Βραζιλία καί στή Νότια Ἀφρική. Οἱ ὀπαδοί ἑνός «εὐρωπαϊκοῦ μέλλοντος» αὐτόνομου ἀπό τή Δύση, θά ἔκαναν καλά νά ἀναλογιστοῦν τή φύση καί τή δυναμική τῆς σημερινῆς ἐξέλιξης τῆς Γερμανίας. Τό ἀνθρωποκυνηγητό πού ξετυλίγεται ἐκεῖ, προεικάζει στήν πραγματικότητα ποιά θά εἶναι ἡ τύχη τους σέ μιά Εὐρώπη «ὁλοκληρωμένη», «προστατευμένη» ἀπό τούς Ἀμερικάνους καί διευθυνόμενη στό ὄνομά τους ἀπό τήν Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας.

Γιά νά συμπληρωθεῖ ἡ εἰκόνα, εἶναι σήμερα προφανές ὅτι ἕνα σημαντικό μέρος τῶν ἀστικῶν τάξεων τῆς Νότιας Εὐρώπης πού βρίσκονται στήν ἐξουσία ἀποδέχτηκε ἀμαχητί νά ἐπικυρώσει τόν νέο συσχετισμό δυνάμεων. Κατ' ἀρχήν ἀποδέχτηκαν καί ἐξάγγειλαν πλάνα λιτότητας πού πλήττουν τίς μάζες, χωρίς νά λύσουν ἕνα πρόβλημα τοῦ ὁποίου οἱ διεθνεῖς διαστάσεις ξεπερνοῦν τά μέσα πού ἔχουν στή διάθεσή τους. Καί, ἀκόμα σοβαρότερο, ὑπόγραψαν ἕνα σύμφωνο σχετικά μέ τήν ἐκλογή ἑνός Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου μέ καθολική ψηφοφορία, πράγμα πού ἀποτελεῖ ἕνα ἀποφασιστικό βῆμα γιά τήν ἔνταξη τῆς χώρας τους μέσα στή νέα γερμανοαμερικάνικη αὐτοκρατορία.

Πολιτικά καί οἰκονομικά, ἡ λιτότητα ἀποτελεῖ ἕνα ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῆς εὐρωπαϊκῆς νέας τάξης. Οἱ λαοί πρέπει ὁπωσδήποτε νά συνηθίσουν τήν κατάσταση στήν ὁποία θά βρεθοῦν στή νέα τάξη πού τούς προετοιμάζουν.

Γιά τούς λόγους αὐτούς, οἱ ὑπογράφοντες ἀπευθυνόμαστε σέ ὅλους ὅσους ἔχουν συνείδηση αὐτῶν τῶν ἀπειλῶν καί τούς ζητᾶμε νά ὀργανώσουν μαζί μας τόν ἀγώνα ἐνάντια στό σχέδιο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου πού ἔχει γιά νονούς τούς κ.κ. Κάρτερ, Σμίτ, Ζισκάρ καί Ἀντρεόττι, καί γιά πραγματικούς ὑπεύθυνους τούς διευθύνοντες τῶν πολυεθνικῶν ἑταιριῶν.

Πρόκειται γιά μιά μάχη πού θά εἶναι ἀναγκαστικά δύσκολη.

Τό σχέδιο γιά τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο δυστυχῶς δέν ὑποστηρίζεται μονάχα ἀπό τά κόμματα πού ἀποτελοῦν τήν παραδοσιακή πολιτική πελατεία τῶν ΗΠΑ στήν Εὐρώπη· καί διάφοροι πολιτικοί σχηματισμοί πού ἐπαγγέλλονται τή δημοκρατία, ἤ καί τό σοσιαλισμό ἀκόμη, ἔχουν ξεγελαστεῖ. Κανένα μέτρο «λιτότητας», ἀκόμα κι ἄν λέγεται ἀριστερό, δέ θά μπορέσει νά ἀναχαιτίσει τήν ἀποσύνθεση τῆς οἰκονομίας ἄν δέ συνοδεύεται ἀπό μιά ἀλλαγή προσανατολισμοῦ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Τό ἐπιχείρημα ὅτι τά πράγματα ἔχουν προχωρήσει πάρα πολύ γιά νά ὑποχωρήσουν, δέν ἔχει ἀρχές οὔτε ἀξία. Οἱ κύριες γραμμές μιᾶς ἀριστερῆς ἐναλλακτικῆς λύσης εἶναι καθαρές:

1) κατ' ἀρχήν νά γίνει ἀγώνας ἐνάντια στήν κρίση καί τίς συνέπειές της, καταπολεμώντας τήν ἡγεμονία τοῦ γερμανοαμερικάνικου χρηματιστικοῦ κεφάλαιου στήν Εὐρώπη, τήν πρωτοκαθεδρία τοῦ δολλάριου καί τό σχέδιο Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου·
2) νά σπάσει τό μέτωπο τῶν πλούσιων χωρῶν ἀπέναντι στόν τρίτο κόσμο καί νά παραχωρηθεῖ πλήρης ἀναστολή στά χρέη τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν, πού καταπνίγουν κάθε δυνατότητα ἀνάπτυξής τους·
3) νά ὀργανωθοῦν νέα αὐτόνομα οἰκονομικά κυκλώματα στή Μεσόγειο καί ἡ συνεργασία πάνω σέ νέες βάσεις μέ τίς χῶρες τοῦ τρίτου κόσμου.

ΚΥΠΡΟΣ '76:

τό ὁδοιπορικό ἑνός Ἑλλαδίτη

τοῦ Γιάννη Μακεδονίτη

ΕΝΑ ΒΑΘΥ χρέος, ἡ αἴσθησή του, μέ ὑποχρεώνει νά μιλήσω γιά τό «μικρό νησί – πικρό νησί» τῆς Κύπρου. Γιά τά τραύματα πού δυό χρόνια τώρα ἔχουν μείνει ἀνοιχτά, γιά τήν «κολοβή» Δημοκρατία τῆς Κύπρου, καί γιά τό τουρκοκρατούμενο 40% τῆς νήσου πού ὁ κ. Ντενκτάς ἔχει ἐγκαθιδρύσει τό «κρατίδιο-φάντασμα». Γιά τόν ἀναπόδραστο φόβο τῶν παιδιῶν τῆς τρυφερῆς ἡλικίας σάν πλησιάζουν τήν «πράσινη γραμμή» καί ἀντικρίζουν τά τουρκικά φυλάκια καί τήν ἐρυθρά ἡμισέλινο νά κυματίζει στόν ἱστό, σέ ἀπόσταση λίγων μέτρων μπροστά. Γιά τά «σύνορα»... Βέβαια «Τά συνορά μας δέν εἶναι ἐδῶ» ἔχουν γράψει μέ λευκή λαδομπογιά ἄντρες τῆς Ἐθνοφρουρᾶς σ' ἕναν τοῖχο στήν Πλατεία τοῦ μνημείου τῆς ἑλληνοτουρκικῆς φιλίας, πρός τό ἀεροδρόμιο τῆς Λευκωσίας, ἀλλά τούτη ἡ γεμάτη ἐθνικό παλμό ἐπιγραφή κονταροχτυπιέται μέ τήν πραγματικότητα. Ἀπό δῶ καί πέρα ἀρχίζουν «τά τούρκικα». Καί στά «σύνορα» αὐτά δόθηκαν μερικές ἀπ' τίς πιό λυσσαλέες μάχες ἐνάντια στά τουρκικά στρατεύματα πού προέλαυναν πρός τόν Ἅγ. Δομέτιο καί τή Μακεδονίτισσα. Λίγο πιό κάτω, καί τό σημεῖο τῆς πτώσης τοῦ μεταγωγικοῦ τόν Ἰούλη τοῦ '74. Ἕνας ἁπλός σταυρός ἀπό μπετόν θυμίζει τή θυσία τῶν 50 Λοκατζήδων πού ἔπεσαν ἀπό ἀδελφικό λάθος βολῆς, πηγαίνοντας νά προσγειωθοῦν στό ἀεροδρόμιο. Τό διεθνές ἀεροδρόμιο, πού δέν λειτουργεῖ ἀπό τήν εἰσβολή ὡς τώρα, καί πού φαίνεται ἔρημο, καί μόνο νά τό ἀγναντέψεις μπορεῖς, ἄς ποῦμε ἀπό τή δημοσιά πού ὁδηγεῖ στό Τρόοδος. Τό δρόμο πού τόσοι καί τόσοι τρομαγμένοι οἰκογενειάρχες πῆραν τίς μέρες ἐκεῖνες γιά ν' ἀνέβουν στό βουνό, ἐνδόμυχη ὑποσυνείδητη ἀσφάλειας αἴσθηση, ἐπιβεβλημένη στά μύχια τῆς ψυχῆς ἀπό ἄλλους καιρούς. Ἀπό δῶ, φαίνονται στό βάθος τοῦ κάμπου καί τά χωριά τῆς τουρκοκρατούμενης Κύπρου, ὅπως τό Ἀγάκι καί ἡ Κατοκηπιά. «Φαίνονται», γιατί ἡ ξεραΐλα τοῦ τοπίου ἀφήνει πλήρη ὀπτική ἐλευθερία, ἐνῶ παλιά, τά χωριά ἦταν ἀθέατα ἀπ' τή δημοσιά μές στά φυλλώματά τους. Εἶναι ἕνας διαρκής καημός, ἀνεβαίνοντας τήν κορδέλα τοῦ Τροόδος γιά τήν Κακοπετριά καί τίς Πλάτρες, τά «οἰονεί» κυπριακά θέρετρα, νά βλέπεις, ὅταν τό θέλει κι ὁ καιρός, πέρα ὡς τή Μόρφου καί τόν κόλπο της, μέρη γεμάτα ἐγκατάλειψη μετά τήν εἰσβολή. Ἐκεῖ, στό Τρόοδος, πού τά χιόνια του λιώνουν γύρω· στά μέσα τοῦ Μάη, διαφεντεύουν τίς δυό πιό ψηλές κορφές του ἡ ἀντένα ἀναμετάδοσης τοῦ ΡΙΚ καί ὁ τεράστιος σταθμός ραντάρ τοῦ... φίλου καί συμμαχικοῦ παράγοντα.

«ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ»

Ἄλλη τραυματική ἐμπειρία, μέσα στίς τόσες ἄλλες, ἡ γνωριμία μέ τά νεκροταφεῖα τῆς Κύπρου: τό στρατιωτικό τῆς Πάνω Λαχατάμιας, ἤ τό μεγάλο τῆς Λευκωσίας. Τό πρῶτο εἶναι τό νεκροταφεῖο μέ τούς λιγότερους ἐπώνυμους τάφους πού ἔχω δεῖ. «Ἄγνωστος Στρατιώτης τῆς Ε. Φ. Ἔπεσε μαχόμενος κατά τῶν Τούρκων τήν...» εἶναι ἡ συντριπτικά πιό συνηθισμένη ἐπιγραφή. Στῆς Λευκωσίας πάλι, μέσα ἀπ' τίς ἡμερομηνίες θανάτου στούς σταυρούς καί τίς ταφόπετρες ἀναδύεται ὅλη ἡ βασανιστική νεώτερη ἱστορία τοῦ νησιοῦ: νεκροί τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ '64, τῶν γεγονότων τοῦ '67, νεκροί ἀστυφύλακες τοῦ «Εἰδικοῦ» ἀπ' τό πραξικόπημα, νεκροί ἀπό δολοφονίες τῶν φασιστικῶν στοιχείων, νεκροί τῶν δύο φάσεων τοῦ Ἀττίλα. Ἐδῶ κι ὁ συγκινητικός καί μόνιμα λουλουδιασμένος τάφος τοῦ ἀγωνιστῆ ποιητῆ Δώρου Λοΐζου, θύματος τῆς δολοφονικῆς ἀπόπειρας πού σκόπευε τόν Βάσο Λυσσαρίδη, στίς μέρες τῆς Κληριδικῆς προεδρίας, τό καλοκαίρι τοῦ '74.

Ἀναρωτιέται κανείς, τί ἀπέγινε ἡ αὐτοαποκαλούμενη «μεγάλη ἐθνικόφρων ἑνωτική παράταξη» μετά τό πραξικόπημα; Εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ λαός πού ἄδολα ἀκολουθοῦσε τίς ἀνέφικτες ἐπαγγελίες της, ἔχει στό μεγαλύτερο ποσοστό του κατανοήσει τήν ἐγκληματική πολιτική τῶν «ἑνωτικῶν» ἡγετῶν του καί τήν καταστροφή πού ἀποδείχτηκε σύμφυτη μέ τίς ἑνωτικές κραυγές. Καί ἐξ ἄλλου ὁ Μακαριότατος, σάν ἐπέστρεψε, ἔτεινε κλάδο ἐλαίας σ' ὅλους αὐτούς. Δέν θά πρέπει ὅμως νά ὑπάρχουν αὐταπάτες γιά τό ὅτι ἀρκετοί ἀπ' αὐτούς τηροῦν γραμμή ἀναμονῆς, ἔχοντας πάντα κρυμμένο τόν ὁπλισμό ἀπό τά «ἐθνικά» τους γιουρούσια στίς ἀποθῆκες ὅπλων-πυρομαχικῶν ἤ τά ἀστυνομικά τμήματα, τά χρόνια '71-'74. Βέβαια, εἶναι γνωστοί στόν κρατικό μηχανισμό. Ἀναμφισβήτητα ἀκόμα δέν τολμοῦν νά ἀντιταχθοῦν ἔντονα στήν κοινή τωρινή ἐθνική γραμμή. Μόνο πρόσφατα, ἄρχισαν σιγά-σιγά νά συσπειρώνονται κάτω ἀπό τή φιλόξενη στέγη τοῦ τέως «Ἑνιαίου Κόμματος» καί νῦν «Συναγερμοῦ» τοῦ κ. Κληρίδη. Καί ἐμφανίζονταν τόσο πιό ξεθαρρεμένοι, ὅσο αὔξαινε στίς προεκλογικές ὁμιλίες του τό ἀντιπροοδευτικό, φιλοδυτικό, ἀκροδεξιό μένος τοῦ κ. Κληρίδη. Ὁ

λαός ὅμως, πού βάσταξε ὡς τώρα τό σταυρό τοῦ μαρτυρίου μέ θαυμαστή καρτερία, πέρα ἀπ' τή συσπείρωσή του γύρω στόν 'Αρχιεπίσκοπο καί τά προοδευτικά κόμματα τῆς πολιτικῆς ζωῆς (πράγμα πού ἐπιβεβαιώθηκε μέ τά συντριπτικά γιά τόν «Συναγερμό» ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τῆς 5. 9. 76), ἔχει σ' ὅλα τά ἐπίπεδά του διαμορφωμένη μιάν ἀντιιμπεριαλιστική συνείδηση – χαλύβδινο θώρακα ἐνάντια σέ ὅποιες ἀνώμαλες ἤ συγκαλυμμένα προδοτικές λύσεις τοῦ Κυπριακοῦ.

ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ὅλος ὁ λαός; Τήν ὥρα πού σιγά-σιγά ξαναχτίζονται τά ἐρείπια, ἕνα μικρό μέρος του ζεῖ σέ μιάν ὀνειρική, θά 'λεγε κανείς, κατάσταση. Οἱ θαμῶνες τῶν πολυτελῶν κλάμπ τῆς Λευκωσίας καί τῆς Λεμεσοῦ, δέν ἔχουν νιώσει νά ἔχει συμβεῖ ἀπολύτως τίποτε. Τά κεφάλαιά τους, ἐν μέρει τοποθετημένα σέ κυπριακές ἐπιχειρήσεις καί ἐν μέρει κατατεθειμένα σέ ἀσφαλεῖς τράπεζες τοῦ ἐξωτερικοῦ, τούς ἐξασφαλίζουν ἴδιο τρόπο ζωῆς, ἀπροβλημάτιστο ὅπως καί πρίν. 'Αλλά καί προκλητικό.

Σέ μιά συζήτηση μέ τόν Δρα 'Ιάκωβο 'Αριστείδου, τόν συμπαθέστατο Γενικό Διευθυντή τοῦ Γραφείου Προγραμματισμοῦ τῆς Δημοκρατίας, ρώτησα τί ἐπίδραση εἶχε ἡ ὡς τότε διαρροή κεφαλαίων στήν ἀλλοδαπή, καί τί ἔχει κάνει ἡ Δημοκρατία γιά τόν ἐπαναπατρισμό τους. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι, πρῶτα-πρῶτα, δέν εἶναι γνωστή ἤ τουλάχιστον μετρημένη ἡ ἔνταση αὐτῆς τῆς διαρροῆς. Πάντως, μετά τήν εἰσβολή ψηφίστηκε εἰδικός νόμος, πού ἄνοιγε τό δρόμο γιά τήν ἀτιμωρητί ἐπιστροφή κεφαλαίων στήν Κύπρο – διάρκεια ἰσχύος δυό χρόνια. Δυστυχῶς ἡ ἐθνικοφροσύνη τοῦ κεφαλαίου ἔλαμψε ξανά σ' ὅλη της τήν ἔκταση: δέν ἐπαναπατρίστηκε οὔτε μία κυπριακή λίρα. 'Από τήν ἄλλη πλευρά, ὁρισμένοι χειρισμοί τῆς κυπριακῆς κυβέρνησης πού ἐντάσσονται στό σχέδιο «'Εκτάκτου 'Ανάγκης», εἶναι χαρακτηριστικοί γιά τήν ἔνταση τῆς προσπάθειας νά τονωθεῖ ἡ ἐγχώρια παραγωγή – σέ συνδυασμό μέ τήν προσπάθεια γιά ἐπαναπατρισμό τῶν κερδῶν Κυπρίων ἐπιχειρηματιῶν καί ἐπανεπένδυσή τους: Οἱ ἐργολάβοι-κατασκευαστές πού ἀναλαμβάνουν μεγάλα ἤ καί μικρά ἔργα στίς ἀραβικές χῶρες, παίρνουν τήν ἐγγύηση πού τούς εἶναι ἀπαραίτητη νά προσκομίσουν στίς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀπό τήν ἴδια τήν κυπριακή κυβέρνηση ἀλλά ὑπό τήν προϋπόθεση τῆς κατά τό δυνατόν ἀπασχόλησης Κυπρίων τεχνιτῶν, τῆς ἀγορᾶς δομικῶν ὑλικῶν ἀπ' τήν Κύπρο, καί τέλος τῆς ἐπανεισαγωγῆς τῶν κερδῶν στή χώρα. Βέβαια, ὁ ἔλεγχος τῶν κερδῶν πού προσπορίζονται στήν ἀλλοδαπή εἶναι προβληματικό κατά πόσο μπορεῖ νά προλαμβάνει τίς διαρροές, ἀλλά τά μέτρα αὐτά ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι πετυχαίνουν.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

'Η εἰσβολή ξερίζωσε ὅπως εἶναι γνωστό 195.000 Κύπριους ἐκπληρώνωντας μ' αὐτό τόν τρόπο κι ἕναν ἀπ' τούς σκοπούς τῶν ἐμπνευστῶν της, τήν καταστροφή τοῦ κοινωνικοῦ ἱστοῦ ('Α. Τρίτσης) τῆς νήσου, μέ τήν ταυτόχρονη προλεταριοποίηση χιλιάδων εὐκατάστατων οἰκονομικά ἀνθρώπων. Ἔτσι, τό πρόβλημα τῆς « ἀποκατάστασης τῶν προσφύγων» ἔγινε τό πιό ἀγωνιῶδες ζήτημα, πού ἡ λύση του ἀκόμα δέν ὁλοκληρώθηκε. ('Εδῶ μιά παρένθεση: Στήν ὁλοκλήρωση τοῦ σχεδίου γιά τήν ἀλλοίωση τῆς δημογραφικῆς κατανομῆς τοῦ νησιοῦ βοήθησε ἀποφασιστικά ἡ συμφωνία τῶν κ. κ. Κληρίδη καί Ντενκτάς τόν 'Ιανουάριο τοῦ '75 στή Βιέννη, καί σέ ἐφαρμογή τῆς συμφωνίας αὐτῆς «ἀνταλλαγῆς τῶν ἐγκλωβισμένων» ξεριζώθηκαν ὅλοι οἱ Τουρκοκύπριοι πού εἶχαν ἀπομείνει στό νότιο τμῆμα καί μεταφέρθηκαν στό βόρειο. Πρόσφατα ἀκόμα, σ' ἕνα χωριό τῆς Πάφου, τά Κούκλια, μοῦ μίλαγαν οἱ ντόπιοι μέ φιλική νοσταλγία γιά τό σύνοικο τουρκοκυπριακό στοιχεῖο, καί τή λύπη πού νιῶθαν οἱ Τουρκοκύπριοι ὅταν ἄφηναν τά σπίτια τους, τή γῆ τους, τά ζῶα τους γιά νά προσφυγοποιηθοῦν κι αὐτοί σέ μιά ξένη περιοχή – τά βόρεια. Ἔτσι, ὅλοι οἱ παράγοντες, ἀλλά καί ὁ ἑλληνοκυπριακός διά τοῦ κ. Κληρίδη, συνέργησαν στή δημιουργία μιᾶς ἀμιγοῦς φυλετικά Βόρειας καί Νότιας Κύπρου – ἕνα ἀκόμη ἔγκλημα σέ βάρος τῶν δύο κοινοτήτων). Προσπαθώντας ἡ κυβέρνηση νά μή γίνεται διαχωρισμός σέ πρόσφυγες καί μή, δέν διαθέτει στατιστικούς δεῖκτες προσφύγων καί μή ἀνέργων. 'Οπωσδήποτε στίς ἀρχές τοῦ καλοκαιριοῦ ὑπῆρχαν 25-28 χιλιάδες ἄνεργοι, προφανῶς πρόσφυγες στήν πλειοψηφία τους, πού ἀντιπροσώπευαν τό 15% περίπου τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ. Τοῦτο, μετά τίς μετακινήσεις πού γίναν πρός τό «ἐξωτερικό». Οἱ 25.000 καθαρές ἀναχωρήσεις μετά τήν εἰσβολή, πιστεύεται ὅτι ἀντιπροσωπεύουν ἕνα ἐργατικό δυναμικό πού ἔφτασε κυρίως στήν 'Ελλάδα. 'Ακόμα, μέ εἰδικές συμβάσεις, ἡ Βουλγαρία καί ἡ Τσεχοσλοβακία ἀπορόφησαν, βασικά στόν κατασκευαστικό τομέα, 2 χιλιάδες καί 1,5 χιλ. ἐργάτες ἀντίστοιχα, προσφέροντας ἔτσι ἕνα φιλικό χέρι βοήθειας.

'Οπωσδήποτε ἡ ἀποκατάσταση τῶν προσφύγων εἶναι ἔργο τεράστιο, γιά τίς δοσμένες συνθῆκες τῆς κυπριακῆς οἰκονομίας, βασισμένης στήν καπιταλιστική σώρευση ἤ, ἀλλιώτικα, στό καθεστώς τῆς «ἐλευθέρας οἰκονομίας». 'Η παραχώρηση ἑνός χρηματικοῦ ποσοῦ γιά νά γίνει ἡ ἔναρξη κάποιας μορφῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης, στάθηκε μέχρι τώρα μιά ἀπ' τίς κυριότερες συμβολές τοῦ κράτους (τό «χορήγημα ἐπαναδραστηριοποίησης» τῶν 200 λιρῶν καί ἐπιπρόσθετα τό χαμηλότοκο δάνειο ὡς 300 λίρες). Τά μαγαζάκια πού δημιούργησαν οἱ πρόσφυγες, ἤ τά μικρά ἀναψυκτήρια - παγωτοπωλεῖα, ὑπαίθρια, μ' ἕνα στοιχειωδῶς περιφραγμένο χῶρο καί πέντ' ἕξι παγκάκια ἤ τραπεζάκια, εἶναι προσωρινές λύσεις χωρίς ἰδιαίτερο μέλλον. Εἶναι ἄξιο νά σημειωθεῖ, ὅτι πολλοί πρόσφυγες ἀπ' τήν Κυρήνεια καί τήν 'Αμμόχωστο ἤ τή Μόρφου εἶναι φορεῖς ἑνός προηγμένου «know how» εἴτε στόν τουριστικό εἴτε στόν ἀγροτικό ἤ ἀκόμα καί στόν ἐμπορικό τομέα, γεγονός πού – ἄν καί δημιουργεῖ προβλήματα – κατατείνει σ' ἕναν ἀνταγωνισμό στούς τόπους ἐγκατάστασής των. Παράδειγμα ἰσχυρό, ἡ γνώση τοῦ στησίματος θερμοκηπίων γιά πρώιμες καλλιέργειες πού ἔφεραν μαζί τους οἱ κάτοικοι τῆς Μόρφου πού ἐγκαταστάθηκαν κοντά στή Λεμεσό. 'Ακόμα, οἱ ἐπιχειρηματίες πρόσφυγες πού ἐγκαταστάθηκαν στίς ἀγορές τῆς Λάρνακας καί τῆς Λεμεσοῦ, μέ τή δραστηριότητά τους ἄρχισαν σιγά-σιγά νά παίρνουν τήν ἡγεσία τῆς ἀγορᾶς. Πολύ πιό συναισθηματικοί, πολλοί κάτοικοι τῆς 'Αμμοχώστου καί τῆς περιοχῆς της πού τουρκοκρατεῖται παραμένουν ἀντίθετα στό Δασάκι τῆς Ἄχνας, ἀπέναντι ἀπό τό «Βαρῶσιν», ἀντί νά προτιμήσουν τήν ἐγκατάσταση πού τούς προσφέρθηκε, ἀτενίζοντας ἔτσι τίς χαμένες πατρίδες.

Πάντως, παρ' ὅλη τήν ἐργώδη προσπάθεια τῆς κυβέρνησης καί τῶν «ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν» ἀντάμα μέ τόν λαό στό θέμα τῆς ἀποκατάστασης τῶν προσφύγων, ὄχι ἄδικα ἀκούγονται πολλές κριτι-

---

Τό θέμα πού δόθηκε τόν Μάιο φέτος, στήν ἔκτη-θετικοῦ ἑνός γυμνασίου τῆς Λευκωσίας, ἦταν: «Ποιά εἶναι τά στοιχεῖα πού συνθέτουν τήν πολιτική ζωή». Νά δυό ἀπαντήσεις:

● Γαβριέλλα Λοϊζίδου:

(....) 'Ασφαλῶς ἀπαραίτητη εἶναι ἡ συμμετοχή τοῦ πολίτη στίς πολιτικές ὀργανώσεις, ἄμεσα ἤ ἔμμεσα, μέ σκοπό τόν ἀποκλεισμό τῆς οὐδετερότητος πού ὑποβοηθεῖ τόν φασισμό καί τήν ἐπιβολή δικτατορίας. Μέ τήν ἐκπαίδευση τό Κράτος πρέπει νά προσπαθήσει νά δημιουργήσει πολιτική συνείδηση στόν πολίτη ὥστε νά ἀποφευχθεῖ ὁ ἐγωϊσμός, ὁ ἀτομικισμός καί ἡ ἰδιωτιά, καί ἔτσι νά ἀντιληφθεῖ κάθε πολίτης ὅτι ἔχει καθῆκον νά ἀσκεῖ τά πολιτικά του καθήκοντα καί νά ἐπιδιώκει πολιτική διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν του (.....)

● 'Ελένη Κούκου:

(.....) Ὅταν πρόκειται νά γίνουν ἐκλογές, τά διάφορα κόμματα ἀναδεικνύουν τούς ὑποψηφίους τους, καί ἀπό αὐτούς τούς ὑποψηφίους μπορεῖ ὁ πολίτης ἐλεύθερα καί μυστικά, χωρίς νά φοβηθεῖ ἀπό κανέναν, νά ψηφίσει. Σ' αὐτές τίς ἐκλογές πρέπει ἀπαραίτητα νά λάβει μέρος κάθε ἄτομο. Καί ὅταν ἀκόμα δέν συμφωνεῖ μέ κανένα κόμμα, πράγμα τό ὁποῖο εἶναι σχεδόν ἀδύνατο, πρέπει νά λάβει μέρος στίς ἐκλογές καί νά δώσει ἔτσι λευκό ψηφοδέλτιο. Μέ αὐτό τόν τρόπο τουλάχιστον σέβεται τά δικαιώματά του, πού ἀποκτήθηκαν μέ ἀγῶνες πολλούς. 'Η συμμετοχή τοῦ πολίτη στά κόμματα καί στίς ἐκλογές, συνεπάγεται ἀποκλεισμό τῆς οὐδετερότητος, πού ὑποβοηθεῖ τόν φασιμό καί τήν ἐπιβολή δικτατορίας (....)

κές ἐπιφυλάξεις: ἀντί γιά τήν ἐπιστράτευση ὅλων τῶν ἐθνικῶν πόρων ἀναλογικά καί κοινωνικῶν τάξεων, τό βάρος τῆς ἀρωγῆς ἔχει πέσει κυρίως στήν καθήλωση τῶν μεσαίων εἰσοδημάτων· τῶν μικροβιοτεχνῶν, μικροεπαγγελματιῶν, δημοσίων ὑπαλλήλων ὅλης τῆς κλίμακας, καί τῆς ἐργατικῆς τάξης. (Ὅπου, στήν τελευταία λειτουργεῖ ἕνα ἐθνικοκοινωνικό συμβόλαιο παγιώνοντας τίς διεκδικήσεις της γιά καλύτερες μέρες.) Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, εἶναι δυσανάλογη ἡ ἀρωγή στήν ἐθνική ὑπόθεση τῶν μεγάλων επιχειρήσεων ἤ τῶν φυσικῶν τους ὑποκειμένων. Εἶναι κι αὐτή ἡ πραγματικότητα σύμφυτη μέ τό κρατοῦν οἰκονομικό - κοινωνικό σύστημα: μιά καί ἐπιδιώκεται ἡ δραστηριοποίηση τῶν ἐπιχειρήσεων γιά τόν περιορισμό τῆς ἀνεργίας, μιά καί ἐπιδιώκεται ἡ δημιουργία ἐπενδύσεων τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα πέρα ἀπό τοῦ δημοσίου, τό κεφάλαιο πρέπει νά παραμένει ὅσο πιό ἀκέραιο γίνεται... Κι ἔτσι, γιά παράδειγμα, ἡ αὐτοκρατορία Λανίτη ζεῖ καί ἐπεκτείνεται: γιά ὥρα πολλή περνᾶμε μέ τ᾽ αὐτοκίνητο ἀπ᾽ τό δρόμο πού διασχίζει τίς ἐκτάσεις του ὁδηγώντας στό Φασούρι, στή νότια παραλία. Ἐκπληκτική ἡ μυρωδιά τῶν κίτρων, τῶν γκραίηπ - φρούϊτ καί λεμονιῶν, πού δικαιολογοῦν ἀπόλυτα τόν τίτλο τοῦ Λῶρενς Ντάρρελ γιά ἕνα βιβλίο του, γιά τά κυπριακά «Πικρολέμονα» (ἐπάγγελμα: ἀνακριτής τῆς Ἀγγλικῆς Ἀστυνομίας γιά ἕνα διάστημα ἐπί ἀποικιοκρατίας, ὅπως μαθαίνουμε στό Μουσεῖο τοῦ Ἀγώνα).

Σ᾽ αὐτή τή γῆ, πού ἄν ἀφαιρέσει κανείς τίς ἀγγλικές βάσεις τῆς Ἐπισκοπῆς καί τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, μαζί μέ τήν ἐπικράτεια τοῦ Λανίτη, τῆς ἔχει μείνει ὁ ὀρεινός ὄγκος τοῦ Τροόδος, λίγη πεδιάδα νότια τῆς Λευκωσίας καί λίγη γῆς γύρω ἀπ᾽ τή Λάρνακα καί τήν Πάφο, καταφέρνουν καί ἐπιζοῦν ἀναπτύσσοντας μιά γιγάντια δραστηριότητα οἱ 500 χιλιάδες Ἑλληνοκύπριοι. Σ᾽ αὐτούς προστέθηκαν τελευταῖα καί 20 χιλιάδες περίπου Λιβανέζοι: πρόκειται γιά δεξιούς Χριστιανούς, πού ἀπ᾽ τή Βυρητό ἤ τίς ἄλλες μεγάλες πόλεις τοῦ Λιβάνου συγκεντρώθηκαν στήν Κύπρο σέ ἀναμονή τῆς... διχοτόμησης τοῦ Λιβάνου, ὥσπου νά ξαναγυρίσουν στίς ἑστίες τους.

Στό μεταξύ διαμένουν στά ξενοδοχεῖα πολυτελείας ἤ σέ νοικιασμένες βίλες κολυμπώντας, παίζοντας τένις καί ἱδρύοντας κλειστές λέσχες γιά νά διασκεδάσουν τήν... προσφυγιά τους. Τό γεγονός αὐτό, ὅσο δέν δημιουργεῖ ἄλλης φύσεως προβλήματα, εἶναι εὐπρόσδεκτο σ᾽ αὐτή τή φάση τῆς κυπριακῆς οἰκονομίας, λόγω τῆς συναλλαγματικῆς εἰσροῆς πού συνεπάγεται.

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Ὅλη ἡ τεράστια, ἀνυποχώρητη ἀγωνιστικότητα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, ὁ ἀνυπέρβλητος σ᾽ ἐπιτυχίες, αἵματα, ἀγωνιστικά ἐφευρήματα, κρεμάλες, σαμποτάζ, ἀπεργίες, καί χιλιάδες διαδηλώσεις ἀγώνας τῆς Κύπρου γιά τήν ἀποτίναξη τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ βρετανικοῦ ζυγοῦ, βγαίνει μέ δραματικό τρόπο πού ἀναστατώνει βαθύτατα ἰδίως τή σημερινή πληγωμένη περηφάνεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μέ τήν παράθεση τῶν φωτογραφικῶν ντοκουμέντων, κειμηλίων καί θυμηταριῶν στό Μουσεῖο τοῦ Ἀγώνα. Εἶναι τοῦτο τό Μουσεῖο, μαζί μέ τά «Φυλακισμένα μνήματα» (τόπος ἐκτέλεσης τῶν Καραολῆ Δημητρίου καί τῶν ἄλλων ἡρώων στόν περίβολο τῶν φυλακῶν Λευκωσίας), μιά ἀπ᾽ τίς πιό συγκλονιστικές ἐμπειρίες γιά τόν Ἑλλαδίτη.

Σάν παράδειγμα: ἡ γνωστή ἐκείνη φωτογραφία τοῦ λαομίσητου διευθυντῆ τῆς ἀστυνομίας στή Σαϊγκόν πού σημαδεύει ἐξ ἐπαφῆς μέ περίστροφο νεαρό «Βιετκόνγκ», ἔχει – τό ἀνακαλύπτει ἐκεῖ μέ συγκίνηση καί ὀργή κανείς – τό πρίν ἀπό μιά ὁλόκληρη δεκαετία φωτογραφικό της ἀντίστοιχο. Βρετανός ἐν στολῆ, σέ μεγενθυμένη (1X2) φωτογραφία, σημαδεύει, ἐξ ἐπαφῆς κι αὐτός, Κύπριο γυμνασιόπαιδο.

Στό ἴδιο Μουσεῖο, κάπως παράμερα, ὑπάρχει ἀκόμα καί σήμερα φωτογραφικό ὑλικό ἀπό τή... δραστηριότητα τοῦ στρατηγοῦ Γρίβα ἀπ᾽ τό ’67 ὡς τόν θάνατό του, τόν Ἰανουάριο τοῦ ’74. Τό κρησφύγετό του στή Λεμεσό, πόζες του σέ σπηλιές στό Τροόδος, ἡ κηδεία του, τό ἐτήσιο μνημόσυνό του. Πρίν τελειώσουμε τήν ἐπίσκεψη στό Μουσεῖο, ἕνας φύλακας μᾶς ὑποδείχνει νά δοῦμε καί τή Γριβική πτέρυγα πού προανάφερα. Δυό διαπιστώσεις: ἡ διατήρηση ὡς τώρα πτέρυγας τῆς δραστηριότητας ἑνός ἀνθρώπου πού ἀποτέλεσε γιά ἕνα μεγάλο διάστημα τό ἴνδαλμα τῶν λογῆς-λογῆς Ἐφιαλτῶν τῆς Κύπρου· καί, κατά ἐλάσσονα λόγο, ἡ διατήρηση στόν κρατικό μηχανισμό ἑνός ἀκραιφνοῦς Γριβικοῦ – προφανῶς καί ἀρκετῶν ἄλλων. Μεγαλοθυμία, βέβαια, τῆς σίγουρης – πιά – γιά τόν ἑαυτό της Δημοκρατίας. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, πρόκληση γιά τόν δημοκρατικό λαό, σέ ἀναφορά στήν πανταχόθεν ἐπιζητούμενη – κι ἐκεῖ – κάθαρση πού ἤ μόνο δειλά ἤ καθόλου δέν πραγματοποιήθηκε.

Εἶναι γνωστά ὁρισμένα εἰδικά προβλήματα τῶν προσφύγων, ἔτσι ὅπως συγκεντρώθηκαν ἀπό μιά 8μελή «Ὁμάδα Ψυχοκοινωνικῶν Μελετῶν» ὑπό τόν γιατρό κ. Τάκη Εὐδόκη καί δημοσιεύτηκαν σ᾽ ἕνα βιβλίο ἔκδοσης Λευκωσίας, μέ τόν τίτλο «Ἀντιπροσωπευτική Ἔρευνα ἀνάμεσα στίς 200.000 πρόσφυγες τῆς Κύπρου». Ἀπό τή μελέτη αὐτή βγαίνουν τά ἀκόλουθα συμπεράσματα:

● *Τό 80% τοῦ λαοῦ εἶναι ταγμένο ὑπέρ τοῦ μακροχρόνιου ἀγώνα γιά τήν ἐπιτυχία «βιώσιμης λύσης» τοῦ Κυπριακοῦ.*

● *Ἕνα 35% εἴτε ἀπό ἀνασφάλεια εἴτε ἀπό ἔλλειψη ἀπασχόλησης ἐπιθυμεῖ ζωηρά τή μετανάστευση. (Μέ ἐξαίρεση τούς παλιούς κατοίκους τῆς Κυρήνειας, ὅπου τό ποσοστό εἶναι 16%).*

● *Στήν ἐρώτηση: Ποῦ μποροῦμε νά ἐλπίζουμε γιά δικαιοσύνη, οἱ Κύπριοι ἀπαντοῦν: Στό Θεό (64%), Στήν ὑποστήριξη τῆς Ἑλλάδας (43%), Στήν ὑποστήριξη τῶν ἄλλων (47,3%), Στίς δικές μας δυνάμεις (47,2%), καί Πουθενά (1,6%).*

● *Ἐρώτηση: Πῶς σᾶς θεωροῦν καί πῶς σᾶς χαρακτηρίζουν;*

● *Ἀπαντήσεις: Δέν γνωρίζω (12%). Κιλίντζιρους (γύφτους), μάντηδες (γανωματῆδες), ἀλῆτες, φτήριδες (ψωριάρηδες), κλέφτες, κούλλονφους (τσιγγάνους), μᾶς βρίζουν: (12,7%). Μᾶς βαρέθηκαν – δέ μᾶς συμπονοῦν – δέ μᾶς θέλουν: (2,6%). Κατώτερους – μᾶς ὑποτιμοῦν – Μᾶς κοροϊδεύουν – πέμπτης κατηγορίας – μᾶς κοροϊδεύουν – (22,4%). Σάν νησιτικούς – νομίζουν πώς διακονοῦμεν (ζητιανεύουμε) (3,3%). Σάν σκουπίδια (4,7%). Πρόσφυγες (4,4%). Μᾶς ζηλεύουν – Τυχερούς (3,2%). Μᾶς κατηγοροῦν – ὅτι κοιμόμαστε συνεχῶς – ὅτι θά φᾶμε τά μωρά τους (9,5%). Εἴμαστε εὐχαριστημένοι – καλά (28,7%). Μᾶς λυποῦνται (2,2%). Δέν νοιάζονται (3,7%).*

● *Στήν ἐρώτηση «Στήν περιοχή πού μένετε τώρα, ὑπάρχουν συγγενεῖς-φίλοι-συντοπίτες;», τό 9,2% ἀπαντάει «Κανένας». (Τό ποσοστό προσφύγων δηλαδή πού μένουν σέ περιοχή πού δέν ἔχουν καμιά ἄμεσα φιλική συντροφιά, πρέπει νά ἀνέρχεται σέ 17-18.000).*

● *Τί σκέπτονται νά κάνουν οἱ πρόσφυγες στό μέλλον; Ἀποκάλυπτα «Τίποτε», τό 19%. «Νά δῶ τί θά γίνει – ἐξαρτᾶται ἀπό τίς ἐξελίξεις – δέν ἔχω μέλλον – πρός τό παρόν ἀναμένομεν», τό 28%, καί «τίποτε διότι λείπει τό οἰκονομικόν», τό 3,5%. Σύνολο ἀπελπισμένων: 50,5%.*

● *Τό ὅτι ἡ εἰσβολή ἔχει δημιουργήσει πολλά ψυχιατρικῆς ἀρμοδιότητας προβλήματα σέ πολλούς πρόσφυγες, φαίνεται κι ἀπ᾽ τίς ἀπαντήσεις στήν ἐρώτηση: «Ὑποφέρετε ἀπ᾽ τά νεῦρα σας;»*

● *Τό 60% παρουσιάζει δύο ἤ περισσότερα ψυχικά ἐνοχλήματα, ὅπως ἄγχος - μελαγχολία - ἔμμονες ἰδέες - ἀυπνία - παράξενη συμπεριφορά - νευρικότητα - ἐφιάλτες. Τό 1/3 παρακολουθεῖται ἀπό γιατρό (κοντά 40.000 ἄνθρωποι!)...*

Σέ τόνωση τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας τῶν παραπάνω, χαρακτηριστική εἶναι κάθε ἐπίσκεψη στούς προσφυγικούς καταυλισμούς πού ἔχουν ἀπομείνει. Γιά παράδειγμα στρῦ Σταυροῦ, στίς Κόκκινες, στό Κολόσσι. Στίς μεγάλες γιορτές νοικοκυρεύονται μέ τό παραπάνω οἱ καταυλισμοί, ὀργανώνονται ἐπισκέψεις, λειτουργοῦν οἱ ἐκκλησιές - σκηνές, κι ἀκούγεται ἡ τόσο βιωμένη εὐχή: Τοῦ χρόνου στήν πατρίδα! – τήν Κερύνεια, τή Μόρφου, τό Βαρώσι. Λαός καί πολιτική ἡγεσία ἐπισκέπτεται «τά τσαντήρια» καί προσπαθεῖ νά τονώσει μέ τήν ἠθική καί ὑλική του συμπαράσταση τό ἠθικό. Ταυτόχρονα, εἶναι ἄμεσα διαπιστώσιμη ἡ τεράστια ἀνεπιφύλαχτη ἐμπιστοσύνη ὅλου τοῦ δοκιμαζόμενου προσφυγικοῦ λαοῦ στόν Ἀρχιεπίσκοπο καί ἡ βαθιά ριζωμένη, σάν πίστη καί κατάρα, ἀποδοκιμασία κι οἱ ἀρές γιά τούς Ἑλλαδίτες χουντικούς πραξικοπηματίες καί τούς Κύπριους ἐοκαβητατζῆδες συντρόφους τους, μακρινές στό χρόνο αἰτίες κι αἱματηρές ἀφορμές γιά ὅσα γίνηκαν τό καλοκαίρι τοῦ ’74.

ΤΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Δίπλα στό Μουσεῖο τοῦ Ἀγώνα, τό Λαογραφικό Μουσεῖο τῆς Κύπρου εἶναι ἕνα θαυμαστό προϊόν σχεδόν προσωπικοῦ μόχθου τοῦ γνωστοῦ ζωγράφου κ. Διαμαντῆ. Κι αὐτό – ὅπως καί τό Ἀρχαιολογικό Μουσεῖο τῆς Λευκωσίας, πού ὡς πρόσφατα δέν εἶχε λειτουργήσει ἀκόμα – ἀκολουθώντας τή μοίρα τῆς προσφυγιᾶς, συσκευάστηκε τίς μέρες τῆς εἰσβολῆς καί ἀνέβηκε στά βουνά. Γιατί, ὅπως λέει κι ὁ Θανάσης Πετσάλης-Διομήδης: «...Ἀπό τά ψηλά ξεκινᾶνε οἱ τέτοιοι πόλεμοι, ἀφοῦ στίς κορφές φυσάει καθάριος ὁ ἀέρας, ἀπ' τίς βουνοπλαγιές κατεβαίνει στίς χῶρες ἡ ἐλευθερία...» Πολλά ἀπ' τά ἀνεκτίμητα ἐκθέματα τῆς κυπριακῆς λαογραφικῆς κληρονομιᾶς, ἀφοῦ «κατέβηκαν» ἀπ' τό Τροόδος παρέμειναν συσκευασμένα σέ κιβώτια περιμένοντας τή μεταφορά τους γιά ἔκθεση στήν Ἑλλάδα ἤ – τό πιό εὐκταῖο – τήν ἐφεύρεση μιᾶς μόνιμης καί σίγουρα πιό ἀσφαλοῦς διαμονῆς τους στήν Ἀθήνα ἤ τή Θεσσαλονίκη. Ἐδῶ εἶναι πού τό Ἑλληνικό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καί Ἐπιστημῶν ἔχει τόν λόγο: ἔχοντας γίνει ἡ ἐπιστημονική κατάταξη καί δελτίωση τῶν ἐκθεμάτων ἀπό τούς Κύπριους ἐπιστήμονες, ἀναμένεται ἡ συμβολή τοῦ Ὑπουργείου στό ἔργο τῆς μεταφορᾶς καί κατοχύρωσης σέ ἀσφαλή ἐκθεσιακή βάση, τοῦ ὑλικοῦ πού θά σταλεῖ στήν Ἑλλάδα. Ὅποιες θυσίες, θά 'ναι λίγες, μπροστά σ' αὐτές πού ὑπαγορεύονται ἀπ' τήν ἀνάγκη γιά συμπαράσταση στούς πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς Κύπρου πού πασχίζουν νά διασώσουν γιά τίς ἑπόμενες γενιές τόν ἀρχαῖο καί πρόσφατο ἐθνικό μας πολιτισμό.

Στό θεμελιακό πρόβλημα, τῆς τόνωσης τοῦ ἀγωνιστικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ, τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης θά 'πρεπε νά παίζουν ἕναν ἀπ' τούς σημαντικότερους ρόλους. Ἐνῶ ὅμως τοῦτο σάν θεωρητική τοποθέτηση εἶναι βαθιά ἀποδεχτό, μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι ἔχουν ὑποκατασταθεῖ ἀπ' τόν προοδευτικό Τύπο σ' αὐτό τόν ρόλο. Πράγματι, τό ραδιόφωνο καί ἡ τηλεόραση, κυρίως ἡ δεύτερη, μιά κι ἔχει μεγαλύτερη ἀκροαματικότητα, παρόλο πού διευθύνεται ἀπό ἕναν προβληματιζόμενο πνευματικό ἄνθρωπο, τόν κ. Ἀντρέα Χριστοφίδη, κουβαλάει ὅλες τίς ἀνομίες – πλήν βέβαια λίγων ἐξαιρέσεων – τῆς ἑλληνικῆς τηλεόρασης. Ἀπό τήν τηλεόραση τοῦ ΡΙΚ προβάλλονται ὅλα τά ἀποβλακωτικά, δῆθεν διασκεδαστικά ἀλλά κακόγουστα σήριαλ τῆς ΕΡΤ καί τῆς ΥΕΝΕΔ, ἀπό τή «Γειτονιά μας» ὡς τό «Λούνα Πάρκ», συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Βουγιουκλακικῆς «Βασίλισσας Ἀμαλίας», μονοπωλώντας τίς ὧρες τῆς μεγαλύτερης ἀκροαματικότητας (8-10 βράδυ) καί ἀποτελώντας ἀπόπειρα προσφορᾶς «ἐφησυχαστικῆς» μορφῆς πνευματικῆς τροφῆς. Ἔτσι, ἀποκοιμίζεται ἀπ' τή μιά μεριά ἡ κοινωνική συνείδηση τοῦ μή συνειδητοποιημένου λαοῦ, ἀλλά ταυτόχρονα – καί ἐδῶ εἶναι τό ἐθνικό σφάλμα – ἐμφωλεύει ὁ κίνδυνος ἀποπροσανατολισμοῦ – μέ τίς ἐκπομπές αὐτές – καί τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἀντί τοῦτο νά κεντρίζεται ἀδιάλλειπτα μέ πραγματικό, ἀνόθευτο ἐθνικό παλμό. Καί σ' αὐτό τό σημεῖο ὅμως, τό μεγαλύτερο μέρος τῆς εὐθύνης φέρνει τό ἑλληνικό Ὑπουργεῖο Προεδρίας – ὑπεύθυνο σ' ἕνα μεγάλο βαθμό γιά τήν ἄσκηση τῆς ἀποκοιμιστικῆς αὐτῆς τηλεοπτικῆς πολιτικῆς στήν Κύπρο.

Η «ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ»

Ἔτσι κι ἀλλιῶς, τό ζήτημα τῆς «ἀμυντικῆς θωράκισης τῆς νήσου (κατά τήν προσφιλή ἔκφραση τοῦ κ. Βάσου Λυσσαρίδη, καί ἑνός ἀπ' τά κύρια προεκλογικά συνθήματα τοῦ ἀγώνα τοῦ ΑΚΕΛ) εἶναι ἴσως τό σημαντικότερο πρόβλημα σήμερα, ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ἡ ἰσχυρότατη στρατιωτική παρουσία τῆς Τουρκίας στήν Κύπρο. Ὁ διάχυτος φόβος πώς μιά στρατιωτική ἐμπλοκή Ἑλλάδος - Τουρκίας γιά τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας (πετρελαίων) ἤ γιά τά νησιά τοῦ Αἰγαίου, θά 'χει πρώτιστα ἄμεση ἐπίπτωση στήν Κύπρο, μέ μιά τουρκική προέλαση γιά τήν κατάκτηση καί τοῦ ὑπόλοιπου νησιοῦ, μπορεῖ νά ἀντιμετωπιστεῖ, καί γιά οὐσιαστικούς ἀλλά καί γιά ψυχολογικούς λόγους (ἄρση τῆς ἀνασφάλειας), μόνο μέ τήν ἀνάληψη σταυροφορίας γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ ἑλληνοκυπριακοῦ στρατιωτικοῦ παράγοντα μέ ἔμψυχο καί ἄψυχο ὑλικό, μιά καί οἱ ἐλλείψεις εἶναι κραυγαλέες καί πρόξενος, μόλις συνειδητοποιοῦνται, τῆς δημιουργίας τοῦ φόβου πού προαναφέρθηκε. Οἱ Κύπριοι ἡγέτες βλέπουν τό πρόβλημα, τό καταδείχνουν, ἡ κυβέρνηση παίρνει μέτρα στά πλαίσια τῶν δυνατοτήτων της, ἀλλά, ὅπως καί νά 'χει τό πράγμα, τό πρόβλημα τῆς ἀμυντικῆς θωράκισης τῆς Κύπρου ἔχει χρέος καί ἀνεξόφλητη ὀφειλή ἡ Ἑλλάδα νά τό ἐντάξει στά πλαίσια τῶν δικῶν της, πολύ μεγαλυτέρων δυνατοτήτων. Παράλληλα, τό κενό πού ἄφησε τό ξεπούλημα τῆς νήσου μέ τήν ἀναχώρηση τῆς ἑλληνικῆς μεραρχίας στή χουντοκρατία, τό 1967, μπορεῖ καί πρέπει νά τό ἀναπληρώσει σύντομα ἕνας σφριγηλός, καλά ἐφοδιασμένος καί δημοκρατικά στελεχωμένος κυπριακός στρατός, ἰδίως τώρα, μετά τήν ἀναγγελία ἀπ' τόν κ. Ντενκτάς τῆς ἵδρυσης παρόμοιου τουρκοκυπριακοῦ σχηματισμοῦ, ἐκτός ἀπ' τίς τουρκικές δυνάμεις κατοχῆς.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Ἡ de facto διχοτόμηση τῆς νήσου σύμφωνα μέ τά γεωγραφικά ὅρια τοῦ «σχεδίου Ἄτσεσον» τό 1964 καί τίς τουρκοκυπριακές προτάσεις διαμελισμοῦ τῆς Δημοκρατίας πρός τόν τότε μεσολαβητή τοῦ ΟΗΕ κ. Gallo Plaza τό 1965, ἀποδείχνουν πόσο –πρός τό παρόν– πέτυχε ἡ πολιτική τῶν «μακροπροθέσμων στόχων» τῆς Ἄγκυρας. (Καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, δικαιώνουν ἀπόλυτα τήν κρίση τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ νά διαλέξει τήν πολιτική τοῦ «μακροχρόνιου ἀγώνα» στίς πρόσφατες ἐκλογές, ὅσες θυσίες καί βάσανα κι ἄν συνεπάγεται κάτι τέτοιο). Ἡ γνώση τῶν στόχων αὐτῶν, ἐπέτρεπε σέ ἀνύποπτους καιρούς στούς Ἑλληνοκύπριους προοδευτικούς ἡγέτες νά προβλέπουν τήν κλιμάκωση τῶν τουρκικῶν προκλήσεων στό Αἰγαῖο, καί νά διαβλέπουν πώς ὁ ἑπόμενος στόχος τῆς Ἄγκυρας θά 'ναι τά νησιά τοῦ Αἰγαίου. Ἡ πρόσφατη δημοσίευση τουρκικῶν χαρτῶν πού περιλαμβάνουν τή Λέσβο-Χίο-Ἰκαρία ὡς τουρκικά ἐδάφη, οἱ δηλώσεις τοῦ κ. Ντεμιρέλ πού ἀρνήθηκαν τήν ἑλληνικότητα τῆς Δωδεκανήσου, δείχνουν τήν τραυματική ἐξοικείωση τῶν Κυπρίων ἡγετῶν στήν παρακολούθηση καί ἀποκάλυψη τῶν τουρκικῶν ἰμπεριαλιστικῶν σχεδίων.

Γι' αὐτή τή γῆ, γι' αὐτό τόν θαυμάσιο καί μαρτυρικό λαό, κάθε θυσία εἶναι μικρή, ἀπ' τήν πλευρά τῆς Ἑλλάδας. Αὐτό τό αὐτόματο συμπέρασμα, βγαίνει ἀπό μιά, ἔστω καί λίγων ἡμερῶν, ἐπαφή μέ τόν Ἑλληνισμό τῆς Κύπρου μας. Ἔτσι τά παραπάνω, δέν εἶναι παρά λίγες νύξεις στά πολλά καί δύσκολα προβλήματα τῆς Κύπρου, ἑνός παρατηρητῆ πού προσπάθησε νά χωρέσει στό εἶναι του ὅσο περισσότερη Κύπρο μποροῦσε, στό δοσμένο διάστημα τοῦ ταξιδοῦ του. ■

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΕΞΟΡΜΗΣΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

●

Ἑβδομαδιαῖο

ὄργανο ἀρχῶν τοῦ ΠΑΣΟΚ

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ – ΔΩΡΑ

ΚΕΔΡΟΣ 120 δρχ.

ΚΕΔΡΟΣ 160 δρχ.

ΚΕΔΡΟΣ 140 δρχ.

ΚΕΔΡΟΣ 140 δρχ.

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ 120 δρχ.

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ 100 δρχ.

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ 200 δρχ.

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ 200 δρχ.

ΕΞΑΝΤΑΣ 150 δρχ.

ΕΞΑΝΤΑΣ 270 δρχ.

ΕΞΑΝΤΑΣ 180 δρχ.

ΕΞΑΝΤΑΣ 270 δρχ.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ – ΔΩΡΑ

ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 150 δρχ.

ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 150 δρχ.

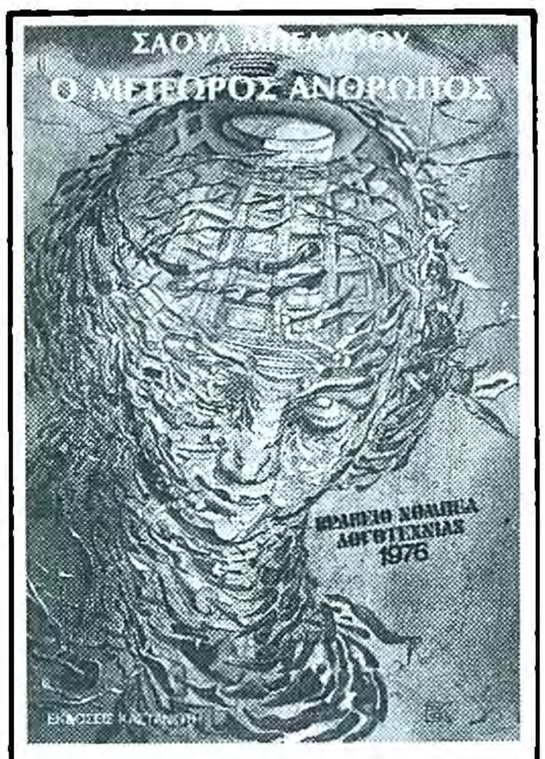

ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 150 δρχ

ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 180 δρχ

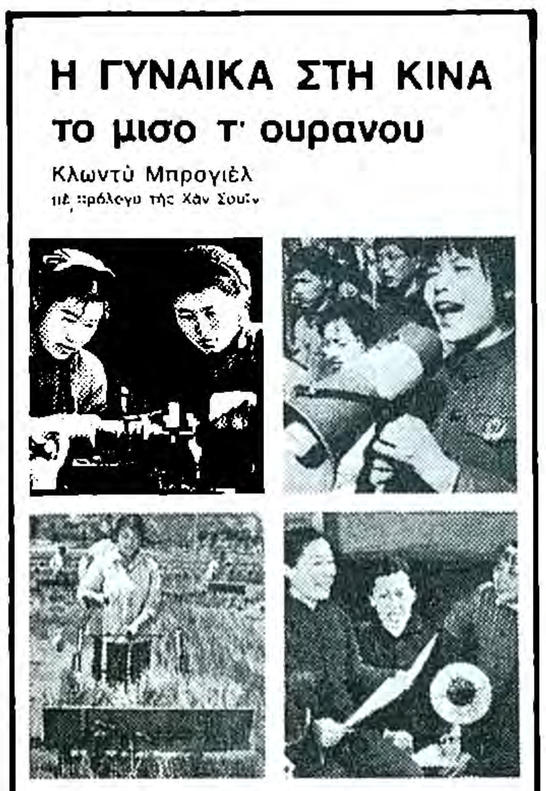

ΚΥΤΤΑΡΟ 140 δρχ.

ΚΥΤΤΑΡΟ 280 δρχ.

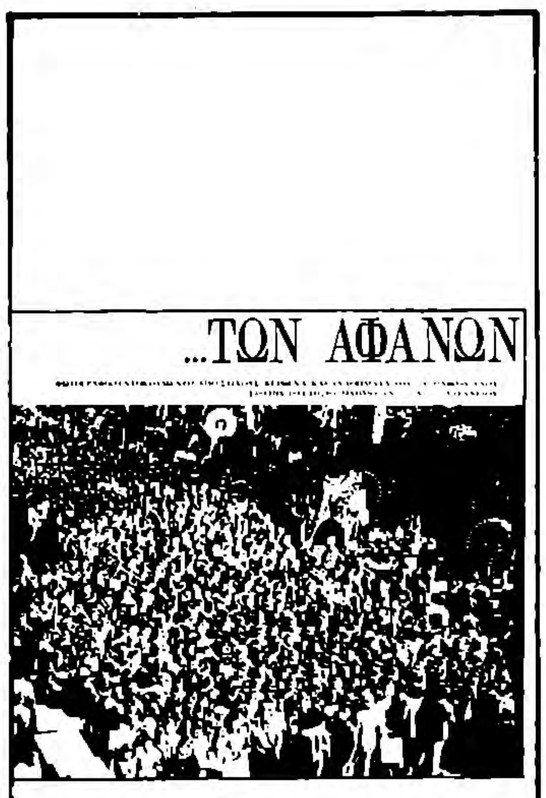

Έκδ. «ΑΝΤΙ» 250 δρχ.

ΓΗ τόμοι 2 300 δρχ.

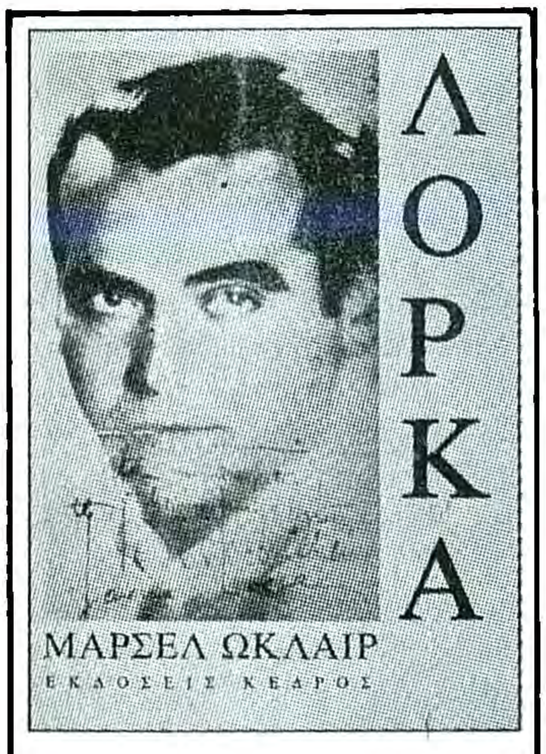

ΚΕΔΡΟΣ 280 δρχ.

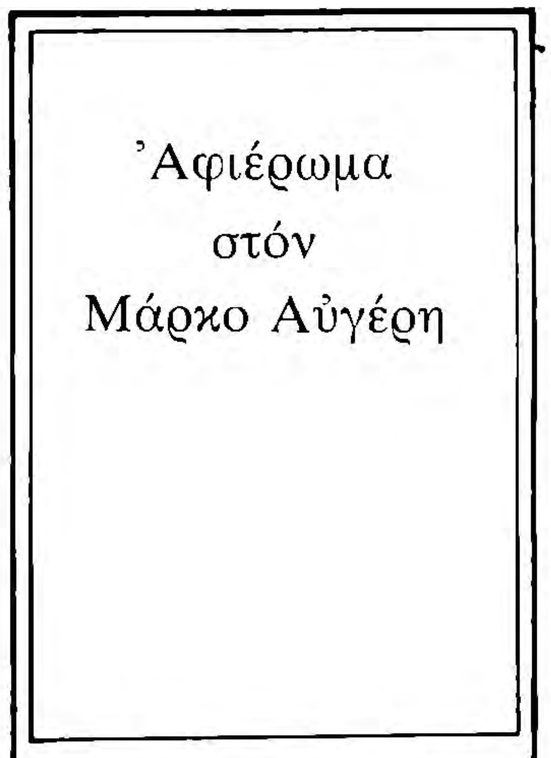

ΚΕΔΡΟΣ 300 δρχ

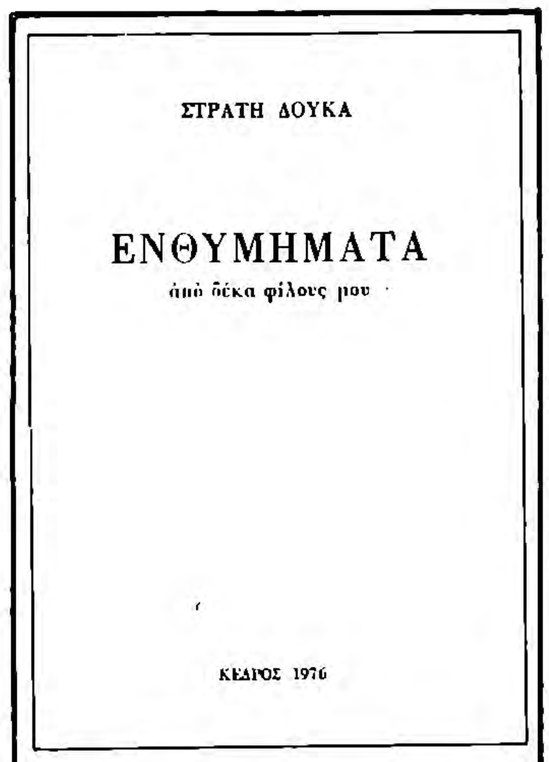

ΚΕΔΡΟΣ 120 δρχ.

ΚΕΔΡΟΣ 120 δρχ.

ΑΘΗΝΑ 26-27 ΔΕΚΕΜΒΡΗ '44

Τά πρακτικά τῆς «Μεγάλης Σύσκεψης»

Τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ Χάϊντς Ρίχτερ

Χριστούγεννα 1944. Τή νύχτα τοῦ ρεβεγιόν, ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργός Τσώρτσιλ εἰδοποιεῖ τόν ὑπουργό Ἐξωτερικῶν Ἦντεν νά ἑτοιμαστεῖ ἀμέσως καί λίγο μετά πετᾶνε μ' ἕνα «Σκαϊμάστερ» ἀπό τό Λονδίνο στήν Ἀθήνα μέσω Νάπολης. Τήν ἑπόμενη (26) καί μεθεπόμενη (27) μιά ἀποφασιστική γιά τήν τύχη τῆς Ἑλλάδας σύσκεψη γίνεται στό ἑλληνικό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν.
Στό κείμενο πού δημοσιεύουμε σήμερα δίνεται ἡ εἰκόνα τῆς πρώτης μέρας, καί τά ὅσα προηγήθηκαν – σέ συντομία. Θ' ἀκολουθήσουν – στό ἐρχόμενο τεῦχος – τά πλήρη πρακτικά τῆς συνδιάσκεψης, πού ἔρχονται γιά πρώτη φορά στή δημοσιότητα – ἕνα μοναδικό ντοκουμέντο τῆς ταραγμένης ἐκείνης ἐποχῆς.

Ἔχουνε περάσει 32 ἀκριβῶς χρόνια ἀφ' ὅτου συνῆλθε ἡ ἀξιομνημόνευτη ἐκείνη σύσκεψη στό ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀθήνας, τήν ὁποία εἶχανε συγκαλέσει οἱ Τσώρτσιλ καί Ἦντεν καί στήν ὁποία πήρανε μέρος Ἕλληνες πολιτικοί κάθε ἀπόχρωσης, ἀπό τήν ἄκρα δεξιά μέχρι τήν ἄκρα ἀριστερά. Δέν ξέρουμε ὅμως σίγουρα μέχρι σήμερα τί ἀκριβῶς εἰπώθηκε σ' αὐτή τή διήμερη σύσκεψη, δεδομένου ὅτι τά ἀρχεῖα, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τουλάχιστον τήν ἑλληνική πλευρά, εἶναι μέχρι τώρα ἀκόμα κλειστά. Γι' αὐτό καί οἱ σχετικές μέ τή σύσκεψη αὐτή πηγές ἦτανε λιγοστές.

Μέχρι πρό ὀλίγου οἱ πηγές αὐτές ἦταν:

Τσώρτσιλ: «Ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος», τόμ. XI ος «Θρίαμβος καί Τραγωδία», ἑλληνική μετάφραση, Ἀθήνα 1955

Reginald Leeper: When Greek Meets Greek: Λονδίνο 1950

R.A. Eden: The Eden Memoirs, Vol III, the Reckoning, Λονδίνο 1965

Harold Macmillan: The Blast of War, Λονδίνο 1967

Γ. Παπανδρέου: Ἡ Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος, τρίτη ἔκδοση, Ἀθήνα 1948

W. Byford Jones: The Greek Trilogy, Λονδίνο 1945

Ἐκτός ἀπ' αὐτά εἴχαμε τίς ἀναφορές τοῦ τότε Ἀμερικανοῦ πρεσβευτῆ Lincoln Mac Veagh (δημοσιευμένες στό Foreign Relations of the United States 1944, τόμ. V. Washington 1965). Ἡ ἐαμική πλευρά ἀντιπροσωπευότανε ἀπ' τίς σχετικές δημοσιεύσεις στήν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα», πού περιληφθήκανε ἀργότερα στή «Λευκή Βίβλο, Μάιος 1944 – Μάρτης 1945», τοῦ ΕΑΜ, ἔκδοση Τρίκαλα 1945, καί πού μπορεῖ νά θεωρηθεῖ βέβαιο ὅτι προέρχονται ἀπό πληροφορίες τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ στή σύσκεψη.

Ὅπως συμβαίνει συχνά σέ παρόμοιες περιπτώσεις, ἡ ἔκθεση τῶν γεγονότων, πού ἀντικατοπτρίζει τίς τότε θέσεις καί τά λεχθέντα ἀπ' τούς πρωτἀγωνιστές, δίνει τό μεγαλύτερο βάρος στή συμμετοχή τῶν Βρετανῶν. Ἡ συμβολή τοῦ Παπανδρέου στήν πληροφόρησή μας περιορίστηκε στή δημοσίευση δύο μακρῶν ἀποσπασμάτων τῶν δικῶν του ὁμιλιῶν στή σύσκεψη. Παρ' ὅλα αὐτά ἦτανε δυνατό νά ἀποκατασταθεῖ στίς γενικές τουλάχιστο γραμμές της καί ἡ ἑλληνική πλευρά τῆς σύσκεψης. Ἡ σπουδαιότερη πηγή γι' αὐτό ἦτανε ἡ περιγραφή τοῦ Βρετανοῦ ἀξιωματικοῦ Τύπου Byford - Jones. Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος ὁ B.J., ἡ πολύ ἀναλυτική περιγραφή του στηρίζεται σέ μιά ἀνεπίσημη διατύπωση τῶν πρακτικῶν τῆς σύσκεψης, πού τοῦ παραχωρήθηκε ἀπό τήν ἑλληνική κυβέρνηση. Ἐάν συγκρίνουμε τίς ὁμιλίες τῶν συμμετασχόντων ὅπως τίς ἀναφέρει ὁ B.J. μέ τά δημοσιεύματα τοῦ Παπανδρέου καί τά ἄρθρα στήν «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα», διαπιστώνουμε μιά μεγάλη σύμπτωση, στήν περίπτωση δέ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἴδιου τοῦ Παπανδρέου, μιά πλήρη ταυτότητα. Ἔτσι λοιπόν οἱ ἀναφορές τοῦ B.J. μποροῦνε νά θεωρηθοῦνε σά βασική καί ἀξιόπιστη πηγή. Καί εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἀκατανόητο πῶς, καί πρόσφατα ἀκόμα, οἱ πληροφορίες τοῦ B.J. δέν χρησιμοποιηθήκανε σέ ἀνάλογες ἐργασίες, ὅπως π.χ. ἀπό τόν Ἰ. Ἰατρίδη στό βιβλίο του «Ἐξέγερση στήν Ἀθήνα. Ὁ κομμουνιστικός δεύτερος γύρος», Ἀθήνα 1973, ἄν καί ὁ Ἰατρίδης γνωρίζει τό βιβλίο τοῦ B.J., ἀφοῦ τό ἀναφέρει στή βιβλιογραφία του.

Ἡ φερεγγυότητα τοῦ B.J. ἐπιβεβαιώθηκε πρόσφατα, μετά τήν ἀνακάλυψη πού ἔκανα ἑνός τμήματος τῶν πρακτικῶν τῆς σύσκεψης ἐκείνης στά ἀρχεῖα τοῦ Foreign Office πού φυλάγονται τώρα στό Public Record Office (Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους) τοῦ Λονδίνου. Τό τμῆμα αὐτό τοῦ πρακτικοῦ μέ τίτλο «Minutes of the Political Conferens of Athens on 27th December 1944»(Πρακτικά τῆς πολιτικῆς σύσκεψης στήν Ἀθήνα τήν 27 Δεκεμβρίου 1944), ὑπό στοιχεῖα F.O. 371 48 258=Southern Department 1945, Greece, File No 4, Pp 3804 - 4185, pp 214 236, περιέχει τήν ἀγγλική μετάφραση τοῦ στενογραφημένου πρωτοκόλλου τοῦ δεύτερου μέρους τῆς σύσκεψης, στίς 27 Δεκεμβρίου 1944, καί εἶναι ἐκεῖνο πού, κατά πᾶσα πιθανότητα, χρησιμοποιήθηκε σάν πληροφοριακό ὑλικό καί ἀπό τόν B.J. Ἔτσι ἡ σχεδόν πλήρης ταυτότητα ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο πηγές, μᾶς ἐπιτρέπει τήν πλήρη σχεδόν ἀναπαράσταση τῶν διαπραγματεύσεων τῆς 27 Δεκεμβρίου 1944.

Ὅμως γιά τήν πρώτη μέρα τῆς σύσκεψης σιωπᾶ καί τό ἀρχεῖο τοῦ Foreign Office. Ἔχουμε τήν εἰσαγωγική ὁμιλία τοῦ Τσώρτσιλ, τήν ὁποία δημοσίευσε σχεδόν πλήρη ὁ Παπανδρέου στήν «Ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος» (σελ. 252-256) καί ἔχει περιληφθεῖ στό ἀγγλικό πρωτότυπό της καί στό Keesing's Contemporary Archives, σελ. 700. Ἀπ' τό βιβλίο τοῦ B.J. ἔχουμε τίς ὑπόλοιπες ὁμιλίες μέχρι τήν ἀποχώρηση τῶν ξένων ἀπ' τή σύσκεψη. Γιά τήν παραπέρα ἐξέλιξη τῆς σύσκεψης λείπουν ὅμως τά ἀκριβῆ στοιχεῖα, ἄν καί θά πρέπει νά τηρήθηκαν στενογραφημένα πρακτικά. Ἔτσι ὅμως δέν εἶναι δυνατή ἡ πλήρης ἀποκατάσταση καί ἐξέλιξη τῆς σύσκεψης, ὅσον ἀφορᾶ τήν ἑλληνική συμμετοχή γιά τήν 26 Δεκεμβρίου. Παρ' ὅλα αὐτά, καί γιά νά ὑπάρξει μιά ἐποπτεία καί αὐτοῦ τοῦ μέρους τῆς σύσκεψης, θά ἀποπειραθοῦμε μιά σύντομη σκιαγράφησή της. Στή συνέχεια, καί μετά μιά σύντομη ἱστορική ἀναδρομή σχετικά μέ τή σύσκεψη καί τήν ἐξέλιξή της, θά δημοσιεύσουμε τά πλήρη πρακτικά τῆς δεύτερης μέρας πού ἀνακαλύψαμε, ἐνῶ γιά τό πρῶτο μέρος θά στηριχτοῦμε στό βιβλίο τοῦ B.J. Τά στοιχεῖα πού παρέχει ὁ Παπανδρέου καί πού, ὅπως ἀναφέραμε ἤδη, συμπίπτουν μέ τοῦ B.J. θά ληφθοῦν ἀπό τό βιβλίο τοῦ πρώτου. Τό τρίτο καί μεγαλύτερο μέρος ἀποτελοῦν, βέβαια, τά ἴδια τά πρακτικά, πού μοιραῖα ἀναμεταφράζουμε ἀπό τ' ἀγγλικά στά ἑλληνικά. Ἔτσι ὅμως ἐνδεχόμενες ἀποκλίσεις στήν ἐπιλογή τοῦ τρόπου ἔκφρασης τοῦ κάθε ὁμιλητῆ ἤ τή μορφή τῶν ὁμιλιῶν τους, θά ὀφείλονται προφανῶς στίς δυσκολίες πού παρουσιάζει μιά τέτοια διπλή μετάφραση. Ἐνδεχόμενα σκοτεινά σημεῖα ἤ ἀναφορές σέ ἐπεισόδια καί γεγονότα πού δέν μποροῦν νά

θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι εὐρύτερα γνωστά, θά ἑρμηνεύονται κατάλληλα.

Τί προηγήθηκε

Ὁ πρώην ἀρχηγός τῆς Συμμαχικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς συνταγματάρχης Γουντχάουζ, στό βιβλίο του «Τό μῆλο τῆς ἔριδος», χαρακτηρίζει τή συγκέντρωση αὐτή τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν σάν ἄκρως ἐντυπωσιακή,γιά νά διαπιστώσει ὅμως ἀμέσως παρακάτω ὅτι ἡ σύσκεψη αὐτή δέν γνώριζε ἡ ἴδια γιά ποιόν ἀκριβῶς λόγο εἶχε συγκληθεῖ. Οἱ λόγοι πού ἀναφέρει γι᾽ αὐτό δέν μοιάζουνε πολύ πειστικοί. Ἡ οὐσία τῆς ἀσπόνδυλης αὐτῆς σύσκεψης εἶναι ὅτι, στήν πραγματικότητα, ὁ μόνος λόγος τῆς σύγκλησής της ἦτανε ὅτι πράγματι δέν εἶχε καμιά ἀποστολή, καί ἐπρόκειτο νά χρησιμοποιηθεῖ μόνο σάν ἕνα εἶδος πολιτικῆς παράστασης γιά τή διεθνή κοινή γνώμη. Δέν ἐπρόκειτο, κατά κανένα τρόπο, ὅπως θέλησε νά ὑποστηρίξει στήν εἰσηγητική του ὁμιλία ὁ Τσώρτσιλ, γιά τήν ἐξεύρεση κάποιας λύσης τοῦ ὑφιστάμενου προβλήματος, τόν τερματισμό δηλαδή τοῦ ἔνοπλου ἀγώνα μέ βάση κάποιες ἀμοιβαῖες ὑποχωρήσεις. Αὐτό, τό ἀποδείχνει καί μόνο τό γεγονός ὅτι ὁ Τσώρτσιλ, στό τέλος τῆς σύσκεψης, δέν ἔδειξε τό παραμικρό ἐνδιαφέρον γιά τά ἀποτελέσματά της. Οἱ οὐσιαστικές ἀποφάσεις τῶν διαπραγματεύσεων ἦτανε ἤδη παρμένες ἀπ᾽ τά πρίν καί οἱ βασικοί πρωταγωνιστές γνωρίζανε ὅτι δέν ἐπρόκειτο νά ὑπάρξουνε συγκεκριμένα ἀποτελέσματα. Οἱ μόνοι πού προσῆλθαν στή σύσκεψη μέ τή θέληση νά βρεθεῖ κάποια λύση τοῦ προβλήματος, καί ἦτανε μάλιστα ἀποφασισμένοι γιά πραγματικές ὑποχωρήσεις, ἦτανε οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ – καί τοῦτο παρά τά ἀντίθετα πού ὑποστηρίζει ὁ Γουντχάουζ – ἐνῶ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι δέν εἶχανε κανένα τέτοιο ἐνδιαφέρον. Ἡ σύσκεψη στάθηκε ἔτσι μιά ἀκόμα παγίδα στήν ἤδη μεγάλη σειρά ἀπό ἄλλες παρόμοιες, ὅπου ὁδηγήθηκε τό ΕΑΜ λόγω, ἀκριβῶς, τῆς ὑποχωρητικῆς του διάθεσης. Μιά συμφιλίωση μέ βάση διαπραγματεύσεις καί ἕνας τελικός συμβιβασμός δέν ἦτανε ἐπιθυμητά, καί τό ἐπιδιωκόμενο μόνο ἀποτέλεσμα ἦτανε ἡ ἄνευ ὅρων συνθηκολόγηση τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ καί σέ τελευταία ἀνάλυση ἡ συντριβή ὁλόκληρης τῆς Ἀντίστασης, πράγμα πού ἀποδείχνεται κι ἀπ᾽ τό γεγονός ὅτι, ἀντίθετα μέ ὅ,τι συνέβη μέ τίς συσκέψεις τοῦ Καΐρου καί τοῦ Λίβανου, τώρα δέν εἶχανε κληθεῖ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων ἀντιστασιακῶν ὀργανώσεων. Κι ὅσον ἀφορᾶ τόν Ζέρβα, αὐτό δέν εἶναι καί πολύ παράξενο: εἶχε μεταβληθεῖ, ἀπό πολύν καιρό πρίν, σέ πειθήνιο «συνεργάτη» τῶν Βρεταννῶν. Χαρακτηριστικό ὅμως εἶναι ὅτι δέν κληθήκανε στή σύσκεψη ἀντιπρόσωποι τῆς δημοκρατικῆς ἀντιστασιακῆς πτέρυγας τοῦ ΕΔΕΣ ἤ τῆς ΕΚΚΑ. Γιά τόν ἁπλούστατο λόγο ὅτι δέν ἐπρόκειτο τώρα γιά τό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατίας.

Βέβαια συνέβη στήν πορεία τῆς σύσκεψης νά ἐκδηλωθοῦνε καί ἀντιθέσεις μέσα στό στρατόπεδο τῶν ἀστῶν πολιτικῶν, ἀλλά οἱ διαφορές αὐτές δέν ξεπερνοῦσαν τά πλαίσια τῶν κλασικῶν κομματικῶν καυγάδων καί τῶν προσωπικῶν ἀντιθέσεων, καί δέν ἄλλαζαν καθόλου τήν ἀπό ὅλους σιωπηρή παραδοχή τῆς πραγματικότητας, ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἕνα κοινό μέτωπο πού εἶχε γιά μοναδικό σκοπό τή συντριβή τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Στήν καλύτερη περίπτωση μπορεῖ νά διαπιστωθεῖ ἕνας ἐλάχιστα διάφορος βαθμός ἐχθρότητας ἔναντι τῆς ἀριστερᾶς. Κατά πόσον ὅμως οἱ συμμετέχοντες στή σύσκεψη ἦτανε πληροφορημένοι γιά τήν προαποφασισμένη κατανομή τῶν ρόλων, δέν μπορεῖ νά εἰπωθεῖ μέ βεβαιότητα. Σίγουρο παραμένει πάντως ὅτι τό θέμα τῆς ἀντιβασιλείας, πού κατέληξε νά εἶναι τό μοναδικό ἀποτέλεσμα τῆς σύσκεψης, εἶχε λυθεῖ ἀπό τήν παραμονή κιόλας, δηλαδή στίς 25 Δεκεμβρίου. Ἔτσι ἡ σύσκεψη ἀποτέλεσε μόνο τό πανηγυρικό πλαίσιο γιά νά παρουσιαστεῖ ἡ ἀπόφαση αὐτή καί νά δικαιώσει τή σύγκλησή της, ἔναντι τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης.

Ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀντιβασιλεία εἶχε κιόλας ληφθεῖ κατά τή συνάντηση – στό ἀεροδρόμιο τοῦ Χασανιοῦ (σημερινό Ἑλληνικό), ἀμέσως μετά τήν προσγείωση τῶν Τσώρτσιλ καί Ἥντεν, στίς 25 Δεκεμβρίου, μέσα μάλιστα στό ἀεροπλάνο Skymaster — μέ τούς στρατάρχη Ἀλεξάντερ, Μακμίλλαν καί Λῆπερ.

Ἀπό τίς 12 Δεκεμβρίου ἤδη, ὁ Μακμίλλαν εἶχε πληροφορήσει τόν Τσώρτσιλ ὅτι σέ περίπτωση διορισμοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ σάν ἀντιβασιλέα,ὁ τελευταῖος εἶχε σκοπό νά ἀναθέσει τόν σχηματισμό «ἀπολιτικῆς» κυβέρνησης στόν Πλαστήρα. Καί στίς 21 Δεκεμβρίου ὁ ἴδιος ὁ Μακμίλλαν εἶχε πληροφορήσει τόν Ἥντεν ὅτι ἦτανε πιά ἀναπόφευκτη ἡ λύση τῆς ἀντιβασιλείας. Μέ τόν Μακμίλλαν καί τίς ἀπόψεις του εἶχανε συνταχθεῖ καί οἱ Λῆπερ καί Ἀλεξάντερ. Ὁ Τσώρτσιλ ὅμως δέν ἀποφάσιζε ἀκόμα νά συμφωνήσει μέ τή λύση τῆς ἀντιβασιλείας, γιατί ἔλπιζε ἀφ᾽ ἑνός νά τήν ἀποφύγει τελικά κερδίζοντας χρόνο, κι ἀφ᾽ ἑτέρου γιατί δυσπιστοῦσε ἔναντι τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Καί μόνο ὅταν τοῦ ἀσκήθηκε ὁμαδική κριτική στό ἀγγλικό κοινοβούλιο (στίς 20 Δεκεμβρίου) κι ὁ ἴδιος ὁ Ἥντεν διαχώρισε τή θέση του καί ὑποστήριξε κι αὐτός τή λύση τῆς ἀντιβασιλείας, ἄρχισε νά κάμπτεται. Κατά τή συνεδρίαση τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου τῆς 21 Δεκεμβρίου προσπάθησε καί πάλι νά ὑπεκφύγει, ἀκόμα κι ὅταν ὁ Ἥντεν τοῦ ἀπέδειξε, βάσει ἀναφορῶν τοῦ Ἕλληνα πρεσβευτῆ Ἀγνίδη, ὅτι ὁ Γεώργιος εἶχε ἐξαπατήσει καί τήν ἴδια τήν ἀγγλική κυβέρνηση στό θέμα τῆς ἀντιβασιλείας. Καί τότε ἀκόμα ἀπέρριψε τή λύση Δαμασκηνοῦ ὑποστηρίζοντας ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἕναν «Κουΐσλινγκ», ἕναν «κομμουνιστή» μέ δικτατορικές φιλοδοξίες. Καί μόνο ὅταν ἐπέμεινε καί πάλι πιεστικά ὁ Ἥντεν μέ ἔγγραφό του στίς 23 Δεκεμβρίου στό θέμα τῆς ἀντιβασιλείας, ἀποφάσισε νά πάει ἀεροπορικῶς στήν Ἀθήνα, γιά νά σχηματίσει ἐπί τόπου δική του ἀντίληψη.

Ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὁ Τσώρτσιλ, ἡ τρίωρη συνομιλία μέσα στό ἀεροπλάνο ἦτανε πολύ σκληρή. Αὐτό σημαίνει ὅτι τότε μόνο ὁ Τσώρτσιλ ἀναγκάστηκε, ὑπό τήν πίεση τῶν συνομιλητῶν του, νά ὑποχωρήσει καί ν᾽ ἀποδεχτεῖ τήν πολιτική τοῦ Μακμίλλαν.

Κατά βάθος βέβαια ἡ πολιτική τοῦ Μακμίλλαν δέ διαφέρει ἀπό κείνη τοῦ Τσώρτσιλ: ἡ Ἑλλάδα ἔπρεπε νά παραμείνει δορυφόρος τῆς Βρετανίας. Σ᾽ ἀντίθεση ὅμως μέ τόν Τσώρτσιλ, ὁ Μακμίλλαν εἶχε καταλάβει ὅτι ὁ σκοπός αὐτός δέν ἦτανε δυνα-

Ὁ ὑπουργός Μ. Ἀνατολῆς τῆς Μ. Βρετανίας Μακμίλλαν.

τόν νά πραγματοποιηθεῖ μέ τή δία μόνο. Θά μποροῦσε βέβαια, στό στρατιωτικό πεδίο, νά ἐκδιωχθεῖ ὁ ΕΛΑΣ ἀπ' τήν Ἀθήνα καί τόν Πειραιά, ἡ ὁλοκληρωτική συντριβή του ὅμως δέν ἤτανε δυνατή. Τό εἶχε ἀποδείξει ἤδη ἡ περίοδος τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Ἐκτός ἀπ' αὐτό ὅμως, ἕνας μακροχρόνιος πόλεμος, θά ἐρέθιζε ἀκόμα περισσότερο τήν παγκόσμια κοινή γνώμη ἐναντίον τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἐκτός αὐτοῦ, στά μάτια τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης, ἡ αἰτία τοῦ πολέμου ἤτανε οὐσιαστικά τά βρετανικά σχέδια παλινόρθωσης τῆς μοναρχίας... Καί ἐδῶ ἐπιθυμοῦσε ὁ Μακμίλλαν νά τοποθετηθεῖ ὁ πολιτικός μοχλός του: μέ τήν ἀποδοχή τῆς ἀντιβασιλείας ἐκ μέρους τῆς Βρετανίας θά ἀφαιροῦσε ἀπ' τό ΕΑΜ τό βασικό του προπαγανδιστικό ὅπλο καί συγχρόνως, μέσα στό ἴδιο τό ΕΑΜ, θά ἐδημιουργοῦντο ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στά μετριοπαθῆ στοιχεῖα πού τό ἀποτελούσανε καί στόν ἐπαναστατικό του πυρήνα, πού ἤτανε τό ΚΚΕ. Συγχρόνως μέ τήν ἀνάθεση τῆς ἀντιβασιλείας στόν Δαμασκηνό, θά σχηματιζότανε μιά «ἀπολιτική» κυβέρνηση ὑπό τόν Πλαστήρα, σ' αὐτή δέ τήν περίπτωση ὁ Μακμίλλαν ὑπολόγιζε ἀφ' ἑνός στόν ἀντικομμουνισμό τοῦ Πλαστήρα, καί ἀφ' ἑτέρου στήν αἴγλη πού εἶχε στούς δημοκρατικούς κύκλους. Καί μιά κι ὁ Πλαστήρας δέν διέθετε τήν ἐποχή ἐκείνη ντόπιο κόμμα, ἔλπιζε ὅτι μέ τή βοήθεια καί τοῦ Δαμασκηνοῦ θά μποροῦσε νά τόν ἐπηρεάζει. Στόχος τοῦ Μακμίλλαν ἤτανε ὁ τερματισμός τοῦ ἐμφύλιου πολέμου μέ τά μεγαλύτερα δυνατά κέρδη γιά τή Μεγάλη Βρετανία.

Ἀλλά κι ἄν ὁ Τσώρτσιλ εἶχε ἀκόμα ἐνδοιασμούς γιά τήν ὀρθότητα τῆς προτεινόμενης ἀπ' τόν Μακμίλλαν λύσης, διαλυθήκανε κατά τή συζήτηση πού εἶχε μέ τόν Δαμασκηνό πάνω στό καταδρομικό «Αἴας», τό βράδυ τῆς 25 Δεκεμβρίου. Κατά τήν ὁμολογία τοῦ ἴδιου τοῦ Τσώρτσιλ, ἐντυπωσιάστηκε τότε ἀπό τήν προσωπικότητα τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Στήν πραγματικότητα βέβαια ἐκεῖνο πού καθησύχασε τόν Τσώρτσιλ ἤτανε οἱ πολιτικές ἀντιλήψεις τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ ἐχθρότητά του ἔναντι τῆς ἀριστερᾶς καί ἡ ἐμφανής ἀγγλοφιλία του. Καί γιά νά μήν κατηγορηθεῖ ὁ Τσώρτσιλ γιά μονομερεῖς ἀποφάσεις ἐπί ἀνωτάτου ἐπιπέδου, συμφώνησε μέ τή σύγκληση τῆς σύσκεψης πού πρότεινε ὁ Μακμίλλαν καί πού θά εἶχε σάν σκοπό νά καλύψει στά μάτια τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης τίς βρετανικές ἀποφάσεις.

Ἀνατέθηκε τότε στόν Λῆπερ νά προσκαλέσει τίς προσωπικότητες πού θά συμμετεῖχαν στή σύσκεψη. Γιά νά δειχθοῦν στήν κοινή γνώμη οἱ φιλικές διαθέσεις πού εἶχε ὁ Τσώρτσιλ καί γιά νά μετριαστεῖ ἡ κριτική διάθεση τῶν Ἀμερικανῶν – ἐνῶ συγχρόνως θά προλάβαινε ἐνδεχόμενα μιά ὅμοια ρωσική στάση, δείχνοντας στό ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ὅτι ἀκόμα καί οἱ σοβιετικοί συμφωνούσανε μέ τίς ἐνέργειες τοῦ Τσώρτσιλ – κλήθηκαν στή σύσκεψη καί ὁ Ἀμερικανός πρέσβυς Mac Veagh, ὁ Γάλλος συνάδελφός του Baelen καί ὁ ἀρχηγός τῆς Σοβιετικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς συνταγματάρχης Ποπώφ. Ὁ τελευταῖος αὐτός, σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς σύσκεψης συμμορφώθηκε μέ τή σταλινική πολιτική τῆς μή ἀνάμιξης καί παρέμεινε ἕνα βουβός κομπάρσος.

Ἀπό ἑλληνική πλευρά κληθήκανε, στήν πρώτη φάση τῆς σύσκεψης, οἱ Παπανδρέου, Σοφούλης, Μάξιμος, Καφαντάρης, Δραγούμης καί Πλαστήρας. Ἐπί πλέον οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ Σιάντος, Παρτσαλίδης καί Μάντακας.

Ἡ σύσκεψη ἄρχισε κατά τίς 17.30 - 18.00 μέ εἰσαγωγική ὁμιλία τοῦ Δαμασκηνοῦ στήν ὁποία ἐξεδήλωνε τήν εὐγνωμοσύνη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιά τήν ἔλευση τοῦ Τσώρτσιλ καί ἐξέφραζε τήν ἐλπίδα του πώς μέ τήν παρούσα σύσκεψη θά βρεθεῖ μιά λύση στή σοβοῦσα κρίση. Στή συνέχεια μίλησε ὁ Τσώρτσιλ (βλέπε τήν ὁμιλία του στόν Παπανδρέου: «Ἀπελευθέρωσις» σελ. 252-6). Ἐπειδή ὅμως ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ἔφτασε ἐκείνη μόλις τή στιγμή, δηλαδή ἀφοῦ ὁ Τσώρτσιλ εἶχε ἀρχίσει ἀπό ἀρκετή ὥρα τήν ὁμιλία του, ἐπαναλήφθηκε ἡ σκηνή τῆς ἔναρξης ἀπ' τήν ἀρχή: Ὁ Δαμασκηνός καί ὁ Τσώρ-

Ὁ Γ. Παπανδρέου – μέ τόν Σκόμπυ δίπλα του – στήν Ἀκρόπολη, γιά τήν ἔπαρση τῆς σημαίας.

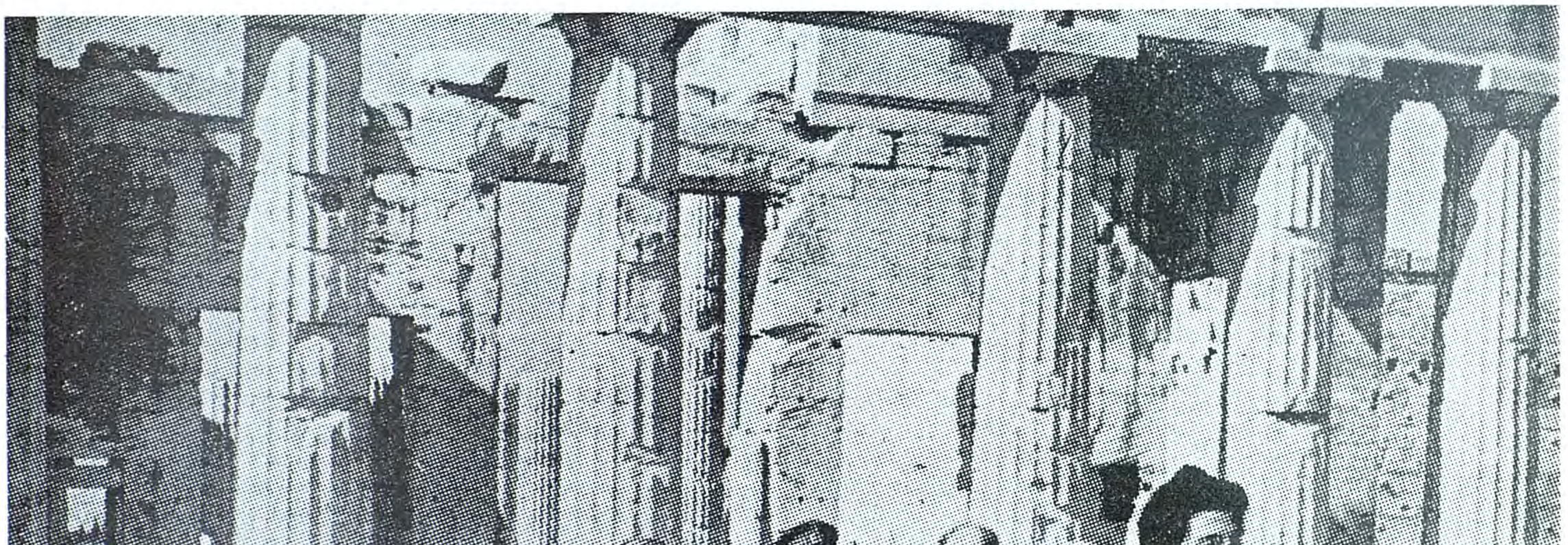

τσιλ ἐπαναλάβανε τίς ὁμιλίες τους, καί ὁ τελευταῖος περάτωσε τήν ὁμιλία του μέ μιά πολύ γενική ἔκκληση πρός τούς ἀντιπροσώπους. Ἀκολούθησε μιά σύντομη ὁμιλία τοῦ Ἀλεξάντερ, μετά τό τέλος τῆς ὁποίας ὁ Δαμασκηνός ρώτησε ἄν οἱ Ἕλληνες πολιτικοί ἐπιθυμούσανε ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήσεις στόν Τσώρτσιλ. Μιλήσανε οἱ Μάξιμος καί Παπανδρέου, πού εὐχαριστήσανε κι αὐτοί τόν Τσώρτσιλ γιά τήν ἔλευσή του στήν Ἑλλάδα. Μετά καί νέα ἐρώτηση τοῦ Δαμασκηνοῦ, τόν λόγο ζήτησε ὁ Παρτσαλίδης καί ἐξέφρασε τήν ἐλπίδα ὅτι ἡ σύσκεψη θά εἶχε τό ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα. Ἐν ὀνόματι τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ εὐχαρίστησε κι αὐτός τόν Τσώρτσιλ γιά τόν κόπο πού πῆρε νά ἔρθει. Ἄν καί τή στιγμή αὐτή, εἶπε, εἴχανε φτάσει σέ διάσταση, πίστευε, ἤ μᾶλλον ἤτανε βέβαιος, ὅτι οἱ τωρινές συγκρούσεις δέν θά διαταράζανε τίς πατροπαράδοτες φιλικές σχέσεις ἀνάμεσα στόν βρετανικό καί τόν ἑλληνικό λαό. Μετά μιά σύντομη ἀναφορά στόν Χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὁ Παρτσαλίδης ἔκλεισε τήν ὁμιλία του ἐκφράζοντας τό παράπονό του ἐπειδή στή σύσκεψη αὐτή τῶν πολιτικῶν κομμάτων δέν κληθήκανε ἀντιπρόσωποι τῶν κομμάτων τοῦ συνασπισμοῦ τοῦ ΕΑΜ. Σ' αὐτό ἀπάντησε ὁ Ἥντεν ὅτι ἡ παρούσα σύσκεψη δέν ἤτανε σύσκεψη ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ἀλλά τῶν ἡγετικῶν προσωπικοτήτων ἀπ' ὅλα τά κόμματα. Ἡ σύσκεψη εἶχε ἐξ ἄλλου κάθε δικαίωμα νά καλέσει καί ἄλλους πολιτικούς (αὐτό συνέβη πραγματικά, παραδόξως ὅμως μόνο ἀπ' τήν πλευρά τῶν ἀστικῶν κομμάτων).

Μετά τήν παρατήρηση αὐτή τοῦ Ἥντεν, οἱ ξένοι ἐγκαταλείψανε τήν αἴθουσα τῆς σύσκεψης. Ὅπως σημειώσαμε ἤδη στήν ἐξέταση τῶν ὑφισταμένων πηγῶν, δέν ἔχουμε ἀκριβεῖς πληροφορίες γιά τήν ἑλληνική πλέον συνέχεια τῆς σύσκεψης. Ἀκόμα καί τό σχετικό ἐπίσημο ἀνακοινωθέν ὑπῆρξε λιγόλογο. Ἀπό τή «Λευκή Βίβλο» καί τό ρεπορτάζ τῆς δεξιᾶς ἐφημερίδας «Ἡ Ἑλλάς», μποροῦμε νά ἀναπλάσουμε μερικά ἀπ' τά θέματα πού συζητηθήκανε, διαπιστώνοντας ὅμως παράλληλα ὅτι ὁ προεδρεύων τῆς σύσκεψης ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός δέν κατέβαλε καμιά προσπάθεια γιά νά σπονδυλώσει κάπως τή σύσκεψη, μέ τόν καθορισμό κάποιας ἡμερήσιας διάταξης, ἐνῶ ἀντίθετα τάχτηκε ἀπερίφραστα μέ τό μέτωπο πού εἶχε σχηματιστεῖ ἐναντίον τῆς ἀριστερᾶς. Ὅταν ρωτήθηκε ἀπ' τόν Σιάντο γιά τόν σκοπό τῆς σύσκεψης, ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀπάντησε ὅτι αὐτός ἤτανε ἡ συνθηκολόγηση τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ Σιάντος ἀπέρριψε μέ ὀξύτητα κάτι τέτοιο, τονίζοντας ὅτι ἀποκλειότανε νά ἐπαναληφθοῦνε τά τεχνάσματα τῆς σύσκεψης τοῦ Λίβανου. Ἡ κατάπαυση τῶν ἐπιχειρήσεων ἦταν κάτι πού ἀφοροῦσε τούς Ἄγγλους καί τό ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Τό ΕΑΜ/ΕΛΑΣ προσῆλθε στή σύσκεψη αὐτή γιά νά μπορέσει νά ἐπιτευχθεῖ μιά πολιτική συνεννόηση. Ἐάν ἡ συζήτηση θά ἀφοροῦσε τούς ὅρους τοῦ Σκόμπυ καί ἐπιπλέον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ὑβρίζοντο, θά ἐγκαταλείπανε ἀμέσως τή σύσκεψη. Σ' αὐτή τήν περίπτωση βέβαια τήν εὐθύνη δέν θά τήν ἔφερε ἡ ἀριστερά. Οἱ παριστάμενοι ζητήσανε ὅμως νά προχωρήσουνε οἱ συζητήσεις. Ἀντιμετωπίστηκε τότε τό πρόβλημα τῆς ἀντιβασιλείας καί ὁ Καφαντάρης δήλωσε ὅτι γιά νά βρεθεῖ μιά λύση στά ὑφιστάμενα προβλήματα ἔπρεπε πρῶτα νά λυθεῖ αὐτό τό θέμα.

Σ' αὐτό συμφώνησε καί ὁ Σιάντος. Στήν παρατήρηση τοῦ Σοφούλη ὅτι τό θέμα αὐτό δέν μποροῦσε νά συζητηθεῖ ἀπόντων τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος, τό πρόβλημα ἀναβλήθηκε γιά τήν ἑπομένη.

Στή συνέχεια προσπάθησε ὁ Παπανδρέου νά δικαιολογήσει τήν πολιτική τῆς κυβέρνησής του. Ὁ Καφαντάρης ὅμως τοῦ ἔκανε ὀξεία ἀντεπίθεση καί τόν κατηγόρησε ὅτι ἦταν ὁ κύριος ὑπεύθυνος γιά τήν ἐξέλιξη τῆς κατάστασης. Οἱ παραπέρα συζητήσεις ἀναλωθήκανε σέ ἀμοιβαῖες ἐπιθέσεις τῶν δύο πλευρῶν, πού ὅμως δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποκατασταθοῦν λεπτομερῶς. Κατά τήν 21η ὥρα, ἡ σύσκεψη ἀνέβαλε τίς ἐργασίες της γιά τήν ἑπομένη, 27 Δεκεμβρίου, στίς 11 τό πρωΐ.

Στό ἑπόμενο τεῦχος: Τά πρακτικά τῶν συζητήσεων τῆς 27/12/1944 ὅπως καταχωρήθηκαν στά ἀρχεῖα τοῦ FOREIGN OFFICE.

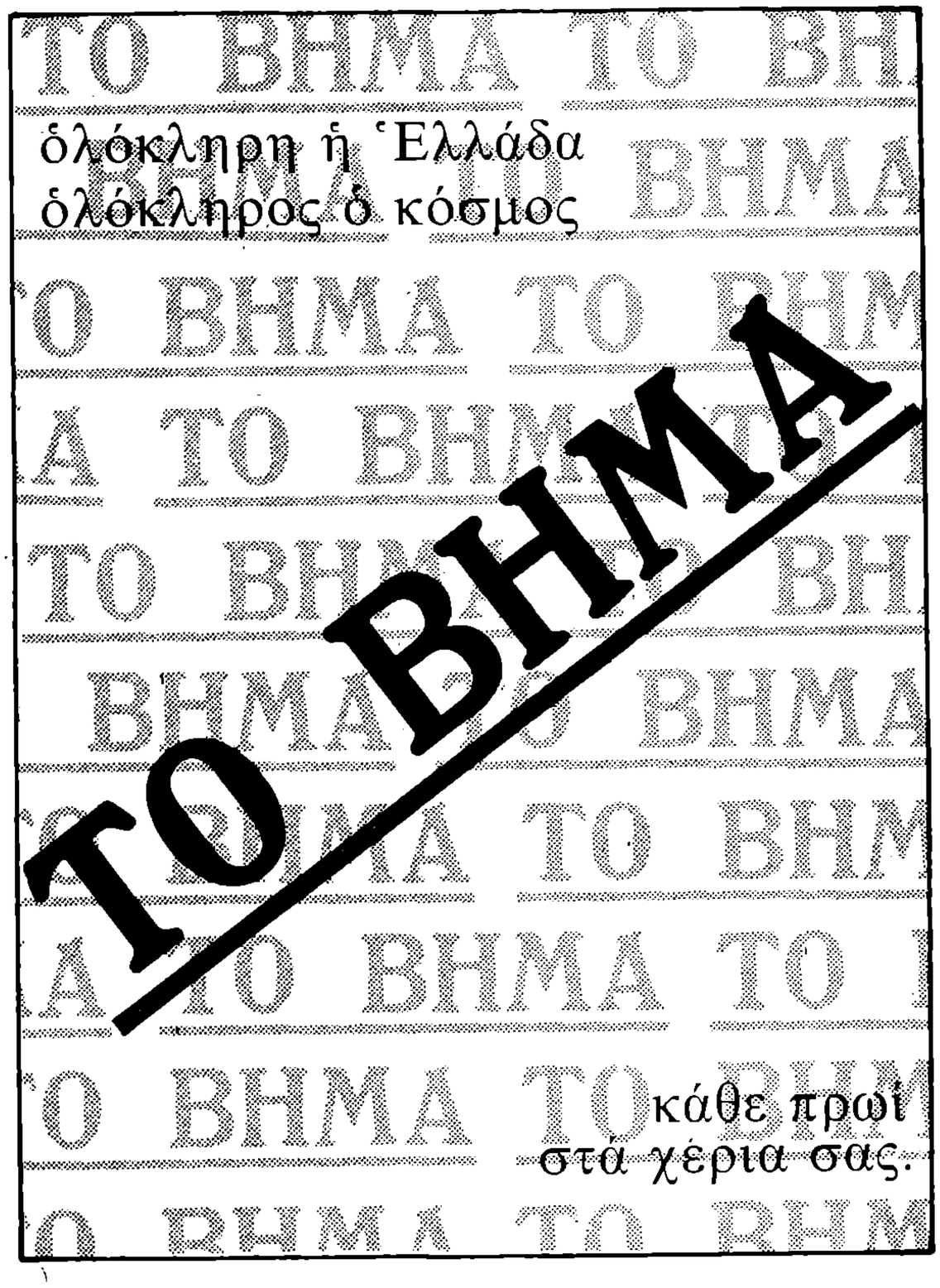

αντικειμενο

Μιά ἀξιόλογη προσπάθεια στήν κεραμική, γιά ἀντικείμενα χρήσης καί διακοσμητικά, γίνεται στό ἐργαστήριο «αντικειμενο», Φανερωμένης 48, Χολαργός, τηλ. 6521 725.

Ἐσεῖς πού ξέρετε καί ἀγαπᾶτε τό ἐκλεκτό κεραμικό, ἐσεῖς πού θέλετε νά χαρίσετε ἕνα μοναδικό κεραμικό κομμάτι στούς φίλους σας, θά βρεῖτε σίγουρα ἐκεῖ κάτι πού πολύ θά σᾶς ἐνδιαφέρει.

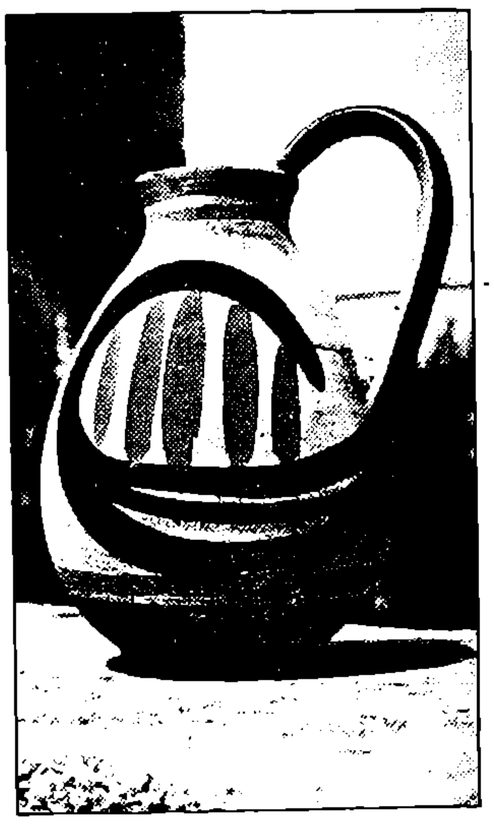

● Στή Θεσσαλονίκη, τά ἀντικείμενα τοῦ ἐργαστηρίου θά τά βρεῖτε κατ' ἀποκλειστικότητα στό κατάστημα «αντικειμενο», Δημητρίου Γούναρη 30.

● Στήν Ἀθήνα, ἀντικείμενα τοῦ ἐργαστηρίου θά βρεῖτε καί στό κατάστημα «Στάθμη», στήν πλατεία Ἀμερικῆς.

"Ετσι σκοτώθηκε

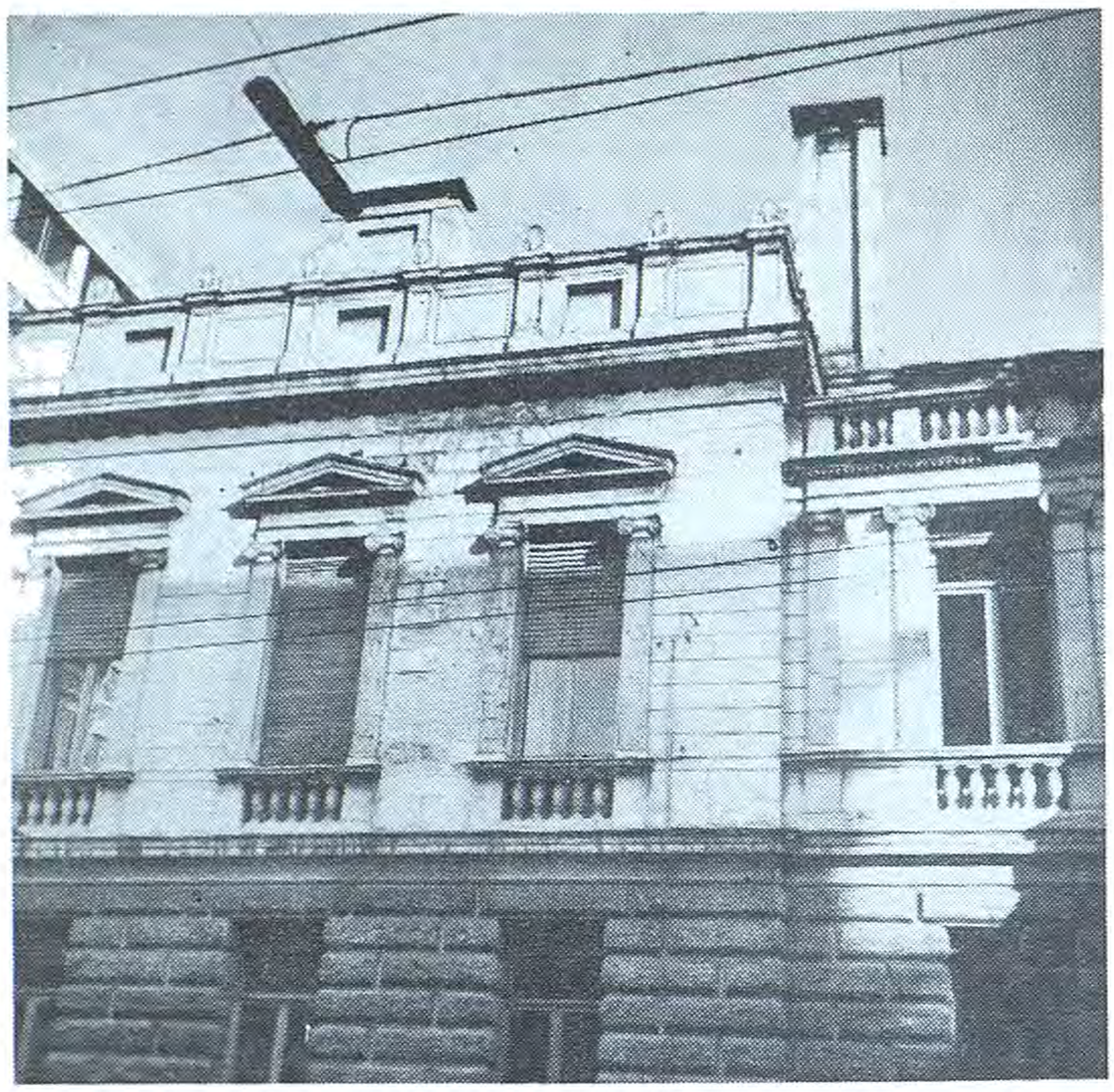

Σ' αὐτό τό μισάνοιχτο (τρίτο ἀπ' ἀριστερά) παράθυρο τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, σκοτώθηκε πολεμώντας ἡρωικά ἡ Θύελλα.

ἡ Θύελλα

Τοῦ Βαγγέλη Μαλέα

ΘΑ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΩ νά δώσω μερικές πληροφορίες γιά τόν χαμό τῆς ἡρωικῆς Θύελλας στίς μάχες τῆς Ὁμόνοιας, τό Δεκέμβρη τοῦ '44.

Ἦταν τέτοιες οἱ τελευταῖες μέρες τότε τοῦ Δεκέμβρη καί τόσες οἱ συνέπειες γιά ὅλους ἐμᾶς πού εἴχαμε ταχθεῖ νά ὑπερασπιστοῦμε «τό δίκιο καί τή λευτεριά» τοῦ λαοῦ μας, πού σήμερα εἶναι πολύ δύσκολο νά περιγράψει κανείς μέ λεπτομέρειες μεμονωμένα περιστατικά, πολύ περισσότερο ὅταν κάτι τέτοιο δέν ἀφοροῦσε γεγονότα τοῦ τάγματός μας, μά μιά ἀνεξάρτητη ὁμάδα ἀνταρτῶν πού τίς μέρες ἐκεῖνες βρέθηκε πολεμώντας δίπλα μας, ἀλλά χωρίς καμιά ἐπικοινωνία, ἀφοῦ σχεδόν ἤμασταν ἀπομονωμένοι ἀπό τίς δυνάμεις τῶν Ἐγγλέζων, πού εἶχαν τεράστια ὑπεροχή σέ ὁπλισμό, σέ σύγκριση μέ τό δικό μας.

Καί τοῦτο γιατί μιλᾶμε γιά τίς μέρες πού φεύγοντας ἀπό τήν Ἀθήνα ὁ Τσώρτσιλ (27-12-44), ὄχι μονάχα ἐνίσχυσε τίς δυνάμεις τῶν νέων κατακτητῶν μέ μιά ταξιαρχία πού μετέφερε ἀπό τήν Ἰταλία, ἀλλά συγχρόνως ἔδινε καί τήν ἐντολή νά ξεκαθαριστεῖ πάση θυσία ἡ Ἀθήνα ἀπό τούς «ἐαμοκομμουνιστές».

Μά ὁ χαμός τῆς Θύελλας δέν ἦταν ἕνα ἁπλό περιστατικό γιά μᾶς τότε. Ἴσως φανεῖ λίγο περίεργο σήμερα. Μά τότε, ὅποιος ἔζησε τίς μέρες ἐκεῖνες ἀπό κοντά, ὅποιος εἶχε ἀκουστά ποιά ἦταν ἡ Θύελλα, τί εἶχε προσφέρει στόν ἀγώνα τοῦ σκλαβωμένου λαοῦ, ὁ χαμός τῆς Θύελλας ἀποτελοῦσε κάτι τό συνταρακτικό. Ἀπό στόμα σέ στόμα μεταδόθηκε ἡ εἴδηση καί οἱ λεπτομέρειες τοῦ χαμοῦ της στήν περιοχή τῆς Ὁμόνοιας, γιατί ἦταν ἡ μοναδική ἀντάρτισσα (καί ποιά μάλιστα ἀντάρτισσα!) πού θυσιάστηκε στό πιό κρίσιμο σημεῖο τοῦ ἀγώνα γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Ἀθήνας, τῆς Ἀθήνας πού τότε συμβόλιζε τόν προμαχώνα τῆς παγκόσμιας Ἀντίστασης ἐνάντια στούς καινούργιους κατακτητές.

Νομίζω πώς θά 'ταν 29 τοῦ Δεκέμβρη ἤ 3 τοῦ Γενάρη 1945 (Σημείωση «ΑΝΤΙ»: οἱ μάχες γύρω ἀπό τήν Ὁμόνοια ἀρχίσανε οὐσιαστικά στίς 1-1-45 μέ κύρια κατεύθυνση Δημαρχεῖο – ὁδός Πειραιῶς ἀρχικά. Στίς 3 Ἰανουαρίου οἱ Ἄγγλοι, ἀφοῦ συγκεντρώσανε μεγάλες δυνάμεις – ἅρματα, θωρακισμένα αὐτοκίνητα καί πεζοπόρα τμήματα – ἀρχίσανε τήν τελική ἐκκαθάριση τῶν περιοχῶν πλατείας Κάνιγγος – πλατείας Βάθης καί τῶν καθέτων πρός τήν Ὁμόνοια δρόμων: Ἁγίου Κωνσταντίνου, Ζήνωνος κ.λπ.) πού μιά ὁμάδα (καί ὄχι ἕνα τάγμα, ὅπως ἔγραψε τόν Φλεβάρη τοῦ '45 ὁ Σπύρος Τέλλος στή «ΒΡΑΔΥΝΗ») ἀνταρτῶν βρέθηκαν μέσα στό «Ἐθνικό Θέατρο» τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου πολεμώντας τούς Ἐγγλέζους, στίς πρῶτες τους δοκιμαστικές κρούσεις πού ἔκαναν γιά νά διαπιστώσουν τή δύναμη καί τό μέγεθος ἀντίστασης τοῦ τάγματός μας (ΙΙΙ τάγμα τοῦ 4ου Συντάγματος τῆς ΙΙ ταξιαρχίας τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Ἀθήνας) πού ὑπερασπίζονταν τήν περιοχή Ὁμόνοιας: ἀπό Δημαρχεῖο, Πολυκλινική, ὁδό Σωκράτους, Ἴωνος μέχρι τή Μάρνη. Οἱ Ἐγγλέζοι κράτησαν σταθερά ὅλο τό Δεκέμβρη τόν ὑπόγειο σταθμό τῆς Ὁμόνοιας καί στήν ἐπιφάνεια μόνο τό χτίριο Μπακάκου καί τό ξενοδοχεῖο Μέγας Ἀλέξανδρος, στό δυτικό τμῆμα τῆς Ὁμόνοιας.

Τή συγκεκριμένη μέρα, 29-12-44 ἤ 3-1-45, βαριά τάνκς τύπου «Τίγρις» ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους στίς ἀρχές τῶν ὁδῶν Πειραιῶς καί Ἁγ. Κωνσταντίνου.

Ὁ 4ος λόχος, πού διοικοῦσα, κρατοῦσε τό τμῆμα Πειραιῶς – Σωκράτους – Ἁγ. Κωνσταντίνου ἀπό τή Δεληγιάνη – Ἀκομινάτου μέχρι Ὁμόνοια, ἐκτός ἀπό τό κτίριο τοῦ Μπακάκου.

Τό δεξιό τμῆμα κρατοῦσε ὁ 2ος λόχος Μπαρουτάδικου μέχρι τό Δημαρχεῖο, ἐνῶ τό ἀριστερό (Ἁγ. Κωνσταντίνου, Ἴωνος, Ὁμόνοια, Βερανζέρου μέχρι τή Βάθης) ὁ 3ος λόχος τοῦ Περιστεριοῦ.

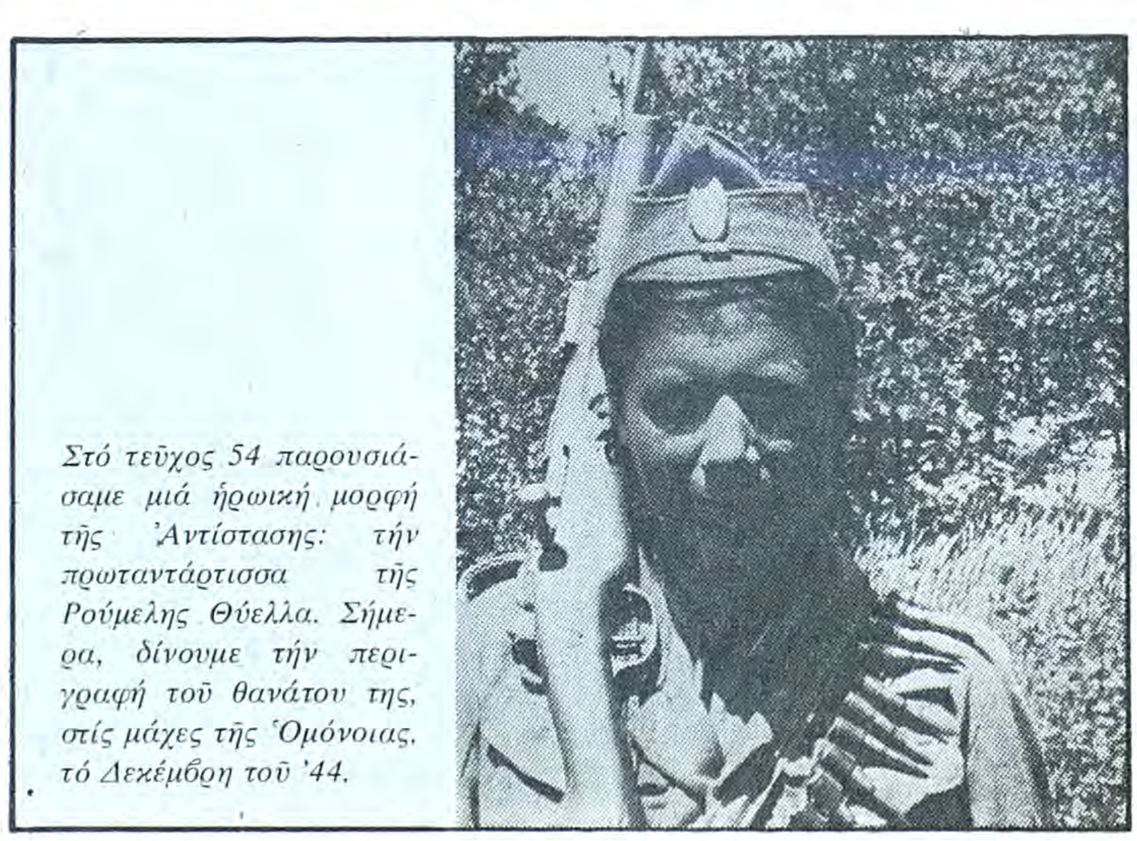

Στό τεῦχος 54 παρουσιάσαμε μιά ἡρωική μορφή τῆς Ἀντίστασης: τήν πρωταντάρτισσα τῆς Ρούμελης Θύελλα. Σήμερα, δίνουμε τήν περιγραφή τοῦ θανάτου της, στίς μάχες τῆς Ὁμόνοιας, τό Δεκέμβρη τοῦ '44.

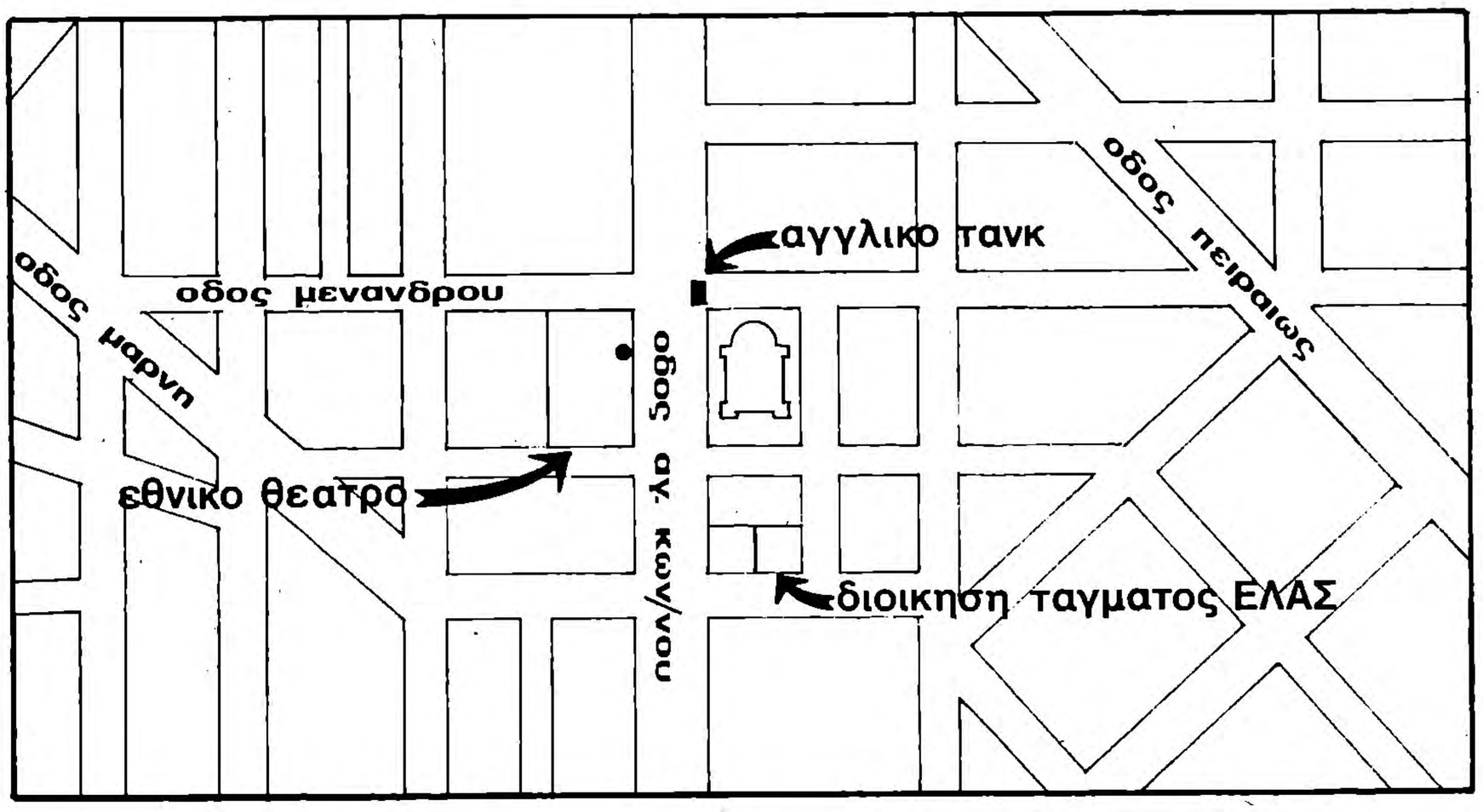

Σχεδιάγραμμα τῆς περιοχῆς ὅπου σκοτώθηκε ἡ Θύελλα.

Στό λόχο αὐτό βρέθηκε καί ἡ Θύελλα – δέν ξέρω πῶς. Κατ' ἄλλους μέ μιά 7μελῆ ὁμάδα ἀνταρτῶν, κατά τίς μετέπειτα ὅμως σωστότερες πληροφορίες, σάν ἐθελόντρια, μιά καί ὁ Δεκέμβρης τή βρῆκε, ὅπως μάθαμε ἀργότερα, μέ ἄδεια στήν Ἀθήνα.

Ὅπως κι ἄν ἔχει ὅμως τό πράγμα, ἕνα εἶναι τό γεγονός: ὅτι τή Θύελλα, γαλουχημένη στόν ἀγώνα, τή διέκρινε αὐτοπεποίθηση, ἐνθουσιασμός καί πάνω ἀπ' ὅλα ὑπέρμετρος πατριωτισμός. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θυσιάστηκε εἶναι ἐπιβεβαιωτικός τῶν παραπάνω χαρακτηρισμῶν, στούς ὁποίους ὅμως νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά προσθέσω καί αὐτό πού πιστεύω πώς ἔγινε ἀφορμή νά θυσιαστεῖ, γιατί κι ἐμεῖς τίς πρῶτες μέρες βρεθήκαμε πολλές φορές μποστά στούς ἴδιους κινδύνους: ἡ ἔλλειψη πείρας ἀπό ἀγώνα μέσα σέ πόλη. Ἄλλη ἡ τακτική τοῦ ἀνταρτοπόλεμου στήν ὕπαιθρο καί ἄλλη μέσα στίς πόλεις. Στά βουνά, ἀκόμα καί στούς κάμπους, ξέρεις πότε καί ἀπό ποῦ πρόκειται ν' ἀντιμετωπίσεις τόν ἀντίπαλο, ἐνῶ μέσα στήν πόλη, ἀνάμεσα ἀπό κτίρια σημαντικά ἤ ἀσήμαντα, δέν μπορεῖς εὔκολα νά ξεχωρίσεις πότε καί ἀπό ποῦ θά ξεπροβάλει ὁ ἀντίπαλος, ἀκόμα καί μέ ποιά μέσα πυρός θά σέ βάλει. Ἔτσι, τόν Δεκέμβρη παρουσιάστηκε τό φαινόμενο ἐπιχείρηση πού ἐκτελοῦνταν ἀπό ἐφεδροελασίτες νά πραγματοποιεῖται μέ τίς πιό μηδαμινές, μπορῶ νά πῶ, ἀπώλειες, ἐνῶ μιά δυό φορές πού ἐνισχυθήκαμε ἀπό ὁμάδες ἀνταρτῶν οἱ μεγαλύτερες ἀπώλειες ὑπῆρξαν ἀπό πλευρᾶς τους: δέν ἔπαιρναν τά ἀνάλογα μέτρα προφύλαξης πού ἐμεῖς παίρναμε ὄχι ἀπό καμιά ἰδιαίτερη διδαχή τακτικῆς, ἀλλά ἀπό προσαρμογή καί πείρα πάνω στήν ἐπιβαλλόμενη κατά περίπτωση τακτική.

Κι ἡ Θύελλα ἔπεσε πολεμώντας ἔτσι:

Ὄρθια, ἀκάλυπτη τελείως, στό πρῶτο (ἀριστερά) παράθυρο τοῦ κεντρικοῦ μπαλκονιοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ» μ' ἕνα αὐτόματο στό χέρι νά κτυπᾶ ἕνα τάνκς τῶν 35 τόννων πού σταθμευμένο στή γωνία Ἁγ. Κωνσταντίνου καί Μενάνδρου θέριζε τό θέατρο...

Ἐμεῖς κρατούσαμε τό ξενοδοχεῖο «Δελφοί», πού καλύπτονταν ἀπό τήν ὀγκώδη ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου. Θά χαμογέλασε ἀσφαλῶς ὁ Ἄγγλος στρατιώτης μέσα στή σιγουριά τοῦ πυργίσκου τοῦ τάνκς, ὅταν κροταλίσανε ἀπάνω του τά ἀνίσχυρα βλήματα τοῦ ἐλαφροῦ αὐτόματου τῆς ἀντάρτισσας καί ἔστρεψε τότε τό δικό του βαρύ μυδράλλιο γιά νά γαζώσει, μέ καταιγιστικά πυρά, τά παράθυρα τοῦ Ἐθνικοῦ.

Αὐτή ὅμως ἡ λεπτομέρεια (πού εἶναι προσωπική μου ἄποψη γιά τό χαμό τῆς Θύελλας) σέ καμιά περίπτωση δέν μειώνει βέβαια τήν παλληκαριά της, τήν αὐταπάρνηση, τό κουράγιο της νά προσφερθεῖ ὁλοκαύτωμα στόν ἀγώνα γιά τόν ὁποῖο πίστευε ἀκράδαντα, σέ μιά περίοδο πού ὅλοι πιστεύαμε πώς ἄρχιζε νά χαράζει ἡ αὐγή. Τώρα, ἄν δέν καταξιωθήκαμε νά δοῦμε τόν ἥλιο, αὐτό εἶναι ἄλλο θέμα. Δέν ἔφτανε ἡ δύναμη – χρειάζονταν καί νοῦς. ■

Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ CBS

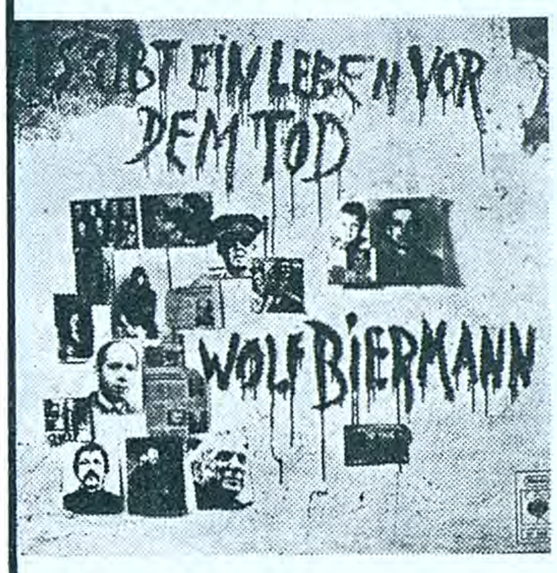

ΒΟΛΦ ΜΠΙΡΜΑΝ
ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ΖΩΗ ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

«ΑΧ Η ΔΥΝΑΜΗ ΒΓΑΙΝΕΙ ΑΠ' ΤΙΣ ΓΡΟΘΙΕΣ
ΚΙ ΟΧΙ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΛΟΣΥΝΑΤΑ
ΝΑΙ Η ΔΥΝΑΜΗ ΒΓΑΙΝΕΙ ΑΠΟ ΣΤΟΜΙΑ
ΚΙ ΟΧΙ ΑΠΟ ΤΑ ΣΤΟΜΑΤΑ»
ΒΟΛΦ ΜΠΙΡΜΑΝ

Τό τελευταῖο «ζωντανό» ἄλμπουμ τοῦ Ντύλαν
Περιέχει:
ΜΑΓΚΙ' Σ ΦΑΡΜ
ΛΕΪ ΛΑΙΗΝΤΥΛΕΪ
ΜΕΜΦΙΣ ΜΠΛΟΥΣ ΑΓΚΕΗΝ
ΟΥΑΝ ΤΟΥ ΜΕΝΥ ΜΟΡΝΙΝΓΚΣ
Ο, ΣΙΣΤΕΡ κ.ἄ.

ΧΑΡΝΤ ΡΕΪΝ / ΜΠΟΜΠ ΝΤΥΛΑΝ

«ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΤΑΛΕΝΤΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ»
«ΜΙΑ ΙΔΙΟΦΥΪΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ» «ΕΝΑΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΣ ΦΛΑΟΥΤΙΣΤΑΣ»

ΤΑΪΣ ΒΑΝΛΗΡ / ΙΝΤΡΟΣΠΕΞΙΟΝ

CBS

Οἱ ἀντίπαλες δυνάμεις στή μάχη τοῦ Δεκέμβρη

Τοῦ Πέτρου Ρούσου

ΑΠΟ πάππου πρός πάππο οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν νά περιφρονοῦν τό μέγεθος τοῦ κινδύνου καί τοῦ ἐχθροῦ καί νά ὀρθώνουν τό Ὄχι τους στόν καταχτητή. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821, τό ἔπος τῆς Ἀλβανίας καί τό ἔπος τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης ἀπό κεῖ βγῆκαν. Στό μεταξύ ὅμως ἡ Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί ἡ ἀπαράμιλλη αὐτοθυσία τῶν λαῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἔδωσαν στόν ἐργαζόμενο λαό μας νέο συγχρονισμένο ἀντιιμπεριαλιστικό προσανατολισμό καί φτερούγισμα στόν ἀπελευθερωτικό Ἀγώνα του. Ἔτσι ἐξηγεῖται τό «ἑλληνικό θαῦμα» – νά ἀντικρίζει ὁ πάνοπλος φασίστας καταχτητής ἐξεγέρσεις ἄοπλων σάν καί κείνη λ.χ. κατά τῆς «πολιτικῆς ἐπιστράτευσης» (5 τοῦ Μάρτη 1943)· νά βλέπει νά καίονται ἀπό τούς ἐπαναστατημένους ἐργάτες καί ἄλλους πατριῶτες καταμεσῆς τῆς Ἀθήνας τά ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου Ἐργασίας μέ καταλόγους τῶν ἐπίστρατων καί νά ἀναγκάζεται νά ἀκυρώσει τό διάταγμα τῆς ἐπιστράτευσης. Κακά ξεμπερδέματα μ' αὐτούς τούς τρελοέλληνες.

Αὐτή τή μέθη τῆς ἐλευθερίας πού ἀψηφᾶ τό θάνατο εἶναι πού ἐνσάρκωσαν τό ΚΚΕ καί τό ΕΑΜ, ὕψιστη καί πρώτη προϋπόθεση γιά νά καρποφορήσει ὁ ἔρωτας τῆς προόδου καί τῆς ἀναγέννησης πού κατακαίει τήν ψυχή τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Αὐτήν ὑποτίμησε ὁ Τσώρτσιλ τό Δεκέμβρη κι αὐτή εἶναι πού θαυματούργησε στίς 33 μέρες τῆς ἀφάνταστης ἐκείνης μονομαχίας.

Γιά τήν τελική νίκη ὅμως τῆς Ἀντίστασης δέν ἀρκοῦσε αὐτή ἡ «μέθη τῆς ἐλευθερίας». Ἡ ἔξαρση τῶν ψυχῶν ἀπαιτοῦσε καί ἀνάλογο στρατηγικό καί πολιτικό ὑποστήριγμα, νηφάλιο ὑπολογισμό τῶν νέων διεθνῶν παραγόντων τοῦ πολέμου, ἔγκαιρη προετοιμασία καί ἀποφασιστική δράση. Κατά τήν τελευταία ἰδίως φάση του ἡ μεγάλη ἐσωτερική ἀκτινοβολία τοῦ ἐαμικοῦ κινήματος μᾶς ἔκανε, καί ἰδίως μερικά στελέχη μας, νά παραμελοῦμε τή διεθνῆ περιπλοκή του, τήν ἀνάγκη τεχνικότερης καί βαθύτερης προετοιμασίας γιά τήν ἀπόκρουσή της ἀλλά καί ἱκανότερης εὐελιξίας ἀπέναντι στό νέο – καί τόσον παλιό καί πανοῦργο – ἀντίπαλο, τό βρετανικό ἰμπεριαλισμό. Ἔτσι ὅμως ἡ ἑλληνική ἐθνική ὑπερηφάνεια, πού θαυματούργησε πολλές φορές σέ δύσκολες ὧρες, κινδύνευε νά ἀναλωθεῖ χωρίς ἄμεσο ἀποτέλεσμα τούτη τή φορά. Τά βγάλαμε πέρα μέ τό Μουσολίνι, τά βγάλαμε πέρα μέ τό Χίτλερ, θά τά βγάλουμε πέρα καί μέ τόν Τσώρτσιλ... Μά πῶς; Τώρα τό πρόβλημα τῶν διεθνῶν συνθηκῶν τοῦ Ἀγώνα ἦταν κάπως διαφορετικό καί περίπλοκο καί ἀπαιτοῦσε καί ἄλλα μέτρα πού δέν εἶχαν προνοηθεῖ.

Δέν εἶναι ὑπερβολή νά ποῦμε πώς ἡ ἡγεσία τοῦ Ἀγώνα μόλις μέ τό πλησίασμα τῆς κρίσης τοῦ Δεκέμβρη θά ἀντιλήφθηκε τό μεγάλο κενό τῆς πολιτικῆς μας – ὑποτίμηση τοῦ βαθμοῦ ἐπιθετικότητας τοῦ βρετανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ – καί τό γεγονός ὅτι ὁ κύριος ἀντίπαλος στή μάχη τοῦ Δεκέμβρη θά εἶναι οἱ Ἄγγλοι, καί μάλιστα μέ ἀξιώσεις «μοναδικοῦ συμμάχου». Καί σύ νά μήν ἔχεις ἑτοιμαστεῖ κατάλληλα νά τό ἀντιμετωπίσεις.

Ἀπό τήν τέτοια τροπή τῶν γεγονότων βγῆκε ὁ περίεργος ἐκεῖνος, γιά νά μήν ποῦμε «νόθος» – ἀναγκαστικά νόθος – πόλεμος: νά πολεμᾶς ὥς τήν τελευταία πνοή τό νέο καταχτητή καί ταυτόχρονα νά διαπραγματεύεσαι μαζί του σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ πολέμου τῶν 33 ἡμερῶν! Μά φαίνεται πώς αὐτό προοιώνιζε παραπλήσιες μεταγενέστερες καταστάσεις, ὅπως τοῦ Βιετνάμ, φυσικά σέ διαφορετικό ἐπίπεδο καί συνθῆκες.

Βέβαια ὁ μεγάλος Μάρξ γράφοντας γιά τήν Παρισινή Κομμούνα τόνιζε πώς σέ ἐπαναστατικούς καιρούς ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἀνάγκη νά δείξει τή μεγαλύτερη εὐελιξία. Δυστυχῶς ὅμως τό ἀνέτοιμο τῆς δικῆς μας ἐπανάστασης τήν ἔκαμε νά μήν κατορθώνει νά κρατήσει ἕνα ἀποτελεσματικότερο μέτρο στήν ὄχι μικρή εὐελιξία πού ἔδειξε. Ἄρχισε μέ τίς ὑπερβολικές παραχωρήσεις τοῦ καλοκαιριοῦ. Θά συνεχίσει μέ τό ἀστήριχτο σέ ἀνάλογα ἔργα ἀπόφθεγμα τοῦ Σιάντου πρός τόν Πλαστήρα («Σαράντα χρόνια πόλεμος»[1]), κι αὐτό τήν ὥρα πού ὁ ἴδιος προσωπικά ὁ Τσώρτσιλ ἔρχεται στήν Ἀθήνα καί μανουβράρει ἐπιζητώντας πολιτική λύση. Γιά νά καταλήξει ἀναγκαστικά σέ μιά ἐπώδυνη συμφωνία μετά ἀπό στρατιωτική ἧττα στήν Ἀθήνα.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων δείχνει νομίζω μιάν ἀτράνταχτη ἀλήθεια: ἡ ἔκβασή τους ἐξαρτήθηκε βασικά ἀπό τήν ὑπεροχή δυνάμεων πού μπόρεσε νά παρατάξει ἡ μιά ἤ ἄλλη πλευρά *στό ἀποφασιστικό σημεῖο τῆς σύγκρουσης κατά τήν κρίσιμη στιγμή*, ἄσχετα ἀπό τόν συνολικό ὄγκο τῶν δυνάμεων πού διέθετε ἀλλοῦ γενικότερα. Ἀποφασιστικό σημεῖο ἐκείνη τή στιγμή ἦταν ἡ Ἀθήνα (μέ τόν Πειραιά).

Ἕνα ἀπό τά καίρια λάθη τῆς στρατιωτικῆς καί πολιτικῆς ἡγεσίας μας στά Δεκεμβριανά εἶναι πώς ἀγνόησε αὐτό τό μεγάλο κανόνα καί δέ συγκέντρωσε, ὅπως μποροῦσε, τίς ἀπαραίτητες δυνάμεις στό ἀποφασιστικό σημεῖο σύγκρουσης, δηλαδή στήν Ἀθήνα.

● Τί διέθετε ἐκεῖ ὁ ΕΛΑΣ καί τί οἱ Ἄγγλοι καί οἱ Ἕλληνες ἀντιδραστικοί;

Ἄς ἀκούσουμε πρῶτα μερικά ἀπό τά ἁρμόδια πρόσωπα τῆς ἐαμικῆς ἀντίστασης κατά τήν περίοδο τῶν Δεκεμβριανῶν στήν Ἀθήνα. Καί πρῶτα τί λέει ὁ Γ. Σιάντος.

«Ἡ ἀντίδραση εἶχε 15.000 Ἕλληνες (Ταξ. Χ. ταγμ. Χωροφ. κλπ.), 5.000 Ἄγγλοι, 200 ἅρματα, 24 κανόνια, 50 ἀεροπλάνα. Ἐμεῖς: 4.500 Ἀθηναίους καί Πειραιῶτες μέ λιανοντούφεκα μέχρι πού ἔφτασαν 10-12.000 ἐνίσχυση. Μά καί οἱ Ἄγγλοι ἀργότερα ἔφεραν σοβαρές δυνάμεις. Ἡ δική μας ὑπεροχή ἦταν: ὅτι εἴχαμε μέ τό μέρος μας τό λαό, ψυχή, σθένος, ἄφθαστη αὐτοθυσία. Εἴχαμε ἠθική ὑπεροχή, πού ἔδωσε ὄχι λίγα ἀποτελέσματα. Γι' αὐτό ἀντέξαμε 33 μέρες σέ πόλεμο μέ τά χέρια σχεδόν γυμνά, ἐνῶ ὁ ἀντίπαλος εἶχε τάνκς μεγαθήρια, βροχή ὀβίδες καί ἀκόμα εἶχε καί τό ὅπλο τῆς πείνας»[2].

Ἡ ἔκθεση τοῦ Σιάντου στήν 11η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τόν Ἀπρίλη τοῦ 1945, δηλαδή τρεῖς μῆνες μετά τή λήξη τῶν συγκρούσεων, δείχνει τό ἀπληροφόρητο τῆς ἡγεσίας τοῦ ἀγώνα σχετικά μέ τίς ἀκριβεῖς δυνάμεις πού εἶχαν παρατάξει οἱ Ἄγγλοι κατά τοῦ ΕΛΑΣ ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος τῶν μαχῶν. Κατά τή βρετανική ἱστορία τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου (Ἔρμαν, Μεγάλη στρατηγική), οἱ Ἄγγλοι εἶχαν στό τέλος τοῦ Ὀχτώβρη σέ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας 22.600 στρατιῶτες, σύν μιά μεραρχία «καθ' ὁδόν», σύν ἕτοιμες γιά ἀποστολή μιά μεραρχία τους καί τήν Ὀρεινή Ταξιαρχία (ἑλληνική). Τό Δεκέμβρη εἶχαν 60.000 στρατό σύν ἄλλες 18.000 ἕτοιμες.

Ὅσο γιά τίς ἑλληνικές ἔνοπλες δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων πού ὑπῆρχαν κατά τίς μέρες τῆς Ἀπελευθέρωσης (12-16 τοῦ Ὀχτώβρη) μέσα στήν Ἀθήνα καί τόν Πειραιά, ἐπίσημη ἔκθεση τοῦ Α΄ Σώματος ΕΛΑΣ ἀνέφερε τά ἀκόλουθα στήν παράγραφο «ἀντίπαλοι δυνάμεις»:

«Οἱ δυνάμεις πού συγκεντρώνονται μ'

Τό κείμενο αὐτό εἶναι ἕνα κεφάλαιο ἀπό τή δίτομη ἐργασία τοῦ Πέτρου Ρούσου, μέλους τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ τόν καιρό τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης: «Ἡ Μεγάλη Πενταετία. Ἱστορικο-ἀναμνηστικά δοκίμια γιά τήν Ἐθνική Ἀντίσταση καί τό ρόλο τοῦ ΚΚΕ». Ὁ πρῶτος τόμος της (1940-1943) ἑτοιμάζεται νά κυκλοφορήσει σέ λίγο.

αὐτόν τόν τρόπο («σπυρί-σπυρί») ἦσαν ἀρκετές. Νά οἱ ἀριθμοί:

● *Στό Γουδί, ἡ Ὀρεινή Ταξιαρχία τοῦ Ρίμινι μέ τρία τάγματα, μηχανοκίνητη ὁμάδα ἀναγνωρίσεως κλπ. 2.500 ἄνδρες. Στούς ἄλλους στρατῶνες τοῦ Γουδί, οἱ συγκεντρωμένοι ταγματασφαλίτες 1.500, τό Σχολεῖο Χωροφυλακῆς 1.000. Σύνολο στό Γουδί 6.500.*

● *Στήν περιοχή Μακρυγιάννη 1.200. Γενική Ἀσφάλεια, Εἰδική, κεντρικά ἀστυνομικά τμήματα 1.500. Ὑπόλοιπα τμήματα Ἀστυνομίας καί τμήματα Χωροφυλακῆς (συνοικιακά) 3.000. Χωροφύλακες στά προάστια 500. Γενικόν σύνολο 11.700 ἄνδρες».*

Ὁ Β. Μπαρτζώτας, γραμματέας τῆς Ὀργάνωσης τῆς Ἀθήνας τοῦ ΚΚΕ στά Δεκεμβριανά, γράφει:

«Οἱ Ἐλασίτες τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ πού πολέμησαν τίς μηχανοκίνητες δυνάμεις τοῦ Σκόμπυ μόλις ἔφταναν τίς 4.000 ὁπλισμένους μέ ἐλαφρό ὁπλισμό. Οἱ ἀντάρτες (ἐννοεῖ τοῦ βουνοῦ. Π.Ρ.) πού πῆραν μέρος στίς μάχες τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ, δέν ξεπερνοῦσαν τίς 3.500. Εἴχαμε 3-4 πυροβόλα καί πολύ λίγους ὁλμους. Σέ σύγκριση μέ τίς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἡ ἀναλογία ἦταν 1 πρός 3»[3].

Κατά τόν Νίκανδρο Κεπέση, καπετάνιο τοῦ ἀνεξάρτητου 6ου Συντάγματος στόν Πειραιά, τό Α΄ Σῶμα Στρατοῦ ΕΛΑΣ ἀριθμοῦσε περίπου 23.000 ἄνδρες, ἀπ' αὐτούς πάνω ἀπό 7.000 πρέπει νά θεωρηθοῦν μόνιμοι (ἐξοπλισμένοι). Ἀλλά κατά τό Φοῖβο Γρηγοριάδη, τό Α΄ Σῶμα Στρατοῦ ἀριθμοῦσε 4-5 χιλιάδες ἔνοπλους, μέ πολύ μεγαλύτερες τίς δυνατότητές του («Ἐλευθερία» 24.5.1964).

Ὁ ἀγωνιστής ἀξιωματικός Γ. Ἀσούρας, διοικητής τάγματος τοῦ 6ου συντάγματος ΕΛΑΣ Κορίνθου, πού μετέσχε στή μάχη τῆς Ἀθήνας τό Δεκέμβρη τοῦ 1944, γράφει:

«Ἡ δύναμη τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ τῆς Ἀθήνας-Πειραιᾶ ξεκίνησε ἀπό 85 ἄνδρες τό Μάρτη τοῦ 1942 καί ἔφτασε τίς 20 χιλιάδες, περίπου, κατά τήν ἀπελευθέρωση, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1944. Ἡ δύναμη αὐτή ἦταν πλαισιωμένη μέ λίγους, σχετικά, μόνιμους καί ἔφεδρους ἀξιωματικούς, γιατί πολλά ἀπό τά στρατιωτικά στελέχη στάλθηκαν νά ἐνισχύσουν τόν ΕΛΑΣ τοῦ βουνοῦ... Κατά τήν ἀπελευθέρωση, ὁ ΕΛΑΣ τῆς πρωτεύουσας καί τοῦ Πειραιᾶ διέθετε 220 αὐτόματα, 3.700 τουφέκια, 1.300 περίστροφα ἤ πιστόλια, 2.000 χειροβομβίδες, ἀρκετή ποσότητα ἐκρηκτικῆς ὕλης καί 3-4 ἐκρηκτῆρες. Ἀπό ἔλλειψη ὁπλισμοῦ οἱ ΕΛΑΣίτες ἀναγκάζονταν συχνά νά πολεμοῦν ἐκ περιτροπῆς μέ τά ἴδια ὅπλα, τόσο στή διάρκεια τῆς κατοχῆς, ὅσο καί στή σύγκρουση τοῦ Δεκέμβρη[4]*».*

Στό ἴδιο ἄρθρο ἀναφέρει:

«Μέ τήν ἔναρξη τῆς σύγκρουσης τοῦ Δεκέμβρη, οἱ Ἄγγλοι συγκέντρωσαν ἐσπευσμένα τά τμήματά τους ἀπό τήν Πελοπόννησο καί τή Στερεά στήν Ἀθήνα καί ἀπό τή Βόρεια Ἑλλάδα στή Θεσσαλονίκη. Ἐπίσης μετέφεραν στήν Ἀθήνα τά τάγματα Ἀσφαλείας (πού εἶχαν συντριβεῖ ἀπό τόν ΕΛΑΣ) ἀπό τά νησιά τοῦ Σαρωνικοῦ (ὅπου τά εἶχαν ἐγκαταστήσει καί ἐπανεξοπλίσει). Ἔτσι ἔχουμε μεγάλη συγκέντρωση ἀγγλικῶν καί ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, περί τίς 50 χιλιάδες στήν Ἀθήνα, ὅπου βρίσκονταν μόνο τά τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ Ἀθήνας καί προαστίων, δυνάμεις 20 χιλιάδων περίπου ἀνδρῶν, μέ ἐλάχιστο ὁπλισμό».

Τή στιγμή ἐκείνη τῆς ἔναρξης τῶν συγκρούσεων οἱ ἀγγλικές δυνάμεις εἶναι ἀκόμα σκορπισμένες σέ διάφορα σημεῖα τῆς Ἑλλάδας. Κατά τόν Κάπελ, μέλος τῆς Βρετανικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς στήν Ἑλλάδα,

«Ὁ Σκόμπυ διαθέτει τή 2η Ταξιαρχία ἀλεξιπτωτιστῶν, τήν 23η θωρακισμένη Ταξιαρχία, δύο ταξιαρχίες τῆς ἰνδικῆς μεραρχίας καί τήν ἑλληνική Ὀρεινή Ταξιαρχία, πού μόνη της ἀριθμεῖ 6.000 ἄνδρες (φαίνεται ὁ Κάπελ συνυπολογίζει καί τούς πρώην ταγματασφαλίτες πού αὔξησαν στό μεταξύ τήν Ταξιαρχία. Π.Ρ.). Ὁ ΕΛΑΣ ἀντιπαρατάσσει σ' αὐτά τά στρατεύματα 2 μεραρχίες, ἤτοι 8.000 ἄνδρες, καί πολλές χιλιάδες τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ, πού ἡ πεῖρα τους σέ ὁδομαχίες εἶναι σχετική[5]*».*

Ὅταν ἡ δυσκολία τῶν Ἄγγλων νά καταβάλουν τόν ΕΛΑΣ ἔγινε φανερή, ἔρχεται στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη στήν Ἑλλάδα ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Μεσογείου στρατάρχης Ἀλεξάντερ μαζί μέ τόν ὑπουργό Μάκ-Μίλλαν.

Συνεπῶς, ἀρχίζοντας τίς ἐπιχειρήσεις στήν Ἀθήνα ὁ Σκόμπυ διέθετε στήν πρωτεύουσα:

● περίπου 8.000 ἄνδρες τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων ἄρτια ἐξοπλισμένων καί ὑποστηριγμένων ἀπό ἀεροπορία, πυροβολικό, στόλο καί ἅρματα μάχης

● περίπου 3.000-4.000 ἄνδρες τῆς ἑλληνικῆς καλοεξοπλισμένης Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας καί δίπλα τους ἕως 6.000-7.000 ἄλους ἔνοπλους (Χ., Ἱερός Λόχος, Χωροφυλακή, Ἀστυνομία Πόλεων κ.λπ.)

Δέν πέφτουμε ἔξω ἄν ποῦμε πώς ἡ ἔνοπλη δύναμη τοῦ ΕΛΑΣ μέσα στήν Ἀθήνα, σέ 22 χιλιάδες μαχητές πού ἀριθμοῦσε ὀνομαστικά τό Α΄ Σῶμα του, δέν ξεπερνοῦσε τίς 6.000 τουφέκια (σ' αὐτά καί μερικά αὐτόματα) καί τά 1.500 πιστόλια.

Κατά τόν Κεπέση, μόνο ἡ δύναμη τοῦ πυρός τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας ὑπερεκάλυπτε τή δύναμη πυρός ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ Α΄ Σώματος Στρατοῦ ΕΛΑΣ.

Ἀπό καθαρά στρατιωτική ἄποψη ἡ δυσαναλογία δυνάμεων σέ βάρος τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν ἐξώφθαλμη. Βέβαια σέ μάχες ἐπαναστατικές σάν ἐκείνη τοῦ Ἑλληνικοῦ Δεκέμβρη βαρύνει πολύ δίπλα στό λαϊκό στρατό ἡ ἴδια ἡ δύναμη τοῦ λαοῦ καί ἰδιαίτερα τό ἠθικό του. Ἐδῶ ὑπερτερούσαμε ἀσύγκριτα.

Φυσικά σέ συνέχεια ἦρθαν καί ἀπ' ἔξω ὁρισμένες ἐνισχύσεις, μά τοῦτο ἰσχύει, ἀκόμα περισσότερο, καί γιά τούς Ἄγγλους.

Οἱ ἀριθμοί πού μόλις δώσαμε ἀφοροῦν τό συγκεκριμένο συσχετισμό δυνάμεων, ὅπως διαμορφώθηκε στό μέτωπο τῆς Ἀθήνας, ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη 1944. Δέ θίγουν ὁλόκληρο τό πρόβλημα τῆς ἀντιμετώπισης τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης τοῦ Τσώρτσιλ, τό συνολικό συσχετισμό δυνάμεων σέ συνδυασμό μέ τή στρατηγική τῆς ἐαμικῆς ἀντίστασης. Τό τελευταῖο θά τό πραγματευθοῦμε στά συμπεράσματα.

Μερικά πρῶτα στοιχεῖα τοῦ προβλήματος δίνουμε ἀμέσως παρακάτω:

Σχετικά μέ τό συνολικό συσχετισμό δυνάμεων ἡ εἰκόνα εἶναι διαφορετική ἀπ' ὅ,τι ἦταν ἐντοπισμένη στήν Ἀθήνα-Πειραιᾶ. Καί δῶ βέβαια πρωτεύοντα ρόλο θά παίζανε οἱ συνολικές παρατακτές ἔνοπλες δυνάμεις τῆς κάθε πλευρᾶς στό δοσμένο θέατρο πολέμου. Πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε πώς καί σ' αὐτό τό σημεῖο δέ δόθηκε ὥς τώρα ἀντικειμενική, ἀνόθευτη εἰκόνα, καί τοῦτο ἀπό ἄγνοια ἤ ἀπό περιστασιακές κρίσεις. Γράφτηκε λ.χ. πώς ὁ ΕΛΑΣ διέθετε χοντρικά περίπου 150.000 ἄνδρες, χωρίς νά ξεχωρίζεται ποιοί ἀπ' αὐτούς ἦταν ἔνοπλοι καί ποιοί ἄοπλοι καί πόσες ἀκριβῶς ἔνοπλες δυνάμεις διέθετε ὁ ἀντίπαλος.

Οἱ συνολικές λοιπόν βρετανικές ἔνοπλες δυνάμεις πού παρέταξε ὁ Τσώρτσιλ ἀπό τίς 22.600 ἄνδρες πού ἦταν στά τέλη τοῦ Ὀχτώβρη, ἔφτασαν κατά τά τέλη τοῦ Δεκέμβρη τίς 60 χιλιάδες ἄνδρες καί σ' αὐτούς πρέπει νά προστεθοῦν μιά πλήρης μεραρχία ἁρμάτων μάχης σύν 18 χιλιάδες «καθ' ὁδόν», δηλαδή:

● περίπου 78.000 ἄνδρες σύν 5 σμήνη ἀεροπορίας, πυροβολικό, στόλος[6].

Κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ Σκόμπυ βρίσκονταν ἐπίσης:

● ἡ Ἑλληνική Ὀρεινή Ταξιαρχία, δύναμης περίπου 5-6 χιλιάδων

● ὁ Ἱερός Λόχος

● 4 μεραρχίες τοῦ Ζέρβα, δύναμης περίπου 10 χιλιάδων ἀνδρῶν

● οἱ ἔνοπλοι ταγματασφαλίτες, ἡ Χ., ἡ Χωροφυλακή καί Ἀστυνομία πόλεων – δηλαδή ἄλλες περίπου 24 χιλιάδες τουφέκια. (Ἕνα ἄλλο μέρος τῶν ταγματασφαλιτῶν στίς ἐπαρχίες εἶχε ἐκμηδενιστεῖ στό μεταξύ ἀπό τόν ΕΛΑΣ).

Συνολικά Ἄγγλοι καί Ἕλληνες σύμμαχοί τους ἔνοπλοι ὑπῆρχαν περίπου 100.000, χωρίς νά λογαριάζουμε τήν ἀεροπορία, τά μηχανικά μέσα, τό πυροβολικό καί τό στόλο, πού δέ διέθετε ὁ ΕΛΑΣ.

Κατά μαρτυρία τοῦ συμβούλου τοῦ βασιλιᾶ Γεωργίου, Π. Πιπινέλη, ὁ Τσώρτσιλ ὑποσχέθηκε στό Γεώργιο νά αὐξήσει τίς καθαρά βρετανικές, δηλαδή μή ἑλληνικές δυνάμεις, σέ 100.000 ἄνδρες ὥς τά τέλη τοῦ Δεκέμβρη[7].

Σύμφωνα μέ ἄρθρο τοῦ Ἐλασίτη (νο-

μίζω τοῦ συνταγματάρχη Πυριόχου) ὁ ΕΛΑΣ διέθετε τότε:

- Ἕνα σῶμα στρατοῦ στήν Ἀθήνα μέ 6 συντάγματα καί μοίρα αὐτοκινήτων
- Μιά ὁμάδα μεραρχιῶν στή Στερεά – 6 συντάγματα
- Μιά ὁμάδα μεραρχιῶν στή Μακεδονία μέ 4 μεραρχίες – 13 συντάγματα

Ἀπό μιά μεραρχία:

- στήν Πελοπόνησο μέ 5 συντάγματα
- στή Θεσσαλία μέ 4 συντάγματα
- στήν Ἤπειρο μέ 6 συντάγματα
- στήν Κρήτη μέ 3 συντάγματα
- Μιά ταξιαρχία ἱππικοῦ μέ 2 συντάγματα

(Ὅλες μέ τό πυροβολικό τους καί τίς ἀνάλογες ὑπηρεσίες.)

Ἀκόμα:

- Ἕνα σύνταγμα στή Μυτιλήνη
- Ἕνα σύνταγμα στή Σάμο
- Κεντρικό ὄργανο διοίκησης μ' εὐχέρεια νά διαβιβάζει τίς διαταγές του...

Συνολική δύναμη εἶχε 60-65 χιλιάδες[8].

Ὁ διευθυντής τῆς Ἐπιμελητείας τοῦ Ἀντάρτη τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ, ἀντισμήναρχος Ἀνδρέας Μωραΐτης, γράφει σέ ἐπίσημη ἔκθεσή του:

«Εἴχαμε διαθέσει τό χρόνο τόσες πλήρεις στολές, ὅση καί ἡ δύναμη τοῦ ΕΛΑΣ, τῆς ἐθνοπολιτοφυλακῆς καί τῆς ΠΕΕΑ. Δηλαδή, τήν πρώτη χρονιά (Ἰούνιος 1943-Μάρτιος 1944) δύναμη 29.000 καί τή δεύτερη χρονιά (Ἀπρίλιος 1944-Μάρτιος 1945) δύναμη 54.000[9]».

Ὁ Μωραΐτης συνυπολογίζει στόν ἀριθμό 54.000 ἀνδρῶν τοῦ ἐνεργοῦ ΕΛΑΣ καί τήν πολιτοφυλακή καθώς καί 1.200 περίπου ἄτομα τῆς φρουρᾶς καί τοῦ προσωπικοῦ τῆς ΠΕΕΑ. Αὐτονόητο ὅτι δέν περιέχεται στόν ἀριθμό ἡ δύναμη τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ.

Ἀπέναντι λοιπόν στίς ἀντίπαλες ἔνοπλες δυνάμεις ὁ ΕΛΑΣ διέθετε σ' ὅλη τή χώρα:

- μόνιμους ἔνοπλους πολεμιστές περίπου 60-65 χιλιάδες
- περίπου 70 χιλιάδες ἐφεδροελασίτες, κατά κανόνα μέ ἐλάχιστο ὁπλισμό.

Ἡ στρατιωτική, κυρίως σέ ὁπλισμό, μειονεχτικότητα τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν φανερή. Ἀλλά ὁ ΕΛΑΣ διέθετε ἕνα ὑπόβαθρο καί μιάν ἀσπίδα μεγάλης ἰσχῆς – τήν ὑποστήριξη τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ καί τή μαζική καί τή μαχητική ὀργάνωση τοῦ ΕΑΜ καί ὅλων τῶν κλάδων της. Εἶχε μεγάλες πηγές ἐφεδρείας, δέ διέθετε ὅμως ἐπαρκή ὁπλισμό, ἰδίως βαριά ὅπλα.

- Ἡ συνολική ὀργανωμένη δύναμη τοῦ ΕΑΜ στήν Ἑλλάδα τό Σεπτέμβρη 1944 ἦταν συνολικά 1.520.000 μέλη[10].

Ἀπ' αὐτά:

Ἀθήνα	250.000
Πελοπόννησος	300.00
Μακεδονία	450.000
Θεσσαλία	250.000
Ἤπειρος	70.000
Στερεά-Εὔβοια	170.000

Ὅσο γιά τόν διεθνή παράγοντα, πού δέν πρέπει νά παραγνωρίζεται κατά τόν ὑπολογισμό τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων, αὐτός ἐκείνη τήν περίοδο ἦταν ἀντιφατικός.

Κατά τή μονομαχία ΕΛΑΣ-ἑλληνικοῦ λαοῦ μέ τή Μεγάλη Βρετανία καί τούς συνεργάτες της ἡ διεθνής ἀτμόσφαιρα καί ἡ κοινή γνώμη ἦταν ἀπό ἠθική ἄποψη μέ τό μέρος τῆς ἑλληνικῆς Ἀντίστασης. Ἀπό ὑλική-διπλωματική ἄποψη ὅμως ἡ Ἀντίσταση μειονεχτοῦσε, πράμα πού ὁ Τσώρτσιλ τό ἐκμεταλλευόταν γιά νά βελτιώνει ὑπέρ αὐτοῦ τό συνολικό συσχετισμό δυνάμεων στό ἑλληνικό θέατρο πολέμου.

Ἡ σοβαρή δύναμη πού διέθετε πάντως τό ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μέσα στό λαό πρόσφερνε στήν ἐαμική ἀντίσταση δυνατότητες νά μετριάσει τήν πίεση, νά διεξαγάγει καί νά κλείσει τόν ἔνοπλο ἀγώνα διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι τό ἔκαμε. ■

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Πλαστήρας: – Καί τί θά γίνει ἄν δέν συμφωνήσετε στήν κατάθεση τῶν ὅπλων; Σιάντος: – Σαράντα χρόνια πόλεμος! (Πολιτική Σύσκεψη Ἀθηνῶν, Δεκέμβρης 1944).

(2) Ἔκθεση τοῦ Γ. Σιάντου στήν 11η Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, Ἀπρίλης 1945.

(3) Ἄρθρο Φάνη (Β. Μπαρτζώτα) στήν «Κομ. Ἐπιθεώρηση» τοῦ Φλεβάρη 1945.

(4) Γ. Ἀσούρα «Ἡ μάχη τῆς Ἀθήνας», περιοδικό «Νέος Κόσμος» ἀρ. 1-1970.

(5) Κάπελ, «Σημειώματα», Λονδίνο, χωρίς χρονολογία, σελ. 57.

(6) Βλ. Ἔρμαν, «Μεγάλη Στρατηγική», 6ος τόμ. 1944-45.

(7) Π. Πιπινέλη «Ἡ πάλη Βασιλείας-Δημοκρατίας ἐν ὄψει τῆς ἀπελευθερώσεως», «Ἀκρόπολις» 11.7.1958.

(8) Ἄρθρο Ἑλασίτη στήν «Κομμουνιστική Ἐπιθεώρηση» ἀρ. 38, Ἰούνης 1945.

(9) Ἀπό ἔκθεση τοῦ Α. Μωραΐτη, πού δημοσιεύεται στήν 5η συλλογή «Ἐθνική Ἀντίσταση» (ἐξωτερικοῦ). Αὔγουστος 1963.

(10) Β. τό βιβλίο «Στ' ἄρματα, στ' ἄρματα».

κυκλοφορεῖ

σπυρου λιναρδατου

ο πολεμος του 1940-41
και
η μαχη της κρητης

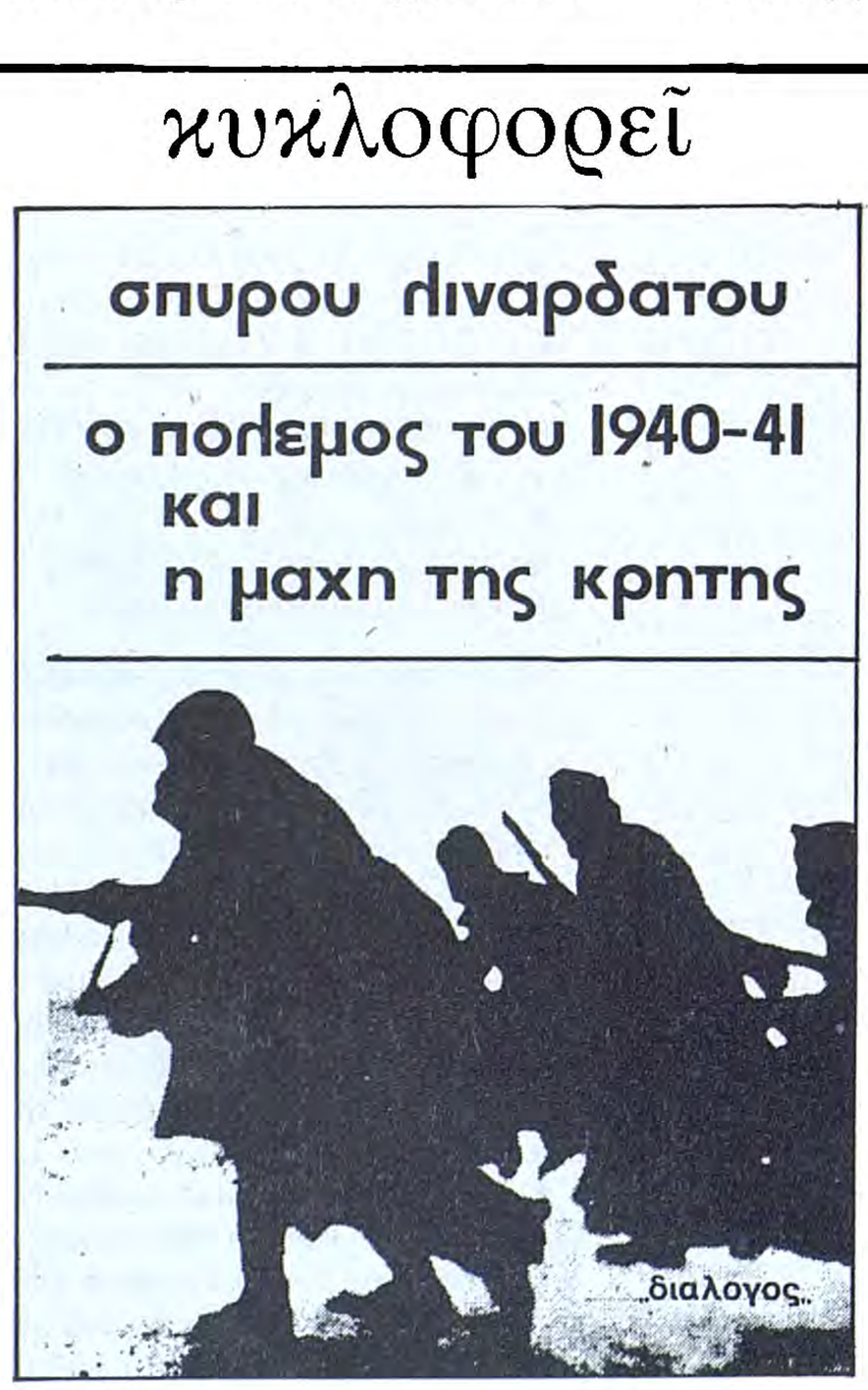

anti

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΜΟΣ
εἶναι ἕτοιμος

Προστέθηκε στούς ἄλλους τρεῖς καί περιλαμβάνει τά τεύχη 36 ἕως καί 48 (α΄ ἑξάμηνο τοῦ 1976). Διατίθεται ἀπό τά γραφεῖα μας μέ 300 δρχ.

●

Οἱ τόμοι τοῦ «ΑΝΤΙ», πανόδετοι, μέ πλήρη πίνακα περιεχομένων προσφέρονται γιά τή μελέτη:

- *τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, μέ ἀναλυτικές καί ἀποκαλυπτικές ἔρευνες*
- *τῆς σύγχρονης ἱστορίας μας καί τῆς Ἀντίστασης*
- *τῆς οἰκονομίας, τῆς παιδείας, τῆς κοινωνικῆς ζωῆς*
- *τῆς διεθνοῦς ἐπικαιρότητας*
- *τῶν προβλημάτων ἰδεολογίας καί τῆς πνευματικῆς ζωῆς*

●

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Τό Ἡμερολόγιό μου...

α) Οἱ σελίδες πού ἀκολουθοῦν εἶναι ἀποσπασμένες ἀπό τόν ἕβδομο τόμο τῶν ἡμερολογιακῶν σημειώσεων ἑνός Ἀθηναίου πολίτη. Στά χέρια μας ὑπάρχουν τέσσερις τέτοιοι τόμοι, πού καλύπτουν ἀντίστοιχα: ὁ πέμπτος τήν περίοδο ἀπό 26.5.1923 – 25.5.1929, ὁ ἕκτος ἀπό 26.5.1929 – 31.8.1940, ὁ ἕβδομος ἀπό 1.9.1940 – 31.7.1946, ὁ ἕνατος ἀπό 1.1.1964 – τέλος Ὀκτώβρη 1968. Λείπουν οἱ τόμοι πού ἀναφέρονται στήν περίοδο πρίν τίς 26.5.1923 καί στό διάστημα 1.8.1946 – 31.12.1963.

β) Μερικές πληροφορίες γιά τόν συγγραφέα τοῦ ἡμερολόγιου: ἔχει γεννηθεῖ, ὅπως φαίνεται, στά Ἑπτάνησα καί πέθανε στήν Ἀθήνα τό '68. Σπούδασε στήν Εὐρώπη, ὅπου καί παρέμεινε ἀρκετό διάστημα. Γνώριζε πολύ καλά ἀγγλικά, γαλλικά καί γερμανικά (πολλές σελίδες τῶν σημειώσεών του εἶναι γραμμένες σέ μιά ἀπό τίς τρεῖς αὐτές γλῶσσες). Μέχρι τόν πόλεμο ἐργαζόταν σέ δημόσια ἐπιχείρηση, σέ διευθυντική θέση. Στήν περίοδο '40-'45 ὑπηρέτησε σέ Ὑπουργεῖο, σάν ἐπιστρατευμένος ὑπάλληλος.

Μέ τή μεταγραφή τῶν σελίδων αὐτῶν ἀλλάξαμε τά ὀνόματα ὅπως ἀναφέρονται στό ἡμερολόγιο. Στή δημοσίευση, κατά τά ἄλλα, κρατήσαμε τήν ὀρθογραφία, τή σύνταξη, τόν τρόπο γραφῆς (ὄρθια ἤ πλάγια γράμματα) τοῦ πρωτότυπου. Ὅπως σημειώνεται ἐξ ἄλλου στίς ἀντίστοιχες θέσεις, δέν δημοσιεύονται δύο σημειώματα (Πορφυρογέννη), πού δυστυχῶς δέν διασώθηκαν· ἀκόμα λείπει μιά σελίδα (15 Δεκεμβρίου '44) ἀπό τό ἡμερολόγιο. Τέλος παραλείψαμε τά ἐπικολλούμενα στίς σελίδες τοῦ ἡμερολόγιου ἀποκόμματα ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς. Σέ χωριστή θέση, δημοσιεύουμε ἕνα «κατάστιχο» τῶν μεταβολῶν στίς τιμές πώλησης διαφόρων εἰδῶν διατροφῆς καί ἄλλων ἀξιῶν πού μέ ὑπομονή καί τάξη εἶχε καταγράψει ὁ συντάκτης τοῦ ἡμερόλογιου.

δ) Οἱ σελίδες πού δημοσιεύονται ἐδῶ ἀφοροῦν τούς μῆνες Ὀκτώβρη, Νοέμβρη καί Δεκέμβρη τοῦ '44 καί τόν Γενάρη τοῦ '45. Τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἡμερολόγιου δέν βρίσκεται στά γενικότερα ἱστορικά στοιχεῖα πού περιέχει, ἀλλά στό ὅτι δείχνει καθαρά τή δημόσια καί, κυρίως, τήν ἰδιωτική συμπεριφορά ἑνός, εὐρωπαιοτραφοῦς, λεπτεπίλεπτου, φιλήσυχου, λάτρη τῆς κλασικῆς μουσικῆς, τυπικοῦ ἐκπρόσωπου τῆς ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξης, πού πολιτικά – ἄν καί ἀφηρημένα – ἀνήκει στή δεξιά, χωρίς καμιά, ὅμως, οὐσιαστικότερη συμμετοχή του στήν ἰδεολογική σύγκρουση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἔτσι, τίς μέρες πού κορυφώνεται ἡ μάχη τῆς Ἀθήνας, ἀνάμεσα στόν Ε.Λ.Α.Σ. καί τούς Ἐγγλέζους, αὐτός ἀπασχολεῖται περισσότερο μέ τήν ἀδιαθεσία τῆς γυναίκας του. Ἄν δέ στίς πρῶτες σελίδες τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ ἡμερολόγιου, πού δημοσιεύονται ἐδῶ, βλέπουμε μιά συγκρατημένη ἀντιπάθεια πρός τήν Ἀριστερά, στό τέλος ἡ ἀντιπάθεια μετατρέπεται σέ μένος, ἰδιαίτερα ἀπό τό γεγονός τῆς ἐπίταξης τοῦ διαμερίσματός του ἀπό τούς ἀντάρτες (τόν ἐνοχλεῖ ἡ ἀταξία τους καί ἡ ἔλλειψη καθαριότητας) καί τῆς σύλληψης καί τῆς – ἀναίτιας – κράτησής του, γιά λίγες ὧρες, ἀπό τόν Ε.Λ.Α.Σ. Καί στίς 5 τοῦ Γενάρη τοῦ '45, καθώς βλέπει τά ἀγγλικά τάνκς νά μπαίνουν στή συνοικία του, γράφει: «Ἀναπνέομεν!»...

A.Z.

2 Ὀκτ. 1944 Σχεδόν ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἐλευθερώθησαν· εἰς τάς Πάτρας συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ὁ Γερμανός Διοικητής καί 2000 Γερμανοί, ὡς καί ἀριθμός τις «στρατιωτῶν τοῦ Ἰωάννου Ράλλη», ὅπως ἀπεκάλεσε τό Ραδιόφωνον τοῦ Λονδίνου τά τάγματα ἀσφαλείας! ὅλως ἐπιεικῶς.
Οἱ ἀντάρτες, προσέφεραν πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τούς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι τούς εὐχαρίστησαν, ἀλλά καί τούς διέταξαν ἤ νά καταταγῶσι ἐπισήμως εἰς τόν ἀπελευθερωτικόν τακτικόν στρατόν, ἤ ν' ἀφίσωσι τόν ὁπλισμόν των καί ἀπέλθουν στά χωριά των.

3.10.1944 Πρωτοπόρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν Πελοπόννησον ἦτο ὁ ἐκ τῶν Μελῶν αὐτῆς κ. Παναγ. Κανελλόπουλος. Ἤδη ὅλη ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις Παπανδρέου εὑρίσκεται ἐπί τοῦ ἐλευθέρου Ἑλλ. Ἐδάφους.
Φυσική συνέπεια τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ἡ ἐπίσπευσις ἀναχωρήσεως τῶν Γερμανῶν ἀπό τάς Ἀθήνας. Οὗτοι ἀνατίναξαν τήν Γέφυραν τοῦ Ἰσθμοῦ Κορίνθου καί ἔφραξαν αὐτόν. Κατέστρεψαν βαγόνια καί Μηχανές τοῦ ΣΠΑΠ καί ἐπιφέραν μεγίστας καταστροφάς ὅπου τοῦτο τούς εἶναι δυνατόν. Φράσσουν τόν Λιμένα Πειραιῶς καταβυθίζοντες πλοῖα καί ὑλικά.

.....

5 Νοεμβ. Κυριακή. Πρό ἡμερῶν ὁ Γιάννης μᾶς ἔφερεν σπίτι 4 Ἄγγλους ἀξιωματικούς τοῦ Ναυτικοῦ, πού εἶχε γνωρίσει. Ἦσαν ὅλοι τους εὐγενέστατοι καί ἁπλούστατοι. Ὁ ἕνας ἔπαιζε Piano-Jazz. Τραγουδήσαμε καί ἡ Πόλυ τούς ἔπαιξε πιάνο. Ἐκάναμε πολύ κέφι, ὕστερα ἀπό τόσο καιρό πού εἴχαμε νά γελάσουμε. Ἔμειναν ἕως ἀργά τό βράδυ, καίτοι δέν εἴχαμε τίποτε νά τούς προσφέρουμε, παρά ἕνα σκέτο τσάϊ καί λίγο μαυροδάφνι-κρασί πού ἔφερε μαζύ ὁ Γιάννης. Ἔφυγαν ἐνθουσιασμένοι ἀπό τήν φιλοξενία πού τούς ἐκάναμε.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει πλέον τελείως ἐλευθερωθεῖ ἀπό τούς Γερμανούς. Ἡ Θεσ/νίκη ἠλευθερώθη πρό ἡμερῶν καί ἤδη ὅλη ἡ Δυτική καί Βόρειος Μακεδονία. Μόνον εἰς τήν Κρήτη παραμένουν ἀκόμη περί τάς 14000 Γερμανῶν.
Καί ναί μέν ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη ἀπό τόν ἐχθρόν, δέν ἠλευθερώθη ὅμως ἀπό τήν ἐσωτερικήν της διχόνοιαν. Τά πράγματα δέν πᾶνε διόλου καλά. Ἔννοια Κράτους δέν ὑπάρχει. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀναρχία. Ἀναρμόδιοι δυναμικοί παράγοντες διευθύνουν τήν κατάστασιν ὄχι μόνον εἰς ὅλην τήν ὕπαιθρον, ἀλλά καί εἰς αὐτήν ἔτι τήν

Πρωτεύουσαν, ὅπου ἡ Κυβέρνησις δέν μπορεῖ νά ἐπιβληθῆ. Ἡ Ζωή καθεμέρα δυσκολεύεται καί τά πράγματα ἀνεβαίνουν σέ δυσθεώρητα ὕψη. Ἡ Λίρα Ἀγγλίας Χρυσή, ἐνῶ εἶχε πρό 3 ἡμερῶν κατέβη στά 11 τρισεκατ. ἔφθασε πάλι χθές τά 16 τρισεκατ. Δραχμῶν. Τρόφιμα ὑπάρχουν, ἀλλά σέ πολύ μεγάλας τιμάς.

6 Νοεμβ. Δευτέρα. Χθές ἀργά τό ἀπόγευμα ἦλθαν οἱ φίλοι Ἄγγλοι ἀξιωματικοί νά μᾶς ἀποχαιρετίσουν, γιατί τήν ἐπομένην θά ἔφευγαν μέ τό πλοῖο τους. Ἐπήγαμε καί στό σπίτι τοῦ Μπαρμπα-Κώστα, ὅπου καί ἐφάγαμε. Ἡ Μαμά Σοφία τούς ἐπεριποιήθηκε μέ ὅ,τι εἶχε, ἄν καί αὐτοί οἱ ἴδιοι μᾶς εἶχαν φέρει ἕνα σωρό πράγματα. Ὕστερα γυρίσαμε σπίτι μας, ὅπου μᾶς ἐπερίμενε ἡ Πόλυ. Ὅταν στίς 11 τήν νύκτα μᾶς ἀπεχαιρέτισαν ἦσαν κατασυγκινημένοι.

9 Νοεμβρίου Πέμπτη. Ὁ Ροῦζβελτ ἐξελέγη διά 4ην φοράν Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μέ μεγάλην πλειοψηφίαν.

Στίς 11 π.μ. παρήλασε ἀπό τήν ὁδόν Πανεπιστημίου ἡ ἀφιχθεῖσα ἀπό τήν Ἰταλίαν (Rimini) ἔνδοξός μας Ὀρεινή Ταξιαρχία, τήν ὁποίαν ὁ κόσμος ὑπεδέχθη μέ μεγάλον ἐνθουσιασμόν. Χαρακτηριστική ἦταν ἡ μουγγαμάρα τῶν ΕΑΜιτῶν καί ἀηδής ἡ ἀρθρογραφία ὡρισμένων κουμουνιστικῶν Ἐφημερίδων αἱ ὁποῖαι ἐζήτουν τήν διάλυσιν τῆς Ταξιαρχίας αὐτῆς, διότι ἀποτελεῖται ἀπό Βασιλόφρονας, ἐχθρούς τοῦ Λαοῦ καί φασίστας τ προδότας!! Τά σχόλια περιττεύουν.

Σήμερον ἐγένετο ἡ σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος. Καθωρίσθη οὕτω:

1. Δραχμή=50. δισεκατομ. σημερινῶν Δραχμῶν.
600. Δρχ.=1. χάρτινη Λίρα Ἀγγλίας=30. τρισεκατ. σημερ. Δρχ.
2100. Δρ.=1. χρ. Λίρα Ἀγγλίας.
1 χρ. Λίρα Ἀγγλίας=105 τρισεκατ. σημερ. Δρχ.

Ἡ σχέσις χρυσῆς Λίρας πρός χαρτίνην Λίραν εἶναι 3,5 ἀλλά ὁ ἀριθμός αὐτός θά ὑφίσταται μικρομεταβολάς εἰς τό χρηματιστήριον.

10 Νοεμ. Σάββατον. Σήμερον ἐκυκλοφόρησαν αἱ νέαι Δραχμαί. Ὁ κόσμος ὑπεδέχθη μέ χαράν καί ἐμπιστοσύνην τό νέον νόμισμα. Ἐλπίζεται τώρα νά ὑπάρξη πλέον σταθερότης εἰς τάς τιμάς τῶν διαφόρων εἰδῶν καί τροφίμων εἰς τήν ἀγοράν καί ὀλίγον κατ' ὀλίγον μόλις ξεφορτωθοῦν τά εἴδη πού μᾶς φέραν οἱ Ἄγγλοι καί Ἀμερικανοί, ἐξ ἄλλου δέ καταστῆ δυνατός καί ὁ ἀνεφοδιασμός τῆς Πρωτευούσης ἀπό τά ἐγχώρια προϊόντα εὐθύς μέ τήν καλυτέρευσιν τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, ἀναμένεται πτῶσις τοῦ τιμαρίθμου τῆς Ζωῆς, ὥστε νά ἠμπορέσουμε πάλι ν' ἀναλάβουμε.

γύρισε ἀπ' τήν διαθερμία της μέ πολύ πόνο καί πολύ ἄσχημη διάθεσι. Αὐτό πάλι ἐπιδρᾶ ἀντανακλαστικῶς στή δική μου ψυχική κατάστασι καί ἔτσι ἐπιτείνεται ἡ κακοκεφιά μου.

Κυριακή 26 Νοεμβ. Πρό τινων ἡμερῶν, στίς 21 Νοεμβ., ἐγένετο νέος καθορισμός σχέσεως τῆς χρ. Λίρας πρός τήν Δραχμήν καί τήν χαρτίνην Λίραν (Ἰδέ Σελ. 215), ὡς ἑξῆς:

1 χρ. Λίρα=4,75 χαρτ. Λίρες=4,75Χ600=2850 νέες Δραχμές.
=142,5 τρίς ἑκατ. παλαιῶν Δραχμῶν.

Εἰς τάς 20 Νοεμβ. ἐπήγαμε μέ τήν Πόλυ ἔξω στό Νοσοκομεῖον «Μαρίκα Ἠλιάδη» ὅπου ὁ ἰατρός κ. Λ.... τῆς ἔκαμε μίαν ἐξέτασιν εἰς τό ἔντερον, γιά νά δῆ ἐάν ὑπάρχη μόλυνσις (γονοκκοκική, σαπροφυτική κτλ.)

Τό ἀποτέλεσμα ἦτο ἀρνητικόν. Δέν εὑρέθη τίποτε.

Ὁ πόνος αὐτός τόν ὁποῖον αἰσθάνεται ἡ Πόλυ πίσω πρέπει νά ὀφείλεται εἰς κάποιαν πάθησιν τοῦ ἐντέρου ἤ τοῦ πρωκτοῦ. Θά ξαναγίνη ἄλλη μία ἐξέτασις καί ἐν ἀνάγκη μία ὀρθοσκόπησις (τοῦ ἐντέρου).

Πάντως, μέ κάτι ὑπόθετα, τά ὁποῖα τῆς ἔδωσε ὁ ἰατρός, ὁ ἐπίμονος αὐτός πόνος τῆς Πόλυς ἐμαλάκωσε ἀρκετά. (Suppositoirs Anusol)

Ἡ Ἐσωτερική κατάστασις στήν Ἑλλάδα ἀντί νά καλυτερεύη συνεχῶς ἐκτραχύνεται, διότι ἡ κομμουνιστικη παράταξις φθάνει εἰς τά ἄκρα, ἐξωθοῦσα τήν χώραν εἰς τήν ἀναρχίαν. Εἰς τήν Μακεδονίαν καί τήν Θεσσαλονίκην ὑφίστανται σχεδόν ἴδιον κράτος, ἔγιναν πολλαί συλλήψεις καί ἐκτελέσεις ἐθνικιστῶν. Ἐν γένει ἡ ὕπαιθρος ὅλη

15 Νοεμβρ. Τετάρτη. Καθορίσθησαν οἱ μισθοί τῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων ἀπό 11 Νοεμβρίου μέχρι τέλους Δεκεμβρίου, βάσει τῆς νέας σταθεροποιημένης δραχμῆς ὡς ἀκολούθως:

Βασικός μισθός: Δρ. 4000. (Στήλη 1).
Προσαυξάνεται μέ ἐπίδομα βαθμοῦ. (Στήλη 2) Ἐπίσης δίδεται καί ἐπίδομα μελῶν οἰκογενείας 30% διά τό α΄ μέλος καί ἀνά 15% δι' ἕτερα τρία μέλη. Κατά ταῦτα ὁ μισθός μου (Τμημ. Α!) θ' ἀνέρχεται εἰς
6400+ (30%Χ4000.)+(30%Χ4000.)
ἐπίδ. Πόλυς. Μαμᾶς-Κικῆς.
ἤτοι 6400+1200+1200=8.800. Δρ. μηνιαίως

	Βασικός Μισθός	Μισθός μεθ' ἐπιδόματος Ἀποδοχαί
Κλητήρας α,β,γ,δ	4000	4400
Γραφέας Α καί Β	4000	4800
Ἀκόλουθος	4000	5000
Γραμματεύς Β΄	4000	5200
Γραμματεύς Α΄	4000	5600
Εἰσηγητής	4000	6000
Τμημ/ρχης Α καί Β	4000	6400
Δ/ντής Α καί Β	4000	7200
Γεν. Διευθυντής	4000	8000

Ἐάν ἀφαιρέσω τάς 1200 Δρ. πού θά δίδω εἰς Μαμάν-Κικήν, μοῦ μένουν 7600 Δρ. Ἐκ τούτων θέλω, κατά τούς μετριοτέρους ὑπολογισμούς, γιά Ἠλεκτρικό, Τηλέφωνο, Γκάζι, Νερό, Καύσιμον ὕλην, Τράμ καί Ἐφημερῖδες, Δρ. 2000. – ἤτοι μένουν 5600 Δρ. γιά φαΐ, ἐνοίκιον, ροῦχα, γιατρούς, κτλ., δηλαδή 180 Δρ. τήν ἡμέρα!

Τό ποσόν αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκές, ἐάν λάθη κανείς ὑπ' ὄψει του τήν ἀκρίβεια τῆς ζωῆς. Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε, καθ' ὅλον τόν πόλεμον, τά πράγματα ἦσαν τόσο στενόχωρα. Ὅλοι οἱ Δημόσιοι Ὑπάλληλοι εἶναι ἐν ἀπογνώσει.

Μέ βλέπει καί τό Πολάκυ μου στενοχωρημένο καί κακόκεφο καί ἐπηρεάζεται ἄσχημα. Τό κακό εἶναι ὅτι πάντα πονάει. Σήμερα πάλι ἐαμοκρατεῖται καί ὁ κόσμος εὑρίσκεται σέ χειρότερη τρομοκρατία ἀπ' ὅταν ἦσαν ἐδῶ οἱ βάρβαροι κατακτηταί.

Δυστυχῶς, ἡ ἐκ μέρους τοῦ κ. Παπανδρέου τηρουμένη τακτική, τῆς καθ' ἡμέραν νέας ὑποδουλώσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἐννοίας τοῦ Κράτους εἰς τήν Κομμουνιστικήν Ἰδέαν, ἡ χορήγησις αὐξούσης δυνάμεως εἰς τάς ἄκρας ἀριστερᾶς παρατάξεις καί ἡ ὑπαγωγή τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν εἰς τούς ἀριστερούς διά τῆς ἀπροόπτου τοποθετήσεως τοῦ Στρατηγοῦ Σαρηγιάννη ὡς Ὑφυπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν ἀντί τοῦ Λαμπριανίδη, δίδει αὔξουσαν δύναμιν εἰς τήν κομμουνιστικήν παράταξιν, ἥτις ἀντλεῖ ἀνεξάντλητον θράσος καί δημιουργεῖ ἕνα χάος εἰς τήν συνεργασίαν τῶν διαφόρων πολιτικῶν κομμάτων ἐν τῇ Κυβερνήσει.

30 Νοεμβρίου Πέμπτη. Λόγω ἀθετήσεως τῶν ὅρων τοῦ συμφωνηθέντος πρωτοκόλλου, διά τά ζητήματα ἀποστρατεύσεως καί ἀφοπλισμοῦ τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ἀπό μέρους τῆς κομμουνιστικῆς παρατάξεως, καί ἐξεγέρσεως ὅλου πλέον τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Παπανδρέου ἐδήλωσεν, ὅτι δέν δύναται νά προβῆ εἰς ἄλλην ὑποχώρησιν εἰς τάς ἀξιώσεις τῶν κομμουνιστῶν καί καθιστᾶ τούτους ὑπευθύνους, διότι ἐξωθοῦν τήν κατάστασιν πρός ἐμφύλιον σπαραγμόν. Πάντως ἡ Κυβέρνησις λαμβάνει ὅλα τά κατάλληλα μέτρα πρός ἀποσόβησιν δημιουργίας ταραχῶν καί ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως. Ἡ ἀρξαμένη ἐπιστράτευσις τῆς κλάσεως τοῦ 1936 βαίνει ὁμαλῶς. Οἱ προσερχόμενοι θά ἀποτελέσουν τήν Ἐθνοφυλακήν τοῦ Κράτους.

Δυτικόν Μέτωπον Κατόπιν ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως,' τά Γαλλικά στρατεύματα κατέλαβαν πρό ἡμερῶν τό Belfort καί τήν Mulhouse, φθάσαντα εἰς τόν Ρῆνον.
Ἐπίσης, οἱ Ἀμερικανοί, μετά τήν κατάληψιν τοῦ Metz,προχώρησαν κεραυνοβόλως καί ἔφθασαν ἐπίσης εἰς τόν Ρῆνον, καταλαμβόντες τό Strasbourg. Ἑτέρα Ἀμερικανική στρατιά βορειότερον ἔφθασεν τόν ποταμόν Saar. Οἱ Γερμανοί ὑφίστανται ἰσχυροτάτην πίεσιν, προβάλλουν ὅμως ἀπεγνωσμένην ἄμυναν.

[*Παρεμβάλλονται ἀποκόμματα ἀπό τόν καθημερινό τύπο*].

2α Δεκ. Σάββατο. Οἱ Ὑπουργοί τοῦ ΕΑΜ ὑπέβαλον τάς παραιτήσεις των εἰς τόν κ. Πρωθυπουργόν, πλήν τοῦ Ὑφυπουργοῦ Στρατιωτικῶν κ.Σαρηγιάννη, ὅστις συνετάχθη μέ τάς ἀπόψεις τῆς ὁλομελείας τῆς Κυβερνήσεως.

3η Δεκ. Κυριακή. Τό πρωΐ κατά τίς 11 μέ 12 ἔγινε συλλαλητήριον εἰς τήν Πλατεῖαν Συντάγματος. Ἡ Ἀστυνομία ἠναγκάσθη νά κάμη χρῆσιν τῶν ὅπλων. Ὑπάρχουν ἀρκετά θύματα. Τά πνεύματα εἶναι ἐξημμένα. Τό ἀπόγευμα ἐκόπη τό Τηλέφωνον καί τό ἠλεκτρικόν φῶς. Κυκλοφορία εἰς τούς δρόμους ἐπιτρέπεται μόνον ἕως τάς 7 τό βράδυ.

4 Δεκ. Δευτέρα. Γενική ἀπεργία. Ὅλα κλειστά, καταστήματα καί Δημόσια Γραφεῖα. Ἐπῆγα ἕως τό Σύνταγμα καί ἐγύρισα παντοῦ νά βρῶ λίγα τρόφιμα, ἀλλ' εἰς μάτην. Τό ἀπόγευμα ἔγινε ἡ κηδεία τῶν θυμάτων τοῦ χθεσινοῦ συλλαλητηρίου, τήν ὁποίαν ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ κομμουνισταί. Πυροβολισμοί ἀκούονται εἰς ὅλην τήν πόλιν.

5 Δεκ. Τρίτη. Ἔκαμα μία βόλτα ἕως τήν Ὁμόνοιαν. Ὅλα εἶναι κλειστά. Ἐδιάβασα τό Διάγγελμα τοῦ Παπανδρέου καί ἕνα ἄλλο τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ, τά ὁποῖα ἐξεδόθηκαν μέ χθεσινήν ἡμερομηνίαν. Ὁ Σκόμπυ τάσσει προθεσμίαν μέχρι 4ης νυκτός, ὅπως ὁ στρατός τοῦ Ἑλάς ἀποσυρθεῖ ἐκτός τῆς Ἀττικῆς. Ἐπέστρεψα ἐνωρίς σπίτι καί μόλις ἐπρόφθασα γιατί ἄρχισε πυκνό πυροβολητό. Οἱ Ἐλασίτες ἤρχισαν ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν διαφόρων ἀστυνομικῶν τμημάτων καί τῆς Χωροφυλακῆς καί κατέλαβον τά πλεῖστα συνοικιακά τοιαῦτα.

6 Δεκ. Τετάρτη Ἁγ. Νικολάου. Εἴμαστε ὅλοι κλεισμένοι στά σπίτια· τή νύκτα δέν ἐκοιμηθήκαμε. Καμπάνες κτυποῦσαν καί ἄγριο πυροβολητό, ἰδίως ἐναντίον τοῦ βου ἀστυν. τμήματος, τό ὁποῖον, κατόπιν ἀληθινῆς μάχης, κατελήφθη σήμερον ὁλοσχερῶς ἀπό τούς Ἐλασῖτες, ἀφοῦ τό κτήριο κατεστράφη ἀπό τούς δυναμῖτες. Ἡ Πόλυ ἐφοβήθηκε, γιατί τῆς ἤρχετο κυρίως στή σκέψη μία συνομιλία πού εἶχε πρό 20 ἡμερῶν μέ τήν Σούλα Σπήλιου, ἡ ὁποία τῆς ἔλεγε ὅτι ἅμα ἀκούσουμε τήν νύκτα καμπάνες καί πυροβολισμούς θά εἶναι τό σύνθημα γιά νά ξεχυθοῦν οἱ κομμουνισταί καί ὁ Λαός, καί θά γίνη νύξ Βαρθολομαίου.
Πάντως ἡ κατάστασις εἶναι πολύ σοβαρά. Ἡ Κυβέρνησις εἶναι κυρία μόνο τοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Ἡ κυκλοφορία ἐπετράπη μόνον ἕως τά 5.30 τό ἀπόγευμα. Φῶς δέν ὑπάρχει. Τή Ἠλεκτρικόν Ἐργοστάσιον δέν λειτουργεῖ. Καῖμε λαμπίτσες τοῦ πετρελαίου. Εὐτυχῶς εἶχα λίγο πετρέλαιο. Φαγητά μαγειρεύουμε ἀκόμη στό λίγο γκάζι πού μᾶς χορηγοῦν ἀπό τό ἐργοστάσιον Ἀεριόφωτος. Ψωμί δέν δίδουν οἱ φοῦρνοι. Δυσκολίες μεγάλες στά τρόφιμα. Ὅλα σχεδόν τά σπίτια ἔμειναν χωρίς προμήθειες, γιατί, κατόπιν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος καί τῆς ἀφίξεως τροφίμων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅλος ὁ κόσμος ἐφαντάζετο ὅτι θά ὑπάρχει μελλοντικῶς ἐπάρκεια τροφίμων καί ἐπομένως ὅ,τι προμήθειες εἶχε ὁ καθένας σπίτι του ἄρχισαν νά ἐξαντλοῦνται. Ἔτσι καί μεῖς ἐμείναμε μέ ἐλάχιστα εἴδη πρώτης ἀνάγκης, τά ὁποῖα μάλιστα περιορίσθησαν πολύ περισσότερον, γιατί ἐξοδεύσαμε ἕνα μέρος κατά τήν συγκέντρωσιν ὅπου εἴχαμε σπίτι μας τό περασμένο Σάββατον 2 Δεκεμβρίου. Εἶχαν ἔλθει μερικά φιλικά ζευγάρια (Παντελέων, Τσούμπου, Παπαϊωάννου,) γιά συντροφιά καί γιά ν' ἀκούσουν τόν Berezowsky στό πιάνο.

7η Δεκ. Πέμπτη. Παρελθούσης τῆς ταχθείσης προθεσμίας, ἤρχισεν μερική ἀνάμιξις ἀγγλικῶν στρατευμάτων καί τάνκς, ἰδίως δέ ἀεροπλάνων. Συμπλοκαί καί μάχαι συνάπτονται εἰς ὅλην τήν περιφέρειαν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς.

8η Δεκ. Σάββατο. Οἱ Ἐλασίτες προχωροῦν πρός τό κέντρον τῆς πόλεως. Οἱ Ἄγγλοι δέν προβάλλουν μεγάλην ἀντίστασιν. Εἰς τόν Πειραιᾶ ὅμως λαμβάνουν δραστηριότερα μέτρα. Εἰς τήν Ἀγγλικήν Βουλήν ἐγένοντο ἐπερωτήσεις διά τό Ἑλληνικόν ζήτημα· ὁ Churchill ἔλαβε ψῆφον ἐμπιστοσύνης, δηλώσας ὅτι θά στείλη ἐνισχύσεις εἰς τόν Σκόμπυ, ὅστις ἔχει πλήρη ἐξουσιοδότησιν καί τήν συγκατάθεσιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως διά τάς ἐνεργείας του ἐν Ἑλλάδι.
Ὅλη ἡ Ἀθήνα ἔχει μεταβληθεῖ εἰς πεδίον μάχης. Οἱ Ἐλασῖτες φράσσουν τάς κυρίας ὁδικάς ἀρτηρίας ἀνατινάσσοντες μέ δυναμῖτιδα σπίτια καί κατοικίας. Ὁ κόσμος φεύγει ἀλλόφρων. Μεγάλη μάχη γίνεται εἰς τήν Σχολήν Εὐελπίδων, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἐπιτίθενται λυσσωδῶς οἱ Ἐλασῖτες. Ταυτοχρόνως διάφορα φανατικά στοιχεῖα εἰσβάλλουν στά ἐγκαταλελειμμένα σπίτια καί τά λεηλατοῦν.
Ἔτσι ἐλεηλατήθη, ἐπί τριήμερον, καί ἡ πολυκατοικία Λαναρᾶ πού εἶναι ἑκατό μέτρα μακρύτερα ἀπό τό σπίτι μας. Μέσα ἐγκατεστάθησαν πρόσφυγες ἀπό τούς συνοικισμούς πού ὑφίστανται τάς ἐπιθέσεις τῶν Ἀγγλικῶν ἀεροπλάνων. Ὁ κόσμος ἤρχισε νά πεινᾶ. Εὐτυχῶς σήμερα ἔγινε μία διανομή ἀλεύρων καί ὁ καθένας θά ζυμώση λίγο ψωμί. Ἐξ ἄλλου ὁ ἀρραβωνιαστικός τῆς ὑπηρετρίας μας Λίτσας, μᾶς ἔφερε λίγες πατάτες καί ξυλοκάρβουνα (γιατί ἐκόπη καί τό γκάζι καί τώρα μαγειρεύουμε μέ ξύλα καί κάρβουνα στήν φουφού!)

10 Δεκ. Κυριακή. Ἐγένοντο ἀνατινάξεις γωνιακῶν οἰκιῶν κοντά μας, πρός δημιουργίαν ὁδοφραγμάτων. Αἱ ἐκρήξεις μᾶς συνεκλόνισαν. Ἡ Πόλυ καίτοι πολύ ἀδυνατισμένη καί μέ ἀδυναμία στή καρδιά της, δεικνύει μεγάλη ψυχραιμία. Τό βράδυ, μᾶς εἰδοποίησαν νά μή κοιμηθοῦμε στά δωμάτια πού ἔχουν πρόσοψι πρός τόν δρόμον γιατί ἡ μάχη γιά τήν Σχολή Εὐελπίδων μαίνεται καί δυνατόν μερικά βλήματα νά κτυπήσουν ἕως ἐδῶ. Ἐπήραμε λοιπόν ἕνα στρῶμα μας, καί τό ρίξαμε στή κουζίνα μας, ὅπου ἐπεράσαμε τήν νύκτα, σέ μιάν κατάστασιν εὐλόγου ψυχικῆς ἀγωνίας.

12 Δεκεμβ. Τρίτη Ἁγ. Σπυρίδωνος. Ἡ Πόλυ ἔχει λίγο πόνο. Κάνει μεγάλο κουράγιο.
Ἡ Σχολή Εὐελπίδων κατελήφθη ἀπό τούς Ἐλασίτας.
Τό πρωΐ ἦλθαν καί ἐστρατωνίσθησαν εἰς τό διαμέρισμά μας καί τό ἀπέναντι τοῦ κ. Γεωργιάδη, τμῆμα τοῦ 11ου Λόχου τοῦ 3ου Τάγματος 3ου Συντ/τος Ἐλασιτῶν, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λοχαγόν Καπετάνιο κύρ Νῖκον (Χρόνην) καί τόν ἀνθυπολοχαγόν κ. Γιῶργον – Κανάρην. Μαζέψαμε ὅλα τά ἔπιπλα τοῦ Boudoir καί τοῦ Χώλλ εἰς τήν Τραπεζαρίαν καί τήν κρεββατοκάμαρά μας ὅπως ὅπως καί ἀμέσως ὁ Καπετάνιος ἐγκατέστησεν τό Διοικητήριον τοῦ Λόχου εἰς τό Boudoir (ὅπου παρέμεινεν ἡ τουαλέττα τῆς Πόλυς καί ἡ βιβλιοθήκη μου), ἐνῶ στό ἀπέναντι διαμέρισμα τοῦ γείτονά μας ἐγκατεστάθησαν οἱ ἄνδρες τοῦ λόχου, ὡς ἐπί τό πλεῖστον νεαρά παιδιά· στήν εἴσοδο τῆς πολυκατοικίας στάθηκε φρουρά. Ἡ Πόλυ προσέφερε ἕνα βάζο γλυκό βύσσινο πού μᾶς εἶχε ἀκόμη ἀπομείνει καί μάλιστα ἔρραψε καί τόν γιακᾶ στό ἀμπέχωνο μιᾶς συναγωνιστρίας.
Ἔτσι τό σπίτι μας εἶχε μεγάλη κίνησι καί προσπαθήσαμε κ' ἐμεῖς νά διευκολύνουμε ὅσο μᾶς ἦτο δυνατόν τήν κατάστασιν, ἕως τό βραδάκυ, ὁπόταν ἔφυγαν οἱ καπεταναῖοι πού ἔμειναν σέ μᾶς. Παρέμεινεν ὅμως μιά φρουρά στό διαμέρισμα τοῦ κ. Γεωργιάδη.

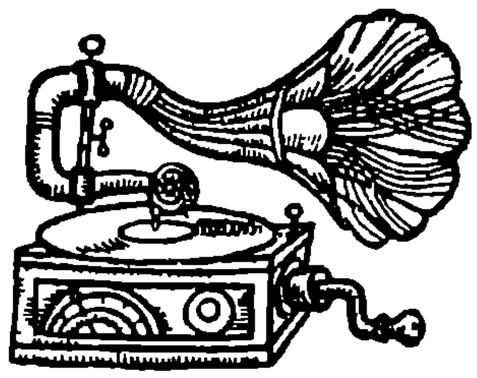

13 Δεκεμβ. Τετάρτη. Τό πρωΐ ἔφυγαν καί ἀπό τό ἀπέναντι διαμέρισμα οἱ ὑπόλοιποι συναγωνιστές. Ἡ ἡμέρα πέρασε μέ γενικήν καθαριότητα. Τά ἔπιπλα ὅμως τά ἀφίσαμε στοιβαγμένα στή τραπεζαρία καί τήν κρεββατοκάμαρά μας. Ἡ Πόλυ κουράσθηκε πολύ, γιατί ἔτριψε τά πάντα μόνη της μέ πετρέλαιο, διά τόν φόβον μή κολλήσουμε ψεῖρες.
Ἡ ἡμέρα ἐπέρασε ἐδῶ πιό ἤρεμη, γιατί αἱ συμπλοκαί ἐξακολουθοῦν νά γίνωνται πρός τό Κέντρον τῆς πόλεως, πρός τό ὁποῖον οἱ Ἄγγλοι περιορίζονται ἀπό τούς ἐπιτιθεμένους Ἐλασῖτες. Ἡ συνοικία μας τῆς Κυψέλης εἶναι ἤσυχη καί ὁ κόσμος ἐλευθεροκοινωνεῖ. Ἐπῆγα ἕως τοῦ Μπάρμπα Κώστα καί τῆς Μαμᾶς Πανδώρας. Ἡ Πόλυ κυκλοφορεῖ πιό εὔκολα, γιατί τίς γυναῖκες τῆς ἀφίνουν ἐντελῶς ἐλεύθερες.

14 Δεκεμβ. Πέμπτη. Τό πρωΐ ξαναῆλθεν ὁ κ. Νῖκος καί ἐγκατεστάθη πάλι μαζύ μέ τήν διμοιρία του, στό διαμέρισμά μας, καί στό ἀπέναντι. Ἐγέμισαν μέ ὅπλα, νάρκες καί χειροβομβῖδες τά δωμάτια. Κίνησις μεγάλη. Διαταγές, ὁδηγίες, ἀνακρίσεις. Θά μείνουν λίγες ἡμέρες. Ἔτσι τήν νύκτα τήν ἐπεράσαμε côte à côte.

[*Λείπει ἡ σελίδα μέ τή συνέχεια τῆς ἑπομένης ἡμέρας*].

16 Δεκ. Σάββατο. Ἐσυνηθίσαμε πλέον στή συντροφιά τῶν συγκατοίκων μας συναγωνιστῶν. Κάνουμε πολλές κουβέντες μέ τόν καπετάν Νῖκο καί τόν κ. Γιῶργο. Ἡ Πόλυ προσπαθεῖ νά τούς πείσει ὅτι τά ἰδεώδη διά τά ὁποῖα μάχονται εἶναι ὄντως ἄξια τοῦ ἀγῶνος, ἀλλά δέν συμφωνεῖ ὡς πρός τά μέσα ἅτινα μετέρχονται, μέσα βίας καί ἀναρχίας.
Ἡ γενική κατάστασις εἶναι πάντοτε ἡ ἰδία: καταστροφαί καί θύματα. Οἱ Ἄγγλοι λαμβάνουν ἐνισχύσεις· λέγεται ὅτι μεταφέρεται εἰς Ἑλλάδα ὁλόκληρος ἡ 9η Στρατιά.

17 Δεκ. Κυριακή. Τό βράδυ ἀργά ὁ Καπετάν Νῖκος μᾶς ἀνήγγειλεν, ὅτι φεύγουν ὁριστικῶς, μέ ὅλην τήν διμοιρίαν, ἀπό τό σπίτι μας· ὄντως τήν νύκτα τό ἐξεκένωσαν, ὡς καί τό ἀπέναντι διαμέρισμα.

18 Δεκ. Δευτέρα. Ἐπεράσαμε μιά νύχτα ἥσυχη, γιατί δέν εἴχαμε τά μπαινοβγαλσίματα τῶν συναγωνιστῶν. Ὅλην τήν ἡμέραν ἡ Πόλυ ἔκανε καθαριότητα.
Τό βράδυ μᾶς ἐπληροφόρησαν, ὅτι ὁ Καπετάν Νῖκος σκοτώθηκε στήν ἐπίθεση πού ἔγινε τήν Κυριακή νύχτα ἐναντίον τῶν Φυλακῶν Ἀβέρωφ αἱ ὁποῖαι κατελήφθησαν ἀπό τούς Ἐλασῖτες. Φαίνεται, ὅτι οἱ ἐντός τῶν Φυλακῶν κρατούμενοι Δοσίλογοι εἶχον μεταφερθῆ προηγουμένως ὑπό ἀγγλικήν συνοδείαν.

21 Δεκ. Πέμπτη. Ξαναγυρίσαμε πάλι στό σπίτι μας. Ἑτοιμάσαμε ὅμως δύο θαλίτσες μέ ρουχισμό καί τίς εἴχαμε ἕτοιμες γιά μιά ὥρα ἀνάγκης, γιατί οἱ Ἄγγλοι εἰδοποίησαν διά προκηρύξεων, ὅτι θά βομβαρδίσουν συνοικισμούς καί σπίτια εἰς τά ὁποῖα εἶναι ὠχυρομένοι οἱ Ἐλασῖτες. Πολύς κόσμος ἐγκαταλείπει ἔντρομος τά σπίτια του, ἰδίως στίς λαϊκές συνοικίες, ὅπου ἀναμένεται ἡ πρώτη δρᾶσις (ἐξόρμησις) τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων.
Στό ἐντομεταξύ, οἱ Ἐλασῖτες ἔφθασαν στήν Ὁμόνοια. Τό κέντρον τῶν Ἀθηνῶν παρουσιάζει τραγικήν ὄψιν ἀπό τάς καταστροφάς, συνεπεία ὀβίδων, ὅλμων, ἀνατινάξεων, πυρκαϊῶν καί δηώσεων.
Ἄρχισε καί δυνατό κρῦο· μαζευόμαστε τά ἀπογεύματα ἐπάνω στοῦ κ. Στάμου, ὅπου ἀνάβουν μιά σομπίτσα, μέ ξῦλα πού τούς δίνουμε ἐμεῖς – γιατί τό μόνο εἶδος πού διαθέτω ἀκόμη εἶναι λίγα ξῦλα, πού μοῦ ἔμειναν ἀπό τόν περσυνό χειμῶνα. Ἐκεῖ λοιπόν συγκεντρώνεται ὅλη ἡ πολυκατοικία γύρω ἀπό τήν σομπίτσα, ἐγώ παίζω μέ τόν γιατρό τό ταβλάκι μας ἤ τό πινακλάκι μας, ἐνῶ οἱ γυναῖκες καθαρίζοντας τά φαγιά τους καί ζεσταίνοντάς τα ἐπάνω στή σόμπα, συζητοῦν τά διάφορα νέα τῆς ἡμέρας καί προσπαθοῦν νά παρηγορηθοῦν λέγοντες καί πολλές... κουταμάρες. Ἡ Πόλυ τίς βαριέται· μά τί νά κάνει; ἀναγκαστικῶς χρειαζόμαστε μιά συντροφιά, μιά παρέα, γιατί ὅλη τήν ἡμέρα εἴμαστε κλεισμένοι αἰχμάλωτοι τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἡ μόνη ἔξοδός μας εἶναι, ἕνα τρέξιμο ἕως τοῦ Μπαμπᾶ Κώστα ἤ σέ κανένα φιλικό κοντινό σπίτι. Τακτικά, μᾶς ἐπισκέπτεται καί ἡ Μαννοῦλα Σοφία, πάντοτε καλή καί γλυκειά, μέ τόν καλό λόγο στό στόμα καί γενναία, καί ψύχραιμη μέ τήν ἀκλόνητο πίστι της στήν Παναγία. Ὁ Γιάννης ἐπῆγε μέσα ἀπό ἡμέρες καί κατετάχθη ἐθελοντικῶς εἰς τήν Ἐθνοφυλακήν ὡς Ἀνθυπολοχαγός.
Εἶναι τῆς κληθείσης ὑπό τῆς Κυβερνήσεως κλάσεως τοῦ 1935· ἐντούτοις ὁ ἴδιος δέν ὑπέχει ὑποχρεωτικῆς θητείας, καθόσον ἔχει τύχει ἀναβολῆς, λόγω καρδιακῆς του παθήσεως. Ἀλλά πού τόν κρατᾶς! Ἀπό καιρό τώρα ἐτρώγετο νά πάη καί αὐτός κάπου γιά νά συνεισφέρη ὑπέρ τῆς πατρίδος.

25 Δεκ. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ. Ἀπό χθές μεταφερθήκαμε στό σπίτι τοῦ Μπαμπᾶ Κώστα, γιά νά εἴμαστε ὅλοι μαζύ καί νά κάνουμε οἰκονομία φαγητοῦ, θερμάνσεως. Ἔτσι περάσαμε τά Χριστούγεννα, ἥσυχα σχετικῶς, ἐνῶ ἔξω αἱ συγκρούσεις καί τό πυροβολητό δέν ἔπαυαε καθόλου.
Δυτικό Μέτωπον. Οἱ Γερμανοί ἔκαμαν ἐπίθεσιν κατά τῆς Λιέγης καί τοῦ Κέντρου τῶν Βρυξελλῶν, ὅπου ἐπροχώρησαν ἀρκετά εἰς βάθος προξενήσαντες μέγα ρῆγμα εἰς τάς γραμμάς τῶν Ἀμερικανῶν. Πάντως ἡ ἐπίθεσίς των συγκρατεῖται ἤδη ὑπό τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων.
Ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργός Churchill καί ὁ Ὑπουργός Ἐξωτ. κ. Eden ἔφθασαν ἐπειγόντως εἰς Ἀθήνας, πρός διευκρίνησιν τῆς καταστάσεως καί ἐπίτευξιν συμφωνίας μεταξύ Κυβερνήσεως καί Κομμουνιστῶν. Εἰς τήν Ἀγγλίαν, γίνεται μεγάλος θόρυβος διά τά ἐν Ἑλλάδι.

26 Δεκ. Τρίτη. Σήμερον ἔγινε ἡ σύσκεψις τοῦ πολιτικοῦ κόσμου καί τῶν ἀντιπροσώπων ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, πρωτοβουλία τῶν Churchill καί Eden, εἰς τάς 5 μ.μ. στήν Ἀγγλική Πρεσβεία.
Εἰς τήν σύσκεψιν ἔλαβον μέρος, οἱ Πλαστήρας, Παπανδρέου, Σοφούλης, Καφαντάρης καί 2 ἀντιπρόσωποι τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος. Ἀπό μέρος τοῦ ΕΛΑΣ: οἱ Γ. Σίαντος, Γραμμ. τῆς Κ.Ε. καί τοῦ Κ.Κ.Ε. ὁ στρατηγός Μάντακας. Ἀπό μέρους τοῦ ΕΑΜ: ὁ συναγωνιστής Παρτσαλίδης, Γραμ. τῆς Κ.Ε. τοῦ ΕΑΜ. Τῆς συσκέψεως προήδρευσε ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός. Στήν ἔναρξι τῆς συσκέψεως ἐπῆραν μέρος οἱ κ.κ. Churchill, Eden, Mac Milan, Λῆπερ (Βρετ. Πρεσβευτής ἐν Ἀθήναις) καί ὁ στρατηγός Alexander. Ὡς ἐπίσημοι παρατηρηταί ὁ Μάκ Βῆ, (Πρεσβ. Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἐν Ἀθήναις) καί ὁ Ἀρχηγός τῆς Στρατ. Ἀποστολῆς Σοβιέτ Συντ/χης Ποπώφ.
Ὁ κ. Churchill ἐτόνισε ὅτι τά ἐκκρεμῆ ζητήματα πρέπει νά λυθοῦν γιατί ἡ κατάστασις εἰς τήν Ἑλλάδα εἶναι πολύ ἄσχημη· πρέπει νά γίνουν δεκτοί οἱ ὅροι τοῦ Scobie περί ἀφοπλισμοῦ καί ὅλα τά συναφῆ ζητήματα θά λυθοῦν ἀπό τόν πολιτικόν κόσμον τῆς Ἑλλάδος. Μετά τήν ἀποχώρησιν τῶν ξένων ἡ σύσκεψις μεταξύ τῶν Ἑλλήνων προχώρησε καί ἀπεφασίσθη νά γίνῃ ἐν συνεχείᾳ εὐρύτερη συζήτησις διά τό ζήτημα τῆς Ἀντιβασιλείας καί τό ὅλον πολιτικόν.
(Σημείωσις: Δυστυχῶς δέν κατέληξαν εἰς ἀποτέλεσμα καί ἡ κατάστασις ἐξετραχύνθη).

27 Δεκ. Τετάρτη. Ἀπό τό σπίτι, ὁ θυρωρός μᾶς εἰδοποίησε, ὅτι ἦλθεν Ἐπιτροπή Λαϊκή, καί ζητεῖ δωμάτια γιά νά καθήσουν πρόσφυγες, πού ἔρχονται ἀπό τάς συνοικισμούς πού βομβαρδίζονται. Ἐπήγαμε μέ τήν Πόλυ, τό πρωΐ, στά Γραφεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπου μᾶς ἐδήλωσαν, ὅτι ὅταν θά χρειασθοῦν θά μᾶς εἰδοποιήσουν. – Τό μεσημέρι, στίς 2, ἀφοῦ φάγαμε στοῦ Μπάρμπα Κώστα, ὅπου μένομεν πλέον μονίμως, ἐπῆγα σπίτι καί σέ λίγο ἔρχονται δύο ὁπλισμένοι «πολιτοφύλακες» καί μέ ἐζήτησαν νά πᾶμε στή Πολιτοφυλακή Κυψέλης, γιά μιά ἀνάκριση. Ἐζήτησαν καί τήν Πόλυ, ἀλλ' εἰς ἀπάντησίν μου ὅτι ἀπουσιάζει καί εἶναι ἀσθενής, μοῦ εἶπαν, «καλά δέν πειράζει, ἐλᾶτε μόνον ἐσεῖς». Δέν ὑποπτεύθηκα καί λέγω στόν Μῆτσο τόν θυρωρό, ὅτι θά ξαναπεράσω ἀργότερα πάλι ἀπό τό σπίτι. Ἠκολούθησα τούς δύο πολιτοφύλακας, μέ τούς ὁποίους ἐπήγαμε πρῶτα σ' ἕνα σπίτι, τοῦ ἀξιωματικοῦ Μαντούδη. Ἐκεῖ τοῦ ἔκαμαν ἔρευναν, ὁ ἴδιος ἔλειπε μέσα στήν Ἀθήνα, καί τοῦ ἐπῆραν ὅλα τά στρατιωτικά του ροῦχα καί στολές τά ὁποῖα μεταφέραμε καί οἱ τρεῖς, εἰς τήν πολιτοφυλακήν Κυψέλης, στήν ὁδόν Πρωτέος καί Μεγίστης, οἴκημα πρώην Ὑπουργοῦ Σπυρίδωνος, τό ὁποῖον εἶχε καταληφθῆ ἀπό τήν Πολιτοφυλακή τοῦ ΕΛΑΣ.
Ὅταν φθάσαμε ἐκεῖ, μοῦ λένε, *«περάστε ἐκεῖ μέσα, γιά ἀνάκρισι»*. Ἀνοίγει μιά πόρτα καί μπαίνω σ' ἕνα δωμάτιο, ὅπου μέσα ἦσαν 30 περίπου ἄτομα, ἄνδρες-γυναῖκες, μέ κουβέρτες, στρώματα, φαγητά κ.τ.λ. Ἡ πόρτα ξανακλείδωσε πίσω μου. Τότε κατάλαβα!: Ἤμουν ὅμηρος..., ὅπως καί ὅλοι οἱ ἄλλοι μέσα σ' αὐτό τό δωμάτιο, πρᾶγμα τό ὁποῖον ἐπιστοποίησα καί ἀπό κουβέντες πού ἔκαμα μέ τούς συγκρατουμένους μου, μερικοί τῶν ὁποίων εἶχαν συλληφθῆ πρίν ἀπό 2-3 ἡμέρες. Μεταξύ αὐτῶν ἦταν καί ὁ συνάδελφός μου Μηχανικός Ἰωάννης Τρύφων, – συμμαθητής μου στά παιδικά μας χρόνια – μέ τήν γυναίκα του. Ὅλοι μέσα ἐκεῖ ἦσαν γιά «ἀνάκρισι», μετά τό πέρας τῆς ὁποίας, ἐλάχιστοι ἀπελύοντο, ἐνῶ οἱ πλεῖστοι μετεφέροντο τήν νύκτα εἰς τό Περιστέρι, ὅπου τό στρατόπεδον συγκεντρώσεως αἰχμαλώτων-ὁμήρων. Ἐκεῖ, μετά νέαν ἀνάκρισιν, μερικοί ἀφίνοντο ἐλεύθεροι καί οἱ ἄλλοι ἐσχημάτιζαν φάλαγγας πού ἐστέλλοντο πεζῆ πρός Θήβας.
Ὅταν ἄκουσα ὅλα αὐτά, μοῦ ἀνέβηκε τό αἷμα στό κεφάλι. Πρώτη μου σκέψις ἦταν νά κατορθώσω νά εἰδοποιήσω τό Πολάκυ μου. Παρακαλῶ τούς φρουρούς μου, ἀλλ' εἰς μάτην. Μιά Μητέρα, πού εἶχε ἔλθει νά δῆ τόν υἱόν της, συλληφθέντα καί αὐτόν, τό πρωΐ, ἐδέχθη νά περάση στό σπίτι, Εὐβοίας, τοῦ Μπαμπᾶ Κώστα καί νά τούς εἰδοποιήση δίδοντας ἕνα σχετικό σημείωμά μου.
Περνῶ στιγμές ἀγωνίας· κρατῶ ὅλη μου τήν ψυχραιμία. Ἴσως γιατί δέν ἤξερα – ὅπως ἔμαθα πολύ ἀργότερα – τί περιπέτειες φρικτές τραβοῦσαν οἱ ὅμηροι. Νυχτώνει, πλησιάζει 6 ἡ ὥρα. Ἀκόμη δέν ἄρχισαν «ἀνακρίσεις». Κανείς ἀπό τό σπίτι δέν φάνηκε. Βλέπω τούς συγκρατουμένους μου: ὅλοι μέ μιά ἀγωνία γιά τή τύχη πού τούς ἀναμένει· γυναῖκες ἡλικιωμένες καί ἄρρωστες κάθονται περιμένοντας τήν σειρά τους ν' ἀνακριθοῦν.
Ξάφνου, μισανοίγει ἡ πόρτα τῆς «φυλακῆς μας» καί ἀκούω κα-

θαρά τήν φωνήν τῆς Πόλυς. Σηκώνομαι καί τρέχω στήν πόρτα. Ἡ Πόλυ εἶχε ἔλθει, μαζύ μέ τόν Μπαμπᾶ Κώσταν καί μέ κλάμματα καί ἱκεσίες κατόρθωσε νά τήν ἀφίσουν νά ἀνέβη νά μέ δῆ. Τήν ἄδεια, τήν ἔδωσε ὁ «καπετάνιος» πού ἔκανε τάς ἀνακρίσεις (πολιτικός καθοδηγητής), ἀφοῦ ἡ Πόλυ ἐπέμενε καί ἐδήλωσε, ὅτι ἐπί τέλους ὅπου θά πᾶτε τόν ἄνδρα μου, νά πᾶτε καί μένα!

«Ἀφῆστε την, νά πάη μέσα, ἀφοῦ τό θέλη νά ταλαιπωρηθῆ», λέγει ὁ καπετάνιος στόν φρουρό. *«Ἄλλες γυναῖκες κοιτᾶνε πῶς νά γλυτώσουν, κι' αὐτή θέλει βάσανα»!*

Μόλις μπῆκε μέσα στό δωμάτιο, ἡ Πόλυ, στηρίχτηκε στό τοῖχο καί κυττάζοντάς με, μέ σταθερότητα καί αὐτοκυριαρχία μοῦ λέγει: *«Λάρρυ, ὅπου πᾶς, θά 'ρθῶ μαζύ σου!»* καί στό μάτι της τρέχει ἕνα δάκρυ μιᾶς γενναίας, πού ἀγαπάει μέ ὅλη της τήν καρδιά. Αὐτή τήν στιγμή, δέν θά τή ξεχάσω ποτέ! Ὅλη ἡ ἀφοσίωσις, ἡ Ἀγάπη τῆς Πόλυς ξεχείλιζε σ' αὐτά τά λίγα λόγια: *«ὅπου πᾶς Λάρρυ, θά 'ρθῶ μαζί σου!»*. Μόλις συγκράτησα τήν συγκίνησή μου. Θἄθελα νά πέσω στά πόδια της, νά τήν εὐχαριστήσω. Μά γύρω μας, μαζεύτηκαν κι ὅλας μερικοί ἀπό τούς φυλακισμένους, οἱ ὁποῖοι κι αὐτοί συγκινήθηκαν. Ἕνας πιό ἡλικιωμένος, ἐπεμβαίνει καί λέγει σιγά τῆς Πόλυς: *«Ὄχι αὐτό δέν θά τό κάμετε· πρέπει νά εἶσθε ἐλεύθερη, γιά νά φροντίσετε γιά τόν ἄνδρα σας»*.

«Ναί, Πολάκυ μου, τῆς λέγω, τρέχα νά φροντίσης· πήγαινε στή κ. Ἀντωνίου, πού ξέρει τήν οἰκογένεια Πορφυρογένη» (Ὑπουργός Ἐργασίας, ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἡγετῶν τοῦ Κ.Κ.Ε.)

Στό ἄκουσμα αὐτό, ἡ Πόλυ συνῆλθε, μιά λάμψι ἄστραψε στά μάτια της. Μέ κύτταξε ἀποφασιστικά. Κατάλαβα ὅτι εἶχε πεισθεῖ. Κτυπῶ στήν πόρτα ν' ἀνοίξη ὁ φρουρός καί σπρώχνω τήν Πόλυ ἔξω, φωνάζοντας δῆθεν, γιατί ὑπῆρχε φόβος νά μή τήν ἀφίση νά ξαναβγῆ. Εὐτυχῶς ἐπέρασε καί συνήντησε πάλι τόν «καπετάνιο» *«Ἐάν σᾶς φέρω, τοῦ λέγει, ἕνα σημείωμα ἀπό τόν κ. Πορφυρογέννη, θ' ἀφήσετε τόν ἄνδρα μου;»*. *«Βέβαια*, τῆς ἀπαντάει αὐτός, *ἀπό οἱονδήποτε μέλος τῆς οἰκογενείας Πορφυρογένη, ἄν μᾶς φέρετε σημείωμα, ὁ ἄνδρας σας θά ἐλευθερωθῆ»*.

Ἐδῶ ἀρχίζει ἕνα νέο κεφάλαιο: δύναμις, θέλησις, πίστις, ἐνεργητικότης. Ξεχνάει πόνους της, ξεχνάει τά πάντα καί δέν κυττάει παρά πῶς νά ἐπιτύχη αὐτό καί μόνο: νά πάρη, ὅπως ὅπως, αὐτό τό σημείωμα. Τρέχει, ἀκολουθουμένη ἀπό τόν Μπαμπᾶ Κώστα, σκουντουφλῶντας στόν δρόμο. Φθάνει στό σπίτι τῆς Κας Ἀντωνίου. Παρά τάς ἀντιρρήσεις της, τήν ξεσηκώνει καί φθάνουν μαζύ στο σπίτι τοῦ κ. Πορφυρογένη. Στό δρόμο, ἡ Κα Ἀντωνίου, τῆς ἔλεγε ὅτι δέν θά τῆς δώσουν τό ζητούμενον σημείωμα. Μά ἡ Πόλυ δέν πτοεῖται· μετά τήν σύσταση τῆς Κας Ἀντωνίου στήν Δίδα Λιλίκα Πορφυρογένη, (κάποτε ἄλλοτε εἶχανε ξανασυναντηθῆ στό σπίτι τῆς Λήδας Ἀντωνίου στήν Φραγκοκλησσιά), ἡ Κα Ἀντωνίου ἔφυγε, νά πάη νά δῆ ἀπέναντι τόν υἱό της, καί ἄφισε τήν Πόλυ μέ τήν Δίδα Λιλίκα. Ἐχρειάσθηκε πολύ ἐπιμονή καί ἀγῶνας. Ὅμως τέλος ἡ Πόλυ ἐνίκησε: ἐπῆρε τό σημείωμα!, τό ὁποῖον εἶχεν ὡς ἑξῆς:

[Πέντε κενοί στίχοι στό ἡμερολόγιο - χῶρος γιά νά ἀντιγραφεῖ ἤ ἐπικολληθεῖ τό σημείωμα πού τελικά δέν διασώθηκε].

Καί τώρα, ἀρχίζει ἀγών δρόμου. Κα Ἀντωνίου-Μπαμπᾶς καί Πόλυ τρέχουν, τρέχουν. Λίγο σεληνόφως τούς φωτίζει· μά εἶναι μακρυά, τό σπίτι Πορφυρογένη (πίσω ἀπό τό Ἐργοστάσιο Κλωναρίδη, Πατήσια) ἀπό τήν Πολιτοφυλακή Κυψέλης. Περνοῦν πρῶτα καί ἀφίνουν τήν Κα Ἀντωνίου σπίτι της, καί ἀπό 'κεῖ προχωροῦν τόν ἀνήφορο. Ἡ ἀναπνοή τους πιάνεται ἀπό τήν τρεχάλα καί ἀπό τήν ἀγωνία: ἄραγε θά προφθάσουν; θά φθάσουν ἐγκαίρως ὥστε νά μή ἔχη μεταφερθῆ ὁ Λάρρυ;

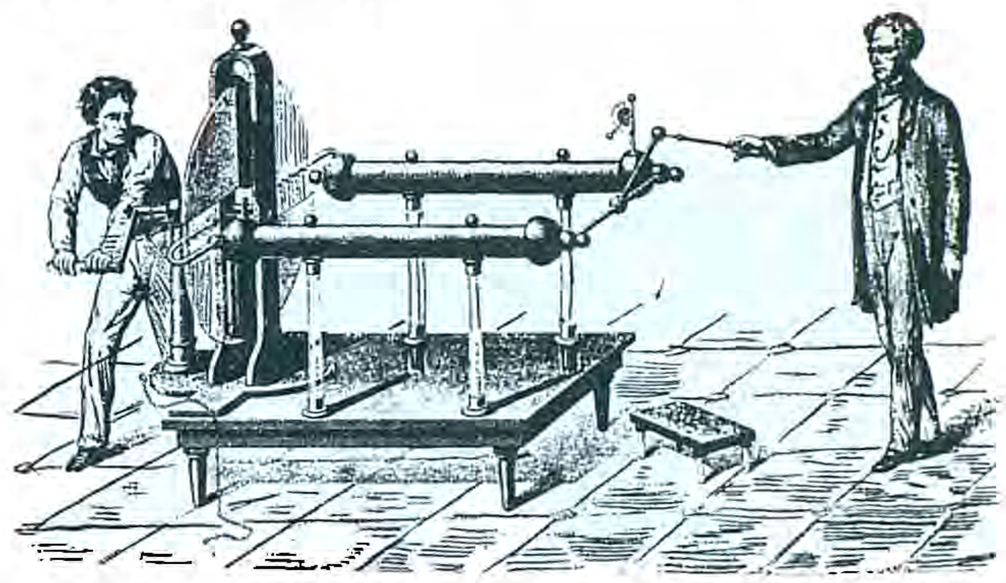

Καί ἔφθασαν. Θά ἦταν 8 1/2 νύχτα. Ἀκριβῶς ἐκείνη τήν στιγμή ἔφθανε ἡ σειρά μου ν' ἀνακριθῶ, ὕστερα ἀπό διαφόρους ἄλλους πού εἶχαν προηγηθῆ. Ὁ Καπετάνιος κι ἕνας ἄλλος Λοχαγός ἔκαναν τήν ἀνάκρισι. Ἦσαν στίς «καλές τους» ἀπόψε καί ἄφιναν πολλούς ἐλεύθερους, ἴσως καί διότι ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο γενικῶς πιό εὐχάριστη λόγω τῶν συνεννοήσεων καί διαπραγματεύσεων πού ἐγένοντο μέ τόν Churchill.

«Ἐσύ τί θέλεις ἐδῶ;» μέ ἐρωτᾶ ὁ καπετάνιος.

«Ξέρω κ' ἐγώ. Ἐσεῖς μέ φωνάξατε» ἀπαντῶ.

Κατηγορία καμμία δέν ὑπῆρχε ἐναντίον μου. Μέ κύτταζε καί χαμογελοῦσε πονηρά. Ἕνα μικρό λαμπάκι πετρελαίου φώτιζε τό δωμάτιο. Περίμενα. Περίμενα τήν ἀπόφασι.

Ἐκείνη τήν στιγμή ἀνοίγει ἡ πόρτα καί ἕνας φρουρός τοῦ φέρνει τό σημείωμα τῆς Δίδας Πορφυρογένη. Εἶδα ὅτι τό διάβασε προσεχτικά καί ἀφοῦ τό ἔδωσε στόν ἄλλο Λοχαγό, λέει: *«Τί τό ἤθελες αὐτό!»* Ἐγώ δέν ἤξευρα τί ἦταν φυσικά αὐτό τό σημείωμα. Ὕστερα τό ἔμαθα.

«Ἄϊντε, πήγαινε, εἶσαι ἐλεύθερος» μοῦ λέγει.

Ἡ Πόλυ μέ περίμενε ἀπ' ἔξω. Ὅταν μέ εἶδε, ἡ χαρά καί ἡ ικανο-

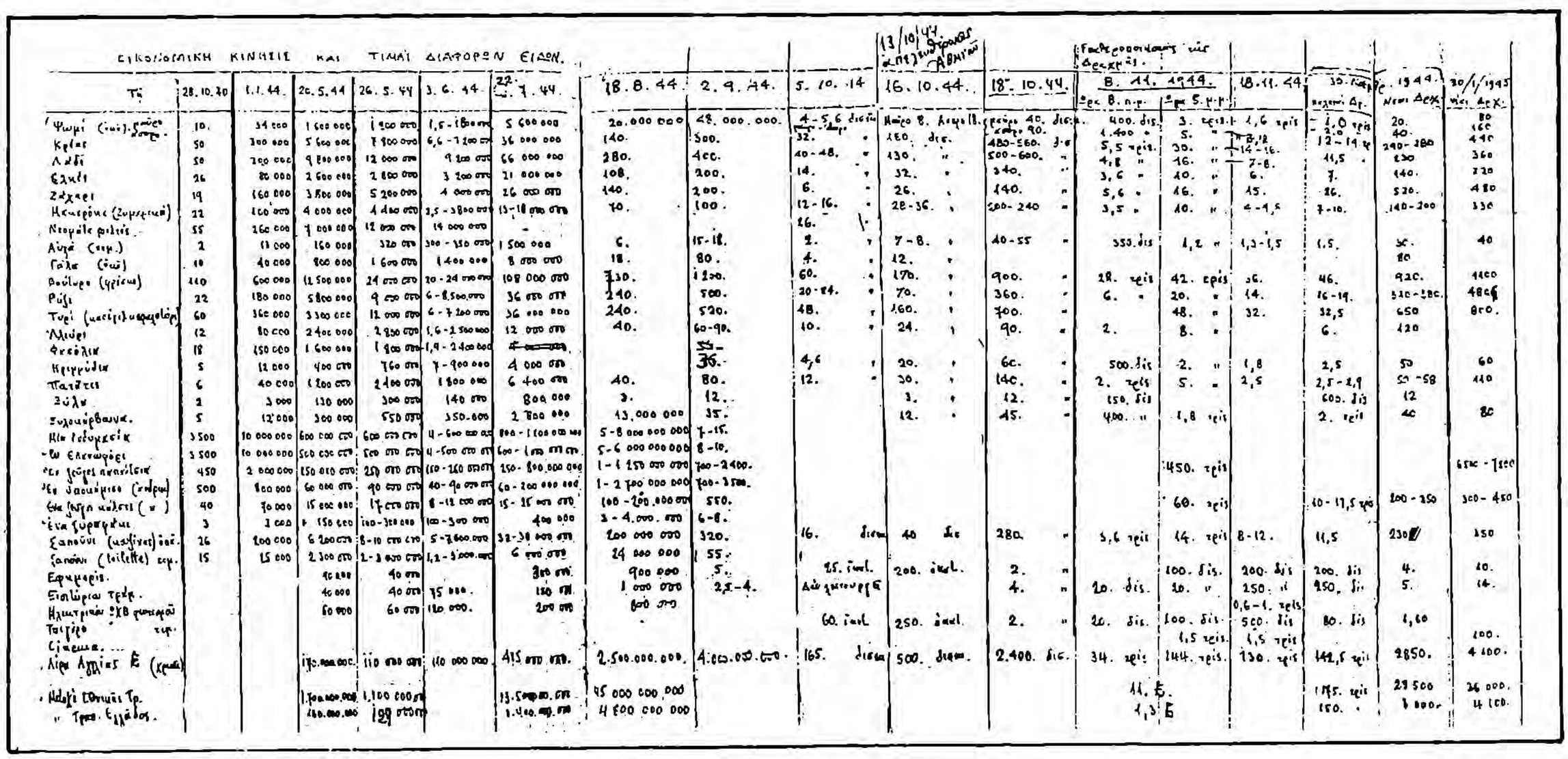

ποίησις ἦταν ζωγραφισμένες στό πρόσωπό της! – Ζητήσαμε πίσω καί τό σημείωμα, τό ὁποῖον μᾶς ἔφερε ὁ Λοχαγός. – *«Μπράβο, στήν γυναῖκα Σας, μοῦ λέγει, ἔχει πολύ κουράγιο καί δύναμι»*.
Κάτω στήν πόρτα μᾶς ὑπεδέχθη ὁ Μπαμπᾶς συγκεκινημένος. Φιληθήκαμε. Μέσα μου ἡ εὐγνωμοσύνη, πλημμύριζε. Καί ὅταν φθάσαμε σπίτι (στοῦ Μπαμπᾶ Κώστα) ἡ Μαμά Σοφία ἔκλαιγε καί μέ φιλοῦσε πολύ. Εἴχανε περάσει σπίτι μεγάλη ἀγωνία. Γιατί ὅταν εἶδαν ὅτι περνοῦσε τό ἀπόγευμα καί δέν ἐγύριζα ἀνησύχησαν. Ἀργά λίγο πρίν ἀπό τίς 6 ἐπῆγε ὁ Μῆτσος ὁ θυρωρός νά τούς πῆ ὅτι μέ εἶχαν πιάση. Ξεκίνησαν τότε ἀμέσως ὁ Μπαμπᾶς, ἡ Πόλυ, ὁ Μῆτσος, νά πᾶνε νά μέ βροῦν. Ἀλλά δέν ἤξεραν ποῦ. Εὐτυχῶς ἐκείνη τήν στιγμή, στόν δρόμο, τούς συνήντησε ἡ Μητέρα τοῦ συγκρατουμένου μας, μέ τό σημείωμά μου... Ἔτσι ἐπληροφορήθηκαν ποῦ ἤμουν. Ἄλλως ἀδίκως θά ἔτρεχαν νά μέ ψάχνουν καί ποιός ξέρει ἄν θά πρόφθαιναν νά μέ ἀπελευθερώσουν.
Ἡ Γυναικοῦλα μου ἔπεσε τό βράδυ νά κοιμηθῆ ἐξαντλημένη καί κατακουρασμένη, μά ἱκανοποιημένη καί εὐχαριστημένη ἔκαμε τήν προσευχή της στήν Παναγία πού τόσο τήν ἐβοήθησε.

28 Δεκ. Πέμπτη. Παρ' ὅλη τήν κούρασί της, ἡ Πόλυ σηκώθηκε πρωΐ, γιά νά πάη πάλιν στήν Δίδα Λιλίκα νά τήν εὐχαριστήση. Τῆς ἐπῆγε καί ἕνα ὡραῖο, πολύτιμο κέντημα γιά τραπέζι πού εἴχαμε σπίτι. Ἡ Δις Λιλίκα συνεκινήθη πολύ.
Ἡ Πόλυ τῆς ἐζήτησε κ' ἕνα ἄλλο σημείωμα, γιά νά μή πειράξουν ἐφεξῆς καί τόν Μπαμπᾶ. Ἔγινε συζήτησις τῆς κόρης μέ τόν Μπαμπᾶ Πορφυρογένην καί τέλος ἐδόθη καί τό νέο σημείωμα:

[Καί στή θέση αὐτή ὑπάρχουν κενοί στίχοι γιά τήν ἀντιγραφή ἤ ἐπικόλλησι τοῦ σημειώματος πού δέν διασώθηκε].

31 Δεκ. Κυριακή. Ὁδομαχίες μέσα σ' ὅλη τήν Ἀθήνα ἐξακολουθοῦν. Οἱ ἐφημερίδες τῶν Κομμουνιστῶν ὑβρίζουν τόν Σκόμπυ καί τόν Παπανδρέου. Αἱ συλλήψεις ὁμήρων πυκνώνουν. Τό στρατόπεδον συγκεντρώσεως στό Περιστέρι ἔχει γεμίσει μέ ἀθῶο κόσμο, πού ὑποφέρει τά πάνδεινα: πεῖνα, γύμνια, θασανιστήρια, κρῦο καί μαρτυρικό θάνατο.
Ἔτσι κλείνει αὐτός ὁ χρόνος, μέσα στίς πιό σκοτεινές σελίδες τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

1 Ἰαν. Δευτέρα. Πρωτοχρονιά! Ἀλλοίμονον στά κεφαλάκια μας. Οἱ κουκουέδες ἀπειλοῦν τά πάντα καί τούς πάντας. Ὡραῖα ἀρχίζει ὁ καινούργιος χρόνος. Ὅλο τό πρωΐ ἐπούντιασα νά κάθομαι οὐρά μπρός σέ μιά ἀποθήκη, ὅπου θά μοίραζαν λίγο μαύρη σταφίδα. Κατόρθωσα καί ἐπῆρα 2 ὀκάδες.
Σπουδαῖο γεγονός, γιατί αὐτές τίς ἡμέρες ἡ ἀγορά μας δέν ἔχει τίποτε. Ἐκστρατεία γίνεται νά βροῦμε κανένα λάχανο.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός ὁρκίστηκε στήν Ἱερά Σύνοδο ὡς Ἀντιβασιλεύς. Ὁ κ. Παπανδρέου ὑπέβαλε τήν παραίτησίν του. Ὁ Βασιλεύς Γεώργιος ἐτηλεγράφησε πρός τόν ἀρχιεπίσκοπο, ὅτι δέν θά ἐπιστρέψει εἰς Ἑλλάδα πρίν γίνει δημοψήφισμα.
Οἱ Churchill καί Eden ἔφθασαν πάλιν εἰς Λονδῖνον, ἀφοῦ ἐμελέτησαν καί ἀντελήφθησαν καλῶς τήν δημιουργηθεῖσαν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν.
Ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ἀπηύφθυνε τό παραπλεύρως Διάγγελμα πρόν τόν Ἑλληνικόν Λαόν. – Φυσικά τά πράγματα παρουσιάζονται μέ τήν ἄποψιν τοῦ ΕΛΑΣ, ἐνῶ ἡ πραγματικότης εἶναι πολύ διαφορετική. Διότι ὅλην τήν τρομοκρατίαν καί φρίκην τήν ἐπροκάλεσεν ὁ ΕΛΑΣ, πού ἠθέλησε διά τῆς βίας νά πάρη τήν διακυβέρνησι τῆς χώρας στά χέρια του.

2 Ἰαν. Τρίτη. Ἐπειδή ἡ κατάστασις μέρα μέ τήν ἡμέρα ἐπειδεινοῦται καί ὑπάρχει φόβος νά μᾶς πιάσουν ὁμήρους, κατεβήκαμε τό μεσημέρι, ὁ Μπαμπᾶ Κώστας, ὁ Βρασίδας Μπρᾶκος, ὁ γείτονας κ. Γεωργίου καί ἐγώ, γιά νά περάσουμε πρός τήν ἄλλην ζώνην τῶν Ἀθηνῶν τήν ὁποίαν κατέχουν οἱ Ἄγγλοι. Τήν ἀπόφασι τήν ἐπήραμε τό πρωΐ, συνεφώνησε δέ καί ἡ Πόλυ, ὅτι ἐγώ τούλάχιστον ἐπεβάλλετο νά φύγω. Θά ἐπήγαινα νά μείνω στό σπίτι τῆς ἀδελφῆς μου Δανάης.
Ἐκάναμε τήν σκέψι νά ἤρχετο καί ἡ Πόλυ, ἀλλά ὕστερα ἀπεφασίσαμε νά ἔμενε καλύτερα μαζύ μέ τούς γονεῖς, γιά κάθε ἐνδεχόμενον. Μέ σφιγμένη τήν καρδιά τήν ἀποχαιρέτησα κρύβοντας τήν συγκίνησίν μου καί ταραχήν, γιατί ποῖος ἤξερε τί ἠμποροῦσε νά συμβῆ καί ἄν θά ξαναβλεπόμαστε. Πόσες φορές ἔκαμα τήν σκέψι νά μείνω μαζύ της, κοντά της, νά συνενώσουμε τίς τύχες μας. Μά ὁ φόβος δέν ἦταν τόσο γιά τήν Πόλυ, ὅσο γιά μένα. Καί ἐάν μοῦ συνέβαινε τίποτε, ὕστερα θά κτυπούσαμε τά κεφάλια μας, γιατί ἐνῶ θά ἠμπορούσαμε νά εἴχαμε ἀποφύγει ἕνα κίνδυνο, δέν ἐλάβαμε τά κατάλληλα μέτρα.
Ἔφυγα λοιπόν κι ἐγώ μαζύ μέ τούς ἄλλους· ὁ Μπαμπᾶς ἐπρόκειτο ὁπωσδήποτε νά γυρίση σπίτι. – Ἀλλά, ὕστερα ἀπό μίας ὥρας περιπλάνησίν μας στάς ἐξόδους τῆς Κυψέλης, εἴδαμε πώς δέν μποροῦσαμε νά περάσουμε πέρα ἀπό τήν ὁδόν Κοδριγκτῶνος, γιατί οἱ σφαῖρες ἔπεφταν βροχή καί κάθε τόλμημα νά διαβοῦμε ἀπό τό πεδίον τοῦ Ἄρεως, θά τό πληρώναμε ἀκριβά. Γυρίσαμε λοιπόν σπίτι.
Μέσα μου, αἰσθάνθηκα μιά ἀνακούφισι: ἤμουνα πάλι κοντά καί μαζύ μέ τήν Γυναικοῦλα μου. Ὁ Θεός πού μᾶς εἶχε προστατεύσει ἕως τώρα, δέν θά μᾶς ἐγκατέλειπε καί ἀργότερα. Καί ἐκάναμε πολύ καλά πού γυρίσαμε, γιατί ὅπως πληροφορηθήκαμε, ἀργότερα, ὅσοι ἔφθασαν ἕως πιό πέρα κοντά στήν Ἀγγλοκρατουμένη Ἀθήνα, ἠμποδίσθησαν ἀπό τούς Ἐλασίτας νά περάσουν καί ἐκρατήθηκαν ἀπό αὐτούς ὡς ὅμηροι καί ὕποπτοι.

4 Ἰαν. Ὁ στρατηγός Πλαστήρας ἀνέλαβε τόν σχηματισμόν νέας Κυβερνήσεως.
Τά Ἀγγλικά στρατεύματα προχωροῦν, ἐκδιώκοντα τούς Ἐλασίτας ἀπό τά κέντρα ἀντιστάσεώς των μέσα καί γύρω ἀπό τήν Ἀθήνα-Πειραιᾶ.
Ἡ ὡραία μας Πρωτεύουσα ὅμως κατεστράφη· ὁλόκληρα τετράγωνα ἀνετινάχθησαν ἤ ἐπυρπολήθησαν ἀπό τούς Ἐλασίτας καί ἄλλα κατεστράφησαν ἀπό ὅλμους ἤ τάνκς τῶν Ἄγγλων.
Ἡ μάχη τώρα πλησιάζει πρός τήν συνοικίαν Γκύζη καί Κυψέλης· λέγεται ὅτι οἱ Ἐλασίτες θά προβάλουν μεγάλην ἀντίστασιν ἐκεῖ, στά Τουρκοβούνια καί στό Γαλάτσι. – Παρ' ὅλα αὐτά, κρατοῦμε τήν ψυχραιμία μας, μόνον σχεδιάζουμε σέ πιό ὑπόγειο θά πᾶμε νά κρυφθοῦμε, ἅμα ἀρχίσει ἡ μάχη στή συνοικία μας. Ἡ ψυχραιμία τῆς Πόλυς εἶναι παραδειγματική. Μόνο ὅταν σκέπτεται τόν ἀδελφόν της Γιαννάκη ἀνησυχεῖ· πάντως ὁ Γιαννάκης εἶναι στήν Ἐθνοφρουρά σέ ἀπελευθερωθείσας συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν καί δέν διατρέχει ἄμεσον κίνδυνον, διότι δέν δίδουν μάχας ἐμπροσθοφυλακῶν ἐναντίον τῶν Ἐλασιτῶν, ἀλλά περιορίζονται εἰς μετόπισθεν ἐκκαθαριστικάς ἐπιχειρήσεις.

5 Ἰαν. Παρασκευή. Ἡ συνοικία Γκύζη ἔπεσε· οἱ Ἄγγλοι ἔφθασαν ἕως ἐκεῖ. Οἱ Κ.Κ.Ε. ἐγκατέλειψαν τά φυλάκιά των καί ἔφυγαν πρός τό Γαλάτσι. Ἡ Κυψέλη ἐλευθερώνεται. Σιγά-σιγά ὁ κόσμος βγαίνει ἀπό τά σπίτια του καί ξεχύνεται στούς δρόμους, στήν Ἀγορά. Κατά τάς 3 τό μεσημέρι φαίνεται τό πρῶτο ἀγγλικό τάνκς νά κατεβαίνη ἀπό τό ὕψωμα τῆς ὁδοῦ Εὐβοίας πρός τήν πλατεῖαν Κυψέλης. Σέ λίγο αὐτοκίνητα μέ Ἄγγλους καί ἀργότερα μέ Ἕλληνας τῆς Ἐθνοφυλακῆς ἐμφανίζονται στήν συνοικία μας. Ἀ ν α π ν έ ο μ ε ν ! Ἡ ἀγωνία μας ξεσπάει σέ ἕνα αἴσθημα ἀνακουφίσεως. Φοβούμεθα ἀκόμη νά τό πιστέψουμε πώς εἴμεθα ἐλεύθεροι. Ἕως τό βράδυ ἡ κατάστασις ξεκαθαρίστηκε: οἱ Ἐλασῖτες εἶχαν φύγει. Δέν ἔδωσαν μάχην. Ἡ Κυψέλη ἐλευθερώθηκε χωρίς νά καταστραφῆ.

6 Ἰαν. Θεοφάνεια. Χαρά Θεοῦ! Πρώτη νύχτα πού κοιμηθήκαμε χωρίς πυροβολισμούς! ὕστερα ἀπό τόσο καιρό ἀνησυχίας καί ἀγωνίας. Πρωΐ πρωΐ, ἐπῆγα στό σπίτι μας. Ἐκεῖ εὑρέθην πρό ἐκπλήξεως: Πόρτες-παράθυρα ἀνοιχτά (τό κλειδί τό εἶχα ἀφίσει στόν θυρωρό) καί μέσα... Ἐθνοφρουρά, πού ἔκαμε ἔρευνα στά ντουλάπια, συρτάρια, κ.τ.λ. ὅλα ἦταν ἀνωκάτω!
Ἀφοῦ ἔδωσα σχετικάς ἐξηγήσεις καί πληροφορίας εἰς τόν ἐπί κεφαλῆς ἀξιωματικόν, διέταξεν οὗτος νά παύση ἡ ἔρευνα, ἡ ὁποία ἐγένετο σέ ὅλα τά σπίτια, ἰδιαιτέρως ὅμως σέ ὕποπτα τοιαῦτα ἤ σέ κεῖνα πού εἶχαν Κουκουέδες ἤ εἶχαν... φιλοξενήσει Ἐλασῖτες (τούς ἐπιλεγομένους... Λ ε η λ α σ ῖ τ ε ς !)

Τό Μεσημέρι ξαναγύρισα στοῦ Μπαμπακώστα, ὅπου ἦλθεν καί ὁ Γιαννάκης, τόν ὁποῖον εἴχαμε νά δοῦμε ἀπό τίς 15 Δεκεμβρίου, ὁπότε εἶχε πάει νά καταταχθῆ. Χαρές, φιλιά, καί καλοφαγία, γιατί μᾶς ἔφερε διάφορα φαγώσιμα!
Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ὅλαι ἐλεύθεραι. Αἱ ἐπιχειρήσεις κατά τῶν Ἐλασιτῶν ἐξακολουθοῦν εἰς τά περίχωρα καί τήν ὕπαιθρον.

7 Ἰαν. Κυριακή. Πρώτη κάθοδός μου εἰς τό Κέντρον τῶν Ἀθηνῶν, ὕστερα ἀπό ἕνα μῆνα, ὅπου μέναμε κλεισμένοι στήν Κυψέλη. Φρικτή ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῶν καταστροφῶν. Ἐπῆγα ἕως τοῦ Μακρυγιάννη στοῦ Πάνου Ἀντωνοπούλου. Ἔπαθαν καί αὐτοί πολλά,

ἀλλά ἐσώθηκαν. Ἐγύρισα σπίτι καταστενοχωρημένος καί ἀγανακτισμένος ἀπό τήν εἰκόνα τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν, – Ἐπέπρωτο νά σωθῆ ἀπό τούς ἐχθρούς γιά νά καταστραφῆ ἀπό 'μᾶς

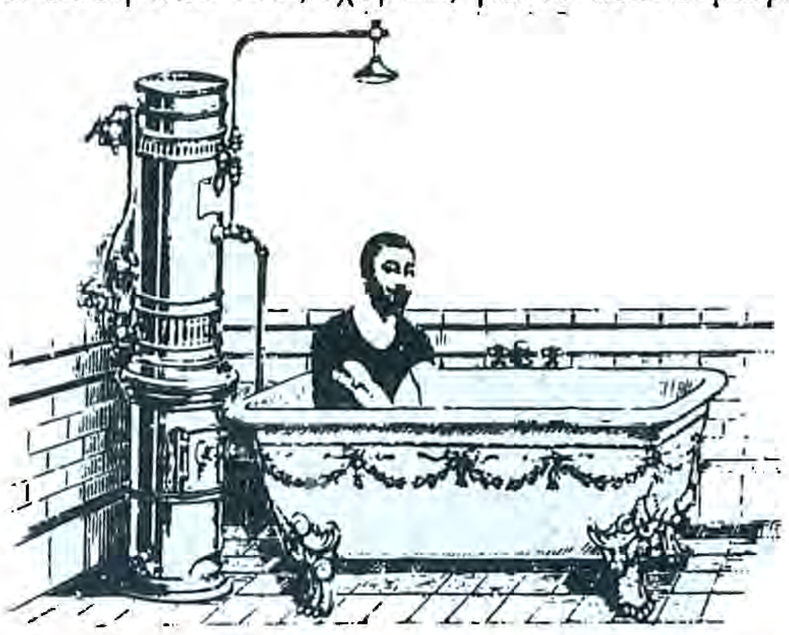

τούς ἴδιους. Θά περάσουν χρόνια γιά νά ξανακτισθοῦν ὅλα αὐτά. Τό μεσημέρι ἐφάγαμε... γαλοπούλα, πού ἔφερε ὁ Γιαννάκης. Τέτοιο φαγητό εἴχαμε καιρό νά δοῦμε, ὕστερα ἀπό τίς ρεθιθάδες πού τρώγαμε καθημερινῶς.

8 Ἰαν. Δευτέρα. Κατέβηκα στό Ὑπουργεῖο, στό Γραφεῖο μου. Δέν εἴχαμε ζημίες, ἐκτός ἀπό μερικά τζάμια.
Μέ τήν Πόλυ τό ἀπόγευμα ἐπήγαμε νά δοῦμε μερικούς φίλους μας. Εὐτυχῶς δέν ἔπαθαν. Εἶναι ὅμως φοβερό τό κακό τό ὁποῖον γίνεται μέ τήν ἀπαγωγήν καί μεταφοράν τῶν ὁμήρων εἰς Θήβας, Λεβαδεία καί τά βουνά. Χιλιάδες κόσμος ὑποφέρει τά πάνδεινα. Μεγαλύτερο αἶσχος ἀπό αὐτό δέν ἠμπορεῖ νά γίνη. Καί στό μεταξύ, οἱ ἀρχηγοί τῶν Κ.Κ.Ε., ΕΛΑΣ-ΕΑΜ, φωνάζουν καί διαμαρτύρονται, ὅτι γιά ὅλα πταίει ὁ Σκόμπυ καί ἡ Κυβέρνησις, πού δέν δέχεται νά ἔλθη σέ διαπραγματεύσεις μαζύ τους καί νά δεχθῆ τούς ὅρους των. Ἀναίδεια, θράσος καί ἀτιμία. Δυστυχῶς μέρος τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου ἐκδηλώνεται ὑπέρ τοῦ ΕΛΑΣ, προφανῶς λόγω κακῶν πληροφοριῶν περί τῆς πραγματικῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι καί προπαγάνδας τῶν ἄγγλων Κομμουνιστῶν κατά τοῦ Churchill, τόν ὁποῖον ἀποκαλοῦν Δικτάτορα.

Τετάρτη 10 Ἰαν. Σήμερον, ξαναγυρίσαμε καί ἐγκατασταθήκαμε πάλι σπίτι μας, ἀφίνοντας τό πατρικό σπίτι πού γιά τόσο καιρό μᾶς φιλοξένησε μέ τόση στοργή καί Ἀγάπη. Τό βράδυ, ὅταν πέσαμε νά κοιμηθοῦμε στά κρεββάτια μας, μᾶς φαινόταν παράξενο καί κατανυκτικά ἡ Πόλυ ἔκανε τήν προσευχή της στήν Παναγία προσφέροντας τάς εὐχαριστίας της πού διεσώθημεν ἀπό τήν λαίλαπα αὐτήν πού πέρασε ἀπό πάνω μας.

Παρασκευή 12 Ἰανουαρίου. Τήν νύκτα χθές, ὑπεγράφη ἐκεχειρία μεταξύ τῶν ἐν Ἑλλάδι κατά ξηράν δυνάμεων καί τῆς Κ.Επιτ. τοῦ ΕΛΑΣ ἐν Ἀθήναις· αἱ ἐχθροπραξίαι θά παύσουν τήν 15 Ἰανουαρίου.
Ἡ Πόλυ ὑποφέρει ἀρκετά ἀπό μία ὀρτικάρια. Ἔχει πρησθεῖ στό πρόσωπο καί ἔχει φαγοῦρα μεγάλη. Ἴσως ἐπειράχθηκε ἀπό καμμιά κονσέρβα· γιατί τώρα τρῶμε καθημερινῶς κονσέρβες κρέας, ἀπό ἐκεῖνες πού κατά χιλιάδας μᾶς ἔφεραν οἱ Ἄγγλοι.

Κυριακή 14 Ἰαν. Μέγα, ἐξαιρετικόν εἰς ὄγκον καί ἐνθουσιασμόν ὑπῆρξε τό σημερινόν συλλαλητήριον, ἐπί τῇ ἀπελευθερώσει τῶν Ἀθηνῶν. Χιλιάδες κόσμου κατέκλυσαν τήν πλατεῖαν Συντάγματος καί τάς πέριξ ὁδούς. Ὡμίλησαν ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Ἐργατῶν ὁ Γεν. Γραμμ. τῆς Συνομοσπονδίας Ἀθηνῶν, ὁ ἐκπρόσωπος τῶν βιοτεχνῶν κι ὁ ἀντιπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου. Κατόπιν ὁ κόσμος μετέβη εἰς τό ξενοδοχεῖον Μεγ. Βρεταννίας καί ζητωκραυγάζει τόν Στρατηγόν Σκόμπυ ὁ ὁποῖος συγκεκινημένος ὡμίλησε δι' ὀλίγων εὐχαριστήσας τόν κόσμον.
Ὁ πανηγυρισμός αὐτός – ἐπῆγα καί ἐγώ στήν Πλατεῖα Συντάγματος – ἦτο μιά ἐκδήλωσις εὐγνωμοσύνης πρός τούς Ἄγγλους, καί τόν Στρατηγό Σκόμπυ.
Ἤδη αἱ Βρεταννικαί Ἀρχαί συνεννοοῦνται μέ τήν Ἑλλ. Κυβέρνησιν καί τό ΕΛΑΣ ἀναφορικῶς πρός τήν τύχη τῶν αἰχμαλώτων-ὁμήρων συμφώνως πρός τούς ὅρους ἀνακωχῆς.
Σήμερα τό μεσημέρι ἐπανελήφθη ἡ χορήγησις ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἰς μερικάς συνοικίας. Ἔχουμε, καί στό σπίτι μας. Ἡ χαρά τῆς Πόλυς εἶναι μεγάλη. Ἀπαλλασσόμεθα πλέον ἀπό τίς λαμπίτσες μέ τό πετρέλαιον.
Βάλαμε καί τό Radio πάλι εἰς ἐνέργειαν. Πόσο καιρό εἴχαμε ν' ἀκούσουμε Radio!
Σήμερον ἐπίσης... ἀπηλλάγημεν τῆς Λίτσας, μιᾶς νεαρᾶς ὑπηρετρίας πού εἴχαμε, μέ κουκουεδικάς ἰδέας, ἡ ὁποία καθημερινῶς στενοχωροῦσε τήν Πόλυ.

16 Ἰαν. Τρίτη. Τό τάγμα 150 ὅπου ὑπηρετεῖ ὁ Γιάννης, ἀνεχώρησε σήμερα διά Θήβας. Πρίν φύγει, ὁ Γιάννης μοῦ ἄφισε τό αὐτοκινητάκι FIAT-BALLILA, ἀλλά σέ κακά χάλια, γιατί ἀπό τάς 13 Ὀκτωβρίου 1944, τό ἐχρησιμοποιοῦσε στήν Μοῖρα Ἐπιθ. αὐτοκινήτων στό Ὑπουργεῖο Ναυτικῶν καί τελευταίως διά τάς ἀνάγκας στό Τάγμα του.
Τό αὐτοκίνητον αὐτό ἐσώθη ἀπό τήν λεηλασίαν τῶν Ἐλασιτῶν χάρις εἰς τόν φίλον τοῦ Γιάννη, καί ἰδικόν μας, τόν Alex Thomas, ὁ ὁποῖος μέ κίνδυνον τῆς ζωῆς του, τό ἐπῆρε ἀπό ἕνα γκαράζ τῆς Λεωφόρου Ἀλεξάνδρας, ὅπου τό εἶχε ἀφίσει ὁ Γιάννης, κοντά σέ ἄλλα ἀγγλικά αὐτοκίνητα.
Δυστυχῶς, ὁ Alex ἐφονεύθη, ἀρχάς Ἰανουαρίου, στίς μάχες τῶν Ἐξαρχείων. Πολύ μᾶς ἐλύπησε ὁ θάνατός του, γιατί μᾶς ἦταν πολύ καλός φίλος καί ἤρχετο τακτικά σπίτι μας.
Ἀπό χθές ἤρχισε ἡ μεγάλη χειμερινή ἐπίθεσις τῶν Ρώσσων, ἐφ' ὅλου τοῦ Ἀνατολικοῦ Μετώπου.

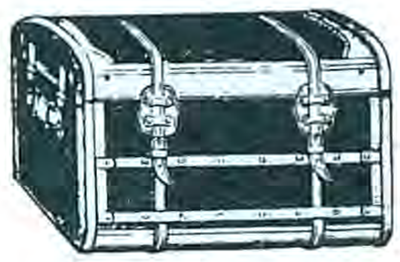

17 Ἰαν. Τετάρτη. Ἡ Βαρσοβία, κατελήφθη ὑπό τῶν Ρώσσων.
Εἰς τά Ὑπουργεῖα, ἐπανήρχισαν αἱ ἐργασίαι. Διωρίσθην Σύνδεσμος τοῦ Ὑπουργείου μετά τῶν Ἀγγλικῶν Ἀρχῶν – (HQ, LF and MLCG) – Ἔτσι θά ξαναθυμηθῶ πάλι τά ἐγγλέζικά μας, πού τόσα χρόνια ἔχω νά μιλήσω.

19 Ἰαν. Παρασκευή. Ἡ Ρωσσική ἐπίθεσις συνέτριψε τήν Γερμανικήν ἐπίθεσιν· ἡ μία μετά τήν ἄλλην καταλαμβάνονται οἱ Πολωνικαί πόλεις. Κατελήφθη τό Krakau καί τό Lodz. –
Εἰς τήν Βουλήν τῶν Κοινοτήτων ἤρχισε χθές ἡ συζήτησις διά τά ἑλληνικά πράγματα, μέ μακράν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων ὑπό τοῦ κ. Churchill. Ἐναντίον του κατεφέρθησαν οἱ βουλευταί τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, εἰς οὕς ἀπήντησεν ὁ κ. Eden, ὅστις καί ἔθεσεν ζήτημα ἐμπιστοσύνης τῆς Κυβερνήσεως. Διεξήχθη ψηφοφορία κατά τήν

ὁποίαν 340 βουλευταί ἔδωκαν ψῆφον ὑπέρ τῆς κυβερνήσεως καί μόνο 7 κατά. (οἱ καταψηφίσαντες εἶναι πιθανῶς οἱ κ.κ. Στράους, Κόκς, Σίνουελ, Γκάλαχερ, Λίπσον, Ἄκλαντ, καί Μπῆβαν)
Οἱ λόγοι τοῦ Ἄγγλου Πρωθυπουργοῦ καί τοῦ κ. Eden, θέτουν τά πράγματα εἰς τήν θέσιν των, εἶναι δέ ἕνας λαμπρός ὕμνος διά τόν καλῶς σκεπτόμενον καί τόσον δεινοπαθήσαντα πτωχόν Ἑλληνικόν Λαόν.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

«...Ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ ἠμπορεῖ νά θεωρηθεῖ δῶρον τοῦ Ὑψίστου» εἶχε ὑποστηρίξει ὁ Γεώργιος Παπανδρέου. Ἀλλά γιά νά γίνει ὁ Δεκέμβρης ἔπρεπε νά ὑπάρξει πρῶτα ὁ Λίβανος καί ὕστερα ἡ Καζέρτα. Καί εἴδαμε στήν προηγούμενη συνέχεια πῶς προπαρασκευάστηκε καί πῶς ἔγινε ἡ Διάσκεψη τοῦ Λίβανου.

ΜΕ ΤΗ δημοσίευση τῆς τέταρτης καί τελευταίας συνέχειας τῆς μελέτης τοῦ Δρ. Η. Richter, τελειώνει σήμερα ἡ δημοσίευσή της, μέ τήν ἀναφορά στήν τελευταία πράξη τοῦ δράματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί τῆς ἀντίστασής του: τά Δεκεμβριανά.

ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ στά ὁποῖα ἡ ἄμετρη φιλοδοξία καί οἱ προκαταλήψεις τοῦ Γ. Παπανδρέου ὁδηγήσανε τόν τόπο, καί στά ὁποῖα – τραγική εἰρωνεία τῆς τύχης – ὁ ἴδιος δέν παίζει πιά παρά ρόλο κομπάρσου, ἀφοῦ οἱ ἐξελίξεις βρίσκονται τώρα στά χέρια τῶν ἀντιμαχόμενων: Βρετανῶν καί ΕΑΜ/ΕΛΑΣ.

Τοῦ Χάιντς Ρίχτερ

Δ΄ ΜΕΡΟΣ (τελευταῖο)

Τόν Σεπτέμβρη ὑπογράφτηκε ἀνάμεσα στούς Βρετανούς, τήν Ἀντίσταση καί τόν Παπανδρέου ἡ λεγόμενη συμφωνία τῆς Καζέρτας. Βάσει τῆς ἀρχικῆς διατύπωσης τῆς συμφωνίας, ἀνετίθετο σέ Βρετανό στρατηγό ἡ ἀρχηγία ὅλων τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων στήν Ἑλλάδα, περιλαμβανομένων καί τῶν ἀνταρτῶν. Ἐπιπλέον τοῦ ἀναθέτανε καί διοικητικές ἐξουσίες. Αὐτό ἐσήμαινε μ' ἄλλα λόγια ὅτι ὁ Παπανδρέου μεταβίβαζε στόν Σκόμπυ τά ἴδια δικαιώματα πού εἶχε καί ὁ Γερμανός στρατιωτικός διοικητής τῆς Ἑλλάδας, περιορίζοντας τό δικό του ρόλο σέ πρωθυπουργοῦ ἀνδρείκελο, ἀφοῦ ἡ ἀπόφαση αὐτή ἰσοδυναμοῦσε μέ πλήρη παραίτηση τῆς κυβέρνησης ἀπ' τίς ἐξουσίες της. Ὁ Σαράφης διαμαρτυρήθηκε σέ ἔντονο τόνο γιά τήν παραχώρηση τόσων δικαιοδοσιῶν στούς Βρετανούς, τό ΕΑΜ ὅμως τόν ἐπανέφερε στήν τάξη.

«Ὁ συναγωνιστής Σβῶλος εἶπε πώς πρέπει νά εἴμαστε ὑποχωρητικοί μιά πού μπήκαμε στήν κυβέρνηση καί πρέπει νά μή συζητᾶμε γιά μικρά πράγματα. Ὅτι πρέπει νά ξαίρουμε ὅτι ἂν δέ μπαίναμε στήν κυβέρνηση οἱ ἄγγλοι ἑτοίμαζαν νά κάνουν κατοχή στήν Ἑλλάδα καί κατά συνέπεια νά πάρουν τά μέτρα τους γιά ν' ἀντιμετωπίσουν τόν ΕΛΑΣ. Μέ τή συμμετοχή μας διαρκῶς κερδίζουμε ἔδαφος καί θά ἔρθει στιγμή πού θά μᾶς κατανοήσουν καλύτερα καί θά μᾶς ἔχουν ἐμπιστοσύνη ὥστε νά καταλήξουν σέ κυβέρνηση Σβώλου. Ὑπό τό ἴδιο πνεῦμα μίλησε καί ὁ συναγωνιστής Ζέβγος».(46)

Ἡ ἀπάντηση τῶν Σβώλου καί Ζεύγου, φανέρωνε πόσο ἀνεδαφικές ἦτανε οἱ ἐλπίδες τῶν «συμβιβαστῶν» τοῦ ΕΑΜ καί τοῦ ΚΚΕ. Ὁ μόνος πού δέν συμμεριζότανε τήν εὐφορία τῆς ἡγεσίας τοῦ ΕΑΜ/ΚΚΕ ἦτανε ὁ δημοκράτης Σαράφης, πού διέβλεπε καθαρά τούς στόχους τοῦ Παπανδρέου. Στή δική του ἐξ ἄλλου ἐπιμονή ὀφείλεται ἡ ἀπάλειψη τοῦ ὅρου πού παραχωροῦσε στόν Σκόμπυ διοικητικές ἐξουσίες. Ὅμως καί οἱ καθαρά στρατιωτικοί ὅροι τῆς συμφωνίας ἦτανε ὑπεραρκετοί.

Οἱ διαπραγματεύσεις τῆς Καζέρτας ἀποδείξανε τό βαθμό ὑποταγῆς τοῦ Παπανδρέου στούς Βρετανούς. Δέν εἶχε κανένα δισταγμό νά παραχωρήσει ὁλόκληρη τή χώρα του, κι ἄν δέν τό κατόρθωσε τελικά σ' ὅση ἔκταση ἤθελε, αὐτό χρωστιέται στό Σαράφη. Ἀλλά κι ἐδῶ, ἡ πολιτική τοῦ Παπανδρέου δέν θά εἶχε μπορέσει νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τά σφάλματα τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ ΕΑΜ.

Ἡ σημασία τῆς συμφωνίας τῆς Καζέρτας γιά τή νεοελληνική ἱστορία δέν μπορεῖ νά ἐκτιμηθεῖ στήν πραγματική της σημασία. Τή στιγμή πού οἱ Γερμανοί ἐκκενώνανε τήν Ἑλλάδα καί ἡ ἐξουσία ἦτανε σ' ὅλη τή χώρα, οὐσιαστικά, στά χέρια τοῦ ΕΑΜ, τό τελευταῖο αὐτό ὑποτασσόταν χωρίς ὅρους στούς Ἄγγλους. Ἡ συμφωνία αὐτή, πού, κατά τό γράμμα τοῦ κειμένου της, εἶχε γιά σκοπό νά προετοιμάσει τήν εἰρηνική ἀπελευθέρωση τῆς χώρας, στήν πραγματικότητα ἔβαζε τίς βάσεις γιά τή νέα κατοχή της, αὐτή τή φορά ὅμως ἀπ' τούς Βρετανούς. Μέ τή συμφωνία τῆς Καζέρτας, ὁ Παπανδρέου παρέδιδε τήν Ἑλλάδα στούς Ἄγγλους, πού ἀποκτοῦσαν ἔτσι ἕνα νομιμοφανές ἄλλοθι γιά τήν παρουσία τῶν δυνάμεών τους στή χώρα, καί σέ τελευταία ἀνάλυση καί γιά τήν ἴδια τήν ἐπέμβαση πού εἶχαν προσχεδιάσει. Μέ τήν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας τῆς Καζέρτας, ἡ ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ/ΚΚΕ, προωθοῦσε οὐσιαστικά τήν ἀποκατάσταση τοῦ προπολεμικοῦ ὀλιγαρχικοῦ καθεστῶτος τῆς χώρας. Ἡ Καζέρτα εἶναι ἡ παγίδα στήν ὁποία, Ἄγγλοι καί Παπανδρέου, ὁδηγήσανε τό ΚΚΕ καί τό ΕΑΜ.

Τά λάθη τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ ἐξηγοῦνται ἀπό τίς σχηματοποιημένες ἀντιλήψεις της γιά τό προτσές τῆς ἐπανάστασης ἀφ' ἑνός, καί ἀφ' ἑτέρου, τήν ὑποταγή της στά κελεύσματα τῆς Μόσχας. Ἡ ἀπίθανη ἐξ ἄλλου ἀφέλεια τῶν μή κομμουνιστῶν ἡγετῶν τοῦ ΕΑΜ ἐξηγεῖται ἀπό μιά κακῶς ἐννοουμένη ἀλληλεγγύη, ἀπό τήν πίεσή τους ἐκ μέρους τοῦ ΚΚΕ γιά ἑνότητα καί ἀπό τήν εὐφορία πού δημιουργούσανε οἱ φλυαρίες τοῦ Παπανδρέου γιά ἐλευθερία καί λαοκρατία. Γιά ὅλους ἦτανε ἀδιανόητη μιά νέα κατοχή, ἀγγλική αὐτή τή φορά.

Τόν ἀκρογωνιαῖο λίθο στό πολιτικό οἰκοδόμημα γιά τήν ἐπέμβαση ἔβαλε τελικά ὁ Τσώρτσιλ, στίς 9 Ὀκτωβρίου 1944, ὅταν ἔκλεισε μέ τό Στάλιν τήν περίφημη συμφωνία τῆς ποσοστιακῆς διανομῆς τῶν βαλκανικῶν χωρῶν. Μέ τή συμφωνία αὐτή ὁ Στάλιν, χάριν τῶν δικῶν του ἰμπεριαλιστικῶν κερδῶν, ἄφηνε ἐλεύθερα τά χέρια τοῦ Τσώρτσιλ στήν Ἑλλάδα. Ὁ Στάλιν ἐπρόδινε ὅμως ἔτσι τούς Ἕλληνες συντρόφους, ἀφοῦ, δίχως τή συμφωνία αὐτή, ὁ Τσώρτσιλ δέν θά εἶχε κατορθώσει νά πραγματοποιήσει τήν ἐπέμβασή του στήν Ἑλλάδα.

Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας πραγματοποιήθηκε μέ ἀπόλυτη ὁμαλότητα σάν μιά ἁπλή ἀλλαγή φρουρᾶς. Διαπραγματεύσεις μεταξύ Βρετανῶν καί Γερμανῶν ἀπ' τή μιά, κι ἀπ' τήν ἄλλη Γερμανῶν καί ΕΑΜ/ΕΛΑΣ εἶχανε σάν ἀποτέλεσμα ν' ἀποφευχθεῖ μιά περιττή πιά αἱματοχυσία. Τό ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ἀποδείχθηκε πολύ συνεργάσιμο καί πουθενά δέν ἔγιναν παραβιάσεις τῶν συμφωνημένων. Στίς 18 Ὀκτωβρίου 1944 ἔφτασε στήν Ἀθήνα ἡ κυβέρνηση Παπανδρέου, ἀφοῦ λίγο πρίν εἶχε ἀνασχηματιστεῖ καί πάλι – καί τοῦτο γιά νά τηρηθεῖ μιά παλιά ὑπόσχεση τοῦ Τσουδεροῦ – ἀποκτώντας ἔτσι μιάν ἀκόμα μεγαλύτερη «νομιμόφρονη» πλειοψηφία. Ὁ βασιλιάς, κατόπιν συμβουλῆς τοῦ Τσώρτσιλ, ἔμεινε στό ἐξωτερικό. Καί γιά νά μή δημιουργηθοῦνε προβλήματα, ὁ Παπανδρέου σοφίστηκε ἕνα νέο κόλπο: ὁ Γεώργιος ἀνέλαβε μιά εἰκονική ἐπίσημη ἀποστολή ἐκτός τῆς χώρας καί ἔτσι ἀντί νά διοριστεῖ συμβούλιο ἀντιβασιλείας, ἀνατέθηκε ἡ ἐξάσκησή της στήν κυβέρνηση, πράγμα πού ἐσήμαινε ὅτι ὁ Παπανδρέου γινόταν ἔτσι ὁ ἴδιος ντεφάκτο

ἀντιβασιλιάς. Μέ τόν τρόπο αὐτό μπόρεσε ὁ Παπανδρέου νά ὁρκίσει τή νέα κυβέρνηση παρουσία μόνο τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ. Ὁ Παπανδρέου ἀπέρριψε ἐξ ἄλλου καί πρόταση πού τοῦ ἔγινε γιά τήν ἀνάγκη ἐγκαθίδρυσης καί ἐπίσημα τῆς ἀντιβασιλείας. Ἡ ἔννοια τῆς ἐνέργειας αὐτῆς τοῦ Παπανδρέου ἦταν φανερή: σέ συνεργασία μέ τούς Βρετανούς παραμέριζε τό πρόβλημα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Γεωργίου, παραπέμποντας τό θέμα σέ μελλοντική ρύθμιση. Μέ τόν τρόπο αὐτό κέρδιζε τουλάχιστο χρόνο. Ἡ λύση αὐτή ἱκανοποιοῦσε ἐξ ἄλλου καί τόν ἐγωισμό τοῦ Παπανδρέου, πού οὐσιαστικά ἐξασκοῦσε ὁ ἴδιος τήν ἀντιβασιλεία. Τήν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων τήν εἶχανε φανταστεῖ, Βρετανοί καί Παπανδρέου, ὡς ἑξῆς περίπου:(47)

«Ἡ ἐντύπωση τοῦ κ. Λῆπερ εἶναι ὅτι αὐτή τή στιγμή οὔτε τό σύνταγμα οὔτε τό καθεστωτικό ἀπασχολοῦν τήν πολιτική πρακτική, ἄν καί, σχετικά μέ τό τελευταῖο, μιά αὐξανόμενη ἀντίδραση ἐναντίον τῶν ταραχῶν καί τῶν ἀξιώσεων τῶν κομμουνιστῶν ἐνισχύει πιθανῶς τά φιλομοναρχικά αἰσθήματα καί μέ κάποια ὑποστήριξη ἀπ' τήν πλευρά τῶν φιλελευθέρων. Νομίζει ὅτι ἀφοῦ ἀποκατασταθεῖ ἡ τάξη μέ τή βοήθεια τῶν βρετανικῆς ἐπιρροῆς... αὐτό πού σήμερα ἐμφανίζεται κυρίως σάν ἄκρα Ἀριστερά θά διασπασθεῖ σέ διάφορα κόμματα διαφόρων βαθμῶν σοσιαλισμοῦ, ἀφήνοντας τούς πραγματικούς κομμουνιστές σέ ἀδύνατη θέση, καί ὅτι τό πολιτικό μέλλον εἶναι κυρίως θέμα νέων σχηματισμῶν ἀπ' ὅπου θά ἔχουν ἐξαφανισθεῖ οὐσιαστικά τά παλιά κόμματα».(47)

Αὐτό ὅμως, μ' ἄλλα λόγια, ἐσήμαινε τήν ἐξακολούθηση τῆς διασπαστικῆς πολιτικῆς τῶν Γερμανῶν. Μέ τή συνεχῆ ἐπίκληση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου, ἐπιδιώκανε ἀπ' τή μιά τή γεφύρωση τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα σέ δημοκρατικούς καί βασιλόφρονες κι ἀπ' τήν ἄλλη τή διάσπαση τῆς ἴδιας τῆς ἀριστερᾶς. Γιατί ὅλες οἱ ἐλπίδες Βρετανῶν καί Παπανδρέου στηρίζονταν τελικά σέ μιά τέτοια διάσπαση.

Ὁ Τσώρτσιλ ὅμως δέν εἶχε τήν ὑπομονή νά περιμένει τίς βραδεῖες αὐτές ἐξελίξεις. Ἡ διάθεση συνεργασίας πού ἔδειχνε ἡ ἀριστερά, ἦτανε κάρφος στό μάτι του, γι' αὐτό καί ἀποφάσισε νά ἐπιταχύνει τίς διαδικασίες. Μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπ' τή Μόσχα, ἄρχισε νά προετοιμάζει τή σύγκρουση, καί στίς 7 Νοεμβρίου τηλεγραφοῦσε στόν Ἥντεν:

«Ι. Κατά τή γνώμη μου, ἀφοῦ ἔχουμε πληρώσει στή Ρωσία τό τίμημα γιά νά ἐπιτύχουμε ἐλυθερία δράσεως στήν Ἑλλάδα, δέν πρέπει νά διστάσουμε νά χρησιμοποιήσουμε βρετανικές δυνάμεις γιά νά ὑποστηρίξουμε τή βασιλική ἑλληνική κυβέρνηση ὑπό τόν Παπανδρέου.

2. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ βρετανικές δυνάμεις πρέπει βεβαίως νά ἐπέμβουν γιά νά παρεμποδίσουν τήν ἐκτέλεση παρανόμων πράξεων. Ὁ Παπανδρέου σίγουρα μπορεῖ νά κλείσει τίς ἐφημερίδες τοῦ ΕΑΜ, ἄν τό ΕΑΜ ὑποκινήσει ἀπεργία τύπου.

3. Ἐλπίζω ὅτι ἡ ἑλληνική Ταξιαρχία θά φτάσει σύντομα καί ὅτι δέν θά διστάσει νά ἀνοίξει πῦρ ὅπου εἶναι ἀναγκαῖο....Περιμένω μέ βεβαιότητα ἀνοιχτή σύγκρουση μέ τό ΕΑΜ, πού δέν θά πρέπει νά τή φοβόμαστε, ὑπό τόν ὅρο ὅτι θά ἔχουμε διαλέξει μέ προσοχή τό ἔδαφος.»

Γιά τόν Τσώρτσιλ ἦτανε ἀπαράδεκτη ὁποιαδήποτε συμβιβαστική λύση, γι' αὐτό καί ἔδωσε τίς σχετικές ὁδηγίες του. Ἀκόμα κι οἱ συμβουλές τῶν πιό συντηρητικῶν «συμβιβαστῶν» ὅπως ὁ Woodhouse ἦτανε ἀνεπιθύμητες. Ἔτσι ὁ Woodhouse ἔφτασε στό συμπέρασμα ὅτι:

«Στά ἴδια χάλια ἡ Ἀθήνα κάτω ἀπ' τή βρεταννική κατοχή· ὅπως καί κάτω ἀπ' τή γερμανική.»

Ἀπό τή μεριά τους, Σκόμπυ καί Λῆπερ, εἶχαν σαφεῖς ἐντολές κι ἀδιαφορούσανε γιά τίς συμβουλές τῶν ἄλλων πρακτόρων στήν Ἑλλάδα. Στόχος τους ἦτανε ἡ ἐπικράτηση τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς, πράγμα πού τότε μόνο θά μποροῦσε νά πραγματοποιηθεῖ, ἄν διαλύονταν οἱ ἀνταρτικές δυνάμεις. Ὁ μόνος δρόμος γιά τήν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἦτανε ἡ ταχεία δημιουργία ἑνός πιστοῦ στήν κυβέρνηση στρατοῦ καί ὁ ἀφοπλισμός τοῦ ΕΛΑΣ, πράγμα πού διαπίστωσε ἐπί τόπου ὁ Ἥντεν ὅταν ἐπισκέφτηκε, τέλη Ὀκτωβρίου, τήν Ἀθήνα. Μόνο ὁ πλήρης ἀφοπλισμός τοῦ ΕΛΑΣ θά ἐπέτρεπε τήν πραγματοποίηση τῆς πολιτικῆς τῶν Βρετανῶν καί τοῦ Παπανδρέου.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ εἶχε ἀποδεχτεῖ κατ' ἀρχήν τήν ἀποστράτευση τοῦ ΕΛΑΣ καί τῶν ἄλλων μαχητικῶν σχηματισμῶν τοῦ ΕΑΜ, καί τή δημιουργία ἑνός νέου στρατοῦ. Ἀκόμα καί ἡ ἡμερομηνία εἶχε καθοριστεῖ· ἦτανε ἡ 10 Δεκεμβρίου 1944. Μιά μόνο προϋπόθεση ἔθετε τό ΕΑΜ: μαζί μέ τήν ἀποστράτευση τῶν δυμάμεών του θά ἔπρεπε νά ἀποστρατευθοῦνε καί οἱ δυνάμεις τῆς δεξιᾶς. Ὁ νέος στρατός ἔπρεπε νά δημιουργηθεῖ ἀπ' ἀρχῆς. Οἱ φόβοι τῆς ἀριστερᾶς ἦτανε δικαιολογημένοι, ἀφοῦ μετά τίς ἀνωμαλίες στή Μ. Ἀνατολή, τήν ἄνοιξη τοῦ 1944, εἶχε δημιουργηθεῖ ἡ Τρίτη Ταξιαρχία, πού, μέ τόν ἀποκλεισμό ὅλων τῶν δημοκρατικῶν, εἶχε μεταβληθεῖ σέ βασιλική καί ἔντονα ἀντικομμουνιστική μονάδα. Τό ἴδιο συνέβαινε καί μέ τόν λεγόμενο Ἱερό Λόχο. Ἀλλά καί οἱ ἄλλες ἔνοπλες ὁμάδες, ὅπως π.χ. ἡ «Χ», ἦτανε τό ἴδιο, ἔτσι πού, στήν περίπτωση ἀποστράτευσης τοῦ ΕΛΑΣ, οἱ δεξιές ἔνοπλες μονάδες θά εἶχανε τόν ἀπόλυτο ἔλεγχο τοῦ κράτους.

Ὁ Παπανδρέου ὑποστήριζε ὅτι οἱ δυό μονάδες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀποτελούσανε τίς μόνες ταχτικές ἑλληνικές ἔνοπλες δυνάμεις κι ὅτι ὑπαγόντανε ἐξ ἄλλου στό συμμαχικό Ἀρχηγεῖο, ἡ διοίκηση τοῦ ὁποίου δέν δεχότανε τήν ἀποστράτευσή τους.

Ἀπαιτούσανε μ' ἄλλα λόγια οἱ Βρετανοί καί ὁ Παπανδρέου ἀπ' τό ΕΑΜ, πού τήν ἐποχή ἐκείνη ἔλεγχε τό 90% τῆς χώρας, πού εἶχε πολεμήσει τρία ὁλόκληρα χρόνια τούς καταχτητές καί εἶχε δημιουργήσει στά βουνά ἕνα ἐλεύθερο κράτος, ὅπου εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἐν μέρει τό ὅραμα μιᾶς μεταπολεμικῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας, ἀπαιτούσανε λέμε, νά παραδοθεῖ τό ΕΑΜ στίς δυνάμεις τῆς δεξιᾶς, γιά νά ἐπανεγκαθιδρύσει τό προπολεμικό καθεστώς της. Ἡ Ἀντίσταση, πού ἀντιπροσώπευε τή μεγίστη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, ἐκαλεῖτο νά παραδώσει τήν ἐξουσία σέ μιά μειονότητα βασιλοφρόνων, συνεργατῶν τοῦ ἐχθροῦ, προαξιοπηματιῶν καί καιροσκόπων. Ἡ Ἀντίσταση ὅμως ἐπεδίωκε μιά δημοκρατική λύση τῶν προβλημάτων τοῦ τόπου, γι' αὐτό καί ζητοῦσε τήν ἀποστράτευση τῆς δεξιᾶς.

Μέσα σ' αὐτή τήν ἀτμόσφαιρα, πού σκλήραινε συνεχῶς, ἐπιστρέφει στίς 9 Νοεμβρίου στήν Ἀθήνα ἡ Τρίτη Ὀρεινή Ταξιαρχία, πράγμα πού ἐπαύξησε τή δυσπιστία τοῦ ΕΑΜ. Παράλληλα ἀρχίζει ὁ Παπανδρέου νά συγκροτεῖ στρατό ἀπό ὕποπτα στοιχεῖα, ἀκόμα καί ἀπό μέλη τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Ὁ ὑφυπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης Λαμπριανίδης, ἔφτασε μέχρι τό σημεῖο νά ἐπιστρατεύσει 250 ἀξιωματικούς τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας γιά νά πλαισιώσουνε τόν ὑπό δημιουργία νέο στρατό. Μιά μεσολαβητική πρόταση τοῦ δημοκρατικοῦ στρατηγοῦ Ὀθωναίου, ἀπορρίφθηκε ἀπό τόν Παπανδέου μετά ἀπό ἐπέμβαση τῶν Ἄγγλων. Συγχρόνως, καί μέ διάφορες ἀπειλές, προσπαθοῦσε ὁ Σκόμπυ νά ἐξαναγκάσει τόν Σαράφη καί τήν ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ νά ὑποχωρήσουν.

Μετά ἀπό διελκυστίνδα μερικῶν ἡμερῶν, ἐπετεύχθη στίς 22 Νοεμβρίου κάποια συμφωνία. Σέ μιά συζήτηση μεταξύ Παπανδρέου καί τῶν ἐαμιτῶν ὑπουργῶν, βρέθηκε ἡ ἑξῆς μέση λύση: Μέ τή χορήγηση ἐπ' ἀόριστον ἀδειῶν στούς ἄνδρες τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας, ἡ μονάδα αὐτή θά ἔπαυε ντέ φάκτο νά ὑπάρχει, ἐνῶ ἀντίστοιχα τό ΕΑΜ ἀποδεχότανε τήν ἀποστράτευση τοῦ ΕΛΑΣ μέχρι τίς 10 Δεκεμβρίου. Τό σχετικό πρωτόκολλο μονόγραψε καί ὁ ἴδιος ὁ Παπανδρέου. Στίς 23 ὅμως Νοεμβρίου, καί μετά ἀπό πίεση τῶν Βρετανῶν, ὁ Παπανδρέου ὑπαναχωρεῖ. Τήν ἴδια μέρα, ὁ Σκόμπυ ἀπαιτοῦσε τελεσιγραφικά ἀπ' τόν Σαράφη νά ὑπογράψει τή διαταγή ἀποστράτευσης τοῦ ΕΛΑΣ, πράγμα πού ὁ Σαράφης ἀρνήθηκε, μέ τήν παρατήρηση ὅτι γι' αὐτό ἔπρεπε νά ἐκδοθεῖ κυβερνητικό διάταγμα,πού δέν ὑπῆρχε ὅμως.(48)

Τήν ἴδια μέρα (23 Νοεμβρίου) καί μετά ἀπό διαβουλεύσεις μέ τούς Λῆπερ καί Σκόμπυ, ὁ Παπανδρέου ἀπαιτοῦσε τελεσιγραφικά ἀπ' τό ΕΑΜ νά δηλώσει ὑπεύθυνα μέχρι τό μεσημέρι τῆς ἑπόμενης, 24 Νοεμβρίου, ἄν ἀποδέχεται ἤ ὄχι τήν ἀποστράτευση τοῦ ΕΛΑΣ.(49)

Τήν ἴδια αὐτή ἡμέρα ὅμως ἀποκαλυπτότανε τό σκάνδαλο Λαμπριανίδη στό Ὑπουργεῖο Ἀμύνης, πράγμα πού ἀνάγκασε τόν Παπανδρέου ν' ἀποσύρει τό τελεσίγραφό του. Ἔτσι στό

Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ δῶρον δὲν ἔφθανε εἰς τὰ τελευταῖα δύσκολα χρόνια, μᾶς ἔκαμε κι' ἕνα ἄλλο δῶρον ὁ Ὕψιστος: Τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὰ Δεκεμβριανά. Ἂς συγχωρήσουν τὴν βλασφημίαν αὐτὴν οἱ νεκροὶ καὶ τὰ ὀρφανά των. Διὰ τοὺς ἀπομείναντας ὅμως τὰ Δεκεμβριανὰ ἦσαν δῶρον. Διότι τί θὰ συνέβαινε ἂν δὲν ἐγίνοντο;.. Διὰ νὰ μὴ γίνουν, ἤμεθα τότε εἰς κάθε ὑποχώρησιν ἕτοιμοι. Θὰ ἐδίδαμεν εἰς τοὺς Κομμουνιστὰς καὶ ἕνα καὶ δυὸ Ὑπουργεῖα ἀκόμα καὶ πέντε. Σιγὰ

*

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Δεκέμβριος ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ «δῶρον τοῦ Ὑψίστου».

Ἀλλά, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ Δεκέμβριος, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἴχομεν ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τοῦτο ἦτο δυνατὸν μόνον μὲ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς τὴν Κυβέρνησιν, δηλ. μὲ τὸν Λίβανον.

Καὶ διὰ νὰ εὑρεθοῦν ἐδῶ οἱ Βρεταννοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τὴν Νίκην ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχεν ὑπογραφῇ τὸ Σύμφωνον τῆς Καζέρτας.

Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ Στάσις — τὸ «δῶρον τοῦ Ὑψίστου» — ἔπρεπε προηγουμένως νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν ἄμεσον ἀποστράτευσιν τοῦ Ε.Λ.Α.Σ. καὶ νὰ θέσω τὸ Κ.Κ.Ε. ἐνώπιον τοῦ διλήμματος ἢ νὰ ἀποδεχθῇ εἰρηνικῶς τὸν ἀφοπλισμόν του ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν Στάσιν, ὑπὸ συνθήκας ὅμως, πλέον, αἱ ὁποῖαι ὠδήγουν εἰς τὴν συντριβήν του...

*

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

1)3)48

Δυό ἀποσπάσματα ἀπό ἄρθρα τῆς «Καθημερινῆς» πού μνημονεύονται στό κείμενο. «Δῶρο τοῦ ὑψίστου» ὁ Δεκέμβρης λέει ὁ ΓΑΒ (29-2-48). «Δῶρο τοῦ ὑψίστου» συμφωνεῖ καί ὁ Γ. Παπανδρέου, λίγες μέρες μετά (2-3-48)!...

θέμα τῆς ἀποστράτευσης βρισκόμαστε καί πάλι σ' ἕνα νεκρό σημεῖο. Στίς 27 Νοεμβρίου τό ΕΑΜ ὑπέβαλε ἕνα νέο σχέδιο μέ τό ὁποῖο ἐπρότεινε τή δημιουργία μιᾶς ἐνιαίας μιχτῆς στρατιωτικῆς μονάδας πού θά ἀπετελεῖτο ἀπό τήν Ὀρεινή Ταξιαρχία, τόν Ἱερό Λόχο, τμήματα τοῦ ΕΔΕΣ καί μιά ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ, πού θά εἶχε ἴση σέ ἀριθμό δύναμη μέ τό σύνολο τῶν τριῶν ἄλλων.

Ἡ ἑνοποίηση θά ἔφτανε μέχρι τήν ὁμάδα μάχης.

Τό ΕΑΜ ζητοῦσε τήν ἑνοποίηση αὐτή, γιατί φοβόταν ὅτι σέ περίπτωση δημιουργίας δύο αὐτοτελῶν μονάδων, θά μποροῦσε εὔκολα ὁ Παπανδρέου νά στείλει τήν ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ κάπου στή Βόρειο Ἑλλάδα, τή στιγμή πού ἡ ἄλλη ταξιαρχία θά ἐνεργοῦσε ἐνδεχομένως ἐναντίον τῆς ἀριστερᾶς. Ὁ Παπανδρέου ἀποδέχτηκε τό μετριοπαθές αὐτό σχέδιο ἑνοποίησης τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Στίς 28 δίνει ὁ Παπανδρέου στή δημοσιότητα τό σχέδιο τοῦ ΕΑΜ, μέ τήν ἀπάλειψη ὅμως τοῦ ὅρου τῆς ἑνοποίησης καί μέ ἀναλογία 2 πρός 1 τῶν δυνάμεων εἰς βάρος τοῦ ΕΛΑΣ. Μπροστά σ' αὐτή τήν πλαστογράφηση ἐκ μέρους τοῦ Παπανδρέου τῶν κεντρικῶν σημείων τοῦ σχεδίου του, τό ΕΑΜ ἐπανῆλθε στήν ἀρχική του ἀξίωση, γιά τή διάλυση δηλαδή ὅλων τῶν στρατιωτικῶν σχηματισμῶν. Τό ΕΑΜ ἦτανε ἕτοιμο γιά ὑποχωρήσεις, αὐτό τό εἶχε ἀποδείξει τό σχέδιο πού πρότεινε. Μιά ἀντίστοιχη ὑποχωρητικότητα ἐκ μέρους τῆς δεξιᾶς θά εἶχε ὁδηγήσει στήν εἰρηνική λύση.

Μπροστά στό νέο αὐτό ἀδιέξοδο, τίς παραπέρα πρωτοβουλίες ἀναλαμβάνει τώρα ὁ Σκόμπυ. Τήν 1 Δεκεμβρίου ἐκδίδει διαταγή γιά τή διάλυση τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων μέχρι τίς 10 Δεκεμβρίου.(50) Συγχρόνως περνάει κι ὁ Παπανδρέου στήν ἐπίθεση. Ἐν ἀγνοία τῶν ἐαμιτῶν ὑπουργῶν συγκαλεῖ τήν ἴδια μέρα, δηλαδή τήν 1 Δεκεμβρίου, τό ὑπουργικό συμβούλιο, πού ὑπογράφει τή διάλυση τῆς «Ἐθνικῆς Πολιτοφυλακῆς» τοῦ ΕΑΜ. Μπροστά στή διπλή αὐτή πρόκληση,οἱ ἐαμίτες ὑπουργοί ἀντιδράσανε ὑποβάλλοντας τίς παραιτήσεις τους. Ἀμέσως τότε, στίς 2 Δεκεμβρίου, τό κολοβό πλέον ὑπουργικό συμβούλιο ὑπογράφει τό διάταγμα τῆς διάλυσης ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν μονάδων.

Τά ζάρια τώρα ἔχουνε ριχτεῖ. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ/ΚΚΕ εἶχε κάνει τό μοιραῖο λάθος, πού περιμένανε μέ τόση ἀνυπομονησία Βρετανοί καί Παπανδρέου. Μέ τήν παραίτηση τῶν ὑπουργῶν, ἡ ἡγεσία τῆς ἀριστερᾶς ἔδινε στόν Παπανδρέου καί τούς Βρετανούς ἕνα νομιμοφανές ἄλλοθι γιά τόν ἀφοπλισμό τῆς Ἀντίστασης, καί τή δυνατότητα νά χαρακτηρίσουνε σάν στάση κάθε ἀπόπειρα ἀντίδρασης. Ἐδῶ ὅμως τίθεται τό ἐρώτημα, γιατί διαλέξανε τή στιγμή ἀκριβῶς αὐτή γιά νά παραιτηθοῦνε οἱ ἐαμικοί ὑπουργοί.

Σ' ἀντίθεση μέ τήν ἀπικρατούσα ἄποψη, ἔχουμε σχηματίσει τήν πεποίθηση, καί τοῦτο μετά ἀπό ἐνδελεχῆ ἔλεγχο τοῦ ὑπάρχοντος ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, πώς οὔτε τό ΕΑΜ οὔτε τό ΚΚΕ εἶχανε πάρει ἀπόφαση νά ἐπαναστατήσουνε.(51) Ἐκεῖνο πού πραγματικά εἶχε ἀποφασιστεῖ, ἦτανε μιά ἐπίδειξη τῶν δυνάμεών τους στίς 3 Δεκεμβρίου, πού θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ἐντυπωσιάσει τόν Παπανδρέου καί τούς Βρετανούς.(52) Συγχρόνως ὅμως ὑπήρχανε καί συγκεκριμένα σχέδια γιά τή λύση τοῦ ὅλου προβλήματος.

Τό ΕΑΜ ὑπολόγιζε ὅτι ἡ παραίτηση τῶν ὑπουργῶν του καί ἡ μεγάλη διαδήλωση θά ὁδηγούσανε στήν ἀπομάκρυνση τοῦ Παπανδρέου, μέ ἀποτέλεσμα νά σχηματιστεῖ μιά νέα φιλελεύθερη κυβέρνηση ὑπό τόν Θεμιστοκλῆ Σοφούλη. Οἱ φιλελεύθεροι, πού δείχνανε κατανόηση στήν ἀπαίτηση τῆς ἀριστερᾶς γιά κάποια διασφάλιση, εἶχανε συμφωνήσει στόν σχηματισμό μιᾶς τέτοιας κυβέρνησης. Μιά τέτοια κυβέρνηση ἐξ ἄλλου θά ἔβρισκε κάποια συμβιβαστική λύση στό θέμα τῆς παράδοσης τῶν ὅπλων κι ὁ δρόμος γιά εἰρηνική λύση τῆς κρίσης θά ἦτανε ἀνοιχτός.

Ὁ Παπανδρέου ὅμως δέν σκεπτότανε διόλου νά παραιτηθεῖ. Στίς 2 Δεκεμβρίου πληροφορεῖ τό βασιλιά ὅτι ἡ παραίτηση τῶν ὑπουργῶν τοῦ ΕΑΜ ἐσήμαινε ἐμφύλιο πόλεμο. Ἀφοῦ ὅμως τό ΕΑΜ δέν ἐπιθυμοῦσε τόν ἐμφύλιο, ἡ μόνη λύση ἦτανε, νά ἐξαναγκαστεῖ νά τόν ἀποδεχτεῖ. Τήν ἴδια ὅμως μέρα, ἐνῶ τό πρωί ἡ κυβέρνηση Παπανδρέου χορήγησε τήν ἄδεια γιά τή διαδήλωση τοῦ ΕΑΜ, τό βράδυ τήν ἀπέσυρε. Μιά τόσο μαζική διαδήλωση ὅμως δέν μπορεῖ ν' ἀναβληθεῖ μέσα σέ λίγες ὧρες, γι' αὐτό κι ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἄν ἤθελε τό ΕΑΜ μποροῦσε νά τή ματαιώσει, δέν εὐσταθεῖ. Τό πιθανότερο εἶναι ὅτι Παπανδρέου καί Βρετανοί προχωρήσανε στήν ἀπαγόρευση μέ τόση καθυστέρηση, γιά νά δημιουργήσουνε ἕνα νομιμοφανές ἄλλοθι γιά τά γεγονότα πού ἔμελλε νά διαδραματιστοῦνε τήν ἑπόμενη μέρα. Στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη πραγματικά ἡ ἀστυνομία ἄνοιξε πῦρ ἐναντίον τῶν ἄοπλων διαδηλωτῶν. (53) Ὑπάρχουνε ἐνδείξεις ὅτι ὁ Παπανδρέου ἦτανε ἐν γνώσει τῶν ὅσων ἐπρόκειτο νά διαδραματιστοῦνε. (54) Ὅμως στή «φασιστική αὐτή σφαγή», ὅπως τήν ὀνομάσανε οἱ συντηρητικοί Times τοῦ Λονδίνου, ἔγινε ἐκ μέρους τῆς δεξιᾶς ἕνα μοιραῖο λάθος: ἡ σφαγή ἔγινε μροστά στά μάτια τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης.

Οἱ Βρετανοί ἐπιθυμούσανε βέβαια τή σύγκρουση, δέν ἔπρεπε ὅμως ν' ἀρχίσει μέ τόσο φανερή δική τους ἀνάμιξη. Ἀκόμα καί ὁ Λῆπερ ἐναντιώθηκε στίς ἐνέργειες τοῦ Παπανδρέου καί συνιστοῦσε στό Φόρειϊν Ὄφφις τό σχηματισμό κυβέρνησης Σοφούλη.(55) Ἀκόμα καί τόν Σκόμπυ τρόμαξε ἡ ἐπικείμενη σύγκρουση, ὁ δέ Παπανδρέου ἦτανε ἕτοιμος νά παραιτηθεῖ.(56) Ἔτσι τό ἀπόγευμα τῆς 4 Δεκεμβρίου φαινότανε νά ὑπάρχει μιά πολιτική λύση, ἔστω καί τήν ὕστατη στιγμή. Ἡ ἀλλαγή τῆς κυβέρνησης ὅμως δέν μποροῦσε, γιά λόγους συνταγματικά τυπικούς, νά ἀποφασιστεῖ στήν Ἀθήνα, γιατί μόνο ὁ βασιλιάς μποροῦσε νά νομιμοποιήσει τήν ἀλλαγή αὐτή. Ἔτσι ὁ Παπανδρέου τηλεγράφησε στό Λονδίνο.

Ἐδῶ ὅμως, τόν ἔλεγχο τῆς κατάστασης τόν εἶχε ἀναλάβει πλέον ὁ Τσώρτσιλ προσωπικά.(57) Διέταξε τόν Λῆπερ νά διατηρήσει μέ κάθε μέσον τόν Παπανδρέου στήν πρωθυπουργία καί τοῦ ἔδωσε τήν ἐντολή νά τόν ὑποστηρίξει μέ κάθε μέσον, γιατί – ὑποστήριζε ὁ Τσῶρτσιλ – κανένας πολιτικός δέν ἦτανε δυνατόν ν' ἀντιμετωπίσει τήν κατάσταση μέ πολιτικά μέσα. Παράλληλα διέταζε τόν Σκόμπυ: μή διστάσετε νά κάμετε χρήση τῶν ὅπλων.(58)

Ὁ Λῆπερ εἰδοποίησε τόν Παπανδρέου καί τόν Σοφούλη γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ Τσώρτσιλ, κι ὁ πρῶτος ἀπέσυρε τήν παραίτησή του, ἐνῶ ὁ Σοφούλης ἀπευθύνθηκε στόν τύπο καί γνωστοποίησε τίς λεπτομέρειες τῆς ματαιωμένης ἀλλαγῆς. Τοῦ ζητήθηκε ἐπίσης νά ὑποστηρίξει τόν Παπανδρέου, πράγμα πού δέν μποροῦσε νά κάνει. Δέν ἤθελε νά στηρίξει μιά δικτατορική κατάσταση. Ἦτανε βέβαια φίλος τῆς Μ. Βρετανίας, ἀλλ' ὄχι

σκλάβος της. Ὁ Σκόμπυ ὑπάκουσε στίς διαταγές τοῦ Τσώρτσιλ. Στίς 4 Δεκεμβρίου κήρυξε τό Στρατιωτικό Νόμο στήν Ἀθήνα-Πειραιά καί διέταξε τόν ἐφεδρικό ΕΛΑΣ νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' τίς περιοχές αὐτές μέχρι τίς 6 Δεκεμβρίου. Μετά τήν προθεσμία αὐτή οἱ ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ θά χαρακτηριζόντανε ἐχθροί.

Οἱ ἑπόμενες ἡμέρες φέρανε τήν κλιμάκωση τῶν βιαιοπραγιῶν πού ἔχουνε μείνει γνωστές μέ τήν ὀνομασία «Δεκεμβριανά».(59) Ἔτσι ὁ Σκόμπυ ἔγινε τελικά ἀπό ἀρχηγός τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων στήν Ἑλλάδα, ἀρχηγός τῶν δυνάμεων κατοχῆς τῆς χώρας, ἐνῶ ἡ κυβέρνηση Παπανδρέου μεταβλήθηκε σέ κυβέρνηση Κουΐσλιγκ, πού οἱ ἀποφάσεις της λαμβάνονταν στό Λονδίνο. Στίς ἑπόμενες ἑβδομάδες τῶν μαχῶν στήν Ἀθήνα ὁ Παπανδρέου ἔπαιζε ἁπλῶς τό ρόλο κομπάρσου. Ἡ μόνη του πολιτική δραστηριότητα περιορίστηκε σέ συμβουλές πρός τόν βασιλιά νά μή δεχθεῖ τήν ἐγκαθίδρυση ἀντιβασιλείας (60), καί νά πιέζει τούς Βρετανούς νά χτυπήσουνε τόν ΕΛΑΣ σ' ὁλόκληρη τή χώρα.(61) Τελικά χρειάστηκε νά τοῦ δώσει νά καταλάβει ὁ ἴδιος ὁ Μακμίλλαν ὅτι δέν μπορούσανε οἱ Βρετανοί νά γίνουνε ἁπλό ὄργανο τῆς δεξιᾶς ἀντίδρασης κι ὅτι δέν θά παρασυρότανε σ' ἕνα μακροχρόνιο πόλεμο στήν Ἑλλάδα, μόνο καί μόνο γιά νά διαλύσουν τό κομμουνιστικό κόμμα.(62)

Ὅσο περισσότερο διαρκούσανε οἱ ἐχθροπραξίες στήν Ἀθήνα, τόσο ἡ ἐπιρροή τοῦ Παπανδρέου ἐλαττωνότανε. Στή σύσκεψη πού ἔγινε στίς 26 Δεκεμβρίου μεταξύ τῶν ἀντιμαχομένων στό ἑλληνικό ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, καί γιά τήν ὁποία ὁ Τσώρτσιλ ἦρθε ἐπίτηδες στήν Ἀθήνα, ὁ Παπανδρέου μόλις ἀκούστηκε. Ὁ φιλελεύθερος Καφαντάρης τοῦ δήλωσε ὠμά ὅτι ἀφοῦ ἐπεδίωκε τήν ἀναμέτρηση, θά μποροῦσε νά εἶχε βρεῖ ἄλλη ἀφορμή κι ὄχι τόν ἀφοπλισμό τῶν 2.000 πραιτωριανῶν τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας. Τόν κατηγόρησε ὅτι ἐπιστρέφοντας στήν Ἀθήνα εἶχε ἀγνοήσει τά πολιτικά κόμματα, ὅτι ἡ διαγωγή του ὑπῆρξε ἀντιδημοκρατική καί ὅτι ἡ παραίτησή του δέν ἐνδιέφερε πιά κανένα. Ἡ λύση τῆς κρίσης δέν ἐξαρτιότανε πιά ἀπ' τήν παραίτησή του, ἀλλ' ἀπ' τήν ἐγκαθίδρυση ἀντιβασιλείας. Πέντε μέρες ἀργότερα, ὑπέβαλε ὁ Παπανδρέου τήν παραίτησή του.

Καί τώρα ἄς κάνουμε μιάν ἀνακεφαλαίωση. Τά Δεκεμβριανά δέν ἦτανε μιά ἀπό μακροῦ προετοιμασμένη «ἐπανάσταση», ὅπως θέλουνε νά τά παρουσιάσουνε μέχρι σήμερα ἀκόμα. Τά Δεκεμβριανά, ἀντίθετα, ἦτανε μιά ἐπιμελῶς προετοιμασμένη ἀπ' τόν Τσώρτσιλ – ἀπό τά 1943 κιόλας – πολιτική καί στρατιωτική ἐπέμβαση στήν Ἑλλάδα, πού εἶχε σάν σκοπό νά ξαναφέρει τή χώρα στήν παλιά ἡμιαποικιακή ἐξάρτησή της ἀπ' τή Μ. Βρετανία. Ὁ Δεκέμβρης δέν ἦτανε μιά ἐπιλογή ἀνάμεσα στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί μιά φιλελεύθερη δημοκρατία, ἀλλά γιά τή νίκη ἑνός καθεστῶτος ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς ἀνεξαρτησίας, κοινωνικῆς δημοκρατίας καί λαϊκῆς κυριαρχίας ἐναντίον μιᾶς ὀλιγαρχικῆς μικροπολιτικῆς. Ἡ διαβεβαίωση τῶν Βρετανῶν καί τοῦ Παπανδρέου ὅτι τόν Δεκέμβρη ἡ μάχη δόθηκε ἐναντίον τοῦ κομμουνισμοῦ τούς χρησιμεύει γιά νά καλύψουνε τούς δικούς τους στόχους πού ἦτανε νά μετατρέψουνε τόν ψυχρό πόλεμο πού εἶχε ἀρχίσει στήν Ἑλλάδα, ἀπ' τό 1943 κιόλας, σέ μιά μάχη πού θά τούς ἔδινε ἕνα ἠθικό ἄλλοθι γιά νά χτυπήσουνε μιά Ἀντίσταση πού ἤδη ἀπ' τά 1941 ἀγωνιζότανε ἐναντίον τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ φασισμοῦ. Ἔτσι τό Δεκέμβρη τοῦ 1944 δέν συντρίφτηκε μόνο τό ΚΚΕ, ἀλλά καί τό μή κομμουνιστικό δυναμικό τῆς χώρας, πού τό ἀποτελούσανε σοσιαλιστές, σοσιαλδημοκράτες καί φιλελεύθεροι, ὅλοι οἱ δημοκρατικοί πού εἶχανε ἐνταχθεῖ τόσο στό ΕΑΜ ὅσο καί στόν ΕΔΕΣ. Ἔτσι τά Δεκεμβριανά μποροῦνε νά ἐνταχθοῦνε στήν πάλη πού ἄρχισε στήν Ἑλλάδα τό 1916 – πού καί σήμερα ἀκόμα δέν ἔχει τελειώσει – γιά τόν χαρακτήρα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ συστήματος.

Γιά τό ρόλο τοῦ Παπανδρέου στήν περίοδο αὐτή, ἄς σημειωθεῖ καί τοῦτο:

Ἔχει ἀπόλυτο δίκιο ὁ Παπανδρέου, ὅταν, μέ τή δήλωσή του στήν «Καθημερινή» πού ἀναφέραμε στήν ἀρχή τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ὑποστηρίζει ὅτι αὐτός προετοίμασε τίς συνθῆκες πού ὁδηγήσανε στόν Δεκέμβρη. Στό πρόσωπό του βρίσκανε οἱ Ἄγγλοι ἕναν πολύ καλύτερο συνεργάτη, ἀπ' ὅσο τό εἶχανε καταφέρει οἱ Γερμανοί μέ τούς ἑκάστοτε πρωθυπουργούς τῆς Ἑλλάδας. Στίς πιό κρίσιμες στιγμές, ὁ Παπανδρέου ἀνέπτυξε πρωτοβουλίες πού ἐπηρεάσανε ἀρνητικά τόν ροῦ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, καί μάλιστα πολύ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι καί οἱ ἴδιοι οἱ Βρετανοί τό εἶχανε ἐλπίσει. Μέχρι τήν ἐπιστροφή τῆς κυβέρνησης στήν Ἑλλάδα, ὁ Παπανδρέου εἶχε ἀναμφισβήτητα τόν ἔλεγχο τῆς κατάστασης στά χέρια του. Δύσκολο, ἀντίθετα, εἶναι νά ἐκτιμηθεῖ ἡ βαρύτητα πού εἶχανε οἱ ἀποφάσεις καί δολοπλοκίες του μέχρι τήν ἔναρξη τῶν ἐχθροπραξιῶν. καί μέχρι ποιό βαθμό ἔλεγχε ὁ ἴδιος τήν κατάσταση ἤ ἐνεργοῦσε ἁπλῶς κατ' ἐντολήν τῶν Βρετανῶν. Μέχρι τήν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας, ἀγωνιζότανε μέ πεῖσμα γιά νά πετύχει τήν, ἀπειλούμενη κατά τή γνώμη του, ἐπιστροφή του. Ὅταν, μέ τή βοήθεια τῶν Βρετανῶν, τό κατόρθωσε τελικά, φανερώθηκε ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό τῆς προσωπικότητάς του, ἡ ἀνικανότητά του γιά ὁποιαδήποτε ἐποικοδομητική πολιτική, βασισμένη στή συνδιαλλαγή. Ὅπως ἀποδείχτηκε στή συνέχεια, ὁ Παπανδρέου ἦτανε ἱκανότατος στήν ἀντιπολίτευση, ἀλλά ὅταν εἶχε τήν ἐξουσία ἦτανε ἀνίκανος ν' ἀκολουθήσει μιά καθαρή δημιουργική πολιτική γραμμή, πού νά ἔχει θετικά ἀποτελέσματα γιά τήν Ἑλλάδα. Ὁ Δεκέμβρης πού προετοίμασε ὁ Παπανδρέου δέν ἦτανε «δῶρο τοῦ θεοῦ», ἀλλά ἄνοιγμα τοῦ «κιβώτιου τῆς Πανδώρας», ἀπ' τό ὁποῖο ξεπηδήσανε ὅλα τά κακά τῆς μεταπολεμικῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, μέχρι καί τό πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν στίς 21 Ἀπριλίου 1967. Ὁ Παπανδρέου σμπαράλιασε τήν ἐλπίδα γιά μιά δημοκρατική ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας μέσα ἀπ' τήν Ἀντίσταση, καί γύρισε τόν τροχό τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας πολλές δεκάδες χρόνια πίσω. Χωρίς βέβαια αὐτό νά σημαίνει ὅτι πρέπει ν' ἀποσιωπηθοῦνε τά βαριά λάθη ταχτικῆς καί στρατηγικῆς τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, πού ἐπιτρέψανε νά πραγματοποιηθοῦνε οἱ «ἐπιτυχίες» τοῦ Παπανδρέου.

Εἶναι ἀπό τίς πιό παράξενες εἰρωνεῖες τῆς τύχης, ὅτι ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ὅταν μετά ἀπό πολλά χρόνια βρέθηκε πάλι στό ἄλλο στρατόπεδο, καταργήθηκε ἀπό πρωθυπουργός ἀπό κεῖνες ἀκριβῶς τίς δυνάμεις πού γιά τήν ἀποκατάστασή τους εἶχε τόσο πολύ συμβάλει ὁ ἴδιος, κατηγορήθηκε σάν «συνοδοιπόρος» καί χρησιμοποιήθηκε σάν ἄλλοθι γιά φασιστικό πραξικόπημα, καί τοῦτο τή στιγμή ἀκριβῶς πού, σάν στυλοβάτης τῆς δημοκρατίας, ἦτανε σχεδόν βέβαιος γιά τήν ἐκλογική του νίκη στά 1967.

Εἴπαμε στήν ἀρχή τοῦ ἄρθρου ὅτι πολλοί ἀναγνῶστες μας θ' ἀπορρίψουνε τήν «ἀπομυθοποίησή» μας τοῦ Παπανδρέου. Σ' αὐτούς θά εἴχαμε νά ἀπαντήσουμε μέ τή φράση τοῦ Ortega Y Gasset στήν ὁμιλία του γιά τόν Γκαῖτε, τό 1949, στό Ἀμβοῦργο:

«Ἀντί νά προσπαθοῦμε νά κουκουλώσουμε τ' ἀρνητικά στοιχεῖα ὁποιουδήποτε, θά 'πρεπε, ἀντίθετα, νά τά διπλοϋπογραμμίσουμε, νά τά στηλιτεύσουμε καί νά τά ὀνομάσουμε μέ τό πραγματικό τους ὄνομα. Καί τότε θά δοῦμε ὅτι ἔξαφνα μιά τέτοια "ἄρνηση" θά μετατραπεῖ σέ θέση.»

■

---

(46) Σαράφης «Ὁ ΕΛΑΣ» Ἀθήνα 1946, σελ. 349.
(47) For.Rel. ὁ.π. σελ. 136.
(48) Σαράφης ὁ.π. σελ. 445.
(49) Π. Κανελλόπουλος «Ἡμερολόγιο», σελ. 173 κ.ἑ.
(50) For. Rel. ὁ.π. σελ. 140.
(51) Richter ὁ.π. σελ. 511-14.
(52) Eudes ὁ.π. σελ. 252. Ὁ Μ. Παρτσαλίδης ἐπιβεβαίωσε στόν γράφοντα, σέ ἰδιωτική συζήτηση, τήν ἀκρίβεια τῆς ἄποψης αὐτῆς.
(53) Ἐντυπωσιακή περιγραφή τῶν γεγονότων βλ. στόν Byford-Jones ὁ.π. σελ. 136 κ.ἑ.
(54) Byford-Jones ὁ.π. σελ. 141.
(55) Πυρομάγλου «Καρτάλης» σελ. 448.
(56) Mc Neil ὁ.π. σελ. 172 καί Π. Κανελλόπουλος ὁ.π. σελ. 181.
(57) Churchill ὁ.π. XI, σελ. 256.
(58) στό ἴδιο σελ. 257.
(59) Richter ὁ.π. σελ. 523-565.
(60) Παπανδρέου «Ἀπελευθέρωσις» σελ. 232 καί For. Rel. τομ. 5ος, σελ. 157.
(61) Byford-Jones ὁ.π. σε. 188.
(62) Mac Millan ὁ.π. σελ. 617 καί For. Rel. σελ. 161.

Δομή καί προοπτική τοῦ καθηγητικοῦ κόσμου στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

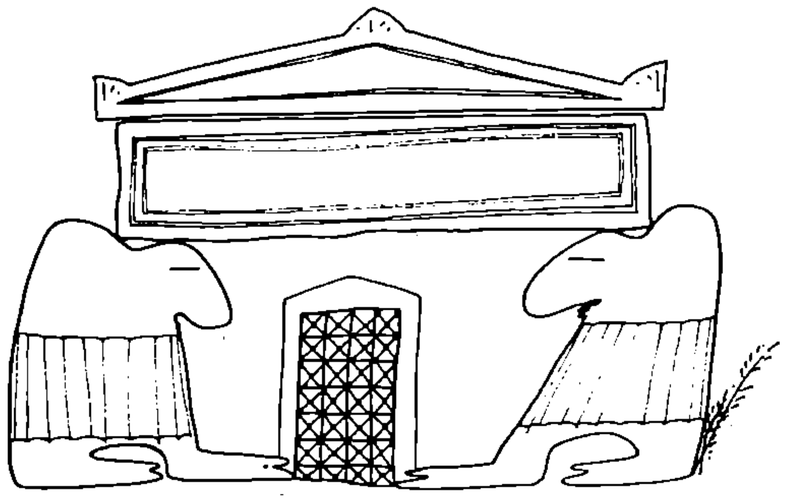

1 Τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἱδρύεται στά 1926. Ἡ ἵδρυσή του πραγματοποιεῖται στά πλαίσια τῆς γενικότερης ἀναδιοργάνωσης τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος – συνεπῶς καί τῶν μηχανισμῶν ἀναπαραγωγῆς τῆς ἄρχουσας ἰδεολογίας – πού ἐπιχείρησαν ἀνάμεσα στά 1909 καί στά 1929 οἱ ἡγεμονεύουσες ἐντόπιες μεταπρατικές καί οἱ ξένες ἐπικυρίαρχές τους δυνάμεις.

Τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἱδρύεται ἔτσι ἐνάντια στήν ἀντίδραση τῶν πιό συντηρητικῶν δυνάμεων τοῦ κατεστημένου, ἀπό τά πιό φιλελεύθερα, ἀνανεωτικά στοιχεῖα τῆς ἴδιας αὐτῆς ἄρχουσας τάξης. Ἡ διοργάνωσή του ἀνατίθεται στούς ὀργανικούς διανοούμενους τῆς μεταπρατικῆς ἀνανέωσης, τόν δημοτικιστικό κύκλο πού ἀποτέλεσαν ὁ Γ. Σωτηριάδης, ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης, ὁ Χ. Θεοδωρίδης, ὁ Α. Σιγάλας, ὁ Μ. Λάσκαρις, ὁ Χρ. Τσούντας, ὁ Γ. Ἀποστολάκης, ὁ Κ. Ρωμαῖος, ὁ Ν. Παπαδάκης, ὁ χεγγελιανός φιλόσοφος Ἀβροτέλης Ἐλευθερόπουλος – πού μαθητής του ὑπῆρξε κάποτε ὁ Πλεχάνωφ στή Ζυρίχη, καί ἀκροατής του ὁ ἴδιος ὁ Λένιν. Ὁ κύκλος θά μεγεθυνθεῖ μέ τόν Ἀλ. Σβῶλο λίγο ἀργότερα, καί κατόπι μέ τόν Γ. Κακριδῆ, τόν Ξ. Ζολώτα, τόν Γιάννη Ἰμβριώτη, πού μαζί μέ τόν Θεοδωρίδη ὁδεύουν ἀπό τότε πρός ριζοσπαστικότερες ἀναζητήσεις...

Γρήγορα ὡστόσο, μέσα ἀπό τή συσπείρωση πού ἡ ἄρχουσα τάξη πραγματοποιεῖ μετά τό 1929, ὁ φιλελεύθερος αὐτός κύκλος – στόν ὁποῖο πολλά ὀφείλει καί ἡ ἐκπολιτιστική ἀναγέννηση τῆς Θεσσαλονίκης – θά ἀντικατασταθεῖ στήν ἡγεσία τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπό ἄλλα συντηρητικότερα στοιχεῖα. Ἡ ἀντιδραστική συσπείρωση πού θά ἐκφραστεῖ μέ τόν ἰδιώνυμο νόμο ἐναντίον τῆς κομμουνιστικῆς δράσης στά 1929 θά ἐνταθεῖ μετά τά 1934 γιά νά καταλήξει, μετά τίς μαζικές συλλήψεις τῶν κομμουνιστῶν φοιτητῶν στά 1936, στήν παύση τοῦ Ἀβροτέλη Ἐλευθερόπουλου ἀπό πρύτανη στά 1937. Στά κατοπινά χρόνια τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης θά παίξει τόν ρόλο του στήν ἀναπαραγωγή τῆς ἄρχουσας ἰδεολογίας εὐθυγραμμιζόμενο μέ τίς κινήσεις τῆς ἄρχουσας τάξης, δίχως πολλές ἐκπλήξεις. Μετά ἀπό αὐστηρή διαλογή ὁ καθηγητικός χῶρος πληρώνεται ἀπό γνήσιους ἐκφραστές τῆς ἰδεολογίας τοῦ συστήματος, τῆς πιό συντηρητικῆς του, πρυτανεύουσας στά χρόνια αὐτά, τάσης – ἀνάμεσα στόν κόσμο αὐτό σπάνια μπορεῖ νά ἀνιχνεύσει κανείς κάποια ἐπιστημονική παρουσία. Οἱ διαρροές θά εἶναι ἐλάχιστες – φωτεινή ἐξαίρεση ὁ πράος φιλελευθερισμός τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἤ διάσπαρτες μεμονωμένες παρουσίες στή Νομική ἤ τήν Πολυτεχνική ἰδίως Σχολή...

Ἡ κυρίαρχη συντήρηση δέν ἀποτελεῖ ὡστόσο μία ἐνιαία ὁμάδα – ὁ κύκλος τῶν ἐλευθεροτεκτόνων, τῆς ἀντιδραστικῆς «σκωτικῆς» τάσης, διεκδικεῖ συχνά τήν ἡγεσία ἀπό τούς προτεστατίζοντες κύκλους τῆς «Ζωῆς», ἄλλοι ἔχουν ἀμεσώτερους δεσμούς μέ τήν Αὐλή, τό ἰσχυρό ἐντόπιο παρακράτος ἤ ἐπιτόπιους πολιτικούς παράγοντες τῆς συντήρησης. Στήν Κατοχή, ἄν μέσα στήν κοσμογονία τῆς ἐθνικῆς Ἀντίστασης διαφοροποιοῦνται ἤ ἐκδηλώνονται ἀνοιχτά κάποιοι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, θά πρόκειται ὡστόσο γιά ἐλάχιστες περιπτώσεις – ὁ Ἀ. Σιγάλας, Γ. Ἰμβριώτης, Χ. Θεοδωρίδης θά εἶναι μέσα στόν ὀλιγάριθμο κύκλο αὐτοί ἀπό τούς πρωτοστατήσαντες. Πολλοί ἄλλοι θά συνεργαστοῦν μέ τίς Ἀρχές Κατοχῆς, θά ἀπομακρυνθοῦν μέ τήν Ἀπελευθέρωση, γιά νά ἐπανέλθουν ἕνα χρόνο ἀργότερα. Στά τραγικά χρόνια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἡ μικρή φιλελεύθερη μειονότητα θά σιωπήσει, τήν ὥρα πού μπρός στά μάτια της ὁδηγοῦν στό ἀπόσπασμα ἑκατοντάδες, ἤ ἐξορίζουν στόν «Νέο Παρθενώνα», ὅπως θά ἀποκαλέσει πανεπιστημιακός (τοῦ Ἀθήνησι αὐτός) τή Μακρόνησο, χιλιάδες κομμουνιστές φοιτητές. Πολλοί ἐκπρόσωποι τοῦ καθηγητικοῦ κόσμου ἐπανδρώνουν τίς λεγόμενες ὑπηρεσιακές κυβερνήσεις – μέ ἰδιαίτερη ἐπιμονή μερικοί ὅπως π.χ. ὁ Χ. Φραγκίστας τῆς Νομικῆς. Ἄλλοι πάλι θά χρησιμοποιηθοῦν γιά τήν ἐπάνδρωση γνωστῶν ἐπιστημονιζόντων ἱδρυμάτων, πίσω ἀπό τά ὁποῖα βρίσκεται ἡ ΣΙΑ καί τά παρακλάδια της. Ἡ ΕΚΟΦ θά βρεῖ στούς ἀντιδραστικούς αὐτούς καθηγητές μόνιμους ἀρωγούς καί προστάτες, ἐνῶ ἀντίθετα ἐλάχιστοι πανεπιστημιακοί θά ὑποστηρίξουν ἀνοικτά τόν μεγάλο στόχο τοῦ «15%» (τοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τήν Παιδεία), πού ἀποτέλεσε τή βάση γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος στά μεταπολεμικά χρόνια. Πολλοί καθηγητές τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐπανδρώνουν τίς κυβερνήσεις τῆς πρόσφατης ἀνοικτῆς δικτατορίας – Ὁ Π. Χρήστου τῆς Θεολογικῆς, ὁ Κ. Κυριακόπουλος τῆς Νομικῆς, ὁ Ι. Χολέβας τῆς Βιομηχανικῆς, ὁ Κ. Παπαδημητρίου τῆς Πολυτεχνικῆς, ὁ Τ. Φιλιππίδης τῆς Νομικῆς, ὁ Λ. Πάτρας τῆς Νομικῆς, σάν ὑπουργός Παιδείας ὁ πρῶτος, Δικαιοσύνης ὁ δεύτερος, Ναυτιλίας ὁ τρίτος, Δημ. Ἔργων ὁ τέταρτος, ὁ πέμπτος σάν γ.γρ. τοῦ ὑπουργείου Δικαιοσύνης, ὁ ἕκτος σάν ὑπουργός Β. Ἑλλάδας.

Οἱ περισσότεροι πανεπιστημιακοί συμπαραστάθηκαν στήν ἀνοικτή δικτατορία, – ὅπως εἶναι γνωστό ἀρνήθηκαν νά ὑποβάλουν ὁμαδικά τίς παραιτήσεις τους σάν διαμαρτυρία γιά τήν κατάλυση τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν. Φωτεινές ἐξαιρέσεις βέβαια καί πάλι δέν λεῖψαν. Ἡ πρώτη ἀνοικτή ἀντιδικτατορική κίνηση ἐκδηλώθηκε μέσα στόν μικρό κύκλο τῶν φιλελεύθερων πανεπιστημιακῶν τό φθινόπωρο τοῦ 1967 ἀπό τόν Ἀρ. Μάνεση τῆς Νομικῆς καί τόν ὑφηγητή τῆς Φιλοσοφικῆς Δ. Μαρωνίτη. Ἡ δικτατορία ἀπομάκρυνε ἀρχικά 3 καθηγητές καί 8 ὑφηγητές, ὡς «ἀντεθνικά δρῶντες», κατόπι μέ διάφορα προσχήματα ἄλλους 16. Θά φυλακίσει ἤ ἐξορίσει τούς Δ. Μαρωνίτη, Δ. Εὐρυγένη, Δ. Τσάτσο, Ἀρ. Μάνεση, ἐνῶ ἄλλοι ἀντιδικτατορικοί καθηγητές παραμένουν, διαφεύγοντας, στή θέση τους καί μερικοί, ὅπως ὁ Δ. Φατοῦρος τῆς Πολυτεχνικῆς, πρωτοστατοῦν στήν ἀντιδικτατορική καθηγητική κίνηση. Ἀπό αὐτούς τούς ἀντιδικτατορικούς κύκλους τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης θά σχηματιστεῖ μετά τή μεταπολίτευση στό ὑπουργεῖο Παιδείας ἡ βραχύβια φιλελεύθερη ὁμάδα – ἀπό τόν Δ. Φατοῦρο, Δ. Μαρωνίτη, Μ. Ἀνδρόνικο, Ν. Παπαντωνίου, Δ. Εὐρυγένη καί ἄλλους – πού θά διευκολύνει τήν ἀτελῆ ἔστω κάθαρση στήν Ἀνώτατη Ἐκπαίδευση.

2 Προπολεμικά ἀκόμα τό φοιτητικό κίνημα ἦταν ἔκφραση μιᾶς προωθημένης πρωτοπορίας, ἡ μεγάλη μάζα τοῦ τότε φοιτητικοῦ κόσμου ἔμενε ἀμέτοχη στά λαϊκά αἰτήματα καί τίς λαϊκές κινητοποιήσεις, καθώς τό Πανεπιστήμιο ἦταν μέσα στίς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς κλειστό οὐσιαστικά στά μικροαστικά ἤ προλεταριακά λαϊκά στρώματα. Ὁ φοιτητικός κόσμος δέν ἀντιπροσώπευε τότε παρά 5.000 ἄτομα στήν Ἀθήνα καί 1.500 περίπου στή Θεσσαλονίκη, λιγότερο ἀπό τό 1% τῆς νεολαίας. (Γιά τίς συγκρίσεις: τό ποσοστό εἶναι 10πλάσιο σήμερα). Ἡ ὀλιγάριθμη φοιτητική πρωτοπορία ἐκφραζόταν μέσα ἀπό τή Φοιτητική Συντροφιά, μόνη μαζική φοιτητική ὀργάνωση – πού ὅμως καί αὐτή δέν κινητοποιοῦσε περισσότερο ἀπό 1000 ἄτομα στίς ἐκλογές ἤ τίς ἄλλες ἐκδηλώσεις της – τά 15% τό πολύ τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου. Τήν ἡγεμονία μέσα στή ριζοσπαστική αὐτή πρωτοπορία εἶχαν κατακτήσει κύκλοι προσκείμενοι στήν ΟΚΝΕ – τήν ἀμφισβητοῦσαν ὅμως καί οἱ ἀρχειομαρξιστές· στά 1929 εἶχαν καταφέρει μάλιστα νά πάρουν τό προεδρεῖο τῆς Φ.Σ. στήν Ἀθήνα. Στή Θεσσαλονίκη ἡ Φοιτητική Συντροφιά κυνηγήθηκε ἀπό τόν καθηγητικό κόσμο τόσο ὅσο καί ἀπό τήν κυβέρνηση – ποτέ δέν ἔγινε ἀνεκτή ὡς ἐκπρόσωπος τῶν φοιτητῶν ἀπό τό πανεπιστημιακό κατεστημένο. Τά αἰτήματα πού προωθοῦνται, γιά φθηνά συγγράμματα, φθηνή σίτιση, δίπλα σέ γενικότερα δημοκρατικά αἰτήματα, ἄν δέν κινητοποιοῦν τή συντηρητική ἀκόμα φοιτητική πλειονότητα, βοηθοῦν ὡστόσο νά σχηματιστεῖ μία γερά συγκροτημένη ριζοσπαστική ὁμάδα μέσα στούς λαϊκῆς προέλευσης φοιτητές – ἡ ΟΚΝΕ ἔχει κάπου 100 μέλη μέσα στούς 1060 φοιτητές τοῦ 1932 – καί, ἰδίως, βοηθᾶν τό ἐργατικό κίνημα τῆς ἐποχῆς, σάν διαφωτιστές καί ἐκλαϊκευτές στίς γραμμές τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Μετά τά 1936 οἱ φυλακές καί τά ξερονήσια γεμίζουν μέ στελέχη τοῦ ριζοσπαστικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος· δίπλα στήν ἐργατική τάξη οἱ φοιτητές θά ἀποτελέσουν τό πιό μεγάλο μέρος τῶν πρόσφατων αὐτῶν νεομαρτύρων μας, ἐνῶ στή Φοιτητική Λέσχη ἀπό τά 1937 ἐγκαθίσταται φάλαγγα τῆς Ε.Ο.Ν.

Στά χρόνια τῆς Κατοχῆς, τότε μόνο μαζικοποιεῖται – ἔξω ἀπό τόν

προλεταριακό κόσμο – ή ριζοσπαστική συνείδηση. Ὁ Ἐκπολιτιστικός Ὅμιλος Πανεπιστημίου (ΕΟΠ), ἡ Φοιτητική Ἐπιτροπή τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης (ΦΕΛ), εἶναι τά ὄργανα πού συσπειρώνουν ξαφνικά τή μεγάλη πλειονότητα τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἀριθμητικά διπλασιάζεται στά χρόνια αὐτά. Πίσω τους συντονίζει καί κινητοποιεῖ ἡ ΕΠΟΝ, τό ΕΑΜ. Τόν Φεβρουάριο τοῦ 1944 μέ τό περιοδικό *Ξεκίνημα*, πού βασικός του συντελεστής εἶναι ὁ ποιητής Μ. Ἀναγνωστάκης, στά 1945 μέ τόν *Φοιτητή* πού διευθύνει ὁ Θ. Παπαδόπουλος, τό ριζοσπαστικό φοιτητικό κίνημα ἀποκτᾶ θήματα παραπέρα ἀκτινοβολίας τῶν θέσεών του. Ὡστόσο τό ριζοσπαστικό φοιτητικό κίνημα, ἄν καί στά χρόνια αὐτά μαζικοποιεῖται καί περιλαμβάνει τούς περισσότερους φοιτητές – κινητοποιώντας καί κάποιους καθηγητές – παραμένει ὡστόσο ἕνα ἀντιφασιστικό ἀλλά δίχως ξεκαθαρισμένες θέσεις κίνημα, δίχως νά ἔχει συλλάβει, συσπειρώσει καί ὁπλίσει ἰδεολογικά τόν κόσμο ἐνάντια στήν κύρια ἀντίφαση τῆς ἐποχῆς, τήν ἱμπεριαλιστική ἐξάρτηση τῆς χώρας μας συνολικά ἀπό τίς ἀναπτυγμένες κεφαλαιοκρατικές χῶρες τῆς Δύσης.

Οἱ κινητοποιήσεις δέν γίνονται ἔτσι πάνω σέ μόνιμες καί σταθερές βάσεις· τόν Γερμανό διαδέχεται παρ' ὅλη τήν ἡρωική ἀντίσταση τοῦ λαοῦ ὁ Ἀγγλοαμερικανός κατακτητής. Κατά τόν ἐμφύλιο, μέσα στίς τραγικές συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν στόν χῶρο τοῦ ἐθνικολαϊκοῦ κινήματος στίς πόλεις, τό ριζοσπαστικό φοιτητικό κίνημα ἀποδεκατίζεται, στήν καλύτερη περίπτωση, ὅπως εἴπαμε, κάτω ἀπό τήν ἀμέτοχη σιωπή τῶν δασκάλων του, πού ὡς τά 1952 ἀνέχονται νά ἐκτελοῦνται φοιτητές τους μέ τέτοια προσχήματα ὅπως π.χ. ἡ κυκλοφορία τῆς διακήρυξης τῆς Στοκχόλμης γιά τόν ἀφοπλισμό καί τήν εἰρήνη...

Τό Κυπριακό μετά τά 1954 γίνεται ἀφορμή γιά κάποια ἀναζωπύρωση καί γενικότερα τοῦ κινήματος, μέ τίς συσπειρωτικές δυνατότητες πού δίνει. Ὡστόσο τό φοιτητικό κίνημα θά ξαναγεννηθεῖ οὐσιαστικά μόνο μετά τά 1959, ἀρχικά μέ ἁπλά συνδικαλιστικά αἰτήματα – φοιτητικό εἰσιτήριο, σίτιση, συγγράμματα – μετά τά 1961 μέ τό γενικευμένο αἴτημα τοῦ 15% καί, παράλληλα, μέ τούς δημοκρατικούς ἀγῶνες τῆς περιόδου αὐτῆς. Σ' ὅλη αὐτή τήν προχουντική περίοδο ἀπό τά 1961 ὡς τά 1967 ἡ ἀντίδραση χάνει σταδιακά τήν πρωτοβουλία – μία μετά τήν ἄλλη οἱ φοιτητικές ὀργανώσεις περνοῦν σέ δημοκρατικά χέρια. Ἐκδημοκρατισμός καί μαζικοποίηση δέν σημαίνουν ὡστόσο καί ριζοσπαστικοποίηση – οἱ κινητοποιήσεις αὐτές, ἄν κινητοποιοῦν ἤδη περισσότερο ἀπό τά 50% τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου στίς διαδηλώσεις, στίς ἐκλογές καί στήν πιό καθημερινή δράση, γίνονται ὡστόσο ἀκόμα ἀπό μετριοπαθεῖς, φιλελεύθερες θέσεις. Ἡ Δεξιά, τό Κέντρο καί ἡ πλατιά Ἀριστερά διεκδικοῦν ἰσοδύναμα τήν ἡγεσία, ἐνῶ ἡ ΕΦΕΕ συσπειρώνει σέ πλατιές μεταρρυθμιστικές θέσεις Κέντρο καί Ἀριστερά. Τό φοιτητικό κίνημα εἶναι μαζικό, εἶναι δημοκρατικό, ἀλλά δέν εἶναι ριζοσπαστικό, οὔτε στήν κατεύθυνσή του ἀντιιμπεριαλιστικό. Οἱ μόνες δυνάμεις μέ ἀντιιμπεριαλιστικές θέσεις κινοῦνται πάνω στούς λικβιντάριστικούς στόχους πού θέτει, παραμορφώνοντας τίς θέσεις τοῦ ΚΚΕ, ἡ ἐπιτόπια ἡγεσία τῆς Νεολαίας Λαμπράκη καί τῆς ΕΔΑ.

Ἀποπροσανατολισμένο ἰδεολογικά καί δίχως γερά διαρθρωμένη ὀργάνωση, τό φοιτητικό κίνημα κτυπήθηκε εὔκολα ἀπό τήν ἀνοικτή δικτατορία. Μόνο στά 1971, μετά ἀπό τρία χρόνια ἀνοικοδόμησης μέσα σέ συνθῆκες ἀνοικτῆς τρομοκρατίας, τό φοιτητικό κίνημα ἐμφανίζεται – τώρα – βασισμένο σέ συνεπεῖς ριζοσπαστικές θέσεις. Ἡ μαζικοποίηση συντελεῖται μέ γοργά βήματα μέσα στήν οἰκονομική κρίση τοῦ 1972 - 1974. Σήμερα ἡ μεγάλη πλειονότητα τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου, καί παρ' ὅλα τά πολλά βήματα πού πρέπει ἀκόμα νά γίνουν, ἔχει ἀπορτήσει μιά ριζοσπαστική ἀντιιμπεριαλιστική πολιτική συνείδηση. Παλεύει ὄχι γιά μεταρρυθμίσεις, δίχως παραπέρα στόχους, ἀλλά γιά μεταρρυθμίσεις–μετερίζια στήν ὁλική ἀναδιάρθρωση τοῦ Πανεπιστημίου καί – παραπέρα – ὅλης τῆς κοινωνίας μας. Παρ' ὅλες τίς πρόσφατες, ἀπό κάποια πλευρά, μεμψιμοιρίες, τό φοιτητικό κίνημα σήμερα κινητοποιεῖ πολύ περισσότερο κόσμο ἀπ' ὅ,τι στά χρόνια 1961 - 1967 καί μάλιστα οἱ κινητοποιήσεις του εἶναι στενά δεμένες μέ τήν πορεία μάχης τοῦ ἐθνικολαϊκοῦ μας κινήματος, τῆς πρωτοπορίας του, τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στίς ἐκλογές συμμετέχει ἕνα 60% τοῦ πραγματικοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν, ἡ πλατιά Ἀριστερά ἐπηρεάζει περισσότερο ἀπό τά 3/4 τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου. Μέσα στό φοιτητικό κίνημα γενικά οἱ ριζοσπαστικές, οἱ ἀντίθετες στή σημερινή κοινωνική δομή δυνάμεις, ἐπηρεάζουν τουλάχιστο τά 2/3 τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου. Στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ὅπου ἡ Πανσπουδαστική, κτυπημένη ἄγρια ἀπό τήν Ἀσφάλεια λίγο πρίν τή μεταπολίτευση πῆρε τά 9% τῶν ψήφων στίς πρῶτες φοιτητικές ἐκλογές τοῦ Νοεμβρίου 1974, σήμερα ἐλέγχει ἤδη τά 25% τῶν ψήφων, ἐνῶ ἡ παρουσία της, βασισμένη σέ μιά ὀργάνωση συγκροτημένη γερά, εἶναι κυριαρχική στούς καθημερινούς ἀγῶνες, στό πραγματικό πεδίο τῶν μαχῶν. Γύρω της καί δίπλα της κινοῦνται ριζοσπαστικά – παρ' ὅλη τή διαφορά τῶν θέσεών τους – καί ἄλλες φοιτητικές ὀργανώσεις...

3 Ἡ πλειονότητα τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου, πού ὡς τήν Κατοχή προέρχονταν ἀπό μεγαλοαστικά καί μεσοαστικά κοινωνικά στρώματα, σήμερα εἶναι βασικά διαφοροποιημένη – ἡ πλειονότητα προέρχεται ἀπό μεσοαστικά καί μικροαστικά στρώματα. Μερικές σχολές ὅπως ἡ Φιλοσοφική καί ἡ Φυσικομαθηματική ἔχουν ἕναν ἀκόμη πιό ἔκδηλο λαϊκό κοινωνικό χαρακτήρα. Στήν πορεία συνειδητοποίησης μεγάλο ρόλο παίζει καί ἡ γεωγραφική προέλευση, οἱ ἰδιαίτερες ἱστορικές καί κοινωνικές συνθῆκες τοῦ γενέθλιου τόπου. Ἕνα ποσοστό 20% τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου τῆς Θεσσαλονίκης προέρχεται ἀπό τήν Ἀθήνα, 20% ἀπό τή νοτιοελλαδική, 20% ἀπό τή βορειοελλαδική ἐπαρχία – οἱ γηγενεῖς ἀποτελοῦν τά 30% μόνο τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου τῆς πόλης, ἐνῶ 10% εἶναι ἀλλοδαποί, Ἄραβες κυρίως, ἤ Κύπριοι.

Δίπλα στήν ἀλλαγή τῆς κοινωνικῆς διάρθρωσης μέ τή μαζική, μετά τά 1960, εἴσοδο μικροαστικῶν στρωμάτων στό Πανεπιστήμιο, ἡ ἀλλαγή τῆς λειτουργίας τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων μέσα στόν κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό ἔχει συντελέσει στήν παραπέρα ἀλλαγή τοῦ κοινωνικοῦ φοιτητικοῦ ὑπόβαθρου.

4 Ἀντίθετα μέ τόν φοιτητικό χῶρο ἡ ριζοσπαστικοποίηση τῆς συνείδησης δέν ἔχει ἀκόμα συντελεστεῖ μέσα στόν πανεπιστημιακό διδακτικό χῶρο.

Ὁ καθηγητής, δημόσιος ὑπάλληλος, δέν εἶναι μόνο a priori ἕνας καταξιωμένος – μέσα στό σύστημα ἀξιῶν τῆς ἄρχουσας τάξης – ἐπιστήμονας ἀλλά καί ἕνας καταξιωμένος ἐπιστήμονας πού προωθεῖ καί ἐπιλέγει τό σύστημα σάν ἰδεολογικό του λειτουργό, σάν στέλεχος στόν μηχανισμό ἀναπαραγωγῆς τῆς κατεστημένης ἰδεολογίας. Διαφοροποιήσεις πραγματοποιοῦνται βέβαια, ἀλλά μέσα στά πλαίσια κίνησης πού τό σύστημα ὁριοθετεῖ. Ἀλλαγές, πάντοτε μεταρρυθμιστικῆς φύσης, γίνονται ἀποδεκτές ὅταν ἐκσυγχρονίζουν τήν κατεστημένη δομή, ὅταν ἐκλογικεύουν τή λειτουργία της μέσα στόν χρόνο.

Ἕνα τέτοιο σύστημα δέν εἶναι ὅμως κλειστό, ὑφίσταται ὅλη τήν πίεση τῶν δυνάμεων τοῦ ἀντισυστήματος, πού τό σύστημα τό ἴδιο παράγει σάν προϊόν τῆς ταξικῆς πάλης.

Μακριά ἀπό τόν κίνδυνο μιᾶς ἀπόλυτης καί γραμμικῆς – δηλαδή μιᾶς ἀντιδιαλεκτικῆς – συσχέτισης ἐποικοδομήματος καί βάσης, προέλευσης καί τοποθέτησης, μιά χαρτογράφηση τῆς κοινωνικῆς θέσης τοῦ καθηγητικοῦ κόσμου ἀποτελεῖ ἕνα ἀπαραίτητο ὑπόβαθρο γιά τή διερεύνηση τῶν ὅρων καί τῶν ὁρίων, τῆς δυνατότητας διαφοροποίησης τοῦ πανεπιστημιακοῦ διδακτικοῦ κόσμου μέσα στόν βραχύ χρόνο.

Στή Νομική καί στήν Ἀρχιτεκτονική Σχολή τοῦ Πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης περισσότερο ἀπό τό μισό καθηγητικό δυναμικό προέρχεται ἀπό μεγαλοαστικά κοινωνικά στρώματα· σέ μικρότερο, ἀλλά πάντοτε σημαντικό βαθμό, ἴδια εἶναι ἡ κοινωνική προέλευση καί ἀρχική τοποθέτηση τοῦ καθηγητικοῦ δυναμικοῦ στήν Ἰατρική καί τή Φιλοσοφική Σχολή. Κατά τό ὑπόλοιπο – ὅπως καί κυριαρχικά στίς λοιπές σχολές – ὁ καθηγητικός κόσμος προέρχεται ἀπό μεσοαστικά καί κατ' ἐξαίρεση ἀπό μικροαστικά στρώματα.

Ὅμως ὁ καθηγητής εἶναι ὁπωσδήποτε σήμερα μία προσωπικότητα διχασμένη. Συχνά ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐργασίας του ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τούς ὅρους πού τοῦ ἐπιβάλλει τό σύστημα, ἰδίως οἱ πιό παρασιτικές μέσα στόν ἑλλαδικό μεταπρατικό κόσμο ἄρχουσες τάξεις του. Ὀργανικός λειτουργός τοῦ κατεστημένου ἐποικοδομήματος, βρίσκεται ὡστόσο ἀπό τή φύση τῆς ἐργασίας του μέσα σέ ἕνα πεδίο ἀνοικτό στίς ἰδέες καί στίς ἐπιδράσεις συγγενῶν χώρων ἄλλων συστημάτων. Ἔτσι, ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ἀντισυστήματος, στόν παγκόσμιο ὅσο καί στόν ἐθνικό χῶρο, μπορεῖ εὔκολα νά ὑπονομεύσει τήν ὀργανική, κατεστημένη ἰδεολογία του, τόσο περισσότερο ὅσο ἀποτελεσματικός παραγωγός εἶναι ὁ πανεπιστημιακός καθηγητής στήν ἐπιστήμη του – ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει μέ ὅλο τόν διανοούμενο κόσμο. Διατηρώντας συχνά μία διπλή, ὑπαλληλική καί ἐλεύθερη ἀπασχόληση, ὁ καθηγητικός κόσμος ἔρχεται πολλαπλά σέ ἐπαφή μέ τά προβλήματα πού ὁ κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός δημιουργεῖ στόν ἐλευθεροεπαγγελματικό του κόσμο.

Ὅμως ὁ ἑλλαδικός ἐπιστήμονας ἔχει νά παλέψει ἤ νά ὑποστεῖ καί ὅλες τίς ἐπιδράσεις τῆς μεταπρατικῆς, ὑποτελοῦς ὑπόστασης τοῦ κοινωνικοῦ μας συστήματος. Ἡ ἀλλοτρίωση τῆς ἴδιας τῆς κυρίαρχης τάξης μέσα στό σύστημά της, μέ τήν ἀντιγραφή δυτικοευρωπαϊκῶν προτύπων τοῦ 19ου αἰώνα, μέ τήν ἀπουσία ἰδεολογικῆς σαφήνειας πού προκαλεῖ ἡ ἔλλειψη ἑνός κοινωνικοῦ ὀργάνου, μιᾶς κοινωνικῆς τάξης ἀνεξάρτητης, ἡγεμόνα τοῦ κόσμου της, ἔχει παρεισφρύσει ὡς τά ἐσώτερα κάθε τομέα τῆς παιδείας καί τῆς Παιδείας μας. Ἀδύναμος ὀργανικά μέσα σέ ἕνα τέτοιο σύστημα νά ἀναγνώσει μέ τά ξένα μοντέλα τή γύρω του ἑλληνική πραγματικότητα ὁ ἐπιστήμονας ἔχει γίνει, στήν καλύτερη περί-

πτωση, ἕνας ἐπιμελής ἱστοριοδίφης, ἕνας δάσκαλος τοῦ συντακτικοῦ, ἀφοῦ θαρέθηκε πιά τή γραμματική, ἕνας σχολιαστής, μικρογράφος τῆς νομολογίας καί τῶν νόμων. Ἡ ἐπιστήμη προσπελάζεται καί ἡ παιδεία προσφέρεται δίχως πνοή, δίχως δυνατότητες μέθεξης, χωρίς τήν ἐσωτερική ἐγερσιμότητα πού δέν βασίζεται σέ καμιά μεταφυσική ἀλλά στή συμπυκνωμένη αἴσθηση τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

Ἀπό τόν πανεπιστημιακό ἐπιστήμονα τοῦ κατεστημένου λείπει ἡ παραγωγική αἴσθηση, πού ἔχει ἕνας ἄνθρωπος μιᾶς τάξης πού λειτουργεῖ αὐτόνομα καί ὄχι πρακτορειακά, στόν ἐθνικό της χῶρο. Ἀλλοτριωτική εἶναι καί ἡ μεθοδολογία του καθώς καί ἡ παιδαγωγική του.

Ἔχει ἀπό καιρό ξεχαστεῖ ἡ σωκρατική ἀλλά καί ὀρθόδοξη παράδοση πρός ὄφελος τοῦ ξεροῦ ἀριστοτελισμοῦ – πού βασίζεται σέ μιά παρερμηνεία ἄλλωστε τοῦ Ἀριστοτέλη ἀπό τήν Εὐρώπη – ἤ σέ ἕναν ἀναφομοίωτο καρτεσιανισμό, ἀπό δεύτερο ἤ τρίτο χέρι. Ἀκόμα καί ἡ λαϊκότροπη στροφή σέ φιλελεύθερους ἤ συντηρητικούς κύκλους πού παρατηρεῖται τά τελευταῖα χρόνια, ἀφορᾶ ἕνα ἐνδιαφέρον γιά τά κουζινικά, τίς μορφικές κατασκευές τοῦ λαοῦ, τοῦ γύρω μας κόσμου, καί ὄχι μιά ἐντρύφηση στό βάθος τῆς ἑλλαδικῆς πραγματικότητας, στούς κινητήριους νόμους της, στούς καημούς καί τίς ἀνάγκες τῶν ἑλλαδικῶν ἀνθρώπων.

Ὁ φιλελεύθερος καί κάποτε μαρξολόγος ἐπιστημονικός κόσμος περιφρονεῖ τόν ἄμεσο λαϊκό χῶρο του, τόν φοιτητικό κόσμο μέ τά καθημερινά προβλήματά του, λοιδωρεῖ τή φτώχεια τῆς γνώσης του, πού βασίζεται σ' αὐτό τό σύστημα, πού, μέ ὅπλο μέσα στά ἄλλα τό συντακτικό καί τή γραμματική, πολέμησε, ὡς τώρα, τήν πλατιά διάδοση τῆς γνώσης.

Ἀντίθετα μέ τόν φοιτητικό χῶρο ἡ ριζοσπαστικοποίηση τῆς συνείδησης μέσα στόν πανεπιστημιακό διδακτικό χῶρο εἶναι ἔτσι ἀκόμα ἕνα ἱστορικό αἴτημα, μιά πρόταση πού ἐναπόκειται τώρα νά πραγματοποιήσει – ἤ ὄχι – ἡ πάλη τῶν τάξεων.

Κάπως ὑπαρκτή μέσα στό βοηθητικό προσωπικό (ΕΔΠ), ὅπου ἡ διαλογή ἀπό τό σύστημα δέν ἔχει ἀκόμα ὁριστικοποιηθεῖ, ἡ ριζοσπαστικοποίηση εἶναι οὐσιαστικά ἀνύπαρκτη μέσα στόν καθηγητικό χῶρο, ὅπου σήμερα, ὅπως πάντοτε, τά ὅρια παραμένουν σαφῆ, ἀποκλείοντας τή νόμιμη ἔκφραση τῶν δυνάμεων πού ἀντιμάχονται τή σημερινή κοινωνική δομή: τό αὐταρχικό καί ὀργανικά ἐξαρτημένο ἀπό τόν ἱμπεριαλισμό κράτος, τούς ντόπιους του πράκτορες, τήν ἀστική τάξη. Ἄν στόν καθηγητικό χῶρο σήμερα ἔχει πραγματοποιηθεῖ κάποια ἐπιφανειακή στροφή, ἄν κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος ἔχει σχηματιστεῖ κάποια ὁμάδα πού συντονίζει τή φιλελεύθερη ἀντιδικτατορική δράση, ὡστόσο καί αὐτός ὁ νεοϊδρυμένος Πανεπιστημιακός Ὅμιλος, ἔχει σήμερα μόνο 80 μέλη – 17 ἀπό τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – τά 7% τοῦ συνόλου τοῦ καθηγητικοῦ κόσμου, καί στή μέγιστη πλειονότητά του ὁ ἀντιδικτατορικός αὐτός πανεπιστημιακός κόσμος λειτούργησε καί λειτουργεῖ σάν ἐκτονωτής τοῦ φοιτητικοῦ ριζοσπαστικοῦ κινήματος.

5 Τό φοιτητικό κίνημα δέν μπορεῖ νά δεχτεῖ μιά συμμαχία, μιά λύση ἐκτονωτική, μεταρρυθμιστική, δέν μπορεῖ νά γυρίσει πίσω τό ρολόι τῆς ἱστορίας, δέν μπορεῖ νά ἀνεχτεῖ νά ἐπιζήσει ἡ μεγάλη αὐτή μηχανή, τό Πανεπιστήμιο σάν βασικός συντελεστής ἀναπαραγωγῆς τῆς ἰδεολογίας τοῦ συστήματος. Ὁ πανεπιστημιακός χῶρος εἶναι προορισμένος νά γίνει τό πεδίο μιᾶς ὅλο καί πιό μεγάλης, πιό πολύπλευρης καθημερινῆς μάχης, ἰδεολογικῆς καί πολιτικῆς.

Ἡ πορεία τῆς πάλης τῶν τάξεων στόν ἐθνικό ἀλλά καί στόν παγκόσμιο χῶρο θά εἶναι βασικός συντελεστής τῆς ριζοσπαστικῆς διαφοροποίησης τοῦ ὀργανικά τοποθετημένου στό ἐσωτερικό τοῦ συστήματος καθηγητικοῦ κόσμου.

Ἡ πραγματοποίηση τῆς ριζοσπαστικῆς συμμαχίας εἶναι μία διαδικασία, μία πορεία καθημερινή, ἕνας ἀγώνας γιά τή συνεχῆ οἰκοδόμηση ἐρεισμάτων, πού θά προσφέρουν μία ἐπιστήμη καί μία παιδεία στά μέτρα καί στίς ἀνάγκες τοῦ ἐθνικολαϊκοῦ μας κινήματος. Ἐρεισμάτων πού θά προετοιμάζουν στό πεδίο τῆς ἰδεολογίας τό ἔδαφος γιά τή γενικότερη δομική ἀλλαγή. Ἐρεισμάτων ἀκόμα πού θά ἐγγυηθοῦν ἀργότερα – ἀποτελώντας τή μαγιά ἀπό τώρα – τήν ἀναδιοργάνωση τῆς πανεπιστημιακῆς μηχανῆς στά χέρια τῆς πρωτοπορίας. Καί πού θά ἐγγυοῦνται τό ἀδιάκοπο, δίχως τραγικές καθυστερήσεις, προχώρημα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς, ἀποτελώντας στόν χῶρο τῆς ἐπιστήμης καί τῆς πανεπιστημιακῆς παιδείας τόν ὀργανωτή τοῦ καινούργιου κόσμου, ἐγγυώμενα μέ τή μαρξιστική λενινιστική τους πρακτική τή μονιμότητα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς, πέρα ἀπό τό πεδίο τῆς οἰκονομίας καί τό πεδίο τῆς πολιτικῆς, στήν ἰδεολογία καί στό σύνολο τῆς κοινωνικῆς καί ἀνθρώπινης δομῆς. ■

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ

Μαρξιστική πραγματεία τῆς οἰκονομίας

ΤΟΜΟΣ 4ος

●

ἐπανεκδόθηκε

ΛΕΩΝ ΤΡΟΤΣΚΙ

Ἱστορία τῆς Ρώσικης Ἐπανάστασης

Ἐκδόσεις ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Κεντρ. διάθεση: βιβλιοπωλεῖο «ΠΛΕΘΡΟ» τηλ.: 8834692

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

(Ἡ Ρωσική διπλωματία στήν Ἑλλάδα τοῦ 1821)

Τοῦ Τάσου Βουρνᾶ

ΤΑ ΔΙΑΚΟΣΙΑ χρόνια ἀπό τή γέννηση τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια πού γιορτάζονται φέτος ἐπίσημα μέ τή διοργάνωση ἀπό τό κράτος τελετῶν, ἐκθέσεων καί ὁμιλιῶν, κάνουν ἐπίκαιρο τό ξανακοίταγμα τοῦ δημόσιου βίου καί τῆς πολιτείας τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ Κερκυραίου, πού ὑπηρέτησε σέ ἀνώτατα πόστα τῆς τσαρικῆς διπλωματίας, πού ἔγινε κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας μέ τό ΣΤ΄ ψήφισμα τῆς Ἐθνοσυνέλευσης τῆς Τροιζήνας (τέλος 1827) καί πού βρῆκε τό θάνατο ἀπό ἑλληνικά χέρια, δολοφονημένος στό Ναύπλιο στίς 27 Σεπτεμβρίου 1831, μπροστά στήν πόρτα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα, ὅπου ἐκκλησιαζόταν κάθε Κυριακή. Ποιός ἦταν, λοιπόν, ὁ ἑπτανήσιος αὐτός εὐγενής μέ τόν βενετσιάνικο τίτλο τοῦ κόμιτος, ὁ ὁποῖος διέθετε τόσο ὀξύ πολιτικό κριτήριο, εἶχε τόσο καθαρή γνώση τῶν προβλημάτων τῆς ἀπελευθερωμένης καί κατερειπωμένης Ἑλλάδας, καί πού κλήθηκε τήν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή νά κυβερνήσει κατά τρόπο σχεδόν δικτατορικό; Ἡ ἐκλογή του θεωρήθηκε σάν διπλωματική ἥττα τῆς Ἀγγλίας καί θρίαμβος τῆς Ρωσίας στό ζατρίκιο τῶν ἐπιρροῶν πάνω στό νεαρό ἑλληνικό κράτος. Ἀπό δῶ καί πέρα ἄρχιζε μιά ἰλιγγιώδης πολιτική περιπέτεια μέ πρωταγωνίστριες τίς ἀνταγωνιζόμενες Δυνάμεις καί θύμα τόν κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδας.

Τό ἰδεολογικό του πορτραῖτο

Ἀριστοκράτης τήν καταγωγή, ὀλιγαρχικός στήν ἰδεολογία, δοκιμασμένος ἐχθρός τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν ἀπό τήν ἐποχή τῆς ρωσοκρατίας στά Ἑπτάνησα, ὁπόταν σάν πληρεξούσιος τοῦ ξένου κατακτητῆ ἔπνιξε στό αἷμα τήν ἀγροτική ἐξέγερση τῆς Κεφαλλονιᾶς (1806), εἶχε πάρει σαφῆ θέση ὑπέρ τοῦ φεουδαρχισμοῦ στό ἀντίμαχο στρατόπεδο πού εἶχε ἀνοιχτεῖ μεταξύ λαῶν καί ἡγεμόνων τότε. Ἀπό τό 1809 μπαίνει στή διπλωματική ὑπηρεσία τῆς Ρωσίας καί χρησιμοποιεῖται σέ νευραλγικές θέσεις, ὅπως στή Βιέννη, τό Βουκουρέστι καί ἀλλοῦ. Στά 1812-13 διευθύνει γραφεῖο πολιτικῆς κατασκοπείας ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος καί ἀργότερα ὑπηρετεῖ ὡς Ρῶσος διπλωμάτης στήν Ἑλβετία. Τό 1814 παίρνει μέρος, σά μέλος τῆς ρωσικῆς ἀντιπροσωπείας, στό συνέδριο τῆς Βιέννης. Εἶναι ἡ ἐποχή τοῦ διπλωματικοῦ κολοφώνα του, ὅταν οἱ ἐσωτερικές ἀντιθέσεις στούς κόλπους τῶν φεουδαρχῶν ἡγεμόνων τόν διευκόλυναν νά δρέψει διπλωματικές νίκες ὑπέρ τῆς Ρωσίας, ἐπισύροντας τήν ἄγρια ἐχθρότητα τοῦ Μέττερνιχ, ὁ ὁποῖος τόν παρακολουθοῦσε ἄγρυπνα μέ πράκτορές του.

Ἀπό ἰδεολογικῆς, λοιπόν, πλευρᾶς ἦταν ὀλιγαρχικός καί ἀπό πλευρᾶς ἐθνικῆς συνείδησης Ἕλληνας, ἀλλά καί ἀφοσιωμένος στόν τσάρο. Ἀπόκρουσε τήν προσφορά τῆς ἀρχηγίας τῆς Φιλικῆς, συκοφάντησε καί ἔβρισε τούς Ἕλληνες δημοκράτες πού κινοῦσαν τά μυστικά της νήματα, προσπάθησε ν' ἀποτρέψει τόν Ὑψηλάντη ἀπό τό ν' ἀναλάβει τήν ἀνώτατη ἀρχηγία της, ἀλλά ταυτόχρονα ἐκάλυψε ἀπό πλευρᾶς ἀστυνομικοῦ διωγμοῦ τίς κινήσεις τῶν Φιλικῶν ὄχι μόνο μέσα στό ρωσικό ἔδαφος, ἀλλά καί στά ρουμανικά πριγκιπάτα. Ἀντιφατικός ὡς πρός τή στάση του ἔναντι τῆς προετοιμασίας τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασης, δέν μπορεῖ νά κατηγορηθεῖ ὅτι τήν παρακολούθησε μέ ψυχρότητα. Ἀντίθετα, μετά τήν ἔκρηξή της, προσπάθησε νά ἐπιτύχει μιά ταχεία ἐπέμβαση τῆς Ρωσίας ὑπέρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων καί ὅταν στό συνέδριο τῆς Βερόνας (Ὀκτώβρης 1822) δέν μπόρεσε νά πείσει τόν τσάρο Ἀλέξανδρο Α΄ νά κηρύξει τόν πόλεμο κατά τῆς Τουρκίας, παραιτήθηκε ἀπό τή ρωσική διπλωματική ὑπηρεσία καί ἔφυγε στό ἐξωτερικό.

Τό πολιτικό του πορτραῖτο

Σά Ρῶσος διπλωμάτης ὁ Καποδίστριας ἐπέτυχε πανηγυρικά καί ἀναδείχτηκε στά ὕπατα ἀξιώματα τοῦ τσαρικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Τώρα καλοῦνταν νά κυβερνήσει τήν Ἑλλάδα μέ πνεῦμα καί μεθόδους πού ἔρχονταν σέ ἀντίθεση μέ τό δημοκρατικό νόημα τῆς ἐπανάστασής της. Στό διπλωματικό παιχνίδι τῆς ὕστατης ὥρας ἡ Ρωσία εἶχε κατορθώσει νά ὑπερκεράσει τόσο τήν ἀγγλική διπλωματία ὅσο καί τήν παγιοποιημένη ἐπιρροή τῆς Μ. Βρετανίας στήν Ἑλλάδα, ἐκμεταλλευόμενη ἐπιδέξια τήν κρίσιμη πολιτική στιγμή τοῦ θανάτου τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ Τζώρτζ Κάννιγκ καί τό σάλο τῆς ἐσωτερικῆς μεταπολίτευσης στήν Ἀγγλία. Γι' αὐτό καί ὁ Καποδίστριας κατά τήν περιοδεία του στίς εὐρωπαϊκές αὐλές, πρίν ἔρθει στήν Ἑλλάδα καί ἀναλάβει τά ἡνία τοῦ κυβερνήτη τῆς χώρας, ἔγινε δεκτός μέ ψυχρότητα στό Λονδίνο καί τό Παρίσι, ἐνῶ στήν Πετρούπολη ἔγινε δεκτός μέ ἐνθουσιασμό. Στόν πολτικό του βίο, τόν τόσο βραχύ ἄλλωστε, ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας, ὁ χαρακτηρισμός τοῦ «Ρώσου ἀνθυπάτου» τόν ἀκολούθησε πρίν ἀκόμη ἀποβιβαστεῖ στίς ἑλληνικές ἀκτές. Ἡ ἐπίσκεψή του στήν Πετρούπολη ἀποτέλεσε ἀναζωπύρωση τῶν δεσμῶν του μέ τή Ρωσία τῶν τσάρων καί τά πρῶτα του πολιτικά βήματα στό ἑλληνικό ἔδαφος ἐνισχύθηκαν μέ 200.000 χρυσά φράγκα, πού ἀποτελοῦσαν τούς τόκους τῶν κεφαλαιοποιημένων δωρεῶν τῶν Ἑλλήνων καί φιλελλήνων τῆς Ρωσίας καί ἀπό ἄλλες 400.000 χρυσά ρούβλια (1.000.000 χρυσά γαλλικά φράγκα) πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ ἐπί ρωσικοῦ ἐδάφους γιά τήν ἐξαγορά Ἑλλήνων αἰχμαλώτων τῶν Τούρκων.

Τό ἰδεολογικό καί πολιτικό του πρόγραμμα ἀπέκλειε τήν εὐθύνη τῶν μαζῶν στήν ἐνάσκηση τῆς ἐξουσίας. Θεωροῦσε τήν ἐλευθερία καί τή διακυβέρνηση τῆς Ἑλλάδας ὑπόθεση τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν καί τῶν διανοουμένων. Κάπως καθυστερημένα γιά τήν ἐποχή του, ἐξακολουθοῦσε νά μένει προσηλωμένος στίς ἰδέες τοῦ «διαφωτισμένου δεσποτισμοῦ» τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου καί τῆς τσαρίνας Αἰκατερίνης τῆς Β΄, πού παλιότερα γοήτευσαν τό Βολταῖρο. Πίστευε μέ πάθος πώς ἕνας λαός «ἀνώριμος» πολιτικά σάν τόν ἑλληνικό, ἔχει ἀνάγκη ἀπό τήν ἀδιάκοπη ποδηγεσία ἑνός «ἐκλεκτοῦ ἀνδρός», ὁ ὁποῖος ὀφείλει νά γίνεται φορέας τοῦ καλοῦ γιά τό ἔθνος του, ἔστω καί βαδίζοντας ἐναντίον τοῦ ρεύματος. Ὡστόσο σάν πολιτικός νοῦς καί παρά τίς ὀλιγαρχικές ἰδέες του, πού ἀπέκλειαν κάθε ἐμπιστοσύνη ἐκ μέρους του πρός τήν ἀρχή τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἦταν ὀξύς καί διορατικός καί χαρακτηριζόταν ἀπό μιά καθολική γνώση τῶν ἑλληνικῶν προβλημάτων. Πρίν ἀκόμη ἀναλάβει τήν ἐξουσία, εἶχε συλλάβει ἕνα σχέδιο κρατικῆς καί οἰκονομικῆς ἀνόρθωσης τῆς Ἑλλάδας σημαντικά μελετημένο. Τό πρόγραμμα πού εἶχε ὀνειρευτεῖ δίνεται ἀνάγλυφο στήν παρακάτω συνομιλία τοῦ κυβερνήτη μέ τό Γιωργάκη Μαυρομιχάλη καί πού ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά θεωρῶ σάν ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα πολιτικά κείμενα τῆς νεώτερης Ἑλλάδας.

Ἀπόλογα γιά τόν Καποδίστρια

Ἀπομνημονεύει, λοιπόν, ὁ Τερτσέτης ἀπό τό στόμα τοῦ κυβερνήτη:

«Εἶναι καιροί πού πρέπει νά φοροῦμε ὅλοι ζώνη δερματένια καί νά τρῶμε ἀκρίδες καί μέλι ἄγριο. Εἶδα πολλά εἰς τήν ζωή μου, ἀλλά σάν τό θέαμα ὅταν ἔφθασα ἐδῶ εἰς τήν Αἴγινα δέν εἶδα τί παρόμοιο ποτέ, καί ἄλλος νά μήν τό ἰδῆ... «Ζήτω ὁ κυβερνήτης ὁ σωτήρας μας, ὁ ἐλευθερωτής μας!» ἐφώναζαν γυναῖκες ἀναμαλλιάρες, ἄνδρες μέ λαβωματιές πολέμου, ὀρφανά κατεβασμένα ἀπό τίς σπηλιές. Δέν ἦταν τό συναπάντημά μου φωνή χαρᾶς, ἀλλά θρῆνος. Ἡ γῆ ἐβρέχετο ἀπό δάκρυα. Ἐβρέχετο ἡ μυρτιά καί ἡ δάφνη τοῦ στολισμένου δρόμου ἀπό τό γιαλό ὡς τήν ἐκκλησία. Ἀνατρίχιαζα, μοῦ ἔτρεμαν τά γόνατα, ἡ φωνή τοῦ λαοῦ μοῦ ἔσχιζε τήν καρδιά μου. Μαυροφορεμένες γυναῖκες, γέροντες μοῦ ἐζητοῦσαν νά ἀναστήσω τούς πεθαμένους τους, μανάδες μοῦ ἔδειχναν εἰς τό βυζί τά παιδιά τους καί μοῦ ἔλεγαν νά τά ζήσω καί ὅτι δέν τούς ἀπέμειναν παρά ἐκεῖνα κι ἐγώ καί μέ δίκαιο μοῦ ἐζητοῦσαν ὅλα

αὐτά, διότι ἐγώ ἦλθα καί σεῖς μέ προσκαλέσατε νά οἰκοδομήσω, νά θεμελιώσω κυθέρνησιν καί κυθέρνησις καί ὡς πρέπει ζεῖ, εὐτυχεῖ τούς ζωντανούς, ἀνασταίνει καί ἀποθαμένους διατί διορθώνει τήν ζημία τοῦ θανάτου καί τῆς ἀδικίας. Δέν ζεῖ ὁ ἄνθρωπος, ζεῖ τό ἔργο του, καρποφορεῖ, ἄν ὁ διοικητής εἶναι δίκαιος, ἄν τό κράτος ἔχη συνείδησι, εὐσπλαχνία, μέτρα σοφίας. Δύναμαι νά κάμω ἐγώ ὅλα αὐτά καί νά δικαιολογήσω τήν παντοχή τοῦ κόσμου; Δύναμαι νά πράξω μηδέν χωρίς τήν σταθεράν ὁμοφροσύνην τῶν πρώτων τοῦ τόπου; Δέν εἶναι κίνδυνος ὅτι τά ἀγαθοεργήματά τους εἰς τόν ἀγῶνα, ἔχυσαν πλησμονήν ὀρέξεων, ἀπαιτήσεων εἰς τά στήθη των; Πλησμονήν ἀφίλιωτη μέ τό γενικόν καλόν, μέ τό κῦρος τῆς ἐξουσίας καί μέ τήν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ; Ἄν εὑρεθῶμεν εἰς ἀντιλογίαν, ἀντίμαχοι εἰς τό φρόνημα, ποιός θά μονομερίση; Ἐγώ ἤ ἐκεῖνοι;...

»...Ὡς ψάρι εἰς τό δίχτυ σπαράζει εἰς πολλούς κινδύνους ἀκόμη ἡ ἑλληνική ἐλευθερία. Μοῦ ἐδώσατε τούς χαλινούς τοῦ κράτους. Τίνος κράτους; Μετροῦμε εἰς τά δάκτυλα τήν ἐπικράτειάν μας. Τ' Ἀνάπλι, τήν Αἴγιναν, Πόρο, Ὕδρα, Κόρινθο, Μέγαρα, Σαλαμίνα. Ὁ Ἰμπραΐμης κρατεῖ τά κάστρα καί τό μεσόγειο τῆς Πελοποννήσου, ὁ Κιουτάγιας τή Ρούμελη, πολλά νησιά θασανίζονται ἀπό αὐτεξούσιο στρατό καί ἀπό πειρατείαν, τά δύο μεγάλα καράβια μας εἶναι ἀραγμένα ξαρμάτωτα εἰς τόν Πόρο, ἡ Ἀθήνα ἔφαγε πέρυσι τούς ἀνδρειότερους τῶν Ἑλλήνων. Ποῦ τό θησαυροφυλάκιον τοῦ ἔθνους; Ἀκούω ἐπουλήσατε καί τήν δεκατιά τοῦ φετεινοῦ ἔτους, πρίν σπαρθῆ ἀκόμα τό γέννημα, ὁ τόπος εἶναι χέρσος, σπάνιοι οἱ κάτοικοι, σκόρπιοι εἰς τά βουνά καί εἰς τά σπήλαια. Τό δημόσιο εἶναι πλακωμένο ἀπό δύο ἑκατομμύρια λίρες στερλίνες χρέος, ἄλλα τόσα ζητοῦν οἱ στρατιωτικοί, ἡ γῆ εἶναι ὑποθηκευμένη εἰς τούς Ἄγγλους δανειστάς, ἀνάγκη νά τήν ἐλευθερώσωμε μέ τήν ἴδια ἀπόφασι ὡς τήν ἐλευθερώσαμε καί ἀπό τά ἅρματα τοῦ Κιουτάγια καί τοῦ Αἰγυπτίου. Δέν λυποῦμαι, δέν ἀπελπίζομαι, προτιμῶ αὐτό τό σκῆπτρο τοῦ πόνου καί τῶν δακρύων παρά ἄλλο. Ὁ θεός μοῦ τό δωσε, τό παίρνω, θέλει νά μέ δοκιμάση. Εἶμαι ἀπό τή φυλή σας, εἰς ἕνα μνῆμα μαζί μέ σᾶς θά θαφτῶ, ὅ,τι ἔχω, ζωή, περιουσία, φιλίες εἰς τήν Εὐρώπην, κεφάλαια γνώσεων ἀποκτημένα ἀπό τόσα θεάματα καί ἀκροάματα συμβάντων τοῦ κόσμου εἰς τάς ἡμέρας μου, τά ἀφιερώνω εἰς τήν κοινήν πατρίδα. Ἄς ὑψώσω τό μεγαλεῖον της, ὥστε ὅποιος θελήσει δυσκόλως νά τό ταπεινώση. Στερεωμένο εἰς ρίζες ἀρετῆς εἶναι ἀκαταμάχητο. Ἐκάματε ἔργα πολεμικά ἀθάνατα. Βασιλεῖς καί ἔθνη σᾶς ἐπαίνεσαν ἀλλά πιστεύσετέ μου διά πολυετίαν ἀκόμη ἡ ζώνη τοῦ Προδρόμου πρέπει νά εἶναι στολισμός μας, ὄχι χρυσοΰφαντη χλαμύδα. Ὡς οἱ παλαιοί ἥρωες ἤ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος πρέπει νά φυτεύωμε δέντρα, νά ἀνοίγωμε δρόμους, νά παλεύωμε μέ τά θηρία τοῦ δάσους, νά δέσωμε τήν κοινωνία μας μέ νόμους σύμφωνους πρός τό ἔθνος μας. Οὔτε ὀπίσω, οὔτε ἐμπρός τοῦ καιροῦ μας. Μή μοῦ ζητεῖτε ζωγραφιές πολύτιμες εἰς οἰκοδόμημα ἀκόμη ἀτελείωτο. Μέτρο μας καί ἄστρο εἰς δεινά ἑλληνικά, θεραπεία ἑλληνική. Μέ τό στόμα μας ὄχι ὡς οἱ χειροῦργοι τῆς Εὐρώπης κόφτοντας, ἀλλά μέ τό στόμα μας νά θυζαίνουμε τό ἔμπυο τῆς πατρίδας μας διά γά τήν γιάνωμε.

»Ἄν δέν μᾶς ἀποστραφῆ ὁ μεγαλοδύναμος καί ἀξιωθοῦμε τήν εὐλογία του, τά ἀκροθαλάσσιά μας θά στολιστοῦν ἀπό εὔμορφες πολιτεῖες, ἡ σημαία ἡ ἑλληνική θά δοξάζεται εἰς τά πελάγη, ἤμερα δένδρα θά ἀνθίσουν εἰς τά ἄγρια βουνά καί οἱ ἐρημιές θά πληθύνουν ἀπό κατοίκους – καί ὄχι εἰς τίς ὄψιμες ἡμέρες τῶν ἀπογόνων ὅσα σοῦ προλέγω, ἀλλά ἐσύ θά τά ἰδῆς πού εἶσαι νέος, θά ζήσης καί θά γεράσης. Ἕνα μόνο φοβοῦμαι πολύ καί μέ δέρνει ὑποψία, τρέμω τήν ἀπειρία σας. Ἄν ἡ νέα κυθέρνηση τύχη νά συγκρουσθῆ μέ συμφέροντα ξένων δυνάμεων – ἐπειδή κάθε τόπος ἔχει χωριστά τό μυστήριο τῆς ζωῆς του, τό νόμο τῆς εὐτυχίας του, – ἄν πλανεθῆ ὁ ἑλληνισμός καί σηκώση σκοτάδι μεταξύ μας, ὥστε ἐσεῖς νά μή διαβάζετε εἰς τήν καρδίαν μου, θολωθοῦν καί ἐμένα οἱ ὀφθαλμοί μου, ποιός ἠξεύρει;... ποῦ θά πᾶμε, τί θά γενοῦμε; Ἐτινάξατε τό καθοῦκι τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλ' οἱ πλεκτάνες τῆς διπλωματίας ἔχουν κλωστές πλανήτριες, φαρμακερές, κλωστές θανάτου, ἄφαντες καί ἐσεῖς δέν τίς ἐννοεῖτε.

»Κατεθαίνω πολεμιστής εἰς τό στάδιον, θά πολεμήσω ὡς κυθέρνησις, δέν λαθεύομαι τόν ἔρωτα τῶν προνομίων πού εἶναι φυτευμένος εἰς ψυχές πολλῶν, τά ὀνειροπολήματα τῶνλογιωτάτων, ξένων πρακτικῆς ζωῆς, τό φιλύποπτο, κυριαρχικό καί ἀνήμερο ἀλλοεθνῶν ἀνδρῶν. Ἡ νίκη θά εἶναι δική μας, ἄν θασιλεύση εἰς τήν καρδίαν μας μόνο τό αἴσθημα τό ἑλληνικό, ὁ φιλήκοος τῶν ξένων εἶναι προδότης.

»Εἴθε οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος νά εἶναι βοηθοί μου... Μή φορῆς πολυτελῆ φορέματα ἀταίριαστα μέ τήν ἔνδεια τῶν πολλῶν καί εἶναι κεφάλαιο θαμμένο, ἀχρησίμευτο, ἡ ἀφορμή ἡ ἀπόκτησίς του τῶν κακῶν ὀρέξεων καί πράξεων...»

Τό θαυμαστό αὐτό κείμενο, ἀδάμας πραγματικός τῆς πολιτικῆς μας φιλολογίας, ἔχει καί μιά προφητική διαίσθηση γιά τό σκοτεινό μέλλον καί περικλείει τό μέγα δίδαγμα γιά ὅλες τίς ἐποχές: «ὁ φιλήκοος τῶν ξένων εἶναι προδότης»...

Ὁ καισαρισμός του

Μέ τήν πεποίθηση ὅτι ὁ φιλελευθερισμός στήν ἄσκηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀποτελοῦσε τροχοπέδη στά ἐπείγοντα προβλήματα τοῦ τόπου εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἔβαλε τή βουλή μπροστά στό δίλημμα ἤ νά διαλυθεῖ καί νά ἀτονίσει τό σύνταγμα ἤ αὐτός θά ἐγκατέλειπε τήν Ἑλλάδα. Καί μέ τήν ὑπόσχεση ὅτι γρήγορα θά συγκαλέσει νέα ἐθνοσυνέλευση ἔπεισε τή βουλή νά διαλυθεῖ καί ἔτσι ἀναδείχτηκε πλέον οὐσιαστικός κυθερνήτης, πλαισιωμένος ἀπό ἕνα διορισμένο εἰκοσιεπταμελές συμβουλευτικό ψευδοκοινοβούλιο, στό ὁποῖο τοποθέτησε ὅλους ἐκείνους τούς πολιτικούς γιά τούς ὁποίους διέθλεπε ὅτι στό μέλλον ἦταν δυνατό νά ὑπάρξουν πολιτικοί του ἀντίπαλοι.

Ἡ ἐξουθένωση ὅλων ἐκείνων πού ἀποτελοῦσαν τούς πιθανούς φορεῖς ἀντιτιθέμενων στήν πολιτεία του ροπῶν ἔχει ἕνα περίεργο ἀταξικό χαρακτήρα. Χτυπάει τούς κοτζαμπάσηδες καί τούς Ὑδραίους· χτυπάει τίς μάζες τῶν ἀγωνιστῶν πού ζητοῦσαν προστασία ἀπό τό κράτος· καί σά μοναδικό του πολιτικό στήριγμα μεταχειρίζεται τούς μεγαλοκαπετανέους τοῦ «ρωσικοῦ κόμματος», καί πρῶτα ἀπ' ὅλους τόν Κολοκοτρώνη, βασικό φορέα – μαζί μέ τόν πολιτικό Ἀνδρέα Μεταξᾶ – τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς στή χώρα. Ὁ τελευταῖος εἶναι ἐκεῖνος πού θά ἡγηθεῖ ἀργότερα τοῦ ρωσικοῦ κόμματος τοῦ γνωστοῦ κατά τήν Ὀθωνική περίοδο μέ τό σκωπτικό παρωνύμιο «κόμμα τῶν Ναππαίων ἤ μουζίκων». Ὁ Κάρολος Μάρξ πού μελέτησε μέ πολλή ἐμβρίθεια τά πολιτικά προβλήματα στά νεότευκτα βαλκανικά κρατίδια χαρακτηρίζει τόν Καποδίστρια πολιτικά ἀνυπόληπτο καί θεωρεῖ τόν Ἀνδρέα Μεταξᾶ τυφλό ὄργανό του.

Οἱ ἄμεσοι στόχοι τῆς πολιτικῆς του προσπάθειας γιά τήν ἐμπέδωση μιᾶς στοιχειώδους ἔννοιας κράτους ἦταν πολλοί καί καλά μελετημένοι. Κατ' ἀρχήν χτύπησε τήν πειρατεία, πού ἀποτελοῦσε μάστιγα τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν μέ κέντρα τή Γραμβούσα τῆς Κρήτης καί τίς Βόρειες Σποράδες. Τόν ἀγώνα αὐτό ἀνέλαβε ὁ Μιαούλης, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ κατέστρεψε πρῶτα τίς βάσεις τῶν πειρατῶν συνέλαβε 80 πειρατικά πλοῖα τά ὁποῖα παρέδωσε στήν κυβέρνηση. Δεύτερο μέτρο ἦταν τό νά βάλει τό στρατό καί τό στόλο κάτω ἀπό τίς διαταγές τῆς Κυβέρνησης (τῆς κεντρικῆς Γραμματείας, εἴδος ὑπουργικοῦ συμβουλίου πού ἔπαιρνε πολιτική γραμμή κατ' εὐθείαν ἀπ' αὐτόν). Ἔτσι ὁ στόλος ἀποσπάστηκε ἀπό τήν εἰλωτεία του στούς Ὑδραίους μεγαλοκαπετανέους, ἐνῶ ὁ στρατός μπῆκε κάτω ἀπό τή διοίκηση τοῦ Δημήτρη Ὑψηλάντη. Τρίτο, τόν ἀπασχόλησε ἡ διοικητική διάρθρωση τοῦ κράτους. Ὁ θεσμός τῶν κοτζαμπάσηδων δημογερόντων, πού εἶχε δεμένη τήν αὐτοδιοίκηση στήν οὐρά τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν, καταργήθηκε καί ἐφαρμόστηκε ἡ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῆς Τροιζήνας γιά τή διαίρεση τοῦ Μοριᾶ σέ ἑπτά διοικητικές περιφέρειες καί σέ ἕξι τῶν νησιῶν, ὑπό τόν ἔλεγχο ἐπιτρόπων. Ἔτσι περιορίστηκαν σημαντικά τά φεουδαρχικά προνόμια τῶν τζακιῶν.

Τά οἰκονομικά

Τά οἰκονομικά τοῦ κράτους ἀποτέλεσαν ἀντικείμενο σοβαρῆς μέριμνας τοῦ Καποδίστρια. Ὁ ἀγώνας χρειαζόταν πολλά χρήματα. Ὁ ἐξωτερικός δανεισμός προσέκρουε σέ ἀγγλικές ἀντιδράσεις. Ἡ προσπάθειά του νά ἱδρύσει κρατική τράπεζα γιά τίς ἀνάγκες τοῦ δημοσίου τορπιλλίστηκαν συστηματικά ἀπό κοτζαμπάσηδες καί μεγαλοκαραβοκυρέους. Ἡ Ρωσία, κατόρθωσε νά ἀποσπάσει τή συγκατάθεση τῆς Γαλλίας, καί, παρά τίς ἀγγλικές ἀντιδράσεις, προσφέρθηκαν μαζί νά ἐγγυηθοῦν τό δάνειο τῶν 2.000.000 στερλινῶν πού ζητοῦσε ὁ Καποδίστριας ἀπό τό Λονδίνο. Ἡ ἄρνηση τῆς Ἀγγλίας νά συνεγγυηθεῖ ἐπέφερε τό ναυάγιο τοῦ δανείου καί τότε ἡ Ρωσία καί ἡ Γαλλία ἀνέλαβαν νά ἐνισχύσουν τό ἑλληνικό δημόσιο μέ 500.000 χρυσά φράγκα τό μήνα. Τόν Ἰούνιο τοῦ 1828 ὁ τσάρος ἔστειλε ἕνα ποσό 1.500.000 χρυσῶν ρουβλίων (3.750.000 χρυσά γαλλικά φράγκα) καί ἀκολούθησαν καί ἄλλες μηνιαῖες ἐνισχύσεις ἀπό τή Ρωσία καί τή Γαλλία, ἡ ὁποία εἶχε ἤδη ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1828 προωθημένα στρατεύματα καί εἰδικές ἀποστολές στό Μοριά ὑπό τό στρατηγό Μαιζόν.Φυσικά οἱ ἐξωτερικές ἐνισχύσεις δέν ἔλυσαν τό μέγα πρόβλημα τοῦ χάους τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί ὁ Καποδίστριας ἀναγκάστηκε νά καταφύγει καί πάλι στό μεσαιωνικό φόρο τῆς δεκάτης καί στήν αὔξηση τῶν δασμῶν, μέτρα πού εἶχαν ἐπιβλαβεῖς ἐπιπτώσεις στό λαϊκό εἰσόδημα.

Τό ζήτημα τῆς τάξης στό ἐσωτερικό τῆς χώρας, τόν ἀπασχόλησε ἐπίσης σοβαρά. Χιλιάδες ἀγωνιστῶν, ἰδιαίτερα ὅσοι κατάγονταν ἀπό μή ἀπελευθερωμένες ἑλληνικές περιοχές, τριγυρνοῦσαν ἄνεργοι καί γιά νά ζήσουν κατέφευγαν σέ πράξεις βίας καί σέ λῃστεῖες. Τούς ἀνθρώπους αὐτούς ὁ Καποδίστριας τούς χτύπησε

κάπως ἀψυχολόγητα, ἐγκαινιάζοντας ἕναν ἀπηνῆ διωγμό τῶν ἀγωνιστῶν πού ἀργότερα, ἐπί Βαβαροκρατίας, ἐντάθηκε περισσότερο καί ἔγινε ἀφορμή νά ἐξαπλωθεῖ στήν Ἑλλάδα ἡ ληστοκρατία, ἡ μεγαλύτερη τροχοπέδη τῆς ἀγροτικῆς μας ἀνάπτυξης, πού κράτησε σχεδόν ἕνα αἰώνα. Ὁ διωγμός αὐτός τῶν ἀγωνιστῶν ὑποκινοῦνταν, ὡς ἕνα σημεῖο, καί ἀπό τούς κοτζαμπάσηδες, πού ἤθελαν νά τούς ἀχρηστεύσουν σά μελλοντική πολιτική δύναμη. Ἔφτασαν μάλιστα τότε νά ζητήσουν τό λόγο ἀπό τόν Κολοκοτρώνη γιατί σκότωσε τόν περιβόητο προδότη Νενέκο!

Ὁ Καποδίστριας πῆρε ἐπίσης τά πρῶτα μέτρα γιά τήν παιδεία, βάζοντας σέ λειτουργία 121 σχολεῖα μέ 9296 μαθητές στή διάρκεια τῆς διετοῦς διακυβέρνησής του. Ὅμως δέν πρέπει ν' ἀποσιωπηθεῖ ὁ θεοκρατικός καί φεουδαρχικός χαρακτήρας της. Ἀκόμη ἵδρυσε γεωργικές σχολές, τό πρότυπο ἀγρόκτημα Τίρυνθος, τή σχολή Εὐελπίδων στό Ναύπλιο, ὀργάνωσε τή δημόσια ὑγεία καί τά πρῶτα νοσοκομεῖα, τήν πρώτη ταχυδρομική ὑπηρεσία κ.λπ. Μέ τά μέτρα αὐτά ἐμπέδωσε μιά στοιχειώδη ἔννοια κράτους καί κατάργησε τίς τοπικιστικές παντιέρες τῶν κοτζαμπάσηδων. Στό κεφαλαιῶδες πρόβλημα τῆς διανομῆς τῆς ἐθνικῆς γῆς δέν μπόρεσε, ὡστόσο, νά δώσει λύση. Ἡ καλλιεργήσιμη γῆ, συγκεντρωμένη στά χέρια τῶν τζακιῶν καί τῶν μοναστηριῶν, δέν ἦταν δυνατό νά διατεθεῖ ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν παρά μόνο μέ μέτρα ἐπαναστατικοῦ χαρακτήρα. Τά ἐθνικοποιημένα τουρκικά κτήματα ἦταν ἐπίσης δεσμευμένα στούς δανειστές τῆς χώρας. Ἡ δημιουργική διανομή τους ἦταν ἀδύνατη μέσα σέ κεῖνο τό χάος.

Σύμφωνα μέ τούς πίνακες πού κατάρτισε ὁ Καποδίστριας ἡ ἐλευθερωμένη καλλιεργήσιμη γῆ ἦταν 17.270 στρέμματα στή Δ. Ἑλλάδα, 1.141.690 στρ. στήν Ἀνατολική Ἑλλάδα καί Εὔβοια καί 3.000.000 στρ. στό Μοριά. Τά μοναστήρια κατεῖχαν τό 1/4 τοῦ καλλιεργήσιμου ἐδάφους. Ἡ ἀποτυχία του στό πρόβλημα τῆς διανομῆς τῆς ἐθνικῆς γῆς κατά κάποιο τρόπο σφραγίζει τήν ἀποτυχία τῆς γενικῆς πολιτικῆς του.

Ὁ ἑλληνικός στρατός ἦταν μιά ἄμορφη μάζα στήν ὁποία δέν μποροῦσε κανείς νά ἐμπιστευθεῖ τή συνέχιση τοῦ πολέμου. Μέσα στό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1828 ἀποτυχαίνουν τρεῖς ἀπανωτές ἐκστρατεῖες γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Μεσολογγίου, τῆς Χίου καί τῆς Κρήτης, πράγμα πού εἶχε δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στόν καθορισμό τῶν συνόρων τοῦ νεαροῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἔξω ἀπό τά ὅρια πού χαράχτηκαν μένουν πολλές περιοχές οἱ ὁποῖες εἶχαν προσφέρει κρουνούς αἵματος στήν ἐπανάσταση.

Ὁ ρωσοτουρκικός πόλεμος καί ἡ θυελλώδης προέλαση τῶν στρατιῶν τοῦ Ρώσου στρατάρχη Ντέιμπιτς στά Βαλκάνια παρεῖχαν μοναδική εὐκαιρία στίς ἑλληνικές δυνάμεις νά ἀπελευθερώσουν τίς ἀπογυμνωμένες ἀπό τουρκικό στρατό περιοχές βορείως τῶν ἑλληνικῶν συνόρων. Στόν Ὑψηλάντη, πού τοῦ ζήτησε τήν ἄδεια νά στρατολογήσει, ὅπως ἔκανε ὁ Κολοκοτρώνης ἐπί Ἰμπραήμ, σώζοντας τήν ἐπανάσταση στό Μοριά, ὁ Καποδίστριας ἀπάντησε ἀρνητικά φοβούμενος μήπως κινδυνεύσει ἡ ἐξουσία του ἀπό τό γενικό ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ. «Ζητεῖτε ἄδειαν ἀπεριόριστον – ἀπαντᾶ στόν Ὑψηλάντη, – νά ὁπλίσετε τά μέρη δι' ὧν θά περάσετε. Τόν ἐξοπλισμόν τῶν χωρικῶν δέν ἐγκρίνω, ἀλλά καί παραγγέλλεσθε νά τόν ἀπαγορεύσετε παντοῦ ὅπου ὑπάγετε».

Ἀναμφισβήτητη ἐπιτυχία στήν ἐξωτερική του πολιτική ἦταν ἡ ἀποδοχή ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν πρεσβευτῶν τῶν δυνάμεων πού συνῆλθε στόν Πόρο τοῦ σχεδίου τοῦ Καποδίστρια γιά τόν καθορισμό τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδας στή γραμμή Βόλου – Ἀμβρακικοῦ. Στά ὅρια περιλαμβάνονταν οἱ Κυκλάδες, Εὔβοια, Χίος, Σάμος καί Κρήτη. Ἡ ἀπόφαση ἔγινε δεκτή στό Λονδίνο μέ ὀργή γιατί οἱ Ἄγγλοι εἶχαν ἀποφασίσει ὅτι τό νέο ἑλληνικό κράτος θά περιοριζόταν στό Μοριά καί τά νησιά.

Ἡ ραγδαία προέλαση τοῦ Ντέιμπιτς ἔδωσε τήν εὐκαιρία στόν Ὑψηλάντη νά προελάσει στά Σάλωνα, ἐνῶ οἱ Τζαβέλλας καί Στράτος κατελάμβαναν τό Καρπενήσι καί τή Βόνιτσα. Τό ἱππικό τοῦ Χατζηχρήστου κατέλαβε τό Ἀντίριο, τό Μακρυνόρος, τή Ναύπακτο καί στίς ἀρχές τοῦ Μάη τοῦ 1829 τό Μεσολόγγι ξαναγύριζε στά χέρια τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἄγγλοι πανικόβλητοι ἀπό τή ρωσική προέλαση καί τήν πρός βορρᾶ προώθηση τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων ἀγωνίστηκαν σπασμωδικά νά ἐπιβάλουν τή σύμπτυξη τῶν τελευταίων στόν Ἰσθμό. Τέλος ἀναγκάστηκαν νά δεχτοῦν ὡς σύνορα τῆς Ἑλλάδος τή γραμμή Βόλου-Ἄρτας. Ἡ Χίος, ἡ Σάμος καί ἡ Κρήτη ἔμεναν ἀλύτρωτες καί πάλι.

Ὁ ἀντικαποδιστριακός ἀγώνας καί ἡ δολοφονία τοῦ κυβερνήτη

Τόν ὀργάνωσαν ἀναμφισβήτητα οἱ Ἄγγλοι, συνεπικουρούμενοι καί ἀπό τούς Γάλλους, γιά νά ἐξουθενώσουν τή ρωσική ἐπιρροή στή χώρα.

Μέ συνθήματα σύνταγμα, ἐπάνοδο στό καθεστώς πού καθιέρωσαν οἱ ἐθνικές συνελεύσεις ἀπό τό 1822 ὡς τό 1827, τήν κοινοβουλευτική, δηλαδή, δημοκρατία καί νέες ἐκλογές ὀργανώθηκε ὁ ἀντικαποδιστριακός ἀγώνας μέ κέντρο τήν Ὕδρα καί βασικό δημοσιογραφικό φορέα του τήν ἐφημερίδα «Ἀπόλλων» τοῦ Ἀ. Πολυζωίδη. Ἡ ἐκλογή τῆς Ὕδρας δέν ἔγινε τυχαῖα. Οἱ Ὑδραῖοι κοτζαμπάσηδες ἦταν ἀποφασιστικά ἀντίθετοι στήν παρουσία τοῦ Καποδίστρια στήν Ἑλλάδα. Αὐτοί ἦταν οἱ τελευταῖοι πλειοδότες στή διαμάχη μεταξύ τῶν Μοραϊτῶν γαιοκτημόνων καί κατά συνέπεια οἱ διακάτοχοι τῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία τούς ἀφαιρέθηκε γιά νά δοθεῖ στά χέρια τοῦ Καποδίστρια. Καί πρέπει νά ὑμνησθεῖ ἐδῶ ὅτι ἡ ἀνάδειξή τους στήν τελευταία φάση τῆς Ἐπανάστασης στήν κυβέρνηση ἐπικουρήθηκε σοβαρότατα ἀπό τούς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι, μνήμονες τῆς παλαιότερης ἐπιρροῆς τους, συνδαύλιζαν ἐπιτήδεια τόν ἀντικαποδιστριακό ἀγώνα, ρίχνοντας μέ ὑποκριτικότητα ὁλόκληρο τό βάρος τους στό νά ἐπηρεάσουν τά ἀξιέπαινα δημοκρατικά αἰσθήματα τῶν διανοουμένων κύκλων πού κατηύθυναν τόν ἀντικαποδιστριακό ἀγώνα, ἐκμεταλλευόμενοι ἔτσι τήν ἱερότητα τῶν ἰδεῶν πρός χάρη τῶν χυδαίων πολιτικῶν τους συμφερόντων.

Ἡ Ὕδρα, λοιπόν, ἔγινε τό προπύργιο τοῦ ἀντικαποδιστριακοῦ ἀγώνα, ἐνῶ στάσεις ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος τοῦ Καποδίστρια σημειώνονταν στή Μάνη, ὕστερα ἀπό κοινή συνεννόηση μέ τούς Ὑδραίους. Ἕνα ἀγγλικό καράβι πέρασε κρυφά ἀπό τό Ναύπλιο τόν Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη στή Μάνη, ὅπου ἤδη μιά ἐξέγερση κατά τοῦ καποδιστριακοῦ καθεστῶτος εἶχε ἀρχίσει νά φουντώνει. Ὁ Καποδίστριας ἔστειλε στή Μάνη στρατό καθώς καί πολεμικά πλοῖα, ἀλλά ταυτόχρονα σημειώθηκαν ἐξεγέρσεις στήν Ὕδρα, τήν Ἀταλάντη καί τή Θήβα. Ὁ Μιαούλης μέ ἑκατόν πενήντα Ὑδραίους πῆγε στόν Πόρο καί κατέλαβε τόν πολεμικό στόλο, πού ναυλοχοῦσε στόν ἐκεῖ ναύσταθμο καί ἀνάμεσα στά πλοῖα πού ἔπεσαν στά χέρια του ἦταν καί ἡ νεότευκτη ἀτμοκίνητη φρεγάδα «Ἑλλάς». Ἡ κατάσταση ξέφευγε λίγο-λίγο ἀπό τά χέρια τοῦ Καποδίστρια. Παλλές ἑστίες ἀναταραχῆς εἶχαν ἀνάψει στίς ἐπαρχίες καί ἡ πιό σοβαρή ἦταν ἡ κατάληψη τοῦ στόλου. Ὁ Καποδίστριας μπροστά στόν κίνδυνο τῆς ἀνατροπῆς του, ζήτησε τή συνδρομή τῶν στόλων τῶν· «προστάτιδων δυνάμεων» πού ναυλοχοῦσαν στή Μεσόγειο, ἀλλά μόνο ὁ Ρῶσος ναύαρχος Ρίκκορντ δέχτηκε τήν πρόσκλησή του· οἱ ἄλλοι δύο, Ἄγγλοι καί Γάλλοι, ἐκτελώντας προφανῶς διαταγές, δέν ἀπάντησαν στήν πρόσκληση.

Ἡ ἀπόφαση γιά τόν πολιτικό (καί ἐν ἀνάγκη γιά τό βιολογικό) ἀφανισμό του εἶχε παρθεῖ στά ἀνακτοβούλια τοῦ Λονδίνου καί τοῦ Παρισιοῦ. Καί στίς 27 Σεπτεμβρίου 1831 ἐκτελοῦνταν ἀπό χέρια Ἑλλήνων. Ἀψευδής μαρτυρία γιά τό ποιός ὅπλισε τό χέρι ἐκείνων πού τόν σκότωσαν εἶναι ἡ ἀναζήτηση ἀσύλου ἐκ μέρους τοῦ ἐπιζήσαντος ἀπό τούς δολοφόνους στήν κατοικία τοῦ Γάλλου πρεσβευτῆ στό Ναύπλιο Ρουάν...

■

επισημαινουμε

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Ἡ χρονιά πού λήγει εἶναι σημαδιακή γιά τήν πνευματική ζωή τοῦ ἑλληνισμοῦ: Συμπίπτει μέ τήν ἐπέτειο τῶν 500 χρόνων ἀπό τήν τυπογραφική ἔκδοση τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ βιβλίου.

Οἱ ἐπίσημοι ἑορτασμοί γιά τήν ἐπέτειο, ὁλοκληρώθηκαν μέ τήν ἔκθεση βιβλίου στό Ζάππειο πού, φέτος, εἶχε μιάν ἰδιαίτερη προβολή καί παρουσία.

Ἡ πολιτεία – ἄς τό ἀναγνωρίσουμε – στάθηκε, φέτος, ἰδιαίτερα γενναιόδωρη στήν παροχή κάθε βοήθειας γιά τήν προβολή τῆς ἐκδοτικῆς προσπάθειας. Ὅμως, πικρόχολα παρατηρήθηκε πώς ἡ ἀνά ἑκατονταετίες στοργική φροντίδα, δέν παρέχει ἐλπίδες: Τό ἐνδιαφέρον δέν πρέπει νά σταματᾶ οὔτε στό θεαματικό μέρος, οὔτε στίς ἐπετειακές ἐκδηλώσεις.

Τά προβλήματα τῆς ἐκδοτικῆς δραστηριότητας εἶναι τεράστια καί μόνο ἡ συνεχής φροντίδα καί τό ἐνδιαφέρον τῶν «ἁρμοδίων» μπορεῖ νά τά ἐλαφρώσει. Γιατί, ἀλλιῶς,οἱ ἐπευφημίες καί οἱ παράτες ἠχοῦν παράξενα, ὅταν οἱ ἄνθρωποι τοῦ βιβλίου – συγγραφεῖς, μεταφραστές, ἐκδότες, ἐπιμελητές κ.λπ. κ.λπ. – στενάζουν καθημερινά ἀπό τό ἄγχος καί τά ἀδιέξοδα.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Στίς 14 τοῦ Γενάρη, στό Λονδίνο,ἡ Ἕνωση Ἑλλήνων Πανεπιστημιακῶν Δυτικῆς Εὐρώπης ὀργανώνει σεμινάριο μέ θέμα «Τομέας Μεταφορῶν καί Ἑλληνική Οἰκονομία»

Εἰσηγήσεις:
1) Παπαδόπουλος (Πολυτεχνεῖο South Bank, Λονδίνο) καί Σῖμος Γιαννᾶς (Ἀρχιτεκτονική Σχολή τῆς Architectural Association, Λονδίνο): Μεταφορές καί ὀρθολογισμένη χρησιμοποίηση τῆς ἐνεργείας – Ἡ Ἑλληνική περίπτωση.
2) Μιχ. Σπορίδης (Πολυτεχνεῖο Κεντρικοῦ Λονδίνου): Μεταφορές καί οἰκονομική ἀνάπτυξη ἐπαρχιακῶν περιοχῶν στήν Ἑλλάδα.
3)Χάρ. Δημητρίου (Πανεπιστήμιο Σέφφηλντ): Πολεοδομία καί μεταφορές. – Τό πρόβλημα τῆς Ἀθήνας.
4) Ρ. Δογάνης (Πολυτεχνεῖο Κεντρικοῦ Λονδίνου): Ἡ μελλοντική ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτικῆς Ἀεροπορίας.
5) Βασ. Μεταξᾶς (Τεχνικό Κολλέγιο Ealing, Λονδίνο): Ὁ ρόλος τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας στίς μεταφορές
6) Αἰκατερίνη Καπετανάκη – Σηφάκη (Πανεπιστήμιο Γκρενόμπλ): Θαλάσσιες Μεταφορές.

● Τήν ἑπομένη τοῦ σεμιναρίου, θά γίνει ἡ ἐτήσια συνέλευση τῆς Ἕνωσης. Προσωρινή ὀργανωτική ἐπιτροπή: Παπαδόπουλος, Κατηφόρης, Δογάνης, Γιαννᾶς, Βασενχόβεν. Γιά συμμετοχή στό σεμινάριο, πού εἶναι τελείως ἐλεύθερη, ἤ γιά ἀποστολή συνεργασιῶν στό θέμα τῶν μεταφορῶν μπορεῖ νά γράψει κανείς στόν πρόεδρο τῆς προσωρινῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς R. PAPADOPOYLOS, CHEMICAL ENGINEERING DEPARTMENT, POLYTECHNIC OF THE SOUTH BANK, LONDON SE1, ENGLAND ἤ στόν γραμματέα L. WASSENHOVEN, DEVELOPMENT PLANNING UNIT, UNIVERSITY COLLEGE, 10 PERCY STREET, LONDON

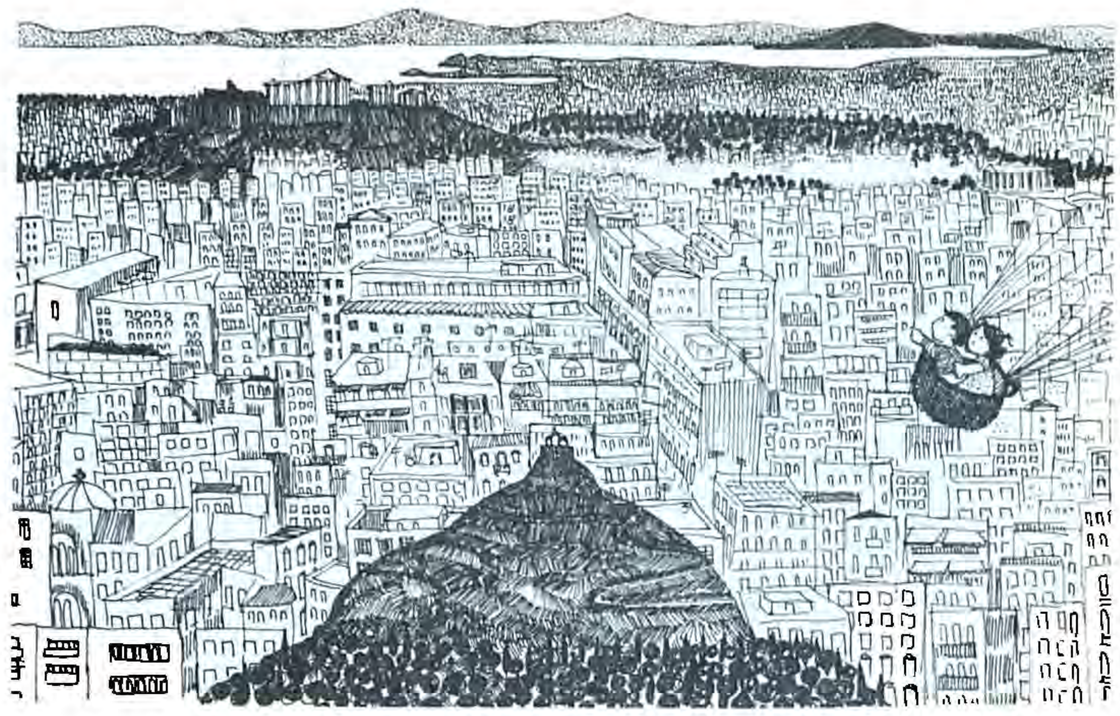

ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ

Μιά ἐνδιαφέρουσα ἔκθεση ἄνοιξε στίς 20 τοῦ μήνα καί θά κρατήσει μέχρι 6 Γενάρη στήν Αἴθουσα Τέχνης Ἀθηνῶν (Γλύκωνος 4, Δεξαμενή). Ἡ Σοφία Ζαραμπούκα παρουσιάζει ζωγραφιές γιά παιδιά, μιά ἰδιαίτερα σημαντική δουλειά πού – ὅπως λέει ὁ Δ. Θ. Τσάτσος παρουσιάζοντας τήν ἔκθεση – «φέρνει κοντά στό παιδί, ὄχι κάτι πού ποτέ δέν θά ξανασυναντήσει, ἀλλά πρῶτες μορφές ἀλήθειας».

Δυό παρουσίες

Ἡ Ρουμπίνα Σαρελάκου παρουσιάζει σέ πρώτη της ἀτομική ἔκθεση (Κολλέγιο Ἀθηνῶν) τά χαρακτικά της πού δούλεψε στήν περίοδο 1975-1976. Τή δουλειά της τήν εἴχαμε θαυμάσει γιά πρώτη φορά τόν περασμένο Ἀπρίλη στό Παρίσι (γκαλερί F.I.A.P.) σέ ὁμαδική ἔκθεση μέ ἄλλους τρεῖς Ἕλληνες καλλιτέχνες: τόν γλύπτη Κ. Ρόκο καί τούς ζωγράφους Μ. Σκουλούδη καί Στ. Μπονάτσο. Τό ἔργο της, τεχνικά κι αἰσθητικά ὥριμο, ἀποτελεῖ, ὁπωσδήποτε, μιά προσφορά στόν τομέα τῆς χαρακτικῆς – πρόκειται γιά μιά νέα καλλιτέχνιδα. Διαπιστώνουμε μιάν ἀναμφισβήτητη ἱκανότητα σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή σύνθεση καθώς καί στό χειρισμό τοῦ φωτός καί τῆς σκιάσης μέ τόν ὁποῖο ἡ καλλιτέχνιδα κατορθώνει καί μᾶς ὑποβάλλει.

●

Στό «Πολύπλανο» ἡ ἰδιορρυθμία τῶν κεντημάτων καί τῶν ζωγραφισμένων κουτιῶν τοῦ γλύπτη Κ. Ρόκου μᾶς κεντρίζει τό ἐνδιαφέρον. Τά κεντήματα αὐτά – κράμα σουρεαλισμοῦ καί πόπ τέχνης – ὁπωσδήποτε ὑπαινίσσονται μιά νέα «κατάσταση» στό εἶδος τους. Ἕνα ἐντυπωσιακό καί πλούσιο ρεπερτόριο μορφῶν καί συμβολισμῶν πού ὁ Ρόκος χειρίζεται μέ μαεστρία καί ἐπινοητικότητα ὑποβάλλει λογῆς - λογῆς συνειρμούς καί προβληματισμούς. Οἱ συνθέσεις κερδίζουν μιάν ἰδιαίτερη ζωντάνια στά κουτιά μέ τή χρήση ἐντονώτερων χρωμάτων, πολλῶν κι ἔξυπνων τεχνασμάτων «ὀφθαλμαπάτης» καί διαφόρων ἄλλων χαρακτηριστικῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ γλύπτη. Ἀνάμεσα στίς τελευταῖες συγκαταλέγονται οἱ «βίδες» πού καρφώνονται σέ καίρια σημεῖα τῶν κουτιῶν.

Ντ. Η.–Ρ.

«Κυκλοφόρησε τό «ΧΡΟΝΙΚΟ 76», ἡ ἐτησία ἀνασκόπηση τῆς πολιτιστικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, πού γιά ἕβδομη συνεχῆ χρονιά ἐκδίδει τό Καλλιτεχνικό – Πνευματικό Κέντρο «ΩΡΑ».

Μιά σειρά ἀπό εἰδικούς ἐξετάζουν στό ἀφιέρωμα τοῦ φετινοῦ τόμου τό θέμα: «Ἐπιδράσεις τῶν ξένων κηδεμονιῶν καί πολιτικῶν ἐξαρτήσεων στή διαμόρφωση τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ».

Ἡ πιό σημαντική ὅμως προσφορά τοῦ ΧΡΟΝΙΚΟΥ εἶναι ἡ συνοπτική εἰκόνα καί ἡ συνολική καταγραφή τῆς βιβλιογραφίας, φιλμογραφίας, θεατρογραφίας, δισκογραφίας, συναυλιῶν καί ρεσιτάλ, διαλέξεων καί σεμιναρίων, καθώς καί λεπτομερές πολιτικό καί πολιτιστικό ἡμερολόγιο τῆς χρονιᾶς.

ΑΝΘΟΓΡΑΦΙΕΣ

Στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ἔγινε ἡ ἀτομική ἔκθεση τῆς ζωγράφου Ἀρχοντούλας Παπάζογλου, ἀπό τή Θεσσαλονίκη.
Τοπεῖα ἀπό τό δασωμένο Περτούλι, μακεδονίτικα ἀρχοντικά καί τό ξεχασμένο εἶδος τῆς ἀνθογραφίας εἶναι τά θέματα πού δίνει μέ τή δουλειά της ἡ καλλιτέχνις.

ΚΑΡΤΕΣ ΑΠΟ ΖΩΓΡΑΦΟΥΣ ΤΟΥ Κ.Ε.Τ.

Συνεχίζονται πάντα οἱ προσπάθειες, ἀπό τούς κύκλους τοῦ γνωστοῦ Κέντρου Εἰκαστικῶν Τεχνῶν, γιά τήν ἀναβίωσή του, καί μάλιστα πάνω σέ πιό βιώσιμες ἀρχές. Ἐπειδή οἱ προσπάθειες αὐτές δέν πέτυχαν ἀκόμα τόν τελικό τους σκοπό, μιά ὁμάδα ἀπό νέους ζωγράφους πού ἀνήκουν στούς ἴδιους κύκλους, καί γιά νά μήν ἀπουσιάσουν γιά πολύν ἀκόμα καιρό ἀπό τήν ἐνεργό δράση, ἀποφάσισαν νά προβοῦν σέ μιά προκαταβολική ἐνέργεια. Καθώς ἕνας ἀπ' τούς κυριότερους σκοπούς τῆς ὁμάδας ἦταν νά φέρουν σ' ἐπαφή τό μεγάλο κοινό μέ ζωγραφικά ἔργα ὑψηλῆς ποιότητας, οἱ καλλιτέχνες αὐτοί θά κατασκευάσουν, μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν, κάρτες πού ἡ καθεμιά τους θά ἔχει στή ράχη της ἕνα σύντομο σημείωμα συνταγμένο ἀπ' τόν ἴδιο καλλιτέχνη πού ζωγράφισε καί τήν παράσταση τῆς κάρτας. Τό κείμενο αὐτό θά βοηθᾶ τόν ἀγοραστή μιᾶς κάρτας νά προσεγγίσει ἀσφαλέστερα τήν εἰκόνα πού ἡ καθεμιά τους θά προβάλλει. Τίς πρωτότυπες αὐτές κάρτες, ἀποφάσισαν οἱ δημιουργοί τους νά τίς πουλήσουν οἱ ἴδιοι, γιά νά μήν ὑπάρξει καμιά μεσολάβηση – αὐτό ἀποτελεῖ ἕναν ἄλλο στόχο τοῦ ΚΕΤ – ἐκθέτοντάς τες μέσα στούς κεντρικούς καί τούς λαϊκούς δρόμους τῆς Ἀθήνας κατά τίς μέρες τῶν ἑορτῶν. Ἡ τιμή τους θά εἶναι σχετικά χαμηλή, γιά νά εἶναι προσιτή στίς δυνατότητες τοῦ λαϊκοῦ κοινοῦ. Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού νεοέλληνες καλλιτέχνες προβαίνουν σέ μιά τέτοια ἐνέργεια, μέ τή συνέπεια πού τῆς ἀξίζει.

Γ.Π.

«ΣΗΜΑ» – 14

Στό νέο τεῦχος τοῦ καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ «ΣΗΜΑ», ἀνάμεσα στήν ὕλη του, περιλαμβάνονται:

Ἀφιέρωμα στόν ποιητή Νάνο Βαλαωρίτη, μέ μιά συνέντευξή του «σέ πρῶτο πρόσωπο», ἕνα κείμενο-δοκίμιό του πού ἀπευθύνεται σέ νέο ποιητή, μέ τίτλο «Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ», καί μέ πρόσφατη ποιητική του δουλειά.

Παρουσίαση τῆς τελευταίας δουλειᾶς τῆς γλύπτριας Σίμωσι (μιά σειρά πρόσφατα ἔργα της καί μέ κριτικές ἀπό τούς κ. Ἀξελό, Ἀ. Γκέστ, Cl. Duméril, καί J. M. Drot.

Ἀκόμα παρουσίαση τοῦ γλύπτη Κυριάκου Ρόκου ἀπό τόν Ν. Ε. Παπαδάκι καί ἕνα πόστερ-σχέδιο τοῦ Μίνου Ἀργυράκη, προσφορά στό περιοδικό.

Δυό νέοι καλλιτέχνες ἐκθέσανε γιά πρώτη φορά ἔργα τους στή Θεσσαλονίκη – ψηφιδωτά καί κεραμικά: ὁ Βαγγέλης Γαληνός καί ἡ Γεωργία Γαληνοῦ. Στόχος τους τά καθημερινά θέματα – «τά μηνύματα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, τῆς καταπίεσης, τοῦ πόνου, τοῦ φόβου, τῆς ἀγανάκτησης»...

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Στίς 29 Νοεμβρίου οἱ Ἀρμένιοι γιόρτασαν τά 56 χρόνια τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς πατρίδας τους ἀπό τό ζυγό τῶν ξένων καί ντόπιων καταπιεστῶν της καί τή δημιουργία τῆς ἐλεύθερης Σοσιαλιστικῆς Σοβιετικῆς Ἀρμενίας.

Σήμερα ἡ Ἀρμενία εἶναι μιά ἀπό τίς πιό πλούσιες Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες τῆς ΕΣΣΔ, μέ ἐκπληκτική πρόοδο σ' ὅλους τούς τομεῖς.

Γιορταστικές ἐκπλήξεις στό «Βιβλίο»

Τό βιβλιοπωλεῖο «Τό βιβλίο» (Μασσαλίας) ἐγκαινίασε μιά πλούσια ἔκθεση δώρων, πού θά διαρκέσει μέχρι 5 Ἰανουαρίου καί περιλαμβάνει εἴδη χειροποίητα – κυρίως: κοσμήματα ἀπό ἀσήμι, κεραμικά, διακοσμητικά ἀντικείμενα, ἐκπαιδευτικά παιχνίδια γιά κάθε ἡλικία, κοῦκλες, πλεκτά, ὑφαντά, μεταξωτά μαντήλια, δερμάτινα εἴδη, κεριά καί καραγκιόζηδες.

Παράλληλα ἔχει στηθεῖ ἕνα ἀληθινό σαράι καί θά παίζεται καραγκιόζης.

ΓΙΑΤΙ ΧΑΙΡΕΤΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ...

Μιά... γνωστή ἱστορία μᾶς θυμίζει ὁ ἐκδότης κ. Δημ. Κυριαζῆς («Μνήμη») μέ ἐπιστολή – καταγγελία: πῶς ὁ Μεταξικός νόμος ΑΝ 1092/38 «προσδιορίζει καί σήμερα τήν πνευματική τροφή τῶν Ἑλλήνων»! Εἶναι ὁ νόμος μέ τόν ὁποῖο χορηγεῖται ἤ μᾶλλον... δέν χορηγεῖται ἀδασμολόγητο χαρτί γιά ἕνα βιβλίο.

Στήν προκειμένη περίπτωση τό βιβλίο ἦταν «Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ» τῶν Δ. ΟΥΡΣΟΥΛ (διδάκτορα τῆς Φιλοσοφίας) καί Γ. ΣΚΟΛΕΝΚΟ (ὑφηγητῆ τῆς φιλοσοφίας). Θέμα του, τά προβλήματα πού γεννᾶ ἡ κατάκτηση τοῦ διαστήματος καί ἡ ἀπάντηση πού δίνει σ' αὐτά ἡ φιλοσοφία.

Κάποιοι ἁρμόδιοι τῆς Γ.Γ. Τύπου καί Πληροφοριῶν... τό φιλοσόφησαν τό πράγμα καί ἀποφάνθηκαν ὅτι ἡ αἴτηση «δέν ἐμπίπτει εἰς τό ἐδ. α΄ τῆς παρ. 6 τοῦ ἀρθρ. 28 τοῦ ΑΝ 1092/38» (Ἀπόφαση 34733/5303 – 16-11-76).

Λεπτομέρεια: ἀνέμεσα στά κεφάλαια τοῦ βιβλίου ὑπάρχει καί ἡ... «ἠθική τῶν διαστημικῶν πολιτισμῶν»...

ΚΑΙΝΑ ΔΑΙΜΟΝΙΑ

Συμβαίνουν καί «εἰς τάς Πάτρας»: μιά ἀφίσα τοῦ ἐκλεκτοῦ ζωγράφου Παύλου Μοσχίδη (τό ἔργο του «Γυναίκα μπρός στόν καθρέφτη») σκανδάλισε «τό κοινόν τῆς πόλεως», πού μέ παραινέσεις καί... ἀπειλές, ἀνάγκασε τόν μέν Μοσχίδη νά τήν ἀφαιρέσει ἀπό τήν εἴσοδο τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης, τούς δέ λίγους μαγαζάτορες πού τήν εἶχαν στή βιτρίνα τους νά τή... θάψουν. Ἦταν... «γυμνόν» βλέπετε... Ὁ τοπικός τύπος ἐπέκρινε τήν πράξη – τή χαρακτήρισε «μεσαιωνισμόν» – ἀλλά ἐκεῖ σταμάτησαν ὅλα. Τά «καινά δαιμόνια» δέν πέρασαν...

●

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Νίκου Ντόκα
ΤΟΠΟΣ ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΣ
Ποιήματα

Τά καλλιτεχνικά ἡμερολόγια τοίχου ἔχουν δημιουργήσει πιά μιά παράδοση, στήν ὁποία ἔρχεται νά προστεθεῖ τό ἡμερολόγιο τοῦ ΜΠΟΣΤ, πού δέν εἶναι ἁπλά μιά εὐχάριστη συντροφιά γιά τή χρονιά πού μᾶς ἔρχεται. Εἶναι ἕνας φίλος πού μπορεῖ νά μᾶς κρατάει ἄγρυπνους.

Κεντρική διάθεση: Βιβλιοπωλεῖο «ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ», Σίνα 7, τηλ. 3606754. Δραχμές 180.

ΑΝΤΡΕ ΜΑΛΡΩ

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ Ο ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ Ο ΑΠΟΣΤΑΤΗΣ

Τοῦ Τάκη Μενδράκου

Τώρα πού ὁ Ἀντρέ Μαλρώ, ὕστερα ἀπό τό πολυτάραχο ταξίδι του σέ ὁλόκληρο τόν πλανήτη, ἀναπαύεται στό χῶμα τῆς Γαλλίας, ἐκεῖνο πού μέ σιγουριά μποροῦμε νά ποῦμε εἶναι ὅτι σπάνια συναντᾶς μιά φυσιογνωμία πού ν' ἀντιπροσωπεύει τόσο χαρακτηριστικά, τόσο χτυπητά αὐτόν τόν συνωστισμένο ἀπό συγκλονιστικά γεγονότα, ζυμώσεις, συγκρούσεις, ἀντιθέσεις καί ἀναθεωρήσεις αἰώνα μας. Σπάνια ἡ ἀντιφατικότητα βρῆκε τόσο τέλεια τήν ἔκφρασή της σ' ἕνα καί μοναδικό ἄτομο.

Ὅσοι τόν εἶδαν καί τόν ἔζησαν στήν Κίνα, παθιασμένο ἀπό τά γεγονότα τῆς Καντόνα, στό Βερολίνο νά παρακολουθεῖ τή δίκη τοῦ Γκεόργκι Δημητρώφ ἤ στήν Ἱσπανία νά μάχεται στό πλευρό τῶν Δημοκρατικῶν, στάθηκε ἀδύνατο νά συνταιριάξουνε μέσα στή συνείδησή τους τήν εἰκόνα του πλάι στόν στρατηγό Ντέ Γκώλ, στόν ὑπουργικό του θῶκο ἤ στήν πορεία διαμαρτυρίας στά Σάνς Ἐλυζέ ἐναντίον τῶν φοιτητῶν, γιά τά γεγονότα τοῦ Μάη 1968.

Φυσικά, στό χῶρο τῆς Ἀμφισβήτησης δέν εἶναι φαινόμενο μοναδικό. Οἱ δίκες τῆς Μόσχας, τό σταλινικό φαινόμενο ἤ ἀκόμα καί ὁ ἀδέξιος χειρισμός λεπτότατων θεωρητικῶν θεμάτων, φέρνουν στήν ἐπιφάνεια ὀνόματα σάν τῶν Ἀντρέ Ζίντ, Ἰνιάτσιο Σιλόνε, Ἄρθουρ Καῖσλερ, Ἔρνστ Φίσερ, Ροζέ Γκαρωντύ, Χέρμπερτ Μαρκοῦζε. Παράλληλα δημιουργεῖται μιά κλιμάκωση ἀποστασίας, πού ξεκινάει ἀπό τήν ἁπλή διαφωνία καί φτάνει στή θεμελίωση ὁλότελα καινούργιων ἀξιῶν. Ὁ Ἀντρέ Μαλρώ ὅμως θά περάσει κι αὐτό ἀκόμα τό ὅριο, γιά νά γίνει ὁ θεωρητικός ἀπολογητής τοῦ Γκωλισμοῦ.

Τό γεγονός ὅτι δυό φορές ἀναλαμβάνει ὑπουργεῖο σέ μιά κυβέρνηση τῆς Δεξιᾶς, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀρχομανίας. Ὁ Μαλρώ πιστεύει στή στράτευση καί δίνεται μέ ὅλες του τίς δυνάμεις, σωματικές καί πνευματικές, σέ ὅ,τι κάθε φορά θά πιστέψει.

Γεννήθηκε στό Παρίσι στίς 3 Νοεμβρίου 1901. Τήν παρουσία του στά γράμματα κάνει τό 1921 μέ τά «Χάρτινα Φεγγάρια». Εἶναι ἡ ἐποχή πού τόν συνεπαίρνει τό κίνημα τῶν σουρεαλιστῶν. Ἡ μαθητεία του στή Σχολή Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν καί ἡ ἀγάπη του γιά τήν Τέχνη, τόν παρακινοῦν γιά τό μεγάλο ταξίδι τῆς Ἀνατολῆς, ἕνα ταξίδι πού μπορεῖ νά τοῦ κόστισε τή μομφή τοῦ ἀρχαιοκάπηλου, ἀλλά πού τοῦ δίνει ταυτόχρονα καί τό ὑλικό γιά τά τέσσερα ἑπόμενα βιβλία του. Τό 1926 μέ τόν τίτλο «Ὁ Πειρασμός τῆς Δύσης» διατυμπανίζει τή χρεοκοπία τῶν δυτικῶν πίστεων καί ἀφήνει γιά πρώτη φορά νά φανεῖ ὁ πυρήνας τῆς φιλοσοφίας του πάνω στήν Ἱστορία. Ὁλόκληρο τό ἔργο εἶν' ἕνας διάλογος ἀνάμεσα σέ δυό νέους ἀνθρώπους, ἕνα Γάλλο κι ἕναν Κινέζο.

Ἀλλά ἐκείνη τήν περίοδο δέν εἶναι μονάχα τά μεγάλα μνημεῖα τῆς Τέχνης πού τόν μαγνητίζουν. Τεράστιες οἱ κοινωνικές ζυμώσεις καί οἱ κινητοποιήσεις τῶν μαζῶν, αἰχμαλωτίζουνε τήν ἀνήσυχη σκέψη του. Τό 1928 μέ τούς «Κατακτητές» δίνει ὅλη ἐκείνη τήν ταραγμένη ἀτμόσφαιρα τῆς μεγάλης ἀπεργίας στήν Καντόνα. Θά ταυτιστεῖ ἄραγε μέ τόν ἥρωά του Γκαρίν, πού βάζει σάν σκοπό τῆς ζωῆς του τήν ἐπαναστατική δράση;

Τό 1930 ἀκολουθεῖ « Ἡ Βασιλική Ὁδός», μιά γεμάτη περιπέτειες ἀποστολή στό Λάος. Τό ἑπόμενο βῆμα, δέν τοῦ δίνει μονάχα τό βραβεῖο Γκονκούρ, ἀλλά καί τόν καθιερώνει ἀνάμεσα στούς ξεχωριστούς τῆς εὐρωπαϊκῆς λογοτεχνίας. Στήν Ἀνθρώπινη Ὑπόσταση» (1933), μέ ἀφορμή τήν ἐπίθεση τοῦ Τσάνγκ Κάι Σέκ ἐναντίον τῶν κομμουνιστῶν τό 1927, βρίσκει τήν εὐκαιρία νά ἐκφράσει τίς ἀπόψεις του γιά τή σκοτεινή ὄψη τῆς ζωῆς καί τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων, πού ἰσοζυγίζονται μέ θετικές ἀξίες σάν τήν ἀδελφοσύνη καί τήν ἀξιοπρέπεια. Μπορεῖ τό κείμενο νά εἶναι διάσπαρτο ἀπό προσωπικές ἐμπειρίες, πουθενά ὅμως δέν παίρνει τή μορφή μιᾶς δημοσιογραφικῆς ἀνταπόκρισης. Τό μυθιστόρημα κρατάει ἰσχυρά τή δομή του, μέ κεντρικό ἄξονα τήν ἐπανάσταση καί τήν κοινή δράση.

Ἀλλά ἀπό τά πρῶτα ἀκόμα χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '30 ἡ Ναζιστική ἀπειλή παίρνει πιά συγκεκριμένη μορφή. Ὁ Μαλρώ παρακολουθεῖ τή δίκη γιά τήν «πυρπόληση» τοῦ Ράιχσταγκ καί τήν τύχη τῶν κομμουνιστῶν καί ἀντιχιτλερικῶν τῆς Γερμανίας. Τό ἐρέθισμα εἶναι ἀρκετό γιά μιᾶς μικρῆς ἔκτασης νουβέλα, πού βλέπει τό φῶς τό 1935 μέ τόν τίτλο «Χρόνια Καταφρόνιας» καί εἶναι ὁ δραματισμός τῆς μυστικῆς ἀντίστασης καί οἱ φρικαλεότητες τῶν στρατοπέδων τοῦ θανάτου. Στόν θαυμάσιο πρόλογο αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, ὁ Μαλρώ μᾶς δίνει τίς ἀπόψεις του γύρω ἀπό τό μυθιστόρημα, ἀπόψεις πού τό θέλουν νά συγγενεύει μέ τήν ἀρχαία ἑλληνική τραγωδία: ὁ ἄνθρωπος, τό σύνολο, οἱ φυσικές δυνάμεις, ἡ ἀνθρώπινη μοίρα:

«...Εἶναι δύσκολο νά εἶναι κανείς ἄνθρωπος. Μά δέ γίνεται τέτοιος βαθαίνοντας μόνο στήν κοινή πίστη, ἀλλά καί καλλιεργώντας τή διαφορά του. Καί ἡ πρώτη τρέφει, μέ ὅση τουλάχιστον δύναμη καί ἡ δεύτερη, κεῖνο πού κάνει τόν ἄνθρωπο ἄνθρωπο, κεῖνο πού τόν κάνει νά ξεπερνάει τόν ἑαυτό του, νά δημιουργεῖ, νά ἐφευρίσκει καί ν' αὐτοσυνειδητοποιεῖται...»

Σέ ὁλόκληρο τό ἔργο ἀγωνίζεται νά δώσει μιάν ἔμφαση στήν ἀνάγκη ἐπικοινωνίας μέ τήν Τέχνη καί τῆς χρησιμοποίησής της, γιά νά μπορέσει ὁ ἄνθρωπος νά βρεῖ μέ τή βοήθειά της τήν κρυμμένη του μεγαλοσύνη.

Εἶναι πρόεδρος τῆς Παγκόσμιας Ἀντιφασιστικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅταν ὁ Φασισμός χτυπάει τήν πόρτα μιᾶς ἄλλης χώρας. Στήν Ἱσπανία ξεσπάει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ὅπου ὁ Μαλρώ ὄχι μονάχα θά πολεμήσει στό πλευρό τῶν Δημοκρατικῶν, ἀλλά καί θά ὀργανώσει τήν ἀεροπορία τῆς

AGORA

Ἐλευθερία Γκρίτζαλη – Παναγάκη
Κόδρου 15 καί Κυδαθηναίων, Πλάκα

Στήν AGORA θά βρεῖτε ζεστασιά, θά ντυθεῖτε μέ ἑλληνικά ὑφαντά χειροποίητα συνδυασμένα μέ παλιά αὐθεντικά κεντήματα καί χειροποίητες δαντέλες, πλεκτά, ζιγκούνια, κάπες, μπλοῦζες. Τά ὑφαντά νυφικά φορέματα συνοδεύονται μέ τίς λαμπάδες καί κουάφ. Μπορεῖτε ἐπίσης νά διαλέξετε κάθε τι πού θά χρειαστεῖτε γιά μιά γωνιά τοῦ σπιτιοῦ σας· κεραμικά, μαξιλάρια, τσεβρέδες, λάμπες κ.λπ. Καί μιά πρωτοτυπία τοῦ μαγαζιοῦ. Ἐπιστρέφοντας τό ὕφασμα ἀπό τίς λαμπάδες, ἔχετε ἕνα ἀκόμη φόρεμα ἤ ὁτιδήποτε σᾶς ἀρέσει.

Στούς ἀναγνῶστες τοῦ «ΑΝΤΙ» γίνονται εἰδικές τιμές.

Διεθνοῦς Ταξιαρχίας. Ἀπό τίς ἐμπειρίες του, θά ξεπηδήσει τό 1937 τό μεγάλο μυθιστόρημα «Ἡ Ἐλπίδα», πού ὁ ἴδιος θά τό κάνει σενάριο καί θά τό σκηνοθετήσει, χρησιμοποιώντας ἕνα θαυμάσιο φινάλε, ὅπου σ' ἕνα κέντρο συγκλίνουν, φθάνοντας ἀπό παντοῦ, ὁμάδες ἀγωνιστῶν.

Τό 1939-40 ὑπηρετεῖ στόν τακτικό γαλλικό στρατό σάν ἀξιωματικός. Τραυματίζεται, συλλαμβάνεται, δραπετεύει καί πολεμάει ἐπικεφαλῆς μιᾶς ὁμάδας ἀνταρτῶν μέ τό ψευδώνυμο «συνταγματάρχης Μπερλέ». Συλλαμβάνεται καί πάλι δραπετεύει γιά νά ὑπηρετήσει στήν Ταξιαρχία Ἀλσατία–Λωραίνη. Οἱ ἐμπειρίες του ἀπό τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο περνᾶνε στίς «Καρυδιές τοῦ Ἄλτενμπουργκ» (1943), πού ἀποτελεῖ μέρος ἑνός μυθιστορηματικοῦ κύκλου πού δέν ὁλοκληρώθηκε ποτέ.

Θά νόμιζε κανείς ὅτι ἐδῶ θά τέλειωνε ἡ σταδιοδρομία τοῦ Μαλρώ σάν μυθιστοριογράφου, ἄν ὕστερα ἀπό τριάντα χρόνια,κι ἔπειτα ἀπό ἕνα κυκλοφοριακό ἐπεισόδιο, δέν ἔγραφε τό 1974 τόν περίφημο διάλογό του μέ τόν θάνατο, πού τιτλοφόρησε «Ὁ Λάζαρος».

Στό μεταξύ μεσολαβοῦν γεγονότα πού ἀλλάζουν ὁλότελα τόν προσανατολισμό του. Ἡ γνωριμία του μέ τόν στρατηγό Ντέ Γκώλ στήν περίοδο τοῦ πολέμου ἐπιδρᾶ ἀποφασιστικά στήν ἔνταξή του σ' ἕνα στρατόπεδο πού πρίν ἀπό ἀρκετά χρόνια θεωροῦσε ἐχθρικό. Μετά τήν ἀπελευθέρωση γίνεται Ὑπουργός Πληροφοριῶν στήν κυβέρνηση τοῦ στρατηγοῦ καί ἡγετικό στέλεχος τοῦ «Συναγερμοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Λαοῦ», πού ἱδρύει ὁ Ντέ Γκώλ. Ὅσο καιρό τό ἴνδαλμά του μένει μακριά ἀπό τήν ἐξουσία, θά ἀκινητοποιηθεῖ καί ὁ ἴδιος, γιά νά ἐπιστρέψει μέ μεγαλύτερη ἐμπάθεια τό 1958 καί νά ἀναλάβει τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Τήν ὑπουργική θητεία του στήν 5η Γαλλική Δημοκρατία σημαδεύουν ἀντιφατικές δραστηριότητες. Ἡ ἀνακαίνιση τῶν παλιῶν κτιρίων τοῦ Παρισιοῦ, ἡ προσπάθεια νά περισώσει τό χρῶμα παλαιῶν ἱστορικῶν πόλεων, ἡ διευκόλυνση τοῦ μεγάλου κοινοῦ νά γνωρίσει τίς μεγάλες αἴθουσες ἐκθέσεων καί μουσείων, ὅπως καί ἡ δημιουργία «Σπιτιῶν Πολιτισμοῦ» στά ἐπαρχιακά κέντρα τῆς Γαλλίας, δέν συμβιβάζονται μέ τήν ἐπιβολή μιᾶς αὐστηρῆς λογοκρισίας καί μέ τήν ἔντονη καί ἔμπρακτη ἀντίθεσή του στά γεγονότα τοῦ Μάη 1968.

Ἀκόμα καί ἡ πνευματική του δημιουργία ἀλλάζει μορφή. Τή θέση τῶν συγκλονιστικῶν μυθιστορημάτων του θά πάρουν οἱ μελέτες του πάνω στήν Τέχνη καί φιλοσοφικοαισθητικές ἀναζητήσεις. Αὐτός ὁ κύκλος περιλαμβάνει τήν πραγματεία του πάνω στόν Γκόγια (1950), ἀλλά ἰδιαίτερα «Τό Φανταστικό Μουσεῖο», «Οἱ Μεταμορφώσεις τοῦ Ἀπόλλωνα», «Ἡ Καλλιτεχνική Πορεία» καί «Ἡ Συνέπεια τοῦ Ἀπόλυτου», πού δένονται κάτω ἀπό τόν γενικό τίτλο «Οἱ Φωνές τῆς Σιωπῆς» (1951), εἶναι μιά σύνθεση ἱστορίας τῆς τέχνης ὅλων τῶν χωρῶν, ὅλων τῶν ἐποχῶν, ἀλλά καί μιά προσπάθεια ἀναθεώρησης τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ μέσα ἀπό τήν τέχνη. Τό ἔργο ἐπαινέθηκε σάν μιά ἀπό τίς πιό ἐνδιαφέρουσες σύγχρονες ἐργασίες, παρόλο πού ὁρισμένοι ἱστορικοί τῆς τέχνης διατήρησαν τίς ἐπιφυλάξεις τους γιά τήν ἀκρίβεια τῶν ἀπόψεων τοῦ συγγραφέα.

Ἀκολουθοῦν «Τό Φανταστικό Μουσεῖο τῆς Παγκόσμιας Γλυπτικῆς» (1952-4) καί «Ἡ Μεταμόρφωση τῶν Θεῶν» (1957). Τέλος, τά «Ἀντιαπομνημονεύματά» του (1967) εἶναι περισσότερο ἕνας διάλογος μέ τούς μεγάλους τῆς ἐποχῆς του, παρά ἀναμνήσεις.

Στίς 23 Νοεμβρίου, σέ ἡλικία 75 χρόνων, ὁ Ἀντρέ Μαλρώ ἔκλεισε τά μάτια του γιά πάντα. Μαζί ἔκλεισε κι ἕνα μεγάλο κεφάλαιο τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας, πού ὁ ἥρωάς του γιά μισόν αἰώνα ἔζησε ὅσο λίγοι ἄνθρωποι τήν ἔνταση τῆς ἐποχῆς του. Πίσω του ἔμεινε ἕνα ἔργο πού, πέρα ἀπό τήν ἐκφραστική του μεγαλοσύνη, ἀντανακλᾶ τόν συγκλονισμό καί τήν πορεία στοχασμοῦ ἑνός πνευματικοῦ ἀνθρώπου, μέσα ἀπό γεγονότα πού ἄλλαξαν τήν τύχη τῆς ἀνθρωπότητας. Μέσα στή συνεχή ἐναλλαγή τῶν ἀξιολογήσεων, ποιός θά μπορέσει ἄραγε σήμερα νά πεῖ τόν τελευταῖο λόγο γι' αὐτόν τόν ἄνθρωπο, γι' αὐτό τό ἔργο;

Κάθε Σάββατο
κυκλοφορεῖ ἡ

●

ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ
ὄργανο Σοσιαλιστικοῦ ἀγώνα καὶ προβληματισμοῦ

Σπύρου Κ. Θεοδωρόπουλου

«ΑΠΟ ΤΟ ΔΟΓΜΑ ΤΡΟΥΜΑΝ ΣΤΟ ΔΟΓΜΑ ΧΟΥΝΤΑ»

●

Ἡ «Πάξ Ἀμερικάνα» στραγγαλίζει τήν Ἑλλάδα

●

Τό ἀποκαλυπτικό βιβλίο πού
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ἀπό τίς Ἐκδόσεις Παπαζήση

●

●Ὁλόκληρη ἡ ἀλήθεια γιά τήν ἀμερικανοκρατία πού κυριάρχησε στά ἐσωτερικά τῆς Ἑλλάδας, ἀπό τό τέλος τοῦ πολέμου ὡς σήμερα.
● Μάκ Βή, Πόρτερ, Γκρίσγουωλντ, στρατηγός Βάν Φλήτ, Γκραίηντυ, Πιούριφοϋ, Λαμπουΐς, Τάλμποτ, Τάσκα: Οἱ Ἀμερικανοί «ὕπατοι» πού ἀνέβαζαν καί κατέβαζαν κυβερνήσεις, καθόριζαν τήν ἐσωτερική καί ἐξωτερική πολιτική τῆς χώρας, τροφοδοτοῦσαν τόν διχασμό γιά νά στερεώνουν τήν ἀμερικανική κυριαρχία στόν τόπο μας.
● – Ἑλληνικές ἔνοπλες δυνάμεις – Πεντάγωνο – NATO
– Ἑλληνικές ὑπηρεσίες ἀσφαλείας – CIA
– Ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική – ἀμερικανικές βάσεις
– Ἑλληνική οἰκονομία – ἀμερικανικό κεφάλαιο: Οἱ ἀκατονόμαστες «συζυγίες» τοῦ μεταπολέμου, πού μετατρέψαν τήν Ἑλλάδα σέ ἀμερικανικό προτεκτοράτο
● Ποιός εἶναι στήν πραγματικότητα ὁ ἐντιμότατος κ. Σάϊρους Βάνς, ὁ καινούργιος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καί ποιά εἶναι ἡ δράση του σχετικά μέ τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρο, πρίν καί μετά τή δικτατορία.
● Πῶς ἡ CIA ἔδωσε τό «πράσινο φῶς» στόν προστατευόμενο καί πιστό της Γ. Παπαδόπουλο.
● Τά παρασκήνια τῆς δραστηριότητας τῶν Ἀμερικανῶν διπλωματῶν καί τῶν πρακτόρων τῆς CIA, πού ὁδήγησαν στή «δεύτερη δικτατορία» τοῦ Ἰωαννίδη καί στό πραξικόπημά του στήν Κύπρο.
● Τί ἀποκαλύπτει καί τί «δέν φανερώνει» ἡ Ἔκθεση Πάικ τῆς Ἀμερικανικῆς Γερουσίας γιά τίς σχέσεις τῆς CIA μέ τό πραξικόπημα Ἰωαννίδη καί τήν τουρκική εἰσβολή στήν Κύπρο.
● Ὁλόκληρη ἡ σύγχρονη ἱστορία μας, δοσμένη μέσα ἀπ' τό πρίσμα τῆς «ἀμερικανικῆς προστασίας» στόν τόπο μας.

Κριτικοί καί νέος ἑλληνικός κινηματογράφος

Τοῦ Γιάννη Σολδάτου

Τό βασικότερο ἐρώτημα πού δημιουργεῖται, στίς μέρες μας, σέ ἕναν παρατηρητή τοῦ σχήματος ἑλληνική ταινία – κριτική – θεατές, εἶναι σίγουρα πάνω στό ρόλο πού παίζει στή διαδικασία ἀξιολόγησης μιᾶς ταινίας ἡ κριτική. Ἀπό τήν πρώτη κιόλας ματιά στίς κριτικές τῶν ἐφημερίδων, ἤ στά ἄρθρα πού γράφονται ἀπό τούς κριτικούς πάνω στίς ἑλληνικές ταινίες, διαπιστώνουμε πώς ἡ κριτική δέν κινεῖται πάνω στίς σχέσεις ταινίας καί κοινοῦ, δηλαδή στήν ἀξία χρήσης τῆς ταινίας, ἀλλά προχωράει σέ μιά ἀξιολόγηση τῆς ταινίας σύμφωνα μέ τίς προσωπικές ἐντυπώσεις πού ἡ ταινία δημιουργεῖ στόν κριτικό. Δέν κινεῖται δηλαδή πάνω στή διαδικασία τῆς κάλυψης ἑνός συγκεκριμένου κενοῦ πού φιλοδοξεῖ νά καλύψει ἡ ταινία, ἀλλά ἀρκεῖται σέ μιά προσωπική ἔκθεση ἐντυπώσεων.

Θά προσπαθήσουμε νά δοῦμε τό φαινόμενο μέσα στήν ἱστορική του ἐξέλιξη πάνω στήν ἀξιολόγηση τῶν ἑλληνικῶν ταινιῶν (γιά τίς ξένες δέν μπαίνει θέμα, γιατί μᾶς ἔρχονται ἤδη ἀξιολογημένες ἀπ' ἔξω), ἀφ' ἑνός τοῦ παλιοῦ καί ἀφ' ἑτέρου τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κινηματογράφου.

Ἡ γενιά τῶν Ἑλλήνων κριτικῶν πού σήμερα κατά κανόνα ἀξιολογεῖ τίς ἑλληνικές ταινίες εἶναι ἄνθρωποι πού βγῆκαν μέσα ἀπό τίς δύο προηγούμενες δεκαετίες (50-70), μέ ἔργο τους τήν ἀξιολόγηση τῆς ἑλληνικῆς κινηματογραφικῆς παραγωγῆς αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Οἱ ἰδιομορφίες τῆς συγκεκριμένης αὐτῆς παραγωγῆς (βασικά μιά σχέση μέ τό κοινό πού περιορίζονταν στήν εὔκολη καί ψεύτικη συγκίνηση ἤ τό χοντρό γέλιο) εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τή δημιουργία ἀπό μέρους τῶν κριτικῶν ἑνός μοντέλου κριτικῆς μέ ἄκρα τίς ἐκφράσεις καλή ταινία – κακή ταινία. Μέσα σ' αὐτό τό φάσμα τοῦ καλοῦ – κακοῦ κινήθηκε ὁλόκληρη ἡ ἑλληνική κριτική. Ἕνα φάσμα πού στηρίχτηκε κατά κύριο λόγο στό προσωπικό γοῦστο τοῦ κριτικοῦ.

Ἔτσι ἔχουμε παραδειγματικά μερικά ἀπό τά στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ μοντέλου:

Μιά ταινία ὀνομάστηκε καλή ἐπειδή ἀκολουθοῦσε ἤ ἀντέγραφε «σωστά» (πιστά) τούς κλασικούς κώδικες τοῦ παγκόσμιου κινηματογράφου. Ἐπίσης μιά νεορεαλιστική ταινία (ὁ νεορεαλισμός φέρνει πιστοποιητικά ἐπιτυχίας ἀπό τήν Ἰταλία). Ἕνα μελό ὀνομάστηκε καλό ὅταν δημιουργοῦσε πραγματική συγκίνηση, καί μιά κωμωδία καλή ὅταν ἔφερνε πληθωρικό γέλιο.

Ἀντίθετα, μιά ταινία ὀνομάστηκε κακή ὅταν δέν ἔκανε «σωστή» χρήση τῶν κλασικῶν κωδίκων ἤ προχωροῦσε σέ ἀνατροπές πού οἱ κριτικοί ἀδυνατοῦσαν νά παρακολουθήσουν. Ἕνα μελό ὀνομάστηκε κακό ὅταν δημιουργοῦσε ψεύτικη συγκίνηση καί μιά

«ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ»: Τό κομφούζιο τῆς κριτικῆς.

κωμωδία κακή ὅταν ἔφερνε κακέχτικο γέλιο.

Στό κύμα τοῦ μελό καί τῆς φαρσοκωμωδίας πού κυριάρχησε στόν ἑλληνικό χῶρο ἀπό τόν πόλεμο καί δῶθε, ἕνα μέρος τῆς ἑλληνικῆς κριτικῆς συμβιβάστηκε μαζί του καί δούλεψε γιά τήν τελειοποίηση τῶν δακρυγόνων μηχανισμῶν του. Ἕνα ἄλλο μέρος, τό μεγαλύτερο, πού σήμερα κυριαρχεῖ στό δημοσιογραφικό χῶρο, προκειμένου νά ἀντιμετωπίσει αὐτό τό κύμα, ἀναγκάστηκε νά φορέσει ἀντιμελοδραματικές καί ἀντιφαρσοκωμωδιακές μάσκες, νομίζοντας ὅτι ἔτσι λύνει τό πρόβλημα τῆς σχέσης του μέ τόν ἑλληνικό κινηματογράφο.

Καί ὅταν πιά τό μελό καί ἡ φαρσοκωμωδία χρεοκόπησαν – καί σ' αὐτό θά πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ καί ἡ δική τους συμβολή – βρέθηκαν ξαφνικά μ' ἕνα μοντέλο κριτικῆς πού κινδύνευε νά βγεῖ ἄχρηστο μπροστά στούς νέους κώδικες πού ἐπαγγέλλεται ὁ Νέος Ἑλληνικός Κινηματογράφος ἀφ' ἑνός καί στίς νέες σχέσεις τοῦ κοινοῦ μ' αὐτό τόν κινηματογράφο, πού τώρα δέν εἶναι τόσο ἁπλές, γιά νά ξεπεραστοῦν χωρίς κάν νά θιγοῦν. Ὁ νέος ἑλληνικός κινηματογράφος δέν εἶναι μόνο κλάμα καί γέλιο, εἶναι καί σκέψη. Καί ἡ σκέψη δέ μπαίνει εὔκολα στά καλούπια τοῦ καλοῦ – κακοῦ.

Ἡ ἀποδόμηση αὐτοῦ τοῦ μοντέλου ἀπό μέρους τῶν κριτικῶν γιά τό χτίσιμο ἑνός νέου, κατάλληλου στίς νέες ἀπαιτήσεις, παρουσιάζει τόσες δυσκολίες (ἄγνωστοι μέθοδοι, ἄγνωστος ἤ ἐλάχιστα γνωστός τρόπος σκέψης, ἔντονη βίωση τοῦ παλιοῦ μοντέλου), ὥστε ἀχρηστία τοῦ παλιοῦ μοντέλου θά σήμαινε καί τή δική τους ἀχρηστία ἤ τόν περιορισμό τοῦ ρόλου τους σέ ταινίες πού δέν ἀνατρέπουν τόν παλιό ἑλληνικό κινηματογράφο, ἀλλά ἀποφεύγουν ὅλα αὐτά πού τόσα χρόνια χτύπαγαν μέ τήν κριτική τους. Δηλαδή θά περιορίζονταν στήν ἀξιολόγηση ἑνός νέου Κούνδουρου ἤ ἑνός νέου Κακογιάννη.

Μπροστά στό φάσμα αὐτοῦ τοῦ κινδύνου ἡ κριτική προχωράει στόν καθορισμό μιᾶς στάσης ἄμυνας καί ἐπίθεσης ταυτόχρονα πρός τόν ἑλληνικό κινηματογράφο, ἔχοντας κάποιους στόχους ὄχι ἀπόλυτα ξεκαθαρισμένους, μέ τούς ὁποίους ἀγωνίζεται νά στεριώσει τή θέση της, ἐνῶ παράλληλα ὁδηγεῖται συνεχῶς σέ νέα ἀδιέξοδα.

Οἱ κύριοι στόχοι τῆς κριτικῆς προκειμένου νά ἀντιμετωπίσει τό πρόβλημα πού τῆς γέννησε ὁ νέος ἑλληνικός κινηματογράφος μποροῦν νά σχηματοποιηθοῦν βασικά σέ δύο:

1. Ἡ ἀνάδειξη καί καθιέρωση, σέ παράγοντες καθοριστικούς γιά τόν ἑλληνικό κινηματογράφο, σκηνοθετῶν πού φτιάχνουν ταινίες ἀξιολογήσιμες ἀπό τό δικό τους κριτικό μοντέλο.

Μέ τήν καθιέρωση τῶν ταινιῶν αὐτῶν σέ ἀξίες χρήσης πραγματικές ἤ πλαστές, αὐξάνουν τήν ἐμπορευματική ἀξία τῶν ταινιῶν, μέ συνέπεια τή δυνατότητα ξαναγυρίσματος ἀπό μέρους τῶν σκηνοθετῶν τους παρόμοιων ταινιῶν. Παράλληλα, μέ τίς ταινίες αὐτές, ἡ κριτική ἀποχτάει ἀντικείμενο, κατά συνέπεια ἀξία χρήσης καί τελικά ἐμπορευματική ἀξία, ἀφοῦ τό κοινό ἀγοράζει τήν ἐφημερίδα γιά νά διαβάσει τίς κριτικές τους.

Στήν προσπάθειά τους αὐτή ἀνακαλύπτουν τόν Ἀγγελόπουλο καί σέ δεύτερη θέση τό Βούλγαρη· σκηνοθέτες πού δουλεύουν πάνω στούς ἴδιους ἀφηγηματικούς κώδικες τοῦ παρελθόντος, ἀποφεύγοντας ὅμως σέ πολύ μεγάλο βαθμό ὅλα τά ἄσχημα τοῦ «κακοῦ» ἑλληνικοῦ κινηματογράφου. Οἱ ταινίες τους δημιουργοῦν ἕνα πλῆθος ἐντυπώσεων στούς κριτικούς, τίς ὁποῖες καί ἀφηγοῦνται στίς ἐφημερίδες καλύπτοντας ἔτσι τό πόστο τους χωρίς νά εἶναι ἀνάγκη νά ἀνατρέξουν στίς σχέσεις τῶν ταινιῶν αὐτῶν μέ τό κοινό τους.

Ἡ «Ἀναπαράσταση» τοῦ Ἀγγελόπουλου ὑπῆρξε τό πρῶτο μεγάλο βῆμα πρός αὐτή τήν κατεύθυνση. Ἡ ὁμαλή ἐξέλιξη (βάσει τοῦ μοντέλου) τοῦ «Δράκου», τῆς «Στέλλας», τῆς «Ἠλέκτρας», χαιρετίζεται ἀπό τήν κριτική, πού σύσσωμη ἐγκωμιάζει τήν ταινία δίνοντάς της μάλιστα καί τό βραβεῖο κριτικῶν στό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης 1970.

«Ὁ Ἀγγελόπουλος ἔχει δεῖ τίς ἄλλες Ἑλληνικές ταινίες πού προσπάθησαν νά μιμηθοῦν τό Χόλλυγουντ καί τήν Τσινετσιτά καί ἔχει καταλάβει αὐτό πού οἱ περισσότεροι ἀκόμη προσπαθοῦν νά ἀγνοήσουν: ὅτι δέν ἔχομε τά μέσα νά γυρίσωμε ταινίες σαλονιοῦ ἤ ὑπερκωμωδίες ἤ ὑπερδράματα, ἤ γενικά ὑπερπαραγωγές. Κατόπιν τούτου προτίμησε νά ἀναζητήσει τά πρότυπά του στήν γειτονική Ἰταλία, τά στούντιό του στό αὐθεντικό ὕπαιθρο, τούς ἠθοποιούς του μεταξύ ἀγνώστων καί τό θέμα του στήν ἀλήθεια.» ΑΚΡΟΠΟΛΗ 17.11.70.

«Περιμένουμε ἀπό τόν νέο αὐτόν σκηνοθέτη νά συνεχίση νά φτιάχνη ταινίες. Τόσο πλήρεις, τόσο πραγματικά Ἑλληνικές, τόσο καθολικές ὅσο ἡ «Ἀναπαράσταση». Καί νά συνεχίσουν κι ἄλλοι σάν κι' αὐτόν ἤ ἀνάλογοι μ' αὐτόν.» ΒΗΜΑ 18.11.70.

Ἡ ἑπόμενη ταινία τοῦ Ἀγγε-

«ΘΙΑΣΟΣ»: Ἡ ἀποθέωση τῆς κριτικῆς.

λόπουλου («Μέρες τοῦ '36»), μέ τίς κάποιες προσπάθειές της νά ξεφύγει ἀπό τούς πολύ γνωστούς ἀφηγηματικούς κώδικες, δημιουργεῖ μιά ἀρχική ἀμηχανία στήν κριτική, χωρίς ὅμως νά χάσει τήν ὑποστήριξή της, πού συνεχίζει νά ἐλπίζει στόν Ἀγγελόπουλο.

Ἡ δικαίωσή της ἔρχεται μέ τό «Θίασο». Ἂν ὁ «Θίασος» δημιούργησε ὅλη αὐτή τή συντριπτική ἐπιτυχία, σίγουρα τό μεγαλύτερο ποσοστό του τό ὀφείλει στούς κριτικούς, πού ἐπί μῆνες γέμιζαν τήν καλλιτεχνική σελίδα τῆς ἐφημερίδας τους συναγωνιζόμενοι μεταξύ τους στό ποιός θά γράψει τά περισσότερα ἐγκώμια. Ἀποτέλεσμα, ἡ μυθοποίηση τῆς ταινίας καί ἡ δημιουργία ταμπού τόσο τῆς ταινίας καί τοῦ Ἀγγελόπουλου ὅσο καί τῶν ἄρθρων πού γράφτηκαν γι' αὐτήν. Κανείς δέν μποροῦσε νά ἀμφισβητήσει τήν καλλιτεχνική καί πολιτική τελειότητα τῆς ταινίας, καί τό ἀλάθητο τῶν κριτικῶν ἐγκωμίων πού γράφτηκαν, γιατί κινδύνευε νά χαραχτηριστεῖ ἐχθρός τοῦ κινηματογράφου ἤ πράχτορας σκοτεινῶν δυνάμεων.

Μέ τό «Θίασο» ἡ κριτική θριάμβευσε καί ἀπόχτησε μιά ἐκτίμηση στό ἀναγνωστικό της κοινό, γιά νά φτάσει φέτος ἀπό κεκτημένη ταχύτητα στήν τραγωδία της μέ τό «Χάπη Νταίη» τοῦ Βούλγαρη.

Ὁ Βούλγαρης, πού παλιότερα ἔδωσε κι αὐτός σημαντικές ἐλπίδες στήν κριτική, κύρια μέ τό «Προξενιό τῆς Ἄννας», εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἄθελά του ἔστησε μιά παγίδα ἀνάμεσα κοινοῦ καί κριτικῆς, μέ τούς πρώτους πού ὥρμησαν μέ κλειστά μάτια νά πέσουν μέσα στούς κριτικούς. Ὁ Βούλγαρης ξεκίνησε νά κάνει μιά ὀντολογική ταινία μέ θέμα τήν καταπίεση. Ἔκανε ὅμως τό σφάλμα νά τή γυρίσει σέ ἕναν ἱστορικό χῶρο πού ὁδηγοῦσε σέ σαφεῖς χρονικές ἀναφορές σέ μιά περίοδο μέ ἔντονα συγκεκριμένα βιώματα γιά τόν ἑλληνικό λαό. Ἡ κριτική, πιστεύοντας πώς μπορεῖ νά ἐπαναλάβει τό πείραμα τοῦ «Θίασου», ξεκίνησε τά ἐγκώμιά της καί μή λαβαίνοντας ὑπ' ὄψη τή σχέση ταινίας-κοινοῦ, προετοίμασε τό κοινό της σέ μιά ἀναπαράσταση τῆς Μακρονησιώτικης τραγωδίας.

Ἀποτέλεσμα: Τό κοινό, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν βιωμάτων του, ἀπό τίς διαδόσεις τῆς κριτικῆς καί ἀπό τή θέα τῆς ταινίας, ἔπαθε σύγχυση, ὁπότε ἄρχισε νά ζητάει εὐθύνες, ἐκτός ἀπό τό Βούλγαρη, πρῶτα καί κύρια ἀπό τήν κριτική.

Ἔτσι ὁ πρῶτος στόχος τῆς κριτικῆς, ἐνῶ μέχρι πέρυσι φάνηκε νά πηγαίνει καλά, φέτος μέ τό «Χάπη Νταίη» ἄρχισε νά ναυαγεῖ.

2. Τό «θάψιμο» τῶν ταινιῶν τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κινηματογράφου, πού ἡ κριτική ἀδυνατεῖ νά προσδιορίσει τήν ἀξία χρήσης τους ἤ ἀκόμα ἀδυνατεῖ νά ἀφηγηθεῖ συγκεκριμένες ἐντυπώσεις ἀπό τήν ταινία. Τό «θάψιμο» μπαίνει σέ λειτουργία ὅταν δέν μποροῦν νά ἔρθουν σέ ἀνοιχτή ρήξη μέ μιά ταινία, εἴτε γιατί ἔχει κερδίσει ἕναν κύκλο διανοουμένων εἴτε γιατί ὑποπτεύόμενοι πιθανή ἀξία τῆς ταινίας φοβοῦνται τυχόν εὐνοϊκή ὑποδοχή της στό ἐξωτερικό. Στήν περίπτωση αὐτή περιορίζονται σέ δύο τρεῖς ἐπαινετικές φράσεις, ἀπό αὐτές πού ἔχει δώσει στή δημοσιότητα ὁ σκηνοθέτης, παραπεταμένες σέ μιά γωνιά τῆς ἐφημερίδας, ξέροντας πώς κανένας δέν πρόκειται νά τίς λάβει ὑπ' ὄψη του προκειμένου νά δεῖ τήν ταινία. Ἐδῶ θά μπορούσαμε νά ἀναφέρουμε τό «Μοντέλο» καί τίς «Μητροπόλεις» τοῦ Σφήκα, τή «ΒΙΟ-ΓΡΑΦΙΑ» τοῦ Ρετζῆ καί τή «Διαδικασία» τοῦ Θέου. Μέ τήν τελευταία μάλιστα ἕνα μέρος τῆς κριτικῆς ἦρθε σέ ἀνοιχτή ρήξη ἀποδείχνοντας ἔτσι τήν πρόθεσή του νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό ἐνοχλητικούς σκηνοθέτες πού κατά τήν ἄποψη τοῦ Ραφαηλίδη (ἴσως εἶναι καί ὁ μόνος πού εἶδε σχετικά σωστά τήν ταινία) «ἔχουν ἀγαθές σχέσεις μέ τό βιβλίο».

Στήν κριτική τῶν ταινιῶν αὐτῶν συναντᾶμε, πέρα ἀπό τήν προσπάθεια γιά τό «θάψιμο» τους, καί μιά πλέρια ἀμηχανία καί σύγχυση. Ἔτσι γιά τή «ΒΙΟ-ΓΡΑΦΙΑ» πολλοί μιλᾶνε γιά «... ἔργο ὑψηλῆς αἰσθητικῆς καί διανοητικῆς ἐπιτεύξεως» (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ), «... ἕνα εἰκαστικό ποίημα» (ΒΗΜΑ), «... μιά ἀξιοπρόσεκτη καί θαρραλέα προσπάθεια πού τιμᾶ τόν ἑλληνικό κινηματογράφο...» (ΑΥΓΗ) καί παράλληλα ἀφιερώνουν ἐλάχιστες μόνο γραμμές. Στό ΒΗΜΑ, ἐνῶ στήν ἀνταπόκριση ἀπό τό Φεστιβάλ Θεσ/νίκης διαβάζουμε: *«Ἡ καθαρή εἰκαστική ἀξία, πάντως, τῆς ταινίας, παρά τό ἰδεαλιστικό της βάθρο δέν μειώνεται...»* στήν προβολή της στήν Ἀθήνα, ἀφοῦ ἡ ταινία ἔχει κάμει καριέρα στό ἐξωτερικό, διαβάζουμε: *«... ὁ Ρετζῆς δημιουργεῖ ἕνα εἰκαστικό ποίημα καί προσπαθεῖ νά εἰκονογραφήσει διαλεκτικά τήν ἀνάλυση τῶν μύθων πού στήριζαν τήν ἀστική τάξη μέχρι τά τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα».*

Στή «Διαδικασία» τοῦ Θέου τό σύνολο τῆς κριτικῆς θέλει νά παρουσιάσει τήν ταινία σάν «ἰδεολογικό κομφούζιο», ὅπως τήν ἀποκαλεῖ ὁ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, ἐνῶ ἡ κριτική ἀνάλυση τῆς ταινίας, ἄν ἐξαιρέσουμε τήν περίπτωση τοῦ Ραφαηλίδη, δέν ἀποδεικνύει τίποτα ἄλλο ἀπό ἕνα κομφούζιο κριτικῶν γνωμῶν γύρω ἀπό ἕνα θέμα πού ἡ ἔλλειψη γνώσεων τούς δημιουργεῖ ἀμηχανία.

Τελικά, ὅλες αὐτές οἱ ταινίες, πού σίγουρα ἔρχονται σάν πρωτοπορίες νά καλύψουν συγκεκριμένα κενά στόν «πάμφτωχο» ἑλληνικό κινηματογράφο, ἀγνοημένες, δέ φτάσανε τουλάχιστον μέχρι στιγμῆς σέ ἕνα κοινό (ἐκτός ἀπό τή ΒΙΟ-ΓΡΑΦΙΑ, πού ἔκαμε 1.500 εἰσιτήρια στό ΣΤΟΥΝΤΙΟ, καί τή «Διαδικασία», πού κατά τά φαινόμενα θά βγεῖ στό ἐμπορικό κύκλωμα).

Ὁ δεύτερος αὐτός στόχος, πού δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρά ζημιά στόν ἑλληνικό κινηματογράφο καί φυσικά συνέχεια ὁδηγεῖ σέ ἀδιέξοδα τήν ἑλληνική κριτική, σέ συνδυασμό μέ τή μερική ἀποτυχία τοῦ πρώτου, πού μπορεῖ σύντομα νά ἐξελιχτεῖ σέ γενική, θέτει τούς κριτικούς μπροστά στό αἴτημα νά ἐξελιχθοῦν σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις ἑνός πραγματικοῦ κριτικοῦ λειτουργήματος· διαφορετικά τό ἀδιέξοδο κάποτε θά φτάσει σέ σημεῖο πού θά ἀναγκαστοῦν νά ἐγκαταλείψουν τό ἐπάγγελμα, ὅπως ἤδη τό ἔχουν κάνει δύο ἀπό τούς σημαντικότερους κριτικούς τοῦ ἴδιου μοντέλου: ὁ Παῦλος Ζάνας καί ὁ Κωστῆς Σκαλιόρας.

«ΒΙΟ-ΓΡΑΦΙΑ»: Ἡ ἀμηχανία τῆς κριτικῆς.

«ΧΑΠΥ ΝΤΑΙΗ»: Ἡ παγίδα τῆς κριτικῆς.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ

ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΛΕΣ

Ποιήματα

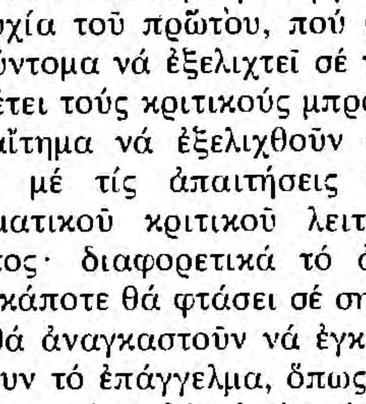

Μιὰ «στροφὴ» τοῦ ποιητῆ τοῦ «ΚΑΤΑ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΩΝ» μὲ ἐπίμετρο καὶ γλωσσάρι

νεα βιβλια:

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

- ΓΚΥΡΒΙΤΣ ΖΩΡΖ:
  Μελετες για τις κοινωνικες ταξεις
- TIMASHEF N.:
  Ιστορια των κοινωνιολογικων θεωριων Α΄
  Ιστορια των κοινωνιολογικων θεωριων Β΄
- BOTTOMORE T.:
  Κοινωνιολογια Γ΄ εκδοση
- ΤΣΑΟΥΣΗ Δ.:
  Στοιχεια κοινωνιολογιας Γ΄ εκδοση

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΕΡΕΥΝΑ

- ΣΚΙΑΔΑ Ν.:
  Χρονικο της ελληνικης τυπογραφιας
- ΚΑΡΑ Γ.:
  Οι θετικες - φυσικες επιστημες τον 18ο ελληνικο αιωνα

Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

- ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ Κ.:
  ΕΣΣΔ στο δρομο του κομμουνισμου
  Μεσογειος το σταυροδρομι μας Γ΄ εκδοση
- MANDEL ERNEST:
  Ο υστερος καπιταλισμος τ. Β - Γ
- ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΗ Γ.:
  Ελληνες εργατες στη γερμανια Β΄ εκδοση

ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΙΣΤΟΡΙΑ

- PHNT T.:
  Επαναστατημενο Μεξικο

ΔΙΑΦΟΡΑ

- ΓΟΥΡΙΩΤΗΣ Ν.:
  Η ενταξη της ελλαδας στην ΕΟΚ
- ΤΡΑ·Ι·ΦΟΡΟΣ Μ.:
  Τραγουδια μιας ζωης
- ΚΑΛΟΔΙΚΗ Π.:
  Συνταχτικο της δημοτικης γλωσσας
- ΔΕΛΗ Τ.:
  Η οδυσσεια του ομηρου (έρμην. σχεδιασμα)
- ΚΑΡΓΑΚΟΥ Σ.:
  Γενικη ιστορια (στη δημοτικη) Β΄ εκδοση
- BAS:
  Ο κοσμος σε σκιτσα

εκδοσεις-βιβλιοπωλειο

Gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 — 3626 684, 3600 127

•δίσκος•

Τοῦ Μίλτου Καρατζᾶ

1) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΣΟΥ ΚΑΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ – 2) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΗΣ – 3) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΜΟΡΓΟΥ, ΚΥΘΝΟΥ ΚΑΙ ΣΙΦΝΟΥ – 4) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ (Μέρος 1ον) – 5) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΘΑΣΟΥ, ΛΗΜΝΟΥ ΚΑΙ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ – 6) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – 7) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΚΑΙ ΧΙΟΥ – 8) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ – 9) ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.

Ἀναφερόμαστε σήμερα στήν ὁλοκληρωμένη σειρά δίσκων πού κυκλοφορεῖ ἀπό τόν «Σύλλογο πρός διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς». Ἡ σειρά αὐτή, πού ἀποτελεῖται ἀπό 9 δίσκους (ἀναμένεται καί ἡ ἔκδοση τοῦ δίσκου ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ), καί πού εἶναι ἀρκετά δυσεύρετη, μιά καί ὑπάρχει μόνο σέ ὁρισμένα κεντρικά καταστήματα δίσκων καί βιβλιοπωλεῖα, εἶναι βασική γιά κάθε δισκοθήκη.

Ἡ δουλειά πού ἔκανε ἡ ὁμάδα τοῦ «Συλλόγου πρός διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς» μᾶς ἐντυπωσιάζει. Φιλέρευνοι μελετητές πού ἐνδιαφέρονται νά διασώσουν ὅ,τι μποροῦν ἀπό τή μουσική παράδοση τοῦ λαοῦ μας, γύρισαν ὅλα τά μέρη πού ἀναφέρονται στούς δίσκους καί ἔψαξαν νά βροῦν τούς χαρακτηριστικότερους καί αὐθεντικότερους ὀργανοπαῖχτες καί τραγουδιστές. Κριτήριο τῆς δουλειᾶς αὐτῆς ἦταν νά καταγραφοῦν τά χαρακτηριστικά δείγματα τῆς μουσικῆς κάθε περιοχῆς καί ὄχι τό λανσάρισμα μερικῶν ἀκόμα ἐμπορικῶν δίσκων.

Ἀπό ὅσο μποροῦμε νά κρίνουμε ἀκούγοντας τούς δίσκους, ἀλλά καί ἀπό τίς προσωπικές ἐμπειρίες πού ἔχουμε ἀπό διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας, νομίζουμε ὅτι ὁ «Σύλλογος πρός διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς» πέτυχε ἀπόλυτα τόν στόχο του.

Σέ ὅλους τούς δίσκους (διατηροῦμε κάποια ἐπιφύλαξη γιά τό δίσκο ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ἴσως νά μποροῦσε νά προσεχθεῖ λίγο περισσότερο ἡ ἐπιλογή τῶν τραγουδιῶν ἀλλά καί τῶν ἐκτελεστῶν) ὑπάρχουν ὁρισμένα ἐκπληκτικά δείγματα τῆς μουσικῆς μας παράδοσης. Ἴσως νά μπορούσαμε νά ξεχωρίσουμε τούς δίσκους ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ, ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΡΟΔΟΥ, ΧΑΛΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΗΣ σάν τά καλύτερα δείγματα τῆς σειρᾶς, μιά πού καί οἱ τρεῖς μᾶς δίνουν μιά ζωντανή ἀλλά καί πολύπλευρη εἰκόνα τῆς μουσικῆς τοῦ τόπου τους. Γιά μιά στιγμή, σταθήκαμε στόν δίσκο ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΜΟΡΓΟΥ, ΚΥΘΝΟΥ ΚΑΙ ΣΙΦΝΟΥ· ἔχοντας ζήσει ἀπό πολύ κοντά τήν παράδοση καί τούς ἀνθρώπους, ὁ δίσκος μᾶς «μιλᾶ» πολύ περισσότερο ἀπό μία ἁπλή μουσική ἀκρόαση. Ἴσως αὐτό νά ἀποτελεῖ μία οὐσιαστική ἐπιβεβαίωση τῆς ἐπιτυχημένης δουλειᾶς τοῦ «Συλλόγου».

Γιά τούς 9 δίσκους τῆς σειρᾶς, πρέπει ἀκόμα νά ἀναφέρουμε ὅτι ἔχουν πολύ ἐπιμελημένα ἐξώφυλλα καί ὅτι ὅλοι (ἐκτός ἀπό τούς 3 πρώτους) περιέχουν κι ἕνα φυλλάδιο μέ τούς στίχους τῶν τραγουδιῶν.

Τελειώνοντας τό σημείωμά μας γιά τούς δίσκους αὐτούς, δέν μποροῦμε νά μήν ἀναφέρουμε δυό ἐπί μέρους διαφωνίες μας. Πρῶτα, μᾶς ἐνόχλησε ἡ «ἅπταιστος» καθαρεύουσα πού χρησιμοποιήθηκε στή σύνταξη τῶν ἐπεξηγηματικῶν κειμένων στό ὀπισθόφυλλο κάθε δίσκου, καί ἀκόμα, διαφωνοῦμε πολιτικά ἀλλά καί μουσικολογικά μέ τό εἰσαγωγικό κείμενο τοῦ πρώτου δίσκου (ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΣΟΥ ΚΑΙ ΚΑΡΠΑΘΟΥ), πού ἀναφέρεται στίς ἀπόψεις τῶν δημιουργῶν τῆς σειρᾶς αὐτῆς γιά τή δημοτική μας μουσική. Ὅμως αὐτές οἱ ἐπί μέρους διαφωνίες μας δέν μποροῦν νά μειώσουν στό ἐλάχιστο τήν ποιότητα καί τή σπουδαιότητα τῆς προσφορᾶς αὐτῆς τῆς προσπάθειας.

Πρέπει λοιπόν νά τονίσουμε ὅτι οἱ 9 δίσκοι τῆς σειρᾶς τοῦ «Συλλόγου πρός διάδοσιν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς», μαζί μέ τόν δίσκο πού παρουσίασε στό τεῦχος 59 τοῦ «ΑΝΤΙ» ὁ Χάρης Ξανθουδάκης, «ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΛΠΩΣ ΜΕΡΛΙΕ», ἀποτελοῦν τίς σοβαρότερες προσπάθειες πού ἔχουν γίνει μέχρι σήμερα γιά τή διάσωση καί διάδοση τῆς δημοτικῆς μας μουσικῆς.

•βιβλίο•

Ὁ Ἀλέξης Ζήρας παρουσιάζει τό βιβλίο τοῦ Γιώργου Βέλτσου «Κοινωνία καί γλώσσα»

α) Ἀρνούμενος τήν πλήρη ἐξειδίκευση καί τή στεγανότητα τοῦ ἐπιστημονικοῦ φορμαλισμοῦ, ὁ Γ. Βέλτσος ἐξετάζει σ' αὐτό του τό βιβλίο τή γλώσσα, ὄχι αὐτή καθαυτή, ἀλλά σέ σχέση μέ τό κοινωνικό σῶμα, ὅπου λειτουργεῖ σάν ἐνέργεια βιοτική, ἀλληλένδετη μέ τήν ἀνθρώπινη παρουσία. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ γλώσσα, ἐκτός ἀπό σύστημα πού ἐκφράζει ἰδέες γιά τόν ἄνθρωπο καί τά πράγματα, ἤ πρακτική πού δηλώνει μέσα ἀπό τήν ὁμιλία (λαλιά) ἐκεῖνο πού ἐννοεῖ καί θέλει ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ταυτόχρονα ὄργανο ἀνταλλαγῆς πληροφοριῶν, δηλωτικό μέσο τῆς ἀνθρώπινης ἐπιθυμίας καί τῶν ἐνστίκτων, πού σωρεύονται στίς βαθύτερες περιοχές τοῦ ἀνθρώπινου ψυχισμοῦ καί πού ἑρμηνεύονται ἀπό τήν ψυχανάλυση, μέσα ἀπό τή χρήση τῆς γλώσσας. Τέλος, ἡ γλώσσα εἶναι ὄργανο –ἴσως τό μόνο ὄργανο– πού συμβάλλει ἀποφασιστικά στήν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νά ἐκφράσει σκέψεις, ἀποφάσεις, θελήσεις, στό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς του συνείδησης ἤ γύρω ἀπό βιώματά του, τείνοντας στήν ἀποδόμηση τυχόν στατικῶν κοινωνικῶν σχέσεων, στή δόμηση καινούργιων ἀλλά καί στή συντήρηση (ἄρα παγοποίηση) κατεστημένων κοινωνικῶν καί ἰδεολογικῶν προτύπων. Μέ τήν ἐννοιολογική αὐτή ἡ γλώσσα, ἀφοῦ εἶναι στοιχεῖο τῆς βάσης τῆς κοινωνικῆς δομῆς, κωδικοποιεῖ διαλεκτικά κάθε παραγωγική σχέση τῆς κοινωνίας, ὅπως αὐτή παρουσιάζεται στό ἐποικοδόμημα καί ἐγγράφεται (παραδοσιακά ἤ γραπτά) στήν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας.

β) Ἄν ἡ γλώσσα ἐντάσσεται σ' ἕνα σύστημα κοινῆς πρακτικῆς, ἄν σημαίνει τήν ἐνέργεια καί τό ἀποτέλεσμα, ὅπου προβάλλονται οἱ πολιτισμικές καί ἰδεολογικές δομές μιᾶς κοινωνίας, αὐτό σημαίνει πώς ἡ γλώσσα εἶναι δημιουργική καί συνάμα ἀντανακλαστική μιᾶς εὐρύτερης ἤ περιορισμένης κατάστασης τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Τί συμβαίνει ὅμως στήν περίπτωση τῆς γλώσσας πού δέν ἔχει ἐκφραστεῖ; Μ' ἄλλα λόγια, ὑπάρχει μιά γλώσσα πού ἡ ἐνέργεια ἤ τό ἀποτέλεσμά της δέν ἔχουν οὐδέποτε δηλωθεῖ, ἀνακοινωθεῖ, γραφτεῖ, λειτουργήσει στό κοινωνικό σῶμα; Ὁ Γ. Βέλτσος μεταφέρει ἐδῶ τήν ἄποψη ὅτι τόσο ἡ «μιλημένη» ὅσο καί ἡ «ἀμίλητη» γλώσσα ἀποτελοῦν τίς δυό ὄψεις (θεατή-ἀθέατη) τοῦ λόγου τῆς φύσης. Ἡ γλώσσα πού δέν ἔχει «εἰπωθεῖ» εἶναι μιά γλώσσα δυνάμει, πού περιμένει νά τήν ἀνασύρουμε ἀπό τήν ἀφάνεια (ὄχι ὅμως καί ἀδράνεια) γιά νά τή χρησιμοποιήσουμε, στή συνέχεια, στήν πραγματική μας ζωή. Θά πρόσθετα ἀκόμα ὅτι ἡ ἀμίλητη γλώσσα, τό ἀνεπικοινώνητο, εἶναι πηγή κάθε ἀναφορᾶς τοῦ γνωσιολογικοῦ μας τρόπου ν' ἀντιληφθοῦμε τόν κόσμο, πηγή στήν ὁποία ἐπιστρέφουμε κάθε φορά γιά νά διαλεχθοῦμε μέ τά θεμελιακά ὀντολογικά καί κοινωνικά ἱστορικά προβλήματα. (Φ. Μ. Κόρνφορντ: «Ἡ ἄγραφη φιλοσοφία». Ἐκδ. «Ἔρασμος» '76).

γ) Οἱ πραγματεῖες πού σκοπεύουν σέ μιάν ἐπιστημονική ὀργάνωση τῆς θεώρησης τοῦ ἀντικειμένου τους (πολιτική, οἰκονομία, κοινωνιολογία, φιλοσοφία, τέχνες) συνήθως ἀναγκάζονται, γιά νά εἶναι ἐννοιολογικά σαφεῖς, νά παραβλέπουν ἤ νά παρασιωποῦν κρίσεις ἤ ἀπόψεις πού δέν ἑρμηνεύονται ὀρθολογικά. Ὁ Γ. Βέλτσος, χωρίς ν' ἀρνεῖται τόν λόγο τῆς ἐπιστήμης, προσπαθεῖ νά προσεγγίσει τό ἀντικείμενό του αἰσθητικά. Ἄλλωστε, μιά ἀπό τίς βασικές θέσεις του εἶναι ὅτι ἡ ἐπιθυμία (ἐνστικτώδης, συχνά ἄβουλη) ἀποτελεῖ θεμελιακό συντελεστή μεταποίησης τοῦ ἔργου τῆς γλώσσας μέσα στίς κοινωνικές δομές, θέση πού δέν μπορεῖ παρά ν' ἀναιρέσει τήν «πληρότητα» τῶν λογοκρατικῶν μεθόδων ἀνάλυσης.

δ) Ἔτσι, τό ἀντικείμενο γλώσσα, δέν ἐξετάζεται ἀπό τόν συγγραφέα μονοσήμαντα, ἀπό τή σκοπιά μιᾶς πλαισιωμένης ἐπιστημονικά γλωσσολογίας, ἀλλά καθορίζεται ἀπό μιάν ἀπειρία μεταβλητῶν συναρτήσεων, πού ἡ καθεμιά τους «ἐξαντικειμενικεύει» ἕνα μέρος μόνο τῆς γλωσσικῆς ἐκφορᾶς τῶν κοινωνικῶν δημιουργημάτων (ἐννοιῶν), ὅπως: ἐξουσία, ἐμπόρευμα, ἐπιθυμία, σ' ἕνα διάγραμμα ὅμως ἐνιαίας μελέτης, τόσο τῆς γλώσσας (σύστημα βάσης), ὅσο καί τῶν συναφῶν συστημάτων τοῦ ἐποικοδομήματος.

Τελειώνοντας, νομίζω ὅτι ἡ «Γλώσσα καί Κοινωνία» κατορθώνει καί εἰσάγει τά ἐξωελληνικά θεωρητικά παράγωγα μέ τρόπο ὄχι βίαιο καί σχηματικό. Ἀποτελεῖ συστατική ἐργασία γιά τήν προώθηση μιᾶς γλωσσικῆς ἔρευνας στόν τόπο μας. Ἀναρωτιέμαι ὅμως πόσο τέτοιες ἐργασίες μποροῦν νά ριζώσουν καί νά εὐδοκιμήσουν σ' ἕνα χῶρο ἀνέτοιμο, δίχως ὑποδοχές, ὅπου ἡ ἐπιστημονική σκέψη καί ὁ οὐσιαστικός στοχασμός εἶναι ἀντικείμενα ἀδιαφορίας.

GAST

Φοιτητές ταξιδέψτε μαζί μας

- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΦΘΗΝΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ σέ αεροπλάνα πλοία τραίνα
- EXPRESS ΠΟΥΛΜΑΝ ΓΙΑ ΛΟΝΔΙΝΟ
- ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ δωρεάν ἀπό τά γραφεία μας
- Ἐκδίδουμε τήν ΔΙΕΘΝΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

GAST HELLAS

- ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 2 ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΓΩΝΙΑ 6' ὄροφος. Τηλ. 600.233 - 604.777
- ΣΟΛΩΝΟΣ 68, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΜΙΚΗ ΤΗΛ. 613.087 - 629.095.

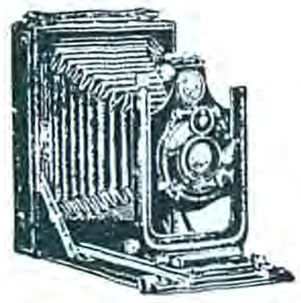

ΑΤΕΛΙΕ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Ἀναπαραγωγή ἐγχρώμων καὶ ἀσπρόμαυρων ἐντύπων ὄφσετ.

ΒΙΒΛΙΑ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ
ΔΙΑΦΗΜΗΣΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ
ΚΑΡΤ ΠΟΣΤΑΛ – ΑΦΙΣΣΕΣ

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Α.Σ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΑΚΗ

ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ ΚΑΙ ΠΕΤΣΟΒΟΥ 12
ΤΗΛ. 3622 383

•βιβλίο•

ΒΑΣ. ΒΑΣΙΛΑΤΟΥ
Ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἰησοῦ Μπάλντερ
Ἐκδόσεις Παπαζήση

Στό βιβλίο τοῦ Β.Β. ὁ ἀναγνώστης παρατηρεῖ τό ἑξῆς παράδοξο. Ἐνῶ ὅλα τά μέχρι τώρα γνωστά βιβλία ἐπιστημονικῆς φαντασίας, στά πλαίσια τῶν ὁποίων κινεῖται καί ἡ «Εὐρώπη τοῦ Ἰησοῦ Μπάλντερ», ξεκινοῦν ἔχοντας σάν ἀφετηριακό σημεῖο καί σάν δεδομένο τους τήν ἐπιστήμη καί προχωροῦν μέ βάση τίς προσφερόμενες ἀπ᾽ αὐτήν δυνατότητες στό χῶρο τῆς φαντασίας, ἐδῶ παρατηρεῖται μιά ὁλωσδιόλου ἀντίστροφη πορεία, ἀπό τόν κόσμο τῆς φαντασίας, καί διαμέσου τῆς ἐπιστήμης, πρός τήν ἐπιστήμη, μέ ἀπώτερη συνέπεια τή διαφύλαξη τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης τοῦ ἀνθρώπου. Ἕνα ἄλλο σημαντικό προσόν τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ πολύπλευρος συνδυασμός πού ἐπιτυγχάνεται ἀνάμεσα σέ σαφῶς διαφοροποιημένους ὡς τώρα τομεῖς χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων, ἀγγίζοντας τά ὅρια τοῦ μυθιστορήματος, τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητας, τῆς κοινωνιολογικῆς ἀνάλυσης, τοῦ εὐθυμογραφήματος, τοῦ παραμυθιοῦ καί τοῦ σεναρίου.

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
Στίς προσβάσεις τοῦ ὕπνου
Σκαπτή Ὕλη, 1976

Μέ τό τελευταῖο αὐτό βιβλίο ὁ γνωστός Θεσσαλονικιός ποιητής Γ.Σ., χωρίς νά μετακινεῖται ἀπό τό γνώριμο χῶρο τῆς ποιητικῆς του ἔκφρασης, τά ὅρια τοῦ ὁποίου ἔχει χαράξει καρτερικά καί σταδιακά μέ τή μέχρι τώρα προσφορά του, κατορθώνει νά προσφέρει καί πάλι τή γνωστή κι ἰδιάζουσα συγκίνηση τῆς διαρκῶς χαμένης καί διαρκῶς ἀναβιούσας ἐφηβικῆς εὐαισθησίας, συγκίνηση πού τόν διακρίνει καί τόν προσδιορίζει ἀπό τό πρῶτο κιόλας ποιητικό βιβλίο του, «Περιστέρια στό φῶς» (1949). Ὅπως τό ὑποδηλώνει κι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου, ὁ Γ.Σ. ἐπιχειρεῖ μέ τά ποιήματά του αὐτά, γιά μιά ἀκόμη φορά, τήν ἔξοδο ἀπό τή ζοφερή γι᾽ αὐτόν καθημερινή πραγματικότητα στό χῶρο τοῦ ὕπνου. Πολύ συγκινητικό ἐπίσης καί μέ πολλή ἀγάπη γραμμένο τό δεύτερο μέρος τῆς συλλογῆς του, τό ἀφιερωμένο στόν πρόσφατα ἀκόμη πεθαμένο, ἐπίσης Θεσσαλονικιό ποιητή, Γιῶργο Θέμελη.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ
Ἡ Κασσάνδρα καί ὁ λύκος
Ἐκδόσεις Ἑρμῆς, 1976

Τό βιβλίο αὐτό, πού εἶναι καί τό πρῶτο μυθιστόρημα τῆς Μ.Κ., ἀποτελεῖ μιά παραμορφωτική καί σέ βαθμό σχιζοφρένειας περιγραφή τῶν παιδικῶν βιωμάτων ἑνός κοριτσιοῦ ἀπό τά ἕξι μέχρι τά δέκα του χρόνια. Σ᾽ ὅλη τήν ἔκταση τοῦ βιβλίου, ἡ συγγραφέας του, δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά τοποθετεῖ διαδοχικά, στό κέντρο ἀκριβῶς τῆς ἐκτρωματικῆς της ὀπτικῆς, ἐπίμονα, τά ὁπωσδήποτε χαρακτηριστικά στοιχεῖα τῆς ἡλικίας τῆς ἡρωίδας της, ὅπως εἶναι ὁ ἀσυνειδητοποίητος, ἀχαλίνωτος κι ἀπροκάλυπτος ἐρωτισμός, καθώς καί ἡ ἄγρια καί μέ ἔντονη μιά σαδομαζοχιστική διάθεση τρυφερότητα τοῦ πρωτόγονου. Κι αὐτά τά στοιχεῖα, σέ συνδυασμό μέ τό σέ ἀποσύνθεση καί ἀθεράπευτα ἀρρωστημένο μεγαλοαστικό περιβάλλον, μέσα στό ὁποῖο βιώνονται κι ἐκφράζονται, συντελοῦν στή δημιουργία μιᾶς πνιγερῆς ἀτμόσφαιρας, πού στά πλαίσιά της, παρά τά ἐπιμέρους χιουμοριστικά καί διασκεδαστικά ξεσπάσματα, ἀποθεώνεται τό παράλογο, ὁ ἀπανθρωπισμός κι ἡ ἀνελέητη ἀγάπη, ἡ ἀγάπη δηλαδή πού ὅταν τῆς λείπουν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τή φυσιολογική κι ἐλεύθερη ἔκφρασή της, καταντάει νά γίνεται καταστροφική, τόσο γι᾽ αὐτόν πού ἀγαπάει ὅσο καί γιά τό ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης του. Θά ἦταν παράλειψη νά μή γίνει μνεία γιά τό λεπταίσθητο γλωσσικό αἰσθητήριο τῆς Μ.Κ., καθώς καί γιά τή μαστοριά μέ τήν ὁποία πραγματοποιεῖ μιάν ἐσωτερική καί ἄρτια δέση τῶν ὅσων περιγράφει.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
Αἰχμές
Ἐκδόσεις Πλειάς

Πρόκειται γιά ἕναν ἀρκετά μεγάλο τόμο, στόν ὁποῖο περιλαμβάνεται ὅλη ἡ ποιητική ἐργασία τοῦ Δ.Χ. πού γράφτηκε στή δεκαετία 1965-1975. Ἄν σκεφτεῖ κανείς ὅτι ἔχει προηγηθεῖ κι ἕνας ἄλλος, παρόμοιος σέ ὄγκο, τόμος, πού περιέχει ποιήματα τοῦ ἴδιου, τῆς δεκαετίας 1954-1964, θά ἀντιληφθεῖ ὅτι ἔχει νά κάνει μέ ἕναν πολυγραφότατο ποιητή, ἐμπνευσμένο ἀπό τήν ἄμεση ἐπικαιρότητα, καθώς καί ἀπό τίς ἐμπειρίες πού τοῦ προσφέρουν τά σύγχρονά του προβλήματα. Ἐκεῖνο πού διαπιστώνει ἐπίσης ἀμέσως εἶναι ὅτι, σέ ἀντίθεση μέ ἄλλους ποιητές πού λειτουργοῦν ποιητικά κι ἐκφραστικά κατά τρόπο παρόμοιο μέ αὐτόν τοῦ Δ.Χ., αὐτός, ἐπιχειρώντας τήν ἄμεση ποιητική καταγραφή ἐμπειριῶν, βιωμάτων καί γεγονότων, πολύ σπάνια προδίδει τήν ὑπερχειλίζουσα λυρική του διάθεση στ᾽ ὄνομα μιᾶς ὁποιασδήποτε σκοπιμότητας κι ἡ ἔκφρασή του εἶναι, σ᾽ ὅλη της τήν ἔκταση, ἀκριβής μορφοποίηση καί συγκεκριμενοποίηση αὐτοῦ τοῦ λυρισμοῦ του κι ὄχι ἁπλό καί ἀνώδυνο λεκτικό παιχνίδι καί ἄπλωμα πρός τά ὅρια τῆς πεζολογίας.

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ
Τό ἐπαναστατικό πρόβλημα σήμερα
Ἐκδόσεις Βέργος

Στό βιβλίο αὐτό περιλαμβάνεται μιά ἀδημοσίευτη μέχρι σήμερα συνομιλία τοῦ ἄγνωστου στό εὐρύ ἀναγνωστικό κοινό Κ.Κ. μέ τόν Γ.Κ. Πηλιχό, καθώς καί δυό συζητήσεις του μέ φοιτητές τοῦ Παρισιοῦ, στίς ὁποῖες καί ἀπό τίς ὁποῖες ἐκφράζονται οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἕλληνα διανοητῆ πάνω σέ καίρια καί καυτά θέματα τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς κι ἐπαναστατικῆς κρίσης. Πέρα ἀπό τίς ἐπιμέρους ἀντιρρήσεις πού θά μποροῦσε κανείς νά διατυπώσει γιά τίς θέσεις τοῦ Κ.Κ. καί γιά τήν ὑπεραισιόδοξη, μά στό βάθος στρεψόδικη καί ἡττοπαθῆ στάση του, ἀπέναντι στό παγκόσμιο πολιτικοκοινωνικό πρόβλημα καί στίς σχέσεις μεταξύ κεφαλαίου καί ἐργαζόμενου, δέν μπορεῖ νά μήν τοῦ ἀναγνωρίσει τήν ὀξύτητα καί τήν καθαρότητα τῆς σκέψης του καί, τό κυριότερο, τόν πέρα ἀπό κάθε νεολογισμό καί διανοουμενισμό πόνο καί ἀληθινό ἐνδιαφέρον, στοιχεῖα πού χαρακτηρίζουν τήν ὅλη προσπάθειά του νά ἐρευνήσει τό κοινωνικοπολιτικό καί ἐπαναστατικό πρόβλημα μέσα στά πλαίσια τῆς σημερινῆς μας πραγματικότητας καί νά ἐκφράσει τίς ἀπόψεις του πάνω σ᾽ αὐτά.

ΓΕΩΡΓΗ ΔΙΑΜΠΟΥ
Ἐγώ καί ἀπέραντη μιά χώρα
Ἐκδόσεις Ἑρμείας, 1976

Ὅ,τι χαρακτηρίζει ὅλα τά ποιήματα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τοῦ Γ.Δ. εἶναι ἕνας ἀκατάσχετος σαρκασμός κατάντικρυ στή μεγαλούπολη πού λέγεται Ἀθήνα, σ᾽ ὅλες τίς ἐκδοχές της, καθώς καί στόν ἄνθρωπο πού εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐπιβιώσει μέσα στά γνώριμα πλαίσια πού τήν προσδιορίζουν. Ὁ ἴδιος, ἀπ᾽ ὅ,τι φαίνεται ἤ ἀπ᾽ ὅ,τι θέλει τουλάχιστο νά μᾶς δείξει, εἶναι ἕνας μοναχικός κι ἀνένταχτος ποιητής, ἐπικαλούμενος μέσα στή μοναξιά του τόν Καρυωτάκη. Τό ὕφος του εἶναι, κυρίως, λαϊκίζον – μέσα στά ὅρια βέβαια τοῦ ἔντεχνου λαϊκισμοῦ – ὕφος πού ὁμολογουμένως θά ταίριαζε στίς προθέσεις του, ἄν ἡ ὑπερβολική του χρήση δέν ἄγγιζε τά ὅρια τῆς κατάχρησης καί ἡ κατάφωρα ἔντονη σαρκαστική του διάθεση, δέν ἔσπαγε, δυστυχῶς, πολύ συχνά, τό προσδιοριστικό φράγμα τῆς ποίησης

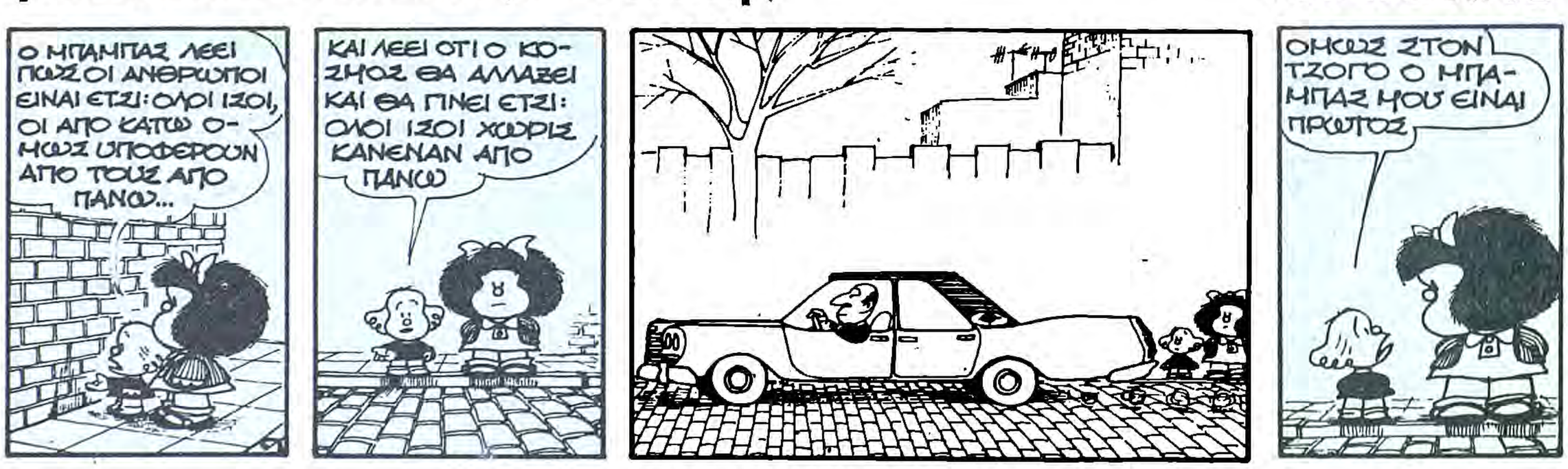

ΠΑΜΦΘΗΝΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΕΧΝΗΣ-ΒΙΒΛΙΑ-ΔΙΣΚΟΙ
ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ-ΕΠΙΠΛΑ
ΥΦΑΣΜΑΤΑ-ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

**ΧΑΡΙΣΤΕ ΔΩΡΑ
ΦΤΙΑΓΜΕΝΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΧΕΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ**

ΑΚΡΙΘΑΚΙ · ΒΕΡΝΑΔΑΚΙ · ΓΑΪΤΗ
ΖΟΓΓΟΛΟΠΟΥΛΟΥ · ΖΟΥΝΗ
ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ · ΚΕΠΕΤΖΗ
ΚΑΡΑ · ΚΑΤΡΑΚΗ · ΜΥΛΩΝΑ · ΜΟΡΑΛΗ
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ · ΠΟΛΙΤΗ · ΡΟΚΟΥ
ΣΙΜΩΣΙ · ΣΠΙΤΕΡΗ · ΤΣΟΚΛΗ · Κ.Λ.Π.

adc ΚΕΡΑΜΙΚΑ
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 4

ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ
αντικείμενα τέχνης
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ 20

καί δέν κατέληγε στήν πρόζα ἤ στήν κραυγή· ἀλλά εἶναι ἡ ποίηση κραυγή, ἤ, τουλάχιστο, μόνο κραυγή;

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ
Πολιτεία καί Δικαιοσύνη
Κέδρος, 1976

Ὁ παραγωγικότατος σέ πλάτος καί σέ βάθος συγγραφέας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, Ε. Π., ἐπιχειρεῖ, μέ τή μορφή τοῦ διαλόγου, νά καταπιαστεῖ μέ τήν ἀνάπτυξη καί διασάφιση τῶν πάντα ἐπίκαιρων καί πάντα ἀξεδιάλυτων θεμάτων καί προβλημάτων γύρω ἀπό τήν πολιτεία καί τή δικαιοσύνη, καθώς καί μέ ἄλλα συναφῆ θέματα καί προβλήματα, πού διατηροῦν πάντα τήν ἴδια βαρύτητα, γιά τή σκέψη μας καί τήν ἐπιβίωσή μας, σάν ἄτομα καί σάν μέλη κοινότητας. Ἡ ὅλη τεχνική του, τοῦ διαλόγου, ἐκτός τοῦ ὅτι βοηθᾶ στήν ὅσο τό δυνατό ἀνετώτερη καί πιό εὐχάριστη κατανόηση τῶν ὅσων θίγονται, προσφέρεται καί προκειμένου νά διατυπωθοῦν διάφορες καί διαφορετικές ἀπόψεις πάνω σ' αὐτά, καθώς μάλιστα, τελικά, ὅλα ὅσα λέγονται καί ἀκούγονται στή διάρκεια τοῦ διαλόγου, συμπυκνώνονται ἀποσαφηνισμένα στήν ὁριστική ἄποψη τοῦ διευθύνοντος τή συζήτηση δασκάλου.

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΒΑΛΙΟΥΛΗ
Τό φίδι καί τό πουκάμισο
Θεσσαλονίκη 1976

Τά ποιήματα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τοῦ Σ.Β., γνωστοῦ, κυρίως, ἀπό τό προτελευταῖο βιβλίο του «Πολίτης β΄ κατηγορίας», εἶναι γραμμένα ὅλα σέ χαμηλό τόνο καί ἀποτελοῦν, στήν πλειονότητά τους, ἔκφραση ἀπόλυτα προσωπικῶν προβληματισμῶν τοῦ συγγραφέα, μέ πλαίσιο τή συγκεκριμένη κοινωνική μας πραγματικότητα σ' ὅλες τίς ἐπιφανειακές ἐναλλαγές της μέχρι τίς μέρες μας. Κι αὐτό ἀκριβῶς τό ἱστορικό πλαίσιο, μέσα στό ὁποῖο κινεῖται ὁ Σ.Β., προσδίδει στά ποιήματά του ἕνα ἐλάχιστο ἐνδιαφέρον.

Κ.Γ.Π.

ΑΛΕΞΗ ΤΟΛΣΤΟΗ:
Ἡ «Γκρινιάρα Κατσίκα». Ἀπόδοση: Γιάννη Ρίτσου. Εἰκονογράφηση: Τζένη Δρόσου. Ἐκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, 1976

Τό βιβλίο αὐτό εἶναι μιά Συλλογή ἀπό λαϊκά ρώσικα παραμύθια πού ἔχει συγκεντρώσει καί διασκευάσει ὁ Ἀλέξης Τολστόη, ζωντανεμένα ἀπό τή δροσερή μετάφραση τοῦ Ρίτσου.

ΒΙΚΤ. ΣΙΒΕΤΙΔΗ:
«Παραμύθια καί Διασκεδαστικά Παιχνίδια». Εἰκονογράφηση: Ντ. Ντομπρίκα. Ἐκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, 1976

Ἔξυπνες εἰκονογραφημένες ἱστορίες καί παιχνίδια-αἰνίγματα γιά νά περνᾶ τό παιδί εὐχάριστες ὧρες παίζοντας καί μαθαίνοντας.

ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ:
Τό Βρωμοχώρι. Ἐκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ, 1976

Τό βιβλίο μαθαίνει στά μικρά παιδιά γιά τό περιβάλλον πού ζοῦνε καί τά οἰκολογικά προβλήματα μέ τόν πιό ἁπλό τρόπο. Ἀκόμα, μιά καί ἡ λύση στό συγκεκριμένο πρόβλημα ἔρχεται ἀπ' τά παιδιά, τά ἐνθαρρύνει καί σέ ἄλλες σκέψεις-προεκτάσεις.

Τό «Βρωμοχώρι» ἔγινε πενταπάθαρο ἀπ' τά παιδιά πού οἱ πρωτοβουλίες καί τό κέφι τους ξεπέρασαν τίς γραφειοκρατικές δυσκολίες.

Οἱ ζωγραφιές εἶναι φτιαγμένες μέ ζωντάνια καί εὐαισθησία.

ΜΠΟΥΑΤ ΜΕΤΕΡΙΖΙ

Κάθε βράδυ
ΘΙΑΣΟΣ ΛΑΪΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ:
ΛΑΪΚΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΣΛΑΪΤΣ
ΚΑΙ Η ΤΑΙΝΙΑ ΤΟΥ Δ. ΘΕΟΥ
«ΟΙ 100 ΩΡΕΣ ΤΟΥ ΜΑΗ»

Τό φίλμ τῆς δολοφονίας τοῦ Γ. Λαμπράκη

Ὕστερα ἀπό δημοσιογραφική ἔρευνα δύο χρόνων
ἐδῶ καί στήν Κύπρο

ὁ ΝΙΚΟΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗΣ
Παρουσιάζει ἕνα μοναδικό ντοκουμέντο:

2650
μερόνυχτα
συνωμοσίας
ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ

- *Πῶς ὀργανώθηκε καί ἐκτελέσθηκε τό πραξικόπημα*
- *Οἱ ἐνδοχουντικές συνωμοσίες*
- *Οἱ πραγματικοί ὑπεύθυνοι τῆς σφαγῆς τοῦ Πολυτεχνείου.*
- *Γιατί ἀνετράπη ὁ Παπαδόπουλος*
- *Τά παρασκήνια τῆς κυπριακῆς τραγωδίας*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μερικοί ξέρουν τὸ κουμπί

PIERRE CARDIN

ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ATHENEE - ΣΤΑΔΙΟΥ 35 • BOUTIQUE PIERRE CARDIN - ΑΜΕΡΙΚΗΣ 14

IKON ADVERTISING

Η ΛΥΡΑ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Δίσκοι – δώρα

Δίσκοι – ΛΥΡΑ – Ταινίες

PYLARINOS

- **ΧΑΡΙΣΤΕ ΑΙΩΝΙΑ ΔΩΡΑ ΣΤΙΣ ΦΕΤΕΙΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ**
- **ΘΑ ΤΑ ΒΡΟΥΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ ΣΑΣ**

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ

ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9, ΤΗΛ. 3210.577
[ΕΝΑΝΤΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ]

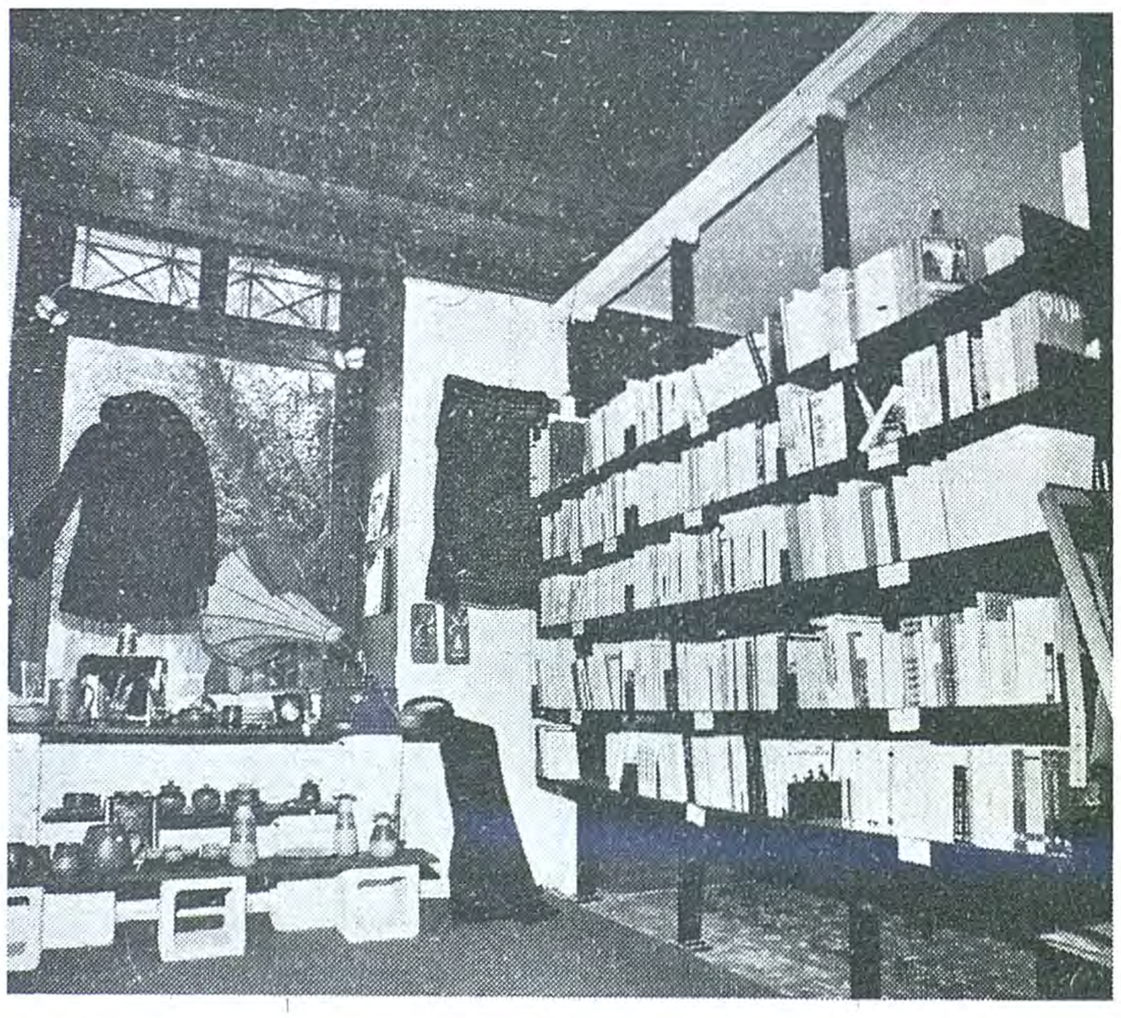

"ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ"

Ένα πολυμάγαζο
... όνομα και πράμα!

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΟΤΟΥ